

Gènere, i presó

**PROGRAMA DE PERSPECTIVA I EQUITAT
DE GÈNERE EN L'ÀMBIT PENITENCIARI**

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

Gènere, i presó

**PROGRAMA DE PERSPECTIVA I EQUITAT
DE GÈNERE EN L'ÀMBIT PENITENCIARI**

Gènere, i presó

**PROGRAMA DE PERSPECTIVA I EQUITAT
DE GÈNERE EN L'ÀMBIT PENITENCIARI**

Coordinació editorial
SAMUEL LÓPEZ PAYÁN

Programa Compartim
19

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP

Gènere i presó : programa de perspectiva i equitat de gènere en l'àmbit penitenciari. – Primera edició. – (Programa Compartim ; 19)

Bibliografia

ISBN 9788439397892

I. López Payán, Samuel, editor literari II. Catalunya. Departament de Justícia III. Col·lecció: Programa Compartim (Col·lecció) ; 19

1. Rol sexual 2. Discriminació sexual 3. Delinqüents – Rehabilitació

316.663:316.346.2

316.647.82:316.346.2

343.848

Edició

© Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

Aquest llibre és una iniciativa de la comunitat de pràctica de referents de gènere de centres penitenciaris de Catalunya, en el marc del Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia, promogut pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Autoria:

Sara González Sánchez
Samuel López Payán
Elena Martín Hernández
Montse Pérez Rigol
Jordi Sererols Serra

Fotografies: Autors/es del llibre, i Josep Maria Corbera Claveria

Imatges: Les imatges utilitzades a les fitxes són extrems dels mitjans de comunicació i tenen una unívoca funció didàctica.

Coberta: Foto de Josep Maria Corbera Claveria

Coordinació editorial: Samuel López Payán

Col·laboració editorial: Ana Saint-Dizier Marí

Disseny i impressió: www.palahi.cat

Correcció i adaptació de textos: Daniel Vivern Lladó

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement 4.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>

© Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
justicia.gencat.cat

Primera edició: novembre de 2018

Tiratge: 500 exemplars

ISBN: 978-84-393-9789-2.

Dipòsit legal: B 26217-2018

La versió electrònica d'aquest document és accessible a: <http://justicia.gencat.cat/publicacions>

*Per a vosaltres,
que treballeu per fer de la manca de llibertat
un espai de reflexió i de futur.*

Aquest llibre és el resultat del treball col·laboratiu d'un grup de persones que pertanyem a la comunitat de pràctica de referents de gènere dels centres penitenciaris, i que ha comptat amb l'expertesa de Samuel López Payán. Sense el suport de molts companys i companyes, però, no hauríem pogut fer realitat aquesta iniciativa. Volem donar les gràcies especialment:

a Carme Vidal Estruel, experta en temes de gènere, per creure amb entusiasme en aquest projecte quan només era una idea embrionària.

a Lorena García García, educadora social de centres penitenciaris, per compartir amb generositat la seva experiència en la rehabilitació de dones.

a Rosa María López Guerrero, funcionària d'interior, per aportar llum a molts dels nostres dubtes.

a Ana Saint-Dizier Marí, tècnica del CEJFE, pel seu pragmatisme i eficàcia a l'hora de fer realitat aquest projecte.

als comandaments de la Direcció General de Serveis Penitenciaris, que ens han aportat crítiques constructives i ens han animat a no defallir.

Índex

PRÒLEG	1
INTRODUCCIÓ	17
METODOLOGIA	21
AVALUACIÓ	29
MÒDUL 0. Presentació i cohesió grupal	39
1. Justificació de la importància terapèutica d'aquest mòdul	41
2. Continguts teòrics del mòdul	42
3. Fitxa del mòdul	44
4. Fitxa de les sessions	45
5. Fitxa de les activitats	46
6. Recursos per a les sessions i activitats	48
MÒDUL 1. Socialització de gènere	51
1. Justificació del mòdul	53
2. Continguts teòrics del mòdul	53
Sessió 1.1. Introducció als conceptes bàsics	53
Sessió 1.2. Els rols de gènere	54
Sessió 1.3. La socialització de gènere	55
Sessió 1.4. La família com a agent socialitzador de gènere	56
Sessió 1.5. El paper de l'escola i l'entorn en la socialització primària	57
Sessió 1.6. El paper dels mitjans de comunicació en el reforçament de la socialització de gènere	58
Sessió 1.7. La pressió social com a eina sancionadora i promotora de determinades actituds dins i fora dels centres penitenciaris	59
Sessions 1.8 i 1.9. El mite de l'amor romàntic	60
Sessió 1.10. El patriarcat	61
Sessió 1.11. Micromasclismes	62
Sessió 1.12. Transgressions als rols de gènere, dins i fora dels centres penitenciaris	64
Sessió 1.13. L'heteronormativitat i el binarisme	67

3. Fitxa del mòdul	69
4. Fitxa de les sessions	70
5. Fitxa de les activitats	82
6. Recursos del mòdul 1	96
MÒDUL 2. La feminitat hegemònica	111
1. Justificació del mòdul	113
2. Continguts teòrics del mòdul	113
Sessió 2.2. El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere	113
Sessió 2.3. Maternitat i paternitat: mites i responsabilitats dins i fora dels centres penitenciaris	115
Sessió 2.4. El repartiment de les tasques de manteniment i cura	116
Sessió 2.5, 2.6 i 2.7. Discriminació de les dones en l'àmbit polític, cultural, de la salut, educatiu, laboral i dels esports	118
Sessió 2.8. Noves feminitats	122
3. Fitxa del mòdul	123
4. Fitxa de les sessions	124
5. Fitxa de les activitats	132
6. Recursos del mòdul 2	146
MÒDUL 3. La masculinitat hegemònica	161
1. Justificació del mòdul	163
2. Continguts teòrics del mòdul	163
Sessió 3.1. Primera aproximació al model de masculinitat hegemònica	163
Sessió 3.2. El procés de socialització en nens i homes	165
Sessió 3.3. La repressió de les emocions	167
Sessió 3.4. L'heterosexualitat obligatòria	167
Sessió 3.5. El menyspreu a la feminitat i l'agressivitat com a forma de relacionar-se	168
Sessió 3.6. Noves masculinitats	169
3. Fitxa del mòdul	171
4. Fitxa de les sessions	172
5. Fitxa de les activitats	178
6. Recursos del mòdul 3	187
MÒDUL 4. Cloenda del programa	195
1. Justificació de la importància terapèutica d'aquest mòdul	197
2. Fitxa del mòdul	199

3. Fitxa de les sessions	200
4. Fitxa de les activitats	202
Repositori d'activitats transversals	205
Activitat transversal: cinefòrum: <i>El diario de Bridget Jones</i>	207
Activitat transversal: cinefòrum: <i>Billy Elliot</i>	210
Activitat transversal: cinefòrum: <i>La vida de Adèle</i>	212
Activitat transversal: cinefòrum: <i>La bicicleta verde</i>	214
Activitat transversal: llenguatge sexista	216
Activitat transversal: meditació guiada	218
Activitat transversal: ho endevines?	220
Activitat transversal: dinàmiques de cohesió	221
Activitat transversal: lectura: narratives i ficcions sobre com ser dona	223
GLOSSARI	227
BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	235
CRÈDITS FOTOGRÀFICS	241

Pròleg

Aquesta publicació és fruit del treball col·laboratiu de membres de la comunitat de pràctica (CoP) de referents de gènere dels centres penitenciaris en el marc del Programa Compartim de gestió del coneixement, del Departament de Justícia, una forma de treballar impulsada des del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada i validada al llarg de 12 anys per productes de coneixement sòlids i rigorosos, que donen resposta a les necessitats detectades pels i per als professionals del Departament.

La CoP de referents de gènere es va constituir l'any 2017, per bé que des de 2009 ja existia aquesta figura en tots els centres penitenciaris. Això és un indicador de la sensibilitat que s'ha tingut a l'àmbit penitenciar quant a la incorporació de la perspectiva de gènere. A més, en aquest cas aquesta fórmula de treball aporta la garantia que la perspectiva de gènere es tractarà des de la realitat viscuda en un centre penitenciar, lluny de teories benintencionades o de models ideològics difícilment aplicables en la presó.

Tot i que *Gènere i presó. Programa de perspectiva i equitat de gènere* està dirigit a la població penitenciària i respon al model d'intervenció promogut des de la Direcció General de Serveis Penitenciaris, la seva lectura aporta reflexió i autoconeixement a totes les persones interessades en aquesta realitat. D'una forma didàctica i estructurada, trobem arguments que ens faran plantejar la raó de moltes de les desigualtats que vivim en la nostra societat i que aboquen a discriminacions i violències que ataquen els drets humans més elementals. Reflexionar sobre l'artificiositat de moltes de les nostres construccions culturals que perpetuen estereotips ens farà persones més crítiques i més lliures.

Fer un programa d'aquestes característiques no és una tasca fàcil, ni ràpida. Requereix entusiasme, creativitat, ganes de fer, capacitat de resiliència i voluntat de continuar avançant i millorant en un medi especialment complex. Aquesta publicació constitueix per tant un bon indicador de la vocació professional i del compromís que es pot trobar en les institucions penitenciàries.

Des del CEJFE encoratgem a continuar treballant en aquesta línia i a proposar nous projectes que ajudin a la propagació del coneixement i a la construcció de relacions socials justes i igualitàries.

NÚRIA CLÈRIES NERÍN

Directora del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada

L'actuació dels serveis penitenciaris ha de promoure els objectius d'igualtat i atenció a les diferències que es donen en la nostra societat. La població penitenciària de dones és minoritària en termes quantitatius (7 %) però, precisament per aquest motiu, s'han d'atendre especialment els aspectes que requereixen una actuació diferencial, per tal d'evitar polítiques uniformes basades en les necessitats de la població majoritària.

La missió dels serveis penitenciaris és acompanyar els processos de reinserció de les persones privades de llibertat. Les funcions de custòdia i assegurament del compliment de la condemna han de vincular-se al foment del compromís de ser agent actiu de canvi i de millora per a les persones que passen per la presó. Aquest trànsit hauria d'esdevenir una ocasió de reflexió, d'avaluació de vida, de qüestionament de valors i, sobretot, de mirada de futur. En definitiva, de rehabilitació.

L'acompanyament en els processos de rehabilitació, custòdia i compliment de penes vinculades a delictes ha de vincular-se a la motivació i al compromís de transformació i millora de qui hi passa, amb la seva participació activa, sent el centre de l'activitat penitenciària.

A la presó, el gènere, igual que a l'exterior, també es fa palès en cada pràctica quotidiana, i es manifesta sovint envoltat de prejudicis i estereotips que nodreixen la discriminació i la manca de respecte per la diversitat.

El gènere, tan present en la nostra societat, no pot obviar-se en l'àmbit de l'execució penal. Els serveis penitenciaris, com a activitat pública de caire social, també han de donar resposta als reptes transformadors que es plantegen en una societat plural i diversa. Formar les persones en valors d'equitat, tolerància i respecte a la diversitat i en una actitud crítica contra qualsevol forma de discriminació consolida el model d'intervenció integrador necessari per a la transició de la presó a la comunitat.

Per altra banda, l'àmbit penitenciar aporta una idiosincràsia pròpia que afecta també el mateix concepte i realitat de gènere. Aquesta es fa present a la presó de la mà del delicte o de la violència cap a les dones. No podem ni volem oblidar aquesta realitat colpidora i, per això, continuem apostant per programes específics i per accions de sensibilització, prevenció i detecció de conductes violentes, i enfortint les accions en favor de les víctimes, ja que no podem oblidar que, en la història de vida de les dones que arriben a presó, el fet d'haver patit violència és un element molt present.

Com en molts altres aspectes, en matèria de gènere des de la presó hem de tenir els ulls oberts per donar resposta a les noves realitats. Les dones no poden ser les úniques encarregades de vetllar per una perspectiva de gènere justa i igualitària. Tothom s'ha d'implicar en aquest exercici, i calen accions concretes dirigides als homes per conscienciar-los del seu protagonisme en el procés de consecució de models més igualitaris. En els darrers anys el col·lectiu LGTBI s'ha fet visible a la presó, i amb ell han sorgit nous reptes en el tractament penitenciar. La figura del referent de gènere

dins dels centres penitenciaris té funcions cada cop més definides i un protagonisme més gran en les polítiques públiques.

Així doncs, tant en matèria de gènere com LGTBI, s'ha de seguir comptant amb les persones privades de llibertat, amb el coneixement acumulat dels treballadors públics i amb la col·laboració d'institucions i entitats especialitzades en aquesta matèria.

Per tot això cal introduir la perspectiva i equitat de gènere en l'actuació del servei públic penitenciar, no solament per raons de justícia social, sinó també perquè les presons siguin part del sistema social i perquè els processos de reinserció siguin realment efectius.

Gènere i presó. Programa de perspectiva i equitat de gènere en l'àmbit penitenciar vol ser una eina eficaç d'acompanyament als professionals en aquest recorregut, no sempre fàcil ni immediat. Malgrat que des de fa anys la Direcció General de Serveis Penitenciaris té prevista la seva inclusió en l'itinerari de rehabilitació ofert a la població reclusa de Catalunya a través del PMOC (Programa Marc d'Organització Curricular), fins ara no s'havia materialitzat en un programa específic. Això no vol dir que la perspectiva de gènere no hagi interessat a l'àmbit penitenciar. Han existit bones praxis professionals, iniciatives i accions concretes per promoure el debat i la reflexió, però no amb la sistematització i la metodologia que ara es proposa i que dota de contingut l'objectiu promogut per la Direcció General de Serveis Penitenciaris.

Cal destacar que la seva realització s'ha fet de forma col·laborativa, per part de membres de la Comunitat de Pràctiques de referents de gènere dels centres penitenciaris integrats en el Programa Compartim del Departament de Justícia. Aquesta manera de treballar ha permès incorporar visions multidisciplinàries, sempre enriquidores, especialment quan l'objectiu final és aconseguir el canvi cultural i, també, el sentit eminentment pràctic que es vol donar al programa. És a partir de l'experiència professional amb la població reclusa des d'on s'han estructurat els temes i s'han proposat les dinàmiques que els il·lustren.

Finalment, s'ha de dir que *Gènere i presó* constitueix un exemple més del convenciment ferm per part de les persones que treballem en el context penitenciar que, com a servidors públics, hem de promoure el canvi de valors i el creixement personal de les persones privades de llibertat per tal d'aconseguir-ne una rehabilitació plena com a ciutadans i ciutadanes lliures i responsables de la construcció d'una societat més justa i igualitària.

AMAND CALDERÓ MONTFORT

Director general de Serveis Penitenciaris

Introducció

Els programes de tractament i intervenció executats en el medi penitenciari tenen la clara voluntat de provocar canvis en el context social en què es treballa. Però, sovint, la persona que entra a presó per complir condemna queda ancorada en aquell moment, i esdevé espectadora passiva des de la seva cel·la dels esdeveniments i les transformacions socials, sense capacitat d'interactuar.

El tema del gènere és viu al carrer. Es vincula a denúncies contra formes de violència execrables, però també amb justes reivindicacions de paritat i amb canvis de models en les relacions personals, familiars i laborals. Encara que queda molt camí fins assolir la igualtat de gènere, en els últims anys la societat ha incorporat al seu discurs valors que inclouen la perspectiva de gènere i que fomenten la tolerància i el respecte vers homes, dones i persones amb sexualitats o gèneres no normatius.

Malauradament, el context penitenciari no sempre ha participat d'aquesta evolució externa, si bé s'ha fet un esforç per implantar-hi criteris d'igualtat i no discriminació. El respecte al marc legal –tant d'àmbit europeu com de l'Estat espanyol– i, més concretament, les disposicions normatives desplegades per la Generalitat de Catalunya han propiciat l'avenç cap als canvis culturals que es volen abastar.

Amb l'objectiu de fer un pas més en el camí encetat, aquest programa s'estructura al voltant del concepte d'equitat. Les oportunitats de desenvolupament personal que les persones tenim, dins i fora de l'àmbit penitenciari, estan determinades per desigualtats fixades, entre altres factors, pel gènere. L'equitat fuig dels intents d'homogeneïtat. Al contrari, posa l'accent en la realitat que les persones som diverses, per diferents raons, entre les quals el gènere. Aquesta diversitat condiona les diferents oportunitats que la societat ens proporciona. L'equitat de gènere suposa garantir un tracte desigual entre desiguals per tal que totes les persones tinguem les mateixes oportunitats respecte a la nostra enriquidora diversitat.

En aquest sentit, la realitat del col·lectiu LGTBI també s'ha fet present a les presons, i amb això s'ha obert la perspectiva de la diversitat sexual i de gènere. Les persones que no s'adeqüen als mandats heteronormatius gestats per la societat patriarcal són

especialment susceptibles de patir atemptats contra els seus drets a la igualtat i a la dignitat. La reflexió sobre aquest fet incorpora nous elements al debat i amplia la mirada sobre els conceptes de sexualitat i gènere que interpel·len el conjunt de la població.

Per altra banda, algunes vegades el concepte de gènere dins de l'àmbit penitenciari té un matís pejoratiu i s'associa, massa sovint i de forma exclusiva, a violència i delicte. Sense oblidar aquesta realitat i els tractaments específics de la violència que des de fa anys es desenvolupen en els centres penitenciaris, aquest programa vol tractar el gènere d'una forma molt més holística. Tothom té un gènere, i aquest es manifesta en la seva quotidianitat. El gènere és homes, és dones, sexualitats i gèneres no normatius, és poder, sexe, llibertat, equitat, tracte igualitari, oportunitats, socialització, relacions afectives, família, educació, apoderament...

El present programa vol ajudar els participants a desenvolupar un sentit crític cap als mecanismes de construcció del gènere que volen perpetuar desigualtats i discriminacions. Som els homes i les dones qui eduquem en valors, i aquests valors són els que qüestionarem al llarg del programa, contextualitzant-los històricament i culturalment, sense oblidar-nos que les persones privades de llibertat no participen directament en el desenvolupament social. Les institucions i entitats han de fer-los partícips, no només per facilitar la seva reinserció futura sinó perquè aquesta es faci des de la tolerància i respecte com a pilars de la construcció d'una societat millor.

Aquest programa neix amb la pretensió de ser un ajut als professionals en la seva tasca diària i en la seva ambició de rescatar persones capaces de retornar a la societat, amb l'ideal de fer un món més just i equitatiu en el qual ningú se senti discriminat. Però només serà la seva posada en pràctica la que detecti les seves mancances i limitacions i, alhora, la que permeti correccions i adaptacions a la realitat de l'entorn.

Tenim, per tant, a les mans una eina viva i també en construcció. De tots nosaltres depèn que sigui poderosa per assolir l'objectiu proposat.

Metodologia

Aquest programa vol ser una eina que ajudi els professionals en la seva tasca diària de rehabilitació. Això ha determinat el seu caràcter eminentment pràctic, amb un format de fitxes per mòduls, sessions i dinàmiques, fàcils de consultar, amb una pauta concreta i incorporant els recursos necessaris per a les activitats proposades.

La part teòrica que acompanya cada sessió pretén servir de suport al i a la professional, tot recollint idees bàsiques i orientant-los en possibles aspectes susceptibles de sorgir (comentaris, aclariments, dubtes, etc.) en el desenvolupament de les dinàmiques. En tot cas, aquesta teoria no vol esgotar possibilitats ni focalitzar temes d'orientació, sempre oberta. Serà la pràctica, la idiosincràsia del grup i el criteri dels i de les professionals allò que suggerirà ampliar o reinterpretar el contingut de cada tema.

Els agents implicats en el programa són:

- Persones privades de llibertat: totes aquelles persones que estiguin complint condemna, ho estiguin per un delictes de violència de gènere o no.
- Professionals: totes i tots els professionals del centre on es realitzi el programa no només han de ser coneixedors de l'existència d'aquest, sinó que han d'interpretar el gènere com un concepte social i universal que radica en la llibertat de la persona per sobre del sexe, orientació sexual, expressió de gènere, interpretació de les relacions humanes, simbologia del poder, etc.
- Institució: haurà d'incorporar les teories i la sensibilitat social sobre el gènere al medi tancat, exercint l'autocrítica, si cal, i actuant en conseqüència.

Per tant, en la metodologia, els tres agents implicats hauran de treballar en sinergia. Sense una feina en col·laboració i cooperació els conceptes per desconstruir relacionats amb el gènere quedaran diluïts, sense força. L'actualitat i abordatge del gènere

passen per la necessitat de qüestionar-se i replantejar-se de forma transversal què és allò que pensàvem, què hem de canviar i cap a on hem de mirar.

Per altra banda, el treball per part de tots ha de ser d'exploració, amb un exercici d'introspecció que reclama un procés d'introducció al gènere com a concepte en les sessions introductòries, que també serviran per generar cohesió i confiança en el grup, quelcom imprescindible per als bons resultats del programa.

Les TIC i els recursos audiovisuals que aportem tenen un protagonisme essencial en les dinàmiques del programa, ja que permeten extrapolar el carrer a dins de la presó, a dins de la institució. Què passa a fora amb el gènere, que a dins no ens n'assabentem? Quina està sent l'evolució? Què és la llibertat del gènere? A partir d'aquests recursos, la reflexió i el debat facilitaran el canvi.

El gènere, entès d'una forma holística, es desvincula de la violència amb què massa sovint se'l relaciona en l'àmbit penitenciari.

És important remarcar que l'orientació del programa no ha de vincular gènere amb violència. En fer-ho es generarien resistències. Massa persones són víctimes de la violència, i moltes sense saber-ho. La dinàmica de les sessions haurà d'estar potentment basada i fonamentada en la persona professional que abordi el programa. Aquesta persona treba-

llarà per fer del gènere un concepte atractiu, rebel, interessant, agradable de treballar i de qüestionar i plantejar. La consolidació del grup ha de fer possible que cada integrant pugui aportar les seves experiències de vida, i que el debat permeti la desconstrucció de tòpics i estereotips des del respecte i la llibertat.

Metodològicament, els professionals implicats hauran d'intentar:

- Que l'aprenentatge sigui significatiu per als membres del grup.
- Estimular el descobriment i no imposar solucions úniques.
- Estimular l'esforç vinculat a l'aprenentatge.
- Que l'aprenentatge estigui centrat en la persona.
- Respectar els diferents ritmes.
- Practicar i estimular l'escolta activa.
- Motivar la intervenció comunitària en el centre i la participació de tots els agents.

S'ha optat per la metodologia de treball en grups entre 8 i 12 participants, orientats per dos professionals de diferents àrees, si és possible, que desenvoluparan les 30 sessions de què consta el programa en sessions d'una hora i mitja. Aquesta durada és flexible i adaptable a les necessitats i possibilitats.

Es considera que la feina grupal:

- Incrementa la qualitat de l'aprenentatge.
- Afavoreix habilitats socials i cognitives.

- Dona valor al propi treball en grup i genera sentiment de pertinença i cohesió.
- Implica les persones privades de llibertat com a agents actius en el canvi social.
- Incorpora la institució i les persones professionals com a capital humà actiu en el procés de canvi.

El treball en grup requereix, per part dels formadors, tenir en compte que s'haurà de fer front a dos aspectes clau i implícits en tota dinàmica grupal, amb més o menys intensitat:

a) La crítica. S'haurà de gestionar de forma que sigui constructiva i font de millora personal i grupal. S'ha d'entendre com una forma d'expressió d'insatisfaccions i frustracions alternativa a la confrontació. L'adequada gestió requerirà que els professionals recordin al grup:

- la necessitat de fer crítica com a forma de millora;
- la llibertat de fer-la sempre que sigui constructiva i no ofensiva;
- la importància de verbalitzar també elogis si aquests són merescuts;
- valorar el context i les raons de les actuacions abans de criticar;
- preveure les seves conseqüències i actuar amb responsabilitat;
- ser capaç de rebre una crítica constructiva i de reflexionar sobre com es rep;
- afrontar conflictes com a forma d'avançar i créixer, i no només com a quelcom negatiu.

b) La competitivitat entre els membres del grup. El desacord pot ocasionar rivalitats que vagin més enllà de l'aula. Els i les professionals hauran d'observar i actuar per prevenir aquests comportaments. És important conèixer tècniques de negociació, fixar els límits abans de començar a treballar en grup i desenvolupar tècniques d'escolta activa.

Per altra banda, els i les professionals han de ser flexibles a l'hora de marcar ritmes i continguts. Per això és molt important la fase d'avaluació prèvia a través d'una entrevista de cadascun dels potencials participants en el programa per tal de conèixer els seus interessos, coneixements i expectatives. Això permetrà una adaptació prèvia del programa. En finalitzar cada sessió, un petit exercici d'autoavaluació facilitarà adequar el programa a la propera sessió (vegeu l'apartat d'avaluació).

Recomanacions per a la pràctica metodològica:

A efectes pràctics s'aconsella als professionals que han d'aplicar aquest programa:

- Iniciar les sessions fent un breu recordatori del dia anterior.
- Sempre que se sol·liciti la realització d'una tasca entre sessió i sessió, ser curiosos/es en la resposta o en els comentaris.
- Estimular la participació encara que sigui amb petits gestos (fer una lectura en veu alta, sol·licitar l'opinió expressa a qui menys intervén, dirigir la mirada als que menys participen per estar atents als seus comentaris, moderar el debat evitant el monopoli de la paraula...).

- Ser observadors de les capacitats i potencialitats de cada membre i facilitar que es posin de relleu.
- Elogiar el grup o la persona quan calgui.
- Generar un clima de confiança, sense censures ni judicis, amb tolerància i respecte.
- Potenciar la cohesió del grup com a forma d'evitar la conflictivitat.
- No eludir el conflicte si aquest apareix, sinó gestionar-lo dins del grup com a forma d'aprenentatge.
- Estimular els participants perquè opinin sobre el propi programa, les seves expectatives, ritme i continguts.
- Educar en la mirada de gènere amb un caràcter transversal més enllà del tema que es tracti en cada unitat, incitant els participants perquè també ho facin a través de lectures de la seva quotidianitat.
- Treballar quan calgui en col·laboració amb professionals d'altres àrees, promovent el caràcter multidisciplinari i transversal de la rehabilitació, especialment important en temes que impliquen canvis culturals, com la perspectiva de gènere.
- Acabar la sessió amb uns minuts en què els participants puguin expressar en veu alta com s'han sentit en la sessió i què han après.
- Tenir la disciplina de fer una petita autoavaluació com a formadors sobre com s'ha desenvolupat la sessió (vegeu l'apartat d'avaluació) per tal d'adaptar la següent.

Cal ser conscients que una de les dificultats a què han de fer front els equips de tractament dels centres penitenciaris és la manca de continuïtat dels i de les participants en els diversos programes. En aquest sentit suggerim alguns recursos metodològics que poden ser utilitzats.

a) Elaboració d'un diari de camp.

De forma opcional i adequada a la idiosincràsia del grup es pot fomentar l'elaboració d'un diari de camp. Aquesta fórmula, assajada amb dones, és altament motivadora per a elles, proporciona molta informació al professional i genera fidelització al programa. En el cas dels homes s'hauria d'assajar. Es tracta de repartir a cada participant una llibreta com a material personal en què pugui anotar les seves reflexions, sensacions, preocupacions, opinions, etc. suscidades a partir de la sessió. Aquesta llibreta es deixarà als membres del grup en acabar la sessió i, a la següent, el/la formador/a la revisarà en iniciar-la i la comentarà breument de forma individual o grupal, sempre amb consentiment de l'autor/a.

En cas que algun participant no pugui expressar-se per escrit (analfabetisme, desconeixement de la llengua...), es donarà llibertat per fer-ho a partir de dibuixos o símbols que després explicarà al/la dinamitzador/a.

Una altra alternativa al diari de camp és la llibreta viatgera. Es tracta d'un material compartit que setmanalment és custodiat per un dels membres del grup i que recull

impressions, sensacions, i temes per recordar de les sessions. De mica en mica, a mesura que passa per tots els membres, la llibreta es construeix amb les opinions, reflexions i també dibuixos de tothom. També ha estat testada treballant amb dones i és un recurs útil per generar cohesió de grup, fidelització i compromís en la participació.

Els i les professionals, en finalitzar cada sessió, animaran a verbalitzar i/o reflectir en la llibreta, com a cloenda:

- Com m'he sentit en aquesta sessió?
- Què he après de nou i com pot influir en la meua vida quotidiana?
- Quina sensació/idea/coneixement vull recordar?

a) Videofòrum. Com a recurs addicional s'annexen quatre fitxes per orientar el debat sobre quatre pel·lícules amb temàtica de gènere. S'ha considerat que aquest recurs es podria utilitzar en finalitzar cada mòdul com una mena de premi a la participació, motivant la continuïtat. També es pot usar quan es consideri que el grup necessita un impuls especial o tallar determinades dinàmiques no volgudes.

b) Lectura continuada. El caràcter transversal del programa facilita veure en la literatura temàtiques de gènere que es poden aprofitar per reforçar conceptes i desenvolupar sentit crític. Es proposa triar una novel·la a l'inici del programa que serà presentada breument al grup. S'adjunta un llistat de possibles obres recomanades per l'ICD. Al llarg del programa disposaran d'un exemplar per llegir-lo, fet que reforça la continuïtat. Un professional que no porti el programa directament, per exemple, el/la bibliotecari/a, estimularà la lectura i, en finalitzar cada mòdul o quan es pacti, hi haurà una sessió conjunta de cloenda que servirà per comentar la relació entre els aspectes comentats en el programa i la història llegida. La presència d'un/a professional d'una altra àrea reforça el caràcter transversal de l'equitat de gènere i fa palesa la seva presència en tots els àmbits de la cultura (cinema, literatura, televisió, publicitat...) i la implicació de tots els agents.

S'ha de preveure la manca de continuïtat dels/les participants en el programa amb accions concretes que generin motivació i cohesió de grup.

c) Donar significat a la participació amb la creació d'una obra. En iniciar cada mòdul es demanarà al grup que faci en acabar una petita obra que resumeixi els temes tractats o bé que reculli els aspectes que han considerat més rellevants o sorprenents. S'estimularà l'ús de les TIC en coherència amb els recursos utilitzats majoritàriament en les dinàmiques. Per exemple, es pot estimular la creació d'un VideoRelat o d'un AudioRelat amb algun fragment de la novel·la llegida; un VideoRelat que reculli alguna impressió sobre els conceptes tractats; un document TIC en què s'expliqui algun d'aquests conceptes; una Narrativa Digital amb el relat d'alguna experiència personal al voltant del gènere, etc. El bloc Alfdigital: TIC i presó farà

la difusió a través de la xarxa, amb la deguda autorització prèvia. Aquestes peces constituïrien un petit resum audiovisual del programa i es podrien usar per a la promoció de futures edicions.

d) Presentació d'una acció a la resta dels interns o internes que no han participat en el programa quan aquest hagi finalitzat. Es dedicaran les dues sessions finals a la realització d'una acció que serveixi per conscienciar tot el centre sobre l'equitat de gènere i la discriminació i sobre els beneficis de la realització del programa. Aquesta acció, per dur-se a terme, haurà de ser prèviament autoritzada per la direcció del centre, però en tot cas la seva realització serà motiu de continuïtat en el programa. L'acció pot estar vinculada a les TIC o no, i voldrà vincular altres professionals del centre al voltant de l'equitat de gènere. Per exemple, la creació d'un VideoRelat que expliqui què ha significat per a cada participant aquest programa, un vídeo publicitari del programa, un mural, una *performance*, la preparació d'una obra teatral de petit format, etc.

Avaluació

Encara que l'avaluació del canvi no sempre és fàcil de realitzar pels aspectes qualitius i de transformació de mentalitat que implica, es considera que la millora i la revisió permanent del programa requereix l'esforç del professional per recollir uns determinats ítems de la forma més objectiva i estandarditzada possible. S'han de distingir tres moments d'avaluació: a l'inici del programa, durant el seu desenvolupament i al final.

a) Avaluació inicial

Com a programa d'intervenció aquest també ha d'incloure una avaluació inicial per part del professional per tal de:

- Obtenir informació sobre els potencials integrants del grup: personalitat, tipologia del delicte, expectatives, duració de l'estada a presó, suport familiar i social, dades formatives i laborals, història de parella, tipus de relacions establertes...
- Descartar impediments que dificultin el seguiment del programa: proximitat de la data de sortida de presó, trastorns greus de personalitat o malalties mentals, drogadoicció no superada, dificultats cognitives o lingüístiques per al correcte seguiment del programa, etc.
- Avaluar el grau de motivació per seguir el programa.
- Determinar el punt de partida sobre els continguts per desenvolupar en el programa per tal de detectar l'evolució en finalitzar i, també, ajustar el ritme i el nivell.
- Crear un vincle terapèutic i un grau d'implicació per part dels interns.
- Motivar la continuïtat i seguiment del programa.
- Signar el compromís de participació en el programa.

La perícia dels professionals en l'observació directa serà la millor eina per avaluar els objectius de canvi en els/les participants en el Programa.

Es poden utilitzar diverses tècniques per a la realització d'aquesta avaluació inicial. Dependrà de les possibilitats i estil de cada centre penitenciari i hàbits del professional conductor del grup triar la més convenient: test, qüestionaris, proves psicomètriques, entrevistes...

En aquest cas, tenint en compte que l'objectiu final és aconseguir un canvi de conducta dels participants en el programa, s'aconsella aplicar les tècniques de l'entrevista de

motivació, ja que es valora com a útil per enfortir el canvi i el compromís i prepara per a un treball educatiu posterior.

b) Avaluació durant la intervenció

El seguiment continu del programa ha de facilitar al professional la seva adaptació a les necessitats reals del grup adequant ritmes i continguts. Per tant, es contempla fer tres tipus d'avaluacions:

- Breu avaluació en cloure cada sessió. La disciplina en la seva realització facilitarà la preparació de la següent i donarà elements objectivables per fer la valoració global en cloure tot el programa.

Per a aquesta es proposa emplenar aquest qüestionari en finalitzar cada sessió:

AVALUACIÓ DURANT LA INTERVENCIÓ

SESSIÓ NÚM.:	0	1	2	3	4	5
Hem aconseguit treballar els objectius?						
Aquests han estat adequats per al grup?						
S'ha seguit el ritme proposat?						
El tema tractat (.....) ha resultat motivador?						
Les activitats proposades (.....) han estat adequades?						
Els participants han demanat més informació/lectures/perllongar la sessió?						
El clima de la sessió ha estat positiu pel que fa a l'actitud dels participants? (respecte al torn de paraula i opinions, diàleg, atenció...)						
Com a formador/a estic en general satisfet/a de la sessió?						
Percebo que el tema tractat és útil per al grup i per a la tasca rehabilitadora?						
Com a formador he trobat prou informació en el Manual per portar satisfactòriament la sessió?						

Dels.....participants inscrits, han assistit a aquesta sessió:.....

A causa de:

Observacions:

(0 = res; 5 = totalment)

- Breu avaluació sobre cada participant en cada sessió. S'aconsella que aquesta sigui oberta i que reculli només els aspectes més rellevants per ajudar a fer un seguiment de la seva actitud, canvi motivacional, participació, interès, integració en el grup, etc. Aquesta avaluació contínua donarà elements per realitzar la final de cada participant. Es pot annexar al qüestionari anterior en full a banda, o bé en l'apartat d'observacions.

c) Avaluació final

L'experiència dels formadors en l'observació directa permetrà descobrir en els participants uns indicadors de canvi i transformació vers models més igualitaris i justos en les relacions socials. També s'ha de tenir en compte que en el desenvolupament del programa es prioritza la reflexió, l'autoconeixement i la presa de consciència d'un model patriarcal que es vol superar, més que la transmissió de conceptes. És per això que es descarta avaluar l'adquisició de conceptes teòrics o memorístics.

Copsar l'opinió del grup sobre el Programa dona una pauta valuosa per a futures adaptacions.

En cloure el programa es realitzaran tres avaluacions:

1. Avaluació del programa segons el formador
2. Avaluació de l'aprofitament individual de cada participant feta pels formadors
3. Avaluació del programa segons els participants

1. Avaluació del programa segons el formador

AVALUACIÓ DEL PROGRAMA SEGONS EL FORMADOR

Data d'inici:

Data final:

Nombre de sessions:

Nom dels participants inscrits	Ha causat baixa?		Motiu de la baixa
	sí	no	

Ítems d'avaluació	0	1	2	3	4	5
He aconseguit treballar els objectius del programa?						
El manual ofereix prou coneixements teòrics per executar el programa?						
M'he sentit còmode amb les dinàmiques proposades?						
He necessitat ampliar informació o coneixements?						
He trobat correcta la seva estructura?						
És adequat el seu abast?						
S'ha pogut seguir el ritme suggerit?						
Estic globalment satisfet del seu desenvolupament?						
El més positiu del programa ha estat:						
El més negatiu del programa ha estat:						
Suggeriments:						

(0 = res; 5 = totalment)

2. Avaluació de l'aprofitament de cada participant

Es proposa fer una avaluació individual de cada participant en el programa en què el formador en farà una observació conductual que reflectirà en la següent fitxa.

AVALUACIÓ DE L'APROFITAMENT						
Nom del participant:						
Número de sessions a les quals ha assistit:						
Motiu de la baixa, si cal:						
	0	1	2	3	4	5
Ha demostrat interès en el seguiment del programa						
Ha participat activament						
Ha realitzat un procés d'autoreflexió i autocrítica a mesura que avançava el programa						
Ha referit els continguts teòrics a la seva realitat personal						
Ha estat tolerant a la crítica si aquesta ha estat constructiva						
Ha demostrat i/o verbalitzat de forma coherent i realista una motivació pel canvi en les seves percepcions i creences						
Hi ha indicadors que signifiquin que ha modificat estereotips i prejudicis sobre la condició d'home/dona						
Valora negativament comportaments anteriors vinculats a actituds no igualitàries						
Identifica conseqüències negatives d'un comportament sexista anterior						
Ha potenciat el seu sentit de responsabilitat en la construcció de la seva vida						
Demostra empatia i assertivitat per persones amb independència de la seva identitat o expressió de gènere						
Demostra un sentit crític i de denúncia a l'hora d'identificar comportaments i actituds sexistes						
Ha evolucionat en la seva autopercepció						
Ha evolucionat en habilitats cognitives						
Ha evolucionat en habilitats socials						
Ha millorat en la comunicació interpersonal incorporant un vocabulari igualitari i integrador						
Altres observacions:						
(0 = gens; 5 = molt)						

3. Avaluació del programa segons els participants

En coherència amb els principis d'autonomia i responsabilitat que es vol que tingui la posada en pràctica d'aquest programa, se'n demanarà l'opinió als interns i internes que l'han seguit. Amb això es vol donar relleu a la seva participació, incrementar la seva autoestima, copsar des de l'usuari final quina ha estat l'eficàcia percebuda i introduir les modificacions que calguin per tal d'adaptar-lo a les necessitats reals dels usuaris.

Se'ls demanarà que, a la darrera sessió, contestin el següent qüestionari:

AVALUACIÓ DEL PROGRAMA SEGONS L'USUARI FINAL (a emplenar pels interns/es)

Has participat activament en el Programa d'equitat de gènere per a la transformació social. Ara demanem la teva opinió, sincera, reflexiva i crítica, sobre el seu desenvolupament per tal de millorar les properes edicions i fer-les més profitoses per als teus companys.

Aquesta enquesta és anònima.

Agraïm el temps que dedicaràs a contestar aquest qüestionari.

	0	1	2	3	4	5
El programa m'ha interessat						
He après conceptes útils per a la meua vida a l'exterior						
El programa m'ha resultat de fàcil comprensió						
Els professionals han explicat el programa d'una forma entenedora						
Els professionals m'han fet sentir còmode i valorat en el grup						
La durada del programa ha estat l'adequada						
M'he sentit bé amb el grup que s'ha format						
He modificat la meua percepció sobre l'equitat de gènere						
Tinc més eines per identificar i fer front a comportaments no igualitaris						
El més positiu d'haver fet aquest programa ha estat:						
No m'ha agradat gens:						
Observacions i suggeriments:						

0 = gens; 5 = molt)

Per finalitzar, un cop l'activitat hagi estat donada d'alta al SIPC, concretament al Sistema d'Avaluació i Motivació (SAM), els resultats de l'avaluació seran introduïts segons els criteris acostumats i prenent com a orientació els punts recollits en els qüestionaris precedents.

ESTRUCTURA DEL PROGRAMA D'EQUITAT DE GÈNERE PER A LA TRANSFORMACIÓ SOCIAL

Mòdul	Sessió	Activitat
Mòdul 0. Presentació i cohesió grup	0.1 Presentació i cohesió grupal	0.1.A Equitat o igualtat? 0.1.B Us presento... què és... (R) 0.1.C Unes imatges que valen més que moltes paraules
Mòdul 1. Socialització de gènere	1.1 Introducció als conceptes bàsics	1.1 En parella (R)
	1.2 Els rols de gènere	1.2.A Ens visiten els extraterrestres 1.2.B Visionat del vídeo <i>Caricatura de los roles de género</i>
	1.3 La socialització de gènere	1.3.A Construint el gènere 1.3.B Dissenyant una vida (R)
	1.4 La família com a agent socialitzador de gènere	1.4 Recordatori de missatges amb mandat de gènere (R)
	1.5 El paper de l'escola i l'entorn en la socialització primària	1.5 Recordatori de missatges amb mandat de gènere (R)
	1.6 El paper dels mitjans de comunicació en el reforçament de la socialització de gènere	1.6.A Visionat de publicitat (R) 1.6.B Identifiquem el gènere en els personatges Disney (R)
	1.7 La pressió social com a eina sancionadora i promotora de determinades actituds, dins i fora dels centres penitenciaris	1.7 Activitat d'autoreflexió
	1.8 El mite de l'amor romàntic (I)	1.8 Desconstrucció de l'amor (R)
	1.9 El mite de l'amor romàntic (II)	1.9.A Imatges d'amor (R) 1.9.B Cantant a l'amor (R)
	1.10 El patriarcat	1.10 Visionat del vídeo <i>Majoria oprimida</i>
	1.11 Micromasclismes	1.11.A Visionat del vídeo <i>¿No te ha pasado que...?</i> 1.11.B L'iceberg del masclisme (R) 1.11.C A mi també m'ha passat
	1.12 Transgressions als rols de gènere, dins i fora dels centres penitenciaris	1.12.A Una oferta de feina (R) 1.12.B La mateixa pell (R)
	1.13 L'heteronormativitat i el binarisme	1.13 Visionat del vídeo <i>The Hollysiz – The light</i>

Mòdul	Sessió	Activitat
Mòdul 2. La feminitat hegemonica	2.1 Introducció a la feminitat hegemonica	2.1.A Què en sé jo de la feminitat hegemonica? (R) 2.1.B T'han dit que... (per a dones) (R) 2.1.C T'han dit que... (per a homes) (R)
	2.2 El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere	2.2.A Dones lliures (per a dones) 2.2.B Ser una dona (per a homes) 2.2.C Visualització del curtmetratge <i>Ahora o nunca</i> (General) 2.2.D Activitats de Mafalda (R)
	2.3 Maternitat i paternitat: mites i responsabilitats dins i fora dels centres penitenciaris	2.3 Visionat d'eslògans i vídeos relatius a la maternitat (R)
	2.4 El repartiment de les tasques de manteniment i cura	2.4.A Visionat de gràfics sobre el repartiment de les tasques de la llar (R) 2.4.B Lectura del còmic <i>No me lo has pedido</i>
	2.5 Discriminació de les dones en el món polític i cultural	2.5.A Vídeos sobre masculisme en la política 2.5.B Desconstrucció de cançons (R) 2.5.C Les dones + videojocs
	2.6 Discriminació de les dones en l'àmbit de la salut, en el món educatiu i en el món laboral	2.6.A Bretxa salarial 2.6.B Salut, cultura i feina és cosa d'homes (R) 2.6.C Imagina la teva meta
Mòdul 2. La feminitat hegemonica	2.7 Discriminacions de les dones en els esports	2.7.A Visionat del curtmetratge <i>Sara y las goleadoras</i> 2.7.B Identificar missatges sexistes a les notícies (R) 2.7.C La discriminació no és una broma
	2.8 Noves feminitats	2.8.A Deliciosa calma 2.8.B ENIAC, Mujeres olvidadas
Mòdul 3. La masculinitat hegemonica	3.1 Primera aproximació al model de masculinitat hegemonica	3.1.A Botxí o víctima (R) 3.1.B No has sentit que... (per a homes) (R)
	3.2 El procés de socialització en nens i homes	3.2.A El món dels homes 3.2.B El món dels homes vist per les dones (per a dones) (R)
	3.3 La repressió de les emocions	3.3.A Expressió de les emocions 3.3.B Visionat del vídeo <i>Los hombres también sienten</i>
	3.4 L'heterosexualitat obligatòria	3.4.A La primera cita (R) 3.4.B Ser home. Ser dona.
	3.5 El menyspreu a la feminitat i l'agressivitat com a forma de relacionar-se	3.5.A La violència en els jocs infantils (R) 3.5.B Visionat del vídeo <i>¿Qué significa hacer algo como una niña?</i>
	3.6 Noves masculinitats	3.6.A Vídeos d'homes actuant contra agressions sexuals (R) 3.6.B L'amor és xulo
Mòdul 4: Cloenda del programa	4.1 Marc legal 4.2 Proposta de cloenda 4.3 Retorn i avaluació	4.1 Lleis i gènere. Un abans i un després (R) 4.2 Proposta de cloenda 4.3 Activitat d'avaluació

Mòdul 0

MÒDUL 0. PRESENTACIÓ I COHESIÓ GRUPAL

1. JUSTIFICACIÓ DE LA IMPORTÀNCIA TERAPÈUTICA D'AQUEST MÒDUL

L'inici del programa és cabdal per garantir-ne la continuïtat i el bon funcionament, i una oportunitat per copsar les expectatives del grup i de cada participant individualment, generar el clima de confiança, tolerància i respecte que ha de prevaldre en totes les sessions i recaptar informació valuosa per als professionals per assolir els objectius pretesos.

El mòdul vol concedir una panoràmica del que s'ofereix en el programa: temàtica, com es treballarà, objectius, per què pot ser útil desenvolupar-lo, quina metodologia se seguirà, com es valorarà l'aprenentatge... I tot això d'una forma àgil i atractiva, de manera que es motivi a realitzar-lo.

Per altra banda, les primeres sessions han de servir al professional de referència per copsar les expectatives del grup, l'actitud vers els temes que es tractaran, el grau de coneixement i l'ús pertinent de terminologia adequada, la bona disposició a col·laborar i participar. Aquesta informació servirà per orientar el programa i ajustar la seva metodologia i ritme a la idiosincràsia del grup i, també, per fer una avaluació sobre quin és el punt de partida.

S'ha de tenir en compte que el programa en última instància pretén la reflexió i transformació de creences i actituds fortament arrelades en el subjecte i que requereixen un procés de canvi que no sempre és immediat. Per tant, el professional haurà de ser prudent en les seves aspiracions i saber orientar el programa de forma que resulti motivador des de l'inici, però ajustat a la realitat dels participants. Per això, s'aconsella introduir des de la primera sessió dinàmiques atractives, que donin informació als participants sobre el que es tractarà en el programa i quina serà la metodologia que se seguirà.

L'objectiu del Programa requereix un procés de canvi no sempre homogeni ni immediat en totes les persones.

En tot cas, s'haurà de garantir la continuïtat en el programa, cohesionant un grup estable i compromès. No només s'ha de donar a conèixer la temàtica i metodologia sinó les pròpies normes que el grup ha de determinar i acceptar de forma consensuada

i voluntària. Aquestes seran els límits assumits responsablement pel grup i el garant del seu correcte funcionament.

2. CONTINGUTS TEÒRICS DEL MÒDUL

Presentacions i cohesió grupal

El bon desenvolupament d'un programa socioeducatiu i de tractament passa per la generació d'un clima de confiança i cohesió grupal. Els membres del grup són normalment molt heterogenis (diferent edat, procedència cultural, formació, història de vida, motiu de l'estada a presó...). A més la motivació per realitzar un programa no sempre és intrínseca a l'individu sinó que hi ha expectatives (rebaixa de la condemna, permisos...) que en cas que no es compleixin fan que la continuïtat en el programa trontolli.

Per tant, és fonamental que el professional dediqui les primeres sessions a:

L'equitat de gènere implica la justa distribució dels drets, beneficis, obligacions, oportunitats i recursos sobre la base del reconeixement i el respecte a la diferència.

- Conèixer els integrants: la seva història de vida, les seves expectatives i què busquen en el programa.
- Contextualitzar el programa, limitant el seu abast i la seva utilitat en la tasca rehabilitadora.
- Explicar de forma motivadora, però a grans trets, la temàtica del programa, els objectius que es volen assolir i els beneficis que pot comportar realitzar-lo.

- Consensuar grupalment les normes que han de regir el funcionament del grup.
- Donar valor al grup i a cadascun dels seus membres.
- Actuar com a acompanyant d'un procés que s'enceta i en què tots són protagonistes.
- Orientar l'aprenentatge de forma constructiva valorant les opinions i les experiències dels membres del grup.
- Destacar la diversitat dels integrants com una riquesa que suma, més que com una disparitat que resta.
- Crear un clima distès des del primer moment, introduint dinàmiques lúdiques, atractives i participatives.
- Cohesionar el grup fomentant el respecte, la confidencialitat, la tolerància, l'ajuda mútua i la confiança.

Un cop explicats aquests punts, s'aconsella que cada participant signi un full de compromís de continuïtat en el programa amb dues còpies: una li serà entregada i una altra formarà part del seu expedient.

Per altra banda, per al correcte funcionament del grup es necessiten unes normes que han de ser conegudes i pactades per tots els integrants. Aquest consens facilitarà el seu compliment i serà una eina més per augmentar la cohesió de grup. El professi-

onal haurà de reflexionar sobre quins aspectes són clau per al grup, i els haurà d'exposar a tots els membres, copsant la seva predisposició a acceptar aquestes normes i explicant clarament les conseqüències de no fer-ho.

Serà l'experiència del professional i la idiosincràsia del grup la que aconselli unes normes o altres. No obstant això, tenint en compte la temàtica del programa, que exigeix actuar sobre creences fortament arrelades en l'individu, és important que es posi de relleu des de l'inici la confidencialitat que ha de regir en el grup i la sinceritat amb la qual s'haurà de fer front als temes.

A tall d'exemple, s'esmenten algunes de les característiques que poden configurar les normes:

- Puntualitat
- Assistència a les sessions
- Justificar sempre que no sigui possible assistir-hi o informar-ne amb antelació el professional de referència
- Participació activa
- Col·laborar en la preparació de les sessions o de les activitats preparant l'espai, buscant recursos quan calgui, etc.
- Seguir les instruccions dels professionals per a la bona marxa de les sessions
- Iniciativa en els suggeriments i comentaris
- Realització de les tasques encomanades entre sessions
- Confidencialitat respecte a tot el que es faci i es parli en el grup
- Respecte a les opinions i comentaris
- Sinceritat
- Tolerància, no judicis
- Acceptació de les crítiques constructives
- Cura del material i de l'espai
- Rebuig a conductes violentes, tant físiques com verbals, contra els companys o el professional o d'aquest respecte als interns
- Etc.

S'aconsella signar per escrit un compromís d'acceptació de les normes i de coneixement de les conseqüències de no fer-ho (amonestació, expulsió temporal, expulsió permanent...). En aquest compromís hauran d'aparèixer detallades les normes que s'han fixat conjuntament. Es pot optar perquè el professional elabori un document que serà signat per cadascun dels participants o un d'únic per tot el grup, que també serà signat per tothom. En tot cas, les normes consensuades en les primeres sessions s'han de donar a conèixer al grup per escrit abans d'avançar en el desenvolupament del temari.

Metodològicament, s'ha optat per incloure en la primera sessió dinàmiques molt disseses i de ràpida execució que motivin els participants i els proporcionin informació bàsica sobre què es vol amb el programa i amb quin estil s'impartirà.

3. FITXA DEL MÒDUL

MÒDUL 0	Presentació i cohesió grupal
Justificació	Per tal que el desenvolupament del programa compleixi els seus objectius és fonamental aconseguir que aquest sigui atractiu des de l'inici, i també pactar les normes del grup i el compromís amb la continuïtat. Les primeres sessions donaran al professional informació sobre cada membre del grup: el seu grau d'interès, la seva actitud, el coneixement que té del tema, el seu tarannà... Això li ha de permetre fer una avaluació inicial i adaptar els continguts i el ritme del treball de forma realista. En el mòdul s'inclouen dinàmiques que facilitin la generació d'un clima de confiança i respecte, i també d'inici d'alguns dels continguts que de forma més extensa es tractaran en successives sessions, però que han de servir perquè els integrants del grup s'introdueixin en la temàtica.
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Presentacions dels membres del grup (interns/es i professionals). - Presentació dels trets fonamentals del programa, la seva metodologia i objectius. - Normes de grup i conseqüències dels possibles incompliments. - Documents de compromís. - Introducció a alguns dels conceptes bàsics del programa que es treballaran més endavant i amb més aprofundiment.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Presentar-nos al grup, conèixer els integrants i recollir informació sobre la seva motivació, actitud i objectius personals per fer el programa. - Generar un bon clima de treball amb valors com la confiança, la tolerància, la col·laboració i el respecte. - Elaborar les normes per al funcionament del grup i conèixer les conseqüències del possible incompliment d'aquestes. - Signar el compromís de participació i el document d'acceptació de les normes establertes. - Introduir de forma molt bàsica conceptes clau (estereotips, rols, discriminació, socialització...) que es desenvoluparan al llarg del programa. - Fomentar la motivació pel canvi i la participació activa en la intervenció.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Temps estimat	Una sessió d'1 h i 30 min.
Metodologia	Exposicions psicoeducatives breus per part dels professionals amb participació i torn lliure de paraules per als interns i dinàmiques de grup.
Paraules clau	Igualtat – Equitat – Oportunitats – Perspectiva de Gènere – Cohesió grupal – Respecte – Confidencialitat – Normes – Incompliments – Objectius.
Observacions	Les dinàmiques desenvolupades han d'ajudar el professional a explicar la raó del programa i els seus objectius, introduint conceptes bàsics del temari, de forma ràpida i atractiva.

4. FITXA DE LES SESSIONS

SESSIÓ 0.1	Presentació i cohesió grupal
Justificació	La primera sessió consisteix en un primer contacte amb el programa, entre els membres del grup i amb el professional. Es tracta de generar un clima de confiança, respecte i col·laboració, però també de compromís en el seguiment del programa. Aquest haurà de ser introduït de forma motivadora i distesa, intentant trencar el gel i, a la vegada, transmetent quin en serà el nucli, evitant incompliments d'expectatives i motivant la continuïtat. Les dinàmiques especialment breus i ràpides han de servir per observar els participants i les seves reaccions i actituds davant del tema, i també seran un suport en l'explicació de la raó del programa i els seus objectius i metodologia.
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Presentacions dels professionals i dels participants. - Resum dels objectius i continguts del programa. - Metodologia de treball.
Objectius operatius	<ul style="list-style-type: none"> - Presentar-nos al grup i conèixer els integrants. - Fomentar la motivació per a la realització del programa. - Generar cohesió grupal i crear un bon clima de treball. - Prendre consciència de les desigualtats d'oportunitats per raó de gènere.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presentació dels professionals i breu presentació del programa i els seus objectius. 2. Dinàmica de presentació. Activitat 1: El nom en gestos. 3. Contingut bàsic del programa i metodologia. Activitat 2: Equitat o igualtat? 4. Dinàmica de presentació en relació al programa. Activitat 2: Us presento... què és... 5. Normes de grup. Explicar que el bon funcionament del grup necessitarà unes normes que siguin garantia i límit a la vegada. Les normes han d'estar consensuades i, per tant, es demanarà que si volen participar en el programa han de determinar quines són les regles de joc. Inici del debat. 6. Activitat 4: Unes imatges que valen més que moltes paraules. 7. Tancament de la sessió. Demanar com s'han sentit, si els ha interessat o no i si respon a les seves expectatives, quin aspecte en destacarien o quin aprenentatge se n'enduen.
Paraules clau	Equitat – Igualtat – Discriminació – Cohesió grupal – Gènere.
Observacions	El professional haurà de dur preparades còpies dels documents de compromís i acceptació de normes per a la seva signatura.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 0.1.A: Equitat o igualtat? - Activitat 0.1.B: Us presento... què és... - Activitat 0.1.C: Unes imatges que valen més que moltes paraules. - Material 0.1: Document: Compromís de participació en el programa. - Material 0.2: Document: Compromís de compliment de les normes.

5. FITXA DE LES ACTIVITATS

Sessió 0.1	Presentació i cohesió grupal
ACTIVITAT 0.1.A	Equitat o igualtat?
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Treballar els conceptes d'equitat i d'igualtat assenyalant-ne les diferències. - Fer entenedor el contingut bàsic del programa. - Introduir conceptes que es desenvoluparan en el programa: gènere, sexe, equitat, igualtat, discriminació. - Reflexionar sobre la situació poc equitativa que pateixen col·lectius socials en general i les dones en particular. - Promoure l'escolta activa i l'interès per les opinions dels companys.
Temps estimat	15 min.
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Pissarra. - Fotocòpies amb el dibuix il·lustratiu o projector, si s'escau.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Repartir o mostrar la imatge il·lustrativa de la igualtat i l'equitat adjunta als recursos. 2. Demanar al grup la descripció de la imatge i quines conclusions n'extrauen. 3. Torn de paraules.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 4. Introduir la reflexió que la igualtat és un dret entre homes i dones. Ha d'haver-hi igualtat en drets i obligacions. Però una societat que aconsegueixi aplicar la igualtat de forma absoluta acabarà sent injusta ja que no es tindran en compte les diferències, ni les diversitats, ni el fet que les persones tenim diferents oportunitats en funció del gènere, el context social, econòmic, cultural... Per tant, no es tracta que homes i dones siguin iguals sinó que s'han d'aplicar criteris equitatius de manera que tinguin les mateixes oportunitats en la vida per al seu desenvolupament, i que aquestes diferències no es justifiquin per raó del gènere. Parlar, per exemple, de les quotes de gènere i de la discriminació positiva. També es pot fer la reflexió sobre discriminacions afegides (p. ex., ser dona, estrangera, sense estudis i mare soltera). 5. Cloure l'activitat relacionant el concepte d'equitat amb l'orientació que tindrà el programa.
Recursos	- Imatge sobre la igualtat i l'equitat.
Observacions	L'activitat ha de servir per aclarir la raó del programa de forma molt gràfica i fluida.

Sessió 0.1	Presentació i cohesió grupal
ACTIVITAT 0.1.B	Presentació: us presento... què és...
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer els companys i generar confiança. - Iniciar el tema de gènere, identitat i expressió de gènere, estereotips i socialització. - Fomentar l'escolta activa i l'interès per la resta.
Temps estimat	20 min.
Materials	- Pissarra.

Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es demana als participants que es col·loquin per parelles. 2. Cada membre de la parella dirà al company un tret que consideri que el defineix en relació amb la seva identitat de gènere. Cada parella presentarà al grup el company utilitzant la fórmula «...és una persona...» (p. ex., en Joan és una persona molt forta; la Susanna és una persona molt guapa...). 3. El professional, que també participarà en l'activitat, com un membre més del grup, farà una llista d'adjectius a la pissarra. 4. En acabar, el professional pot fer un comentari sobre els adjectius que han sortit, tot fixant-se en si són estereotips, preguntant si consideren que certes qualitats tenen gènere, si totes les persones amb la mateixa identitat de gènere les tenen, si no tenir-les significa ser «menys homes o menys dones», etc. Tot això s'ha d'orientar com a introducció al programa i a allò que s'hi tractarà. 5. Agraïment de la participació.
Observacions	Segons la idiosincràsia del grup, aquesta activitat pot resultar complicada de realitzar si no hi ha bona predisposició. A criteri del professional es pot optar per realitzar-la quan el grup es conegui més i estigui més cohesionat. En aquest cas, es pot dedicar més temps al debat previst per a l'activitat 4: Unes imatges que valen més que moltes paraules.
Sessió 0.1	Normes de grup
ACTIVITAT 0.1.C	Unes imatges que valen més que moltes paraules
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar el sentit crític i la reflexió sobre com es perpetuen els estereotips. - Cohesionar el grup.
Temps estimat	20 min.
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Pissarra. - Fotocòpies amb els anuncis.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Repartir o mostrar els anuncis en paper de: <ul style="list-style-type: none"> - Tractament capil·lar VR6 - Nikon S60 - Cervesa Tecate 2. Iniciar el debat sobre quin és el missatge que transmeten. Reflexionar sobre a quin públic (masculí o femení) s'adreça aquesta publicitat, qui és el consumidor final, etc. Preguntar quins estereotips estan presents en aquests anuncis, com la dona és tractada com un objecte i el seu cos és idealitzat (prima, maca, amb una determinada estètica...), però com l'home també és reduït a uns tòpics. Donar importància a com els homes (anunci de la cervesa Tecate) també són estereotipats (dur, agressiu, valent, bevedor...) i se'ls exigeixen i se'ls premien culturalment uns comportaments determinats, considerats indicadors de virilitat. No complir-los pot fer-los patir i genera una càrrega que els acompanya tota la vida. Destacar que són anuncis actuals i, per tant, els esquemes mentals són vigents, i fixar-se en com actuen la societat i la publicitat en la socialització transmetent valors. 3. Agraïment de la participació.
Recursos	Fotocòpies amb els anuncis.

6. RECURSOS PER A LES SESSIONS I ACTIVITATS

Material 1. Compromís de participació en el programa

Cognoms i nom de l'intern:

Compromís de participació

L'intern signant manifesta la seva voluntat de participar en el programa d'intervenció psicoeducativa per a l'equitat de gènere i manifesta el següent:

1. Que coneix els objectius i els continguts del programa que es porta a terme al centre penitenciari i que se l'ha informat sobre la seva adequació per a la pròpia rehabilitació.
2. Que accepta les condicions de treball previstes en el programa esmentat i es compromet a complir les instruccions dels professionals que fan el programa i les normes fixades pel grup.

Signatura de l'intern/a

Data

Renúncia a la participació en el programa

L'intern signant notifica la seva negació a participar en el programa d'intervenció psicoeducativa i manifesta el següent:

1. Que està informat dels objectius i dels continguts del programa.
2. Que se li ha explicat l'adequació d'aquesta intervenció en relació amb el delictes que ha comès i el seu procés de rehabilitació.

Signatura de l'intern/a

Data

Cal lliurar una còpia d'aquest document a la persona interessada i cal dipositar-ne una altra al protocol de la interna

Material 2. Document d'acceptació de les normes de grup

Nota: el contingut concret s'haurà d'adaptar al que s'hagi pactat amb el grup

Cognoms i nom de l'intern:

Compromís d'acceptació de les normes del grup

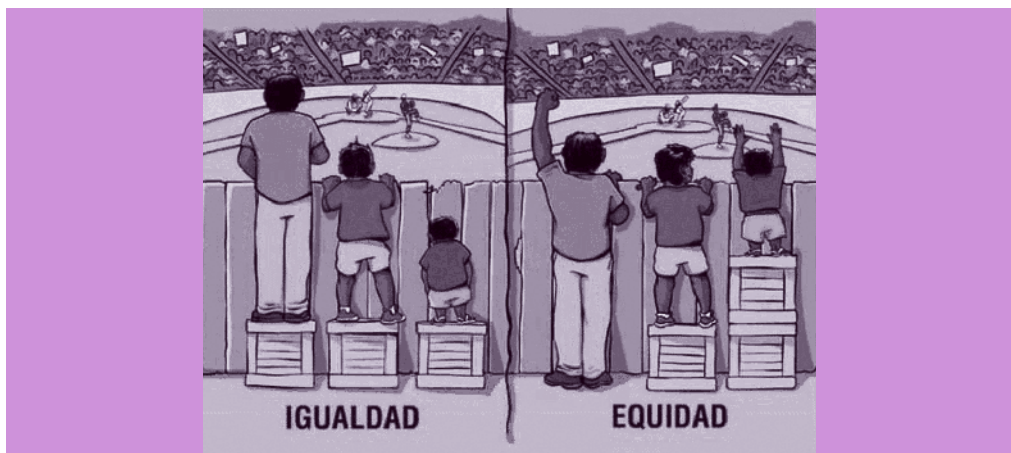
L'intern signant es compromet a mantenir i respectar les següents normes, elaborades i acordades per tot el grup:

1. Assistir regularment i puntualment a les sessions del programa. En cas d'absència, aquesta haurà de ser degudament justificada pels canals establerts per a aquesta finalitat.
2. Col·laborar en la preparació de sessions i activitats sempre que es requereixi.
3. Seguir les instruccions dels professionals per al correcte desenvolupament de les sessions.
4. Tenir cura de l'espai i del material de treball.
5. Participar activament en les sessions i en les activitats proposades.
6. Realitzar les activitats entre sessions i sessions que es proposin.
7. Escoltar activament i des d'una posició de respecte tant els professionals com els companys/es.
8. Aportar al grup opinions i vivències des de l'honestetat i la sinceritat.
9. No jutjar els companys ni menysprear les seves opinions.
10. Mantenir la confidencialitat de totes les dades i experiències personals que s'exposin en el grup sense fer comentaris fora d'aquest àmbit.
11. No admetre cap conducta violenta, ni física ni verbal, ni mantenir cap actitud hostil, agressiva o amenaçant, verbal i no verbal.
12. No assistir a les sessions sota els efectes de qualsevol substància que alteri les nostres facultats.

Signatura de l'intern/a

Data

Recurs Activitat 0.1.A. Equitat o igualtat?

Recurs Activitat 0.1.C. Imatges que valen més que moltes paraules

Anuncis en paper

¡NO TE OBSESIONES CON ELLA!
Tu también puedes tener una igual...
...¡LA MELENA, CLARO!

- Tu primer y último tratamiento capilar
- 92% de eficacia clínicamente probada
- Para hombres y mujeres
- Líder de ventas en España

VR6
Definitive hair

VR6 Evolution
Cambiante de estructura 100% natural

VR6 Mask
Regenerador capilar

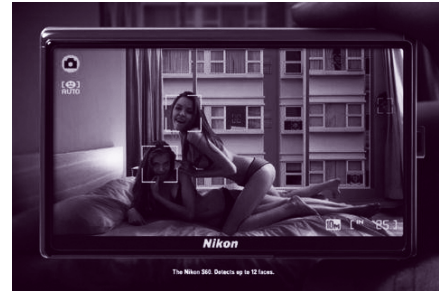
VR6 Foam y Loción
Regenerador capilar

VR6 Champú

VR6
92% de eficacia

VR6
Definitive hair

CÓMPRALO: en vr6definitive.com, al teléfono gratuito 900 484 225, en parafarmacias de El Corte Inglés e Hipermercado en tu farmacia.

«La NIKON S60 detecta hasta 12 rostros.»

◀ Primer Premi a la campanya publicitària més masculista 2017, segons FACUA (Associació de Consumidors de Catalunya).

POR LOS QUE NO SE RAJAN.

TECATE

POR TI

Anunci de marca de cervesa mexicana.

Mòdul 1

MÒDUL 1. SOCIALITZACIÓ DE GÈNERE

1. JUSTIFICACIÓ DEL MÒDUL

Com a primer pas per assolir els objectius marcats de desconstruir els comportaments sexistes que es produeixen en la quotidianitat i per poder identificar les relacions desiguals de gènere i contribuir a canviar la situació dins i fora dels centres penitenciaris, és necessari mostrar com es construeixen els rols de gènere, de manera que es pugui mostrar la seva artificialitat i veure que els rols de gènere no són quelcom essencial a la naturalesa humana, de caràcter biològic o diví.

El mòdul 1 pretén introduir els i les participants en la construcció i conformació dels rols de gènere, que legitimen i normalitzen els comportaments i les actituds que es donen entre els dos gèneres hegemònics. Aquest mòdul ofereix continguts que esgrimeixen sessió darrere sessió els factors que contribueixen a la construcció dels rols de gènere, emmarcats dins de les teories de la socialització de gènere i mitjançant la teoria del sistema sexe/gènere, desenvolupat per Gayle Rubin.

2. CONTINGUTS TEÒRICS DEL MÒDUL

Sessió 1.1. Introducció als conceptes bàsics

Abans de comprendre els processos mitjançant els quals es constitueixen els rols de gènere, cal entendre els conceptes bàsics relatius a aquests processos. Així, la primera diferència que cal establir és entre els conceptes «sexe» i «gènere». El sexe fa referència a la categorització binària entre mascles i femelles dins de l'espècie humana en funció de les diferències biològiques que presenten els individus en néixer (diferències hormonals, genitals i/o fenotípiques). Aquesta distinció dels individus en dos grups excloents i exclusius, en la mesura que la pertinença a un impossibilita la pertinença a l'altre, desemboca en la conformació del gènere. Gènere és el conjunt de diferències de caire social i cultural que presenten homes i dones com a conseqüència de l'assignació d'un sexe. Aquestes diferències socioculturals constitueixen els rols de gènere, el comportament, les expectatives de la vida, la perspectiva de la vida, etc. (Espinar, 2007: 25). El gènere no és, però, una estructura inamovible i transhistòrica, sinó que és un concepte que ha anat variant segons el context geogràfic, cultural i històric, que s'ha anat adaptant i reconfigurant segons el context social (Antón, 2001: 11).

El sexe fa referència a la categorització binària entre mascles i femelles dins de l'espècie humana en funció de les diferències biològiques dels individus al néixer.

Les persones intersexuales mereixen ésser mencionades a part. Les persones intersexuales són persones que en el moment de néixer no poden ser classificades en cap de les dues categories establertes.

Des del punt de vista hegemònic, aquestes persones han de ser sotmeses a procediments mèdics per tal de ser incloses en alguna de les dues categories, amb la posterior assimilació del gènere corresponent.

Gènere és el conjunt de diferències de caire social i cultural que presenten homes i dones com a conseqüència de l'assignació a un sexe.

La correspondència entre sexe mascle i gènere masculí o entre sexe femella i gènere femení és una dinàmica constant que es reproduceix en tots els individus. Aquesta correspondència entre el sexe biològic i el gènere cultural s'emmarca dins del sistema sexe-gènere, desenvolupat per Gayle Rubin. Segons aquesta antropòloga, el sistema sexe-gènere

comprèn «el conjunt de disposicions (pràctiques, símbols, representacions, normes i valors socials) mitjançant les quals una societat transforma la sexualitat biològica en productes de l'activitat humana» (Rubin, 1975). Dit d'una altra manera, el sistema sexe-gènere explica que el sistema patriarcal necessita conformar categories distintes i hegemòniques per perpetuar-se.

Aquesta atribució constitueix els «rols de gènere». Els rols de gènere són el conjunt de normes establertes socialment per a cadascun dels sexes i que condicionen el seu desenvolupament (Herrera, 2000: 569). Hi ha establerts dos rols pertinents a cada gènere: el rol de gènere masculí i el rol de gènere femení.

Sessió 1.2. Els rols de gènere

El rol de gènere masculí propicia la reproducció de la masculinitat hegemònica, model ideal del comportament humà masculí segons el patriarcat. Aquest model atribueix als homes el paper actiu en la societat i, per tant, els legitima per apoderar-se de tots els àmbits de la vida, inclòs el tracte amb l'altre gènere. Entre les característiques que se'ls atribueix hi ha la possessió, la legitimitat per fer ús de la violència, la duresa,

la repressió de les emocions, etc. En l'apartat dedicat a la masculinitat hegemònica s'aprofundirà en la conformació d'aquest rol i en totes les conseqüències que implica, tant en homes com en dones.

Els rols de gènere són el conjunt de comportaments establerts i desitjats socialment per cadascun dels sexes.

En contraposició al rol de gènere masculí tenim el rol de gènere femení. Aquest reproduceix el model de feminitat hegemònica, i es-

tableix socialment el model ideal femení per al patriarcat. Al contrari que als homes, a les dones els correspon un paper passiu en la societat. La feminitat hegemònica relega les dones a l'àmbit privat de la vida i les condiona a assumir aquelles tasques relatives al món privat de la llar, a tenir-ne cura i a fer-ne el manteniment; les sanciona per voler desenvolupar-se lliurement lluny del seu model i les sotmet a la posició

dominant de l'home, en tant que únic gènere legitimat per participar activament en la vida pública. En l'apartat dedicat a la feminitat hegemònica s'explicarà amb més detall com opera aquesta.

L'atribució d'un gènere distint a les persones en funció del sexe influeix en la instauració d'una desigualtat estructural entre els dos gèneres homogenis. Aquest fet es produeix perquè, tot i que el gènere ha anat variant al llarg de la història, sempre ha dotat de més valor aquelles característiques atribuïdes al gènere masculí. En conseqüència, la constitució del rol de gènere masculí comporta la submissió del rol de gènere femení a aquest. L'home ha d'ocupar una posició de superioritat i la dona una posició d'inferioritat. En aquests sistemes de relacions desiguals és on es produeixen les discriminacions que les dones pateixen en la totalitat dels àmbits de la vida: en el seu desenvolupament, en les seves trajectòries vitals, en les seves carreres acadèmiques i professionals, en l'exercici de la seva llibertat i opcions vitals, etc.

El sistema sexe-gènere, però, no produeix per si mateix l'adquisició de conductes i valors patriarcals per part dels individus. Com s'ha mencionat abans, el gènere és un component cultural i social i, per tant, no és un atribut amb el qual les persones neixen. Al contrari que el sexe, factor generalment acceptat com a natural, el gènere és un factor totalment cultural i social, tot i que aquesta diferenciació entre factor biològic i factor cultural s'ha posat en dubte arrel de la tercera onada del feminisme i del sorgiment de les teories *queer* (López, 2008). En qualsevol cas, és universalment acceptat dins dels estudis de gènere i la sociologia que el gènere és una construcció social.

Els comportaments que el patriarcat designa als dos sexes tenen una valoració desigual i discriminatòria per a la dona.

Per tant, hi ha d'haver un mecanisme pel qual els individus adquireixin aquestes representacions mentals i assimilin els seus rols de gènere.

Sessió 1.3. La socialització de gènere

Al llarg de la seva trajectòria vital una persona rep missatges que conformen el seu imaginari social. Aquest procés és l'anomenat procés de socialització. En síntesi, el procés de socialització és un procés d'aprenentatge en què l'individu (especialment quan és infant) assimila les conductes socials considerades adequades dins del context socioeconòmic en què es troba i les normes i valors que el regeixen (Yubero, 2004: 24).

El procés de socialització conforma els marcs cognitius de les persones i dona forma a les seves representacions mentals. Funciona com a mecanisme de transmissió de valors i creences de generació en generació i, per tant, de perpetuació de sistemes de valors intergeneracionals.

La socialització de gènere és el procés mitjançant el qual s'adjudiquen determinades conductes a una persona en funció del gènere assignat. Des del moment de néixer, o fins i tot abans, a un individu concret, ja se li fan arribar missatges que condicionen la seva manera de pensar, comportar-se, parlar, etc. segons el seu gènere. No és quelcom sempre explícit, a vegades el missatge pot venir de forma subtil, com per exemple quan el nen o la nena observa que les figures que acostumen a cuidar-lo són femenines o que són elles les que s'encarreguen més de les tasques de manteniment. En tot cas, en el procés de socialització de gènere el nen aprèn a comportar-se d'acord amb els mandats de gènere del rol masculí, i la nena aprèn a fer el mateix amb el rol de gènere femení.

A través de la socialització, l'individu assumeix les conductes socials considerades adequades segons les normes i valors del seu context cultural.

Aquells elements que intervenen activament en el procés de socialització reben el nom d'«agents socialitzadors». Aquests elements poden ser persones, com la família o els grups d'iguals, o poden ser institucions (l'escola, mitjans de comunicació, l'entorn, etc.).

El procés de socialització (general o concretament el de gènere) acostuma a dividir-se en

dues etapes: socialització primària i socialització secundària. La primera etapa de la socialització s'estén des dels zero anys fins a l'inici de l'adolescència, moment en què comença la segona etapa de la socialització i que s'allarga durant tot el recorregut vital de la persona. Hi ha autors i autores que advoquen per incloure una tercera etapa, corresponent al final de l'adolescència, i que s'estendria al llarg de la resta de la vida, però en els estudis de gènere s'acostumen a diferenciar dues etapes.

Sessió 1.4. La família com a agent socialitzador de gènere

La primera etapa està condicionada pels agents socialitzadors de la família i de l'escola. Dins d'aquesta etapa s'acostuma a diferenciar els primers anys de vida, ja que hi sol haver una presència quasi exhaustiva de la família i, per tant, la interacció amb els valors predominants només prové de la família. A partir dels tres anys aproximadament, les interaccions augmenten a altres grups, com els mitjans de comunicació o l'escola. Durant la primera socialització, es transmeten els principals valors i s'edifica la base social de l'individu, des de la seva manera de respondre davant d'una situació fins a les seves representacions mentals sobre com funciona el món. És una etapa en què el nen o la nena és una *tabula rasa*, i, per tant, el seu comportament no es troba influït per cap condicionant exterior. És per això que són freqüents les sancions en cas que el seu comportament no s'adeqüi al seu gènere.

En la socialització primària, es transmeten els principals valors i s'edifica la base social de l'individu.

La família és el primer i principal agent socialitzador de gènere, especialment en la primera etapa. El patriarcat busca reproduir els esquemes tradicionals de família, reproduint els rols clàssics en els quals és l'home qui treballa i sosté econòmicament la família, mentre que la dona és la persona encarregada de mantenir la llar i de cuidar els infants. Aquest model, anomenat *breadwinner* (Crompton et al., 2007: 1-2), s'està transformant per poder adaptar-se a les noves circumstàncies en què les dones, ja sigui per necessitat o per decisió pròpia, s'han inserit en el mercat laboral (Díaz et al., 2015 : 15). Si bé és cert que el nombre de dones que treballen ha augmentat, això no s'ha correspost amb un repartiment més equitatiu de les tasques de cura i manteniment; elles continuen ocupant-se de la majoria de les tasques i, laboralment, acostumen a condicionar la seva carrera professional a l'exercici d'aquestes tasques, reduint la seva jornada laboral o buscant una feina que permeti compaginar ambdues coses. I no només això, sinó que també el contacte amb els fills o filles és diferent si prové de la mare o del pare. La mare acostuma a encarregar-se de la part més emocional de la família; s'ocupa de consolar, d'escoltar i d'ajudar la resta de familiars. En canvi, el pare ocupa un rol més pràctic, amb menys càrrega emocional.

En els primers anys de vida, la família és el principal agent socialitzador que transmet els valors que condicionaran la vida adulta de la persona.

Aquesta jerarquització a la llar és visionada pels infants i assimilada com l'ordre natural de la família. Quan el nen o la nena processa com és una família, la imatge que li ve al cap és la de la seva família i les accions que acostumen a fer, i construeix així la seva representació mental sobre com ha de ser una família. Tanmateix, la família no reproduïx els valors patriarcals únicament per la seva quotidianitat, sinó que també transmet aquests valors mitjançant actes explícits, com frases orientades a sancionar el nen o nena per haver-se comportat com l'altre gènere, etc.

Sessió 1.5. El paper de l'escola i l'entorn en la socialització primària

L'altre gran agent socialitzador de la socialització primària és l'escola. L'escola també és transmissora de valors patriarcals, però alhora també és el primer lloc on el nen o la nena té contacte amb persones alienes a la seva família i on posa en pràctica les representacions mentals assimilades. Per tant, d'una banda, l'escola serveix per seguir assimilant nous valors patriarcals i, per l'altra, serveix per reforçar els conceptes ja adquirits. L'extrapolació de la jerarquització familiar cap a l'àmbit social i públic comença en aquest entorn i, per tant, es reproduïxen els mateixos esquemes que es produïen en

L'escola actua com a agent de socialització i també com a camp de pràctiques dels valors transmesos i assimilats per la persona des del seu naixement.

la família. No és estrany, llavors, que els nens acostumin a ocupar més espai i es dediquin a jocs més agressius que les noies, que s'orienten a dedicar el seu temps lliure a activitats més dònics.

Sessió 1.6. El paper dels mitjans de comunicació en el reforçament de la socialització de gènere

Els mitjans de comunicació contribueixen a normalitzar les relacions de desigualtat i a relativitzar-les, perpetuant la discriminació de la dona en tots els àmbits de la vida.

construint el seu rol de gènere, però mitjançant les sancions que rep d'altres agents socialitzadors o de la societat.

Els mitjans de comunicació són un agent socialitzador que té molta presència en el procés de socialització secundària. Realment és un agent socialitzador transversal que té importància tant en la primera com en la segona fase, però que actua més intensament en la segona fase. Malgrat això, cal no infravalorar el poder que tenen els mitjans de comunicació en la infància, ja que, com diversos estudis assenyalen, els relats presents en les pel·lícules o en les sèries presenten uns estereotips més clars i són més perceptius en la ment dels nens i nenes (Antón, 2001).

El paper que juga sobretot en la segona fase és el de reforçament dels valors i conceptes assimilats durant la primera fase. Els mitjans de comunicació contribueixen a normalitzar les relacions de desigualtat i a relativitzar-les. Per tant, mitjançant els agents socialitzadors, els individus van formant-se dins del rol de gènere i reproduint els valors patriarcals, de manera que es perpetua la situació de desigualtat estructural de la dona en tots els àmbits de la vida.

Sessió 1.7. La pressió social com a eina sancionadora i promotora de determinades actituds dins i fora dels centres penitenciaris

La consecució i la posada en pràctica dels rols de gènere requereix uns mecanismes que recompensin i, per tant, afavoreixin les conductes que s'adeqüen als rols de gènere. El patriarcat ha establert una sèrie de conductes socials que sancionen els comportaments que s'allunyen de la normativitat.

Aquestes sancions acostumen a materialitzar-se en estigmatització, rebuig i invisibilització en la societat. Per exemple, el patriarcat ha sancionat durament aquelles opcions sexuals que no siguin estrictament i exclusivament heterosexuales. Mitjançant la família tradicional com a institució per legitimar aquestes sancions, el patriarcat ha estès l'homofòbia per la societat i ha establert certs mecanismes per actuar en el cas de persones que no s'identifiquen com a heterosexuales. La societat ha estigmatitzat els gais i les lesbianes amb lleis que els discriminaven i amb missatges que provenien de diversos estrats (com l'Església) que censuraven el seu comportament i el titllaven d'immoral. Han estat rebutjats de la societat i se'ls ha mostrat una nul·la solidaritat. S'han promogut comportaments agressius contra aquest col·lectiu i se'ls ha invisibilitzat, no se'ls ha donat veu ni se'ls ha deixat viure lliurement.

En canvi, la societat recompensa i posiciona amb un millor lloc aquelles persones que perpetuen els rols de gènere i que segueixen el camí establert pel patriarcat, que passa pel matrimoni i per la formació d'una família tradicional en la qual se segueixin transmetent els valors patriarcals.

En els centres penitenciaris es produeix un efecte semblant al que es dona en la societat: aquelles conductes que s'adeqüen al model hegemònic són recompensades. Però els rols de gènere en els centres penitenciaris s'amplifiquen i donen lloc al que s'anomena hipermasculinitat en el cas dels homes i hiperfeminitat respecte a les dones, entenent per aquest terme l'exageració del rol femení, tot i ser conscients de les controvèrsies que genera el terme hiperfeminitat en el pensament feminista.

La hipermasculinitat és la representació exagerada de les conductes pròpies del rol de gènere masculí. Un home que adapta aquesta representació mostra uns trets més accentuats del que hauria de presentar un home segons l'ideal de masculinitat. Així, els homes encarnen un paper més agressiu i controlador i es preocuparan per oferir una imatge més estereotipada de l'ideal de masculinitat. En aquest cas, les recompenses dins dels centres penitenciaris es donen si se segueixen els mandats de gènere hipermasculinitzats (una actitud agressiva, el control i el domini en les relacions amb altres interns, una actitud posseïdora envers les dones, un cos fort i atlètic que representi la duresa de la masculinitat, etc.).

El patriarcat sanciona els comportaments no normatius amb l'estigmatització, el rebuig i la invisibilització.

Sessions 1.8 i 1.9. El mite de l'amor romàntic

Des del punt de vista sociològic, un mite encarna un conjunt d'asseveracions i creences que es consoliden com a dogmes inqüestionables i que es presenten com a element inevitable de l'existència, que tenen la seva base en un factor natural, biològic o diví (Bosch y Ferrer, 2002). En el cas concret de l'amor romàntic, i tal com expressa Carlos Yela (2003), el conjunt dels mites d'amor romàntic són «un conjunt de creences socialment compartides sobre la suposada “vertadera naturalesa” de l'amor» (Yela, 2003).

Els mites de l'amor romàntic defineixen un model idíl·lic de relació afectiva-sexual de la parella que afavoreix la subordinació i la dependència d'una de les parts.

La socialització de gènere inculca en els nens i nenes un seguit de representacions mentals que configuren les seves concepcions i expectatives al voltant de la idea de l'amor. Aquests esquemes mentals perpetuen els models patriarcals, i des dels estudis de gènere es remarca que aquestes concepcions justifiquen les relacions desiguals entre homes i dones en el si d'una parella, que esti-

mulen la reproducció d'institucions patriarcals com el matrimoni tradicional i que estableixen unes pràctiques dins de les parelles que poden desembocar en maltractament psicològic o físic (Caro, 2008).

Els mites de l'amor romàntic que configuren l'ideal d'amor són els següents, segons la classificació que exposen Ferrer, Bosch i Navarro (2010):

Mite de la mitja taronja: encarna la creença que tots i totes tenim una persona predestinada a ser la nostra parella i amb la qual ens complementarem en tots els sentits.

Mite de l'emparellament: creença que l'emparellament heterosexual i monògam és quelcom natural i universal i, per tant, és present en totes les cultures i en qualsevol etapa històrica.

Mite de l'exclusivitat: és el conjunt de mites que estableixen que només es pot estar enamorat d'una persona alhora.

Mite de la fidelitat: encarna la creença que exposa que si estàs enamorat d'alguna persona només pots satisfer els teus desitjos passionals, romàntics i eròtics amb aquest individu.

Mite de la gelosia: creença que la gelosia és un signe d'amor i que és un element inherent en el comportament d'una persona enamorada. Justifica comportaments egoistes, repressius i violents en les parelles.

Mite de l'equivalència: és la creença que afirma erròniament que l'enamorament i l'amor són la mateixa cosa i que, per tant, si no es manté la mateixa passió i sentiment que al principi de la relació és que no se sent amor per l'altra persona.

Mite de l'omnipotència: mite al voltant de la creença que l'amor pot solucionar tots els problemes i que l'amor justifica qualsevol decisió i comportament.

Mite del lliure albir: encarna la creença que els sentiments amorosos són una qüestió estrictament íntima i que cada individu és l'únic amb poder de decisió sobre aquest tema, deixant de banda els factors socials i culturals.

Mite del matrimoni o de la convivència: creença que tot emparellament ha de conduir a una unió estable de parella i que el matrimoni és el camí natural de tota persona i parella.

Mite de la passió eterna: mite al voltant de la creença que l'amor i la passió que se sent al principi d'una relació perdurarà tota la vida, i més si es conviu amb l'altra persona.

Sessió 1.10. El patriarcat

El patriarcat és un sistema social, polític i ideològic que organitza la societat de manera que les relacions entre els dos gèneres hegemònics siguin desiguals i ubica els homes en una posició de superioritat respecte a les dones. Concretament, posiciona l'ideal d'home en superioritat envers les dones i altres models de masculinitat en tots els àmbits de la societat i troba la justificació d'aquesta superioritat en l'ordre natural.

El patriarcat com a sistema ha perdurat en els diversos períodes històrics, geogràfics i culturals, conformant una arrel ideològica patriarcal interseccional que travessa les fronteres de les diferents cultures en el món. De resultes, diverses autores han analitzat quins són els trets comuns que tenen les diverses cultures i etapes històriques en relació amb el patriarcat, com a sistema immers en l'arrel de tots aquests. Alda Facio i Lorena Fries (2005) enumeren els trets comuns que diverses autores han trobat en les arrels patriarcal:

El patriarcat organitza tota la societat basant-se en la superioritat natural de l'home amb relació a la dona.

(1) Una ideologia (masclisme) i la seva expressió, que devalua les dones i els atorga un rol, una actitud i unes expectatives, totes de valor inferior, segons la ideologia.

(2) Significats negatius atribuïts a les dones i a les seves activitats que constitueixen un sentiment de menyspreu a la feminitat i a les necessitats de les dones, i d'inferioritat moral.

(3) Estructures que exclouen les dones de la participació o del contacte amb les esferes de poder.

Tanmateix, el patriarcat s'ha anat adaptant als canvis socioeconòmics, culturals i demogràfics i, per tant, es manifesta de diverses maneres, permetent un grau distint de desigualtat entre homes i dones segons el context històric, social, geogràfic o econòmic. Aquesta disparitat de manifestacions patriarcal reflecteix la interacció entre

el patriarcat i altres sistemes de desigualtat que s'imbriquen amb el patriarcat per tal de sostenir-se entre si.

El patriarcat es relaciona amb altres tipus de discriminacions per tal de fer efectiu el domini sobre les dones. Així, mitjançant estructures com l'heterosexisme o heteronormativitat (obligatorietat de ser heterosexual per part de la societat) i el contracte sexual aconseguix reproduir i perpetuar els seus models. D'aquesta manera, el patriarcat estableix quines han de ser les preferències sexuals dels individus i legitima exclusivament aquelles relacions orientades cap a la reproducció de l'espècie humana. De la mateixa manera, el patriarcat sanciona aquelles representacions afectives i eròtiques que desa-

fien la normativitat sexual, com poden ser relacions no monògames, intergeneracionals, relacions formades per tres persones, etc.

Finalment, el patriarcat és un sistema que ha aconseguit ésser recolzat mitjançant la seva ideologia, el masclisme. Aquesta és l'eina ideològica que immortalitza la idea que l'home és superior a la dona i que la submissió femenina és un fet que segueix l'ordre natural de les coses. Aquest pensament es pot veure reflectit en el dret, les arts, les religions, etc. Per exemple, el dret al llarg de la història ha considerat l'home (o, més ben dit, la concepció normativa de què és ser home) com el posseïdor de drets i l'únic subjecte que mereixia la reparació de la dignitat.

Sessió 1.11. Micromasclismes

Els micromasclismes són un concepte, encunyat per Luis Bonino l'any 1991, que fa notar com dins d'una relació de parella heterosexual es donen determinats comportaments i actituds quotidianes que passen desapercibudes però que perpetuen a una escala micro els comportaments masclistes que es donen en la societat. El psicoterapeuta Bonino va explicar com contribueixen aquests actes quotidians a crear una relació de subordinació en la dona i de dominació en el cas de l'home. Tot i considerar-se actes inofensius, quotidians i intranscendents, la seva reiteració suposa un augment del poder de l'home vers la dona.

A més, aquests actes minven la capacitat de la dona d'adonar-se de què està passant i de poder fer front a la situació en cas que ho faci.

Bonino va classificar els micromasclismes en determinats grups:

- *Micromasclismes coercitius*: l'home utilitza la força moral, psicològica o econòmica per intentar dominar la dona, limitar la seva llibertat i restringir la seva capacitat de decisió. Alguns exemples són la intimidació, el control indirecte dels diners, la no participació en les tasques domèstiques o l'ús abusiu del temps de la dona.
- *Micromasclismes encoberts*: en aquest tipus de micromasclisme, l'home utilitza l'afecte i la confiança per reduir la confiança de la dona en si mateixa, per induir-la a fer coses que no vol o per culpabilitzar-la. Alguns exemples d'aquesta categoria són la delegació de totes les tasques de cura dels infants o de persones dependents, el silenci i aïllament de l'home quan la dona fa una cosa que a ell no li agrada, la desautorització o el paternalisme.
- *Micromasclismes de crisi*: són micromasclismes que l'home utilitza quan veu que la dona augmenta el seu poder. Contribueixen a perpetuar el domini de l'home i donen la falsa il·lusió que ell ha perdut poder, però, a la pràctica, l'ha augmentat un altre cop. Alguns d'aquests són la victimització o fer falses promeses quan ella s'enfada i a continuació fer mèrits (com fer regals) perquè ella el perdoni i es cregui que ha après la lliçó.

Les primeres investigacions sobre el tema es feien per explicar mitjançant quins procediments s'arribava als casos de violència de gènere dins d'una parella. És per això que la classificació està molt incrustada a l'àmbit de la parella. No obstant això, des de 1991 fins avui el concepte ha anat variant, i avui dia micromasclisme s'ha extrapolat al conjunt de la societat per donar una explicació a la persistència del patriarcat tot i l'avenç dels drets de les dones.

En l'actualitat, la concepció de micromasclisme s'ha extrapolat a la societat, i abasta aquells actes quotidians que passen desapercebuts però que ajuden a mantenir i a reproduir el patriarcat. Molts cops són l'exemplificació o conseqüència de les relacions desiguals que hi ha en la societat. Per exemple, el *manspreading* (pràctica dels homes en el transport públic o en un banc públic d'obrir les cames i envair l'espai on s'està asseguda una dona) és un micromasclisme que evidencia el menyspreu que la masculinitat té per la feminitat i la conquesta de l'espai públic que l'home interioritza des de petit. Un altre micromasclisme molt arrelat en la societat és el *mansplaining*, que consisteix en la presumpció per part dels homes que les dones no coneixen segons quins conceptes o idees i que no tenen la mateixa capacitat que els homes per entendre'ls, fet que deriva en una situació d'infantilització de la dona i de les seves capacitats intel·lectuals. Un tercer fenomen estudiat recentment pel feminisme és el *maninterrupting*, que evidencia les dinàmiques habituals que es donen en converses entre homes i dones

Dins de la parella i en la societat es donen comportaments i actituds quotidianes normalitzades i subtils que perpetuen la relació de domini de l'home respecte a la dona.

en què l'home acostuma a ser-ne el líder i a interrompre la dona. És un fet habitual que acaba per invisibilitzar l'opinió, l'expressió i les idees de les dones i les relega en els àmbits de poder i decisió.

No és que els micromasclismes siguin els únics causants del manteniment (el patriarcat es renova i aconsegueix adaptar-se als canvis socials i econòmics), però sí que és cert que actuen com a element encobridor i que són la base de les relacions de desigualtat i de les discriminacions produïdes en la societat.

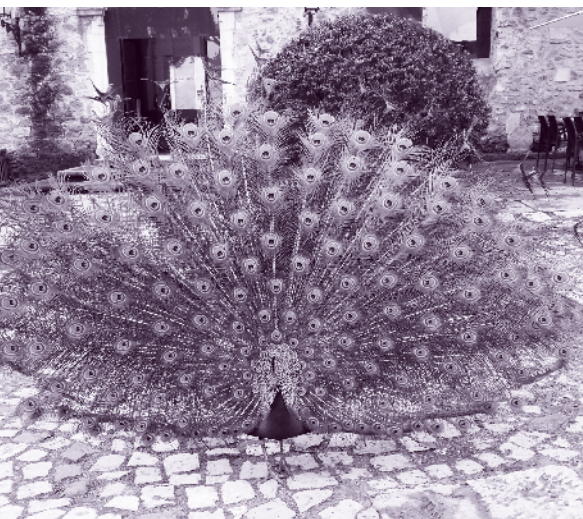
Per tant, els micromasclismes són molt perillosos perquè, en passar desapercibuts, perpetuen el patriarcat i dificulten l'avenç de les dones i la desconstrucció de la societat patriarcal.

Sessió 1.12. Transgressions als rols de gènere, dins i fora dels centres penitenciaris

Com s'ha exposat anteriorment, la societat funciona com un agent socialitzador que sanciona aquelles persones que transgredeixen el seu rol de gènere, mitjançant les eines de pressió i sanció socials. Les persones víctimes de la sanció social eren persones que generalment havien desafiat l'ordre imperant (no exclusivament l'ordre heteropatriarcal) i que, en el cas de desafiar el sistema heteropatriarcal, suposaven una desestabilització de la idea de feminitat o de masculinitat.

Les transgressions als models hegemònics han variat molt al llarg de la història. Així, abans, el fet que una dona conduís ja suposava una transgressió del seu rol de gènere.

Les transgressions del rol de gènere, però, es produeixen en els dos models. Els homes també transgredeixen el seu rol quan no s'adeqüen al model hegemònic de masculinitat. Per exemple, en el cas que un home decideixi encarregar-se equitativament de la cura dels fills o filles i demani una reducció de jornada.

De resultes d'aquests fets, s'han anat constituint els conceptes de noves masculinitats i de noves feminitats. Breument, aquests conceptes defineixen el conjunt de noves actituds i formes de viure la vida d'homes i dones que superen els marcs imposats per la feminitat i la masculinitat hegemòniques i l'heteropatriarcat. L'assumpció d'aquestes noves formes de viure i d'entendre la realitat és propensa a comportar sancions socials per a aquelles persones que les adapten, i en major mesura les dones, ja que el seu desafiament directe al rol de gènere implica enfrontar-se directament a l'opressió i la submissió.

En síntesi, qualsevol persona que no es regeix pel model hegemònic de masculinitat o feminitat està transgredint el seu rol. Entren dins d'aquest cas tots els col·lectius minoritaris per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

Transgressió de la masculinitat dins les institucions penitenciàries d'homes

Reduir el concepte «gènere» per afrontar-lo en una institució penitenciària requereix tenir coneixement de quins indicadors el construiran dins del context, tan concret. Òbviament, la construcció de «gènere» en la societat actual parteix d'uns mínims, molt qüestionables, fàcils de desconstruir, i força inexistents en el medi penitenciari. Díficilment pot obrir-se un debat envers la masculinitat en el medi penitenciari d'homes, però el canvi social cap a unes fites d'equitat i igualtat en gènere obliguen a fer-ho.

Al medi penitenciari, no hi existeix una socialització binària o, si més no, continuada. És més, la socialització en gènere a presó ni tan sols contempla el binarisme, més enllà d'un ideari assolible cap a l'exterior i en la memòria (mares, parelles, filles, etc.). Per tant, l'home se socialitzarà, en el seu dia a dia, només amb homes. És clar que les professionals són part innegable de la socialització dins del medi, però no és una relació bidireccional. És més una relació terapèutica i professional des de la qual es treballa el gènere, sense posicionaments qüestionables o que portin a la reflexió pròpia per part de les persones que estan complint condemna. Molts homes a presó reconstrueixen el seu gènere cap a una normativitat establerta, i són molt pocs els que el transgredeixen. La masculinitat normativa en la presó d'homes té uns valors i creences molt marcats. L'home «adaptat» ha de fer esport, ha de mantenir una conducta més bel·ligerant envers el qüestionament de la seva masculinitat, defensar-la i lluir-la. Promou un discurs en gènere masculista envers la dona –la dona és més objecte que mai–, s'utilitza un llenguatge sexista –que seria durament sancionat a l'exterior–, l'elevat consum televisiu condueix a la masculinitat extremadament estereotipada, etc. Tot acompanyat d'una estètica quasi única en la qual el capitalisme –patriarcal– definirà el més home i més mascle per la marca, preu i qualitat de la seva vestimenta, calçat, estil, etc.

Molts homes a presó reconstrueixen el seu gènere cap a una normativitat establerta i un compliment estricte dels rols esperats.

Qui és transgressor aleshores? A qui se sanciona?

- L'home que no faci esport ni participi en activitats esportives i competitives. Queda exclòs l'estereotip masculí normatiu acceptat d'home «intel·lectual» que va a la biblioteca i cultiva la ment (tot i així, és un grup minoritari i no exempt de ser qüestionat).
- L'home amb diversitat funcional.
- L'home vulnerable en salut.
- L'home consumidor o exconsumidor de tòxics.

- L'home efeminat, l'home gai i la dona trans. Amb tracte especialment hostil, homòfob i transmisògin.
- L'home sensible, extravertit i proper.
- L'home estèticament fora dels cànons normatius i establerts. Altres *looks* i estils, físics diversos, etc.
- En general, tota persona fora de l'heteronormativitat que, dins del context penitenciar, és exponencialment més observada, marcada i fixada que a l'exterior.

Lluitar contra l'heteronormativitat establerta i decidir transgredir-la, dins del marc institucional, comporta un desgast personal i social. Des de l'aïllament social a l'hostilitat directa o indirecta (recriminacions, insults, atacs verbals i/o físics, abús de poder, extorsions, manipulacions, etc.)

Per part dels i de les professionals s'ha de vetllar curosament en contra de possibles tractes pejoratius, cuidar el llenguatge i evitar donar continuïtat –voluntàriament o involuntàriament– a aquest tipus de conducta.

Transgressió de la feminitat dins les institucions penitenciàries

La presó és una institució creada inicialment per i per a homes on es perpetuen els estereotips de gènere. Com que ens els darrers anys s'ha incrementat la delinqüència femenina s'han hagut d'adaptar mòduls i espais per a dones. Les presons masculines que tenen en el seu interior presons de dones són molt més problemàtiques i perjudicials atesa la situació de la dona que aquelles destinades exclusivament a elles. Les condicions d'habitabilitat són pitjors en un espai més reduït i amb serveis dependents.

La presó és una institució creada inicialment per i per a homes, i en el seu funcionament reflecteix les connotacions sexistes del sistema patriarcal.

Les dones que han trencat la llei han transgredit les normes de gènere consolidades i es troben davant d'una major desaprovació social que els homes. El sistema penitenciar actual, en el seu funcionament, reflecteix els rols i les connotacions sexistes d'un sistema patriarcal.

Les presons o els mòduls per a dones impliquen una barrera per al compliment dels rols de gènere en els quals han estat socialitzades. Els sentiments de culpa per haver abandonat els seus, preocupació per la seva sort i vergonya per la publicitat inevitable del seu estigma de dones preses són tots els elements que apareixen i que en molts casos condueixen a prendre medicació.

Se socialitzen amb altres dones i homes, amb les/els quals comparteixen presó, aprofitant espais i sortides en què es realitzen activitats en comú, les quals són una i/o l'única prioritat, així com en les comunicacions. Tenen una marcada dependència de la figura masculina que limita la seva autonomia personal i les converteix fins i tot en

desconeixedores dels seus propis drets, transformant-les així en dones objecte, utilitzant la seva aparença física i la seva forma de vestir per agradar i treure'n un benefici.

Són freqüents les relacions amb altres dones com a forma de perpetuar els estereotips de gènere de cuidadora, atesa la dependència afectiva i econòmica. Contràriament a aquest rol, en les seves formes d'interacció entre mòduls s'utilitza un important grau de violència física o verbal en les seves diferents modalitats. Les dones adopten rols d'agressores o víctimes, generant així conflictes, impossibilitant una convivència pacífica, mostrant, en moltes ocasions, baixa tolerància a la frustració i una necessitat de gratificació immediata. En definitiva, tant la identificació/incorporació del rol de gènere femení com l'ús de la violència en les interaccions perpetuen un model indefinit (en el qual es barregen formes de domini/autoritat i submissió/subordinació) que no facilita la convivència ni la identificació amb un model igualitari.

Quines dones són transgressores de l'heteronormativitat?

- Les que realitzen estudis primaris.
- Les que accedeixen a formació i feines impròpies dels rols de gènere (carretonera, etc.).
- Les que volen seguir consumint.
- Les que fan esport.
- Les que opten per la no maternitat o no assumeixen les competències maternals.
- Les que tenen problemes de salut.
- Les transsexuals, les d'aspecte masculí, les lesbianes.
- Les que tenen conductes autolítiques –en ocasions és una forma de regularització emocional– i trastorns alimentaris, no sols pels cànons de bellesa sinó per utilitzar-los com a mecanisme de control.

Per tant, des de la institució, els professionals han de procurar fer visible el potencial de les dones, aconseguir que adoptin poder en comptes de perdre autoestima i responsabilitzar-se per poder (co)crear formes de vida que tendeixin a la no conflictivitat, al respecte, l'assertivitat i la igualtat.

Sessió 1.13. L'heteronormativitat i el binarisme

L'heteronormativitat és l'establiment social i cultural segons el qual l'única forma vàlida de viure la sexualitat és amb algú de l'altre gènere, és a dir, dins dels paràmetres de l'heterosexualitat. El rebuig cap a una persona que no sent atracció sexual, o no exclusivament, cap a persones del gènere contrari s'anomena homofòbia, lesbofòbia o bifòbia, depenent de la identitat de gènere de la persona i de si se sent atreta només pel seu mateix gènere o pels dos establerts. El suport mutu i la unió entre el sistema patriarcal i l'heteronormativitat s'anomena heteropatriarcat en la literatura feminista i en els diversos corrents d'alliberament sexual.

El patriarcat necessita establir l'heterosexualitat com a única forma vàlida de viure la sexualitat perquè necessita un sistema que perpetui el sistema patriarcal i reprodu-

eixi els rols homogenis. Les úniques relacions vàlides dins del patriarcat són aquelles orientades a la reproducció de l'espècie humana dins d'un marc normatiu, tradicional i monolític, en què els rols de gènere estiguin assenyalats i se segueixin fidelment, i en què els nens i les nenes que neixen en el si de la parella assimilin com a única opció vital la parella heterosexual.

El patriarcat estableix l'heterosexualitat com a única forma vàlida de viure la sexualitat.

Un altre aspecte pel qual s'estableixen l'homofòbia i la bifòbia en la societat recau en un dels elements fonamentals del rol de gènere femení, segons el qual una dona ha de ser dòcil i s'ha de sotmetre als homes de la societat en general i a l'home amb el qual decideix emparellar-se en particular. Si dues dones comencen a viure juntes i a establir una relació afectiva i sexual, el seu cas podria servir com a escenari que reflectís que la posició dòcil i submissa de les dones en la família, i la seva extrapolació a la societat, és un fet injust i artificial, constituït pel patriarcat com a eina de perpetuació.

A més, l'atracció cap als homes és un element de la feminitat hegemònica. Per tant, com a mostra d'un dels pilars bàsics de la masculinitat hegemònica, el menyspreu a la feminitat, si un home sent atracció pels homes, ja sigui de forma exclusiva o juntament amb l'atracció cap a les dones, se'l menysprea, com a portador d'una característica que des del patriarcat és menys valuosa i l'allunya de l'ideal de masculinitat.

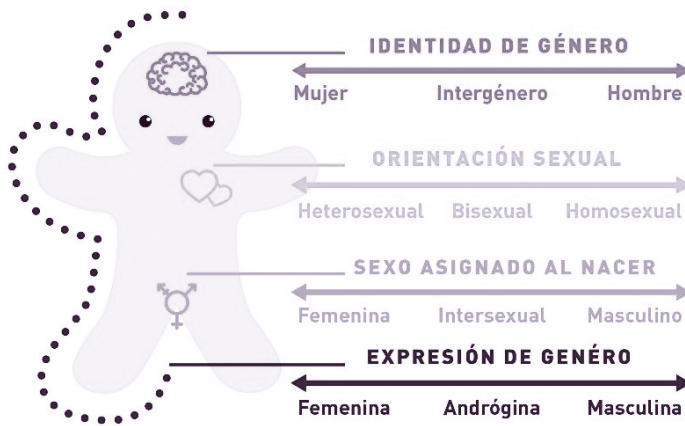
Un altre desafiament per part del col·lectiu són les persones trans i les persones intersexuals. Les persones trans són aquelles persones que tenen una identitat de gènere que no es correspon amb el gènere assignat. Trans és una paraula que s'utilitza com a concepte paraigües per incloure i nomenar una àmplia gamma de realitats diferents però que tenen en comú un desafiament a l'assignació de la seva identitat de gènere. Així, si una persona trans decideix iniciar un procés hormonal i/o quirúrgic per transformar el seu cos masculí cap a un cos de femella, o viceversa, se l'anomena transsexual; si una persona trans no s'identifica amb cap dels dos gèneres normatius se l'anomena persona agènere o de gènere neutre; una persona trans que no vol iniciar cap procediment hormonal o quirúrgic és anomenada persona transgènere, etc.

D'altra banda, les persones intersexuals són aquelles que no tenen un cos classificable com a masculí o com a femení, ja sigui a nivell de gònades, cromosomes, genitals, hormones, etc. Els i les intersexuals acostumen a ser operats en néixer per tal de ser re assignats en un dels dos sexes biològics normatius, dei-

La realitat trans i intersexual suposa un desafiament a l'ordre patriarcal al qüestionar les bases de les relacions de dominació entre els dos gèneres.

xant-los així sense possibilitat d'elecció sobre els seus cossos, tant si volen adscriure's a un dels sexes normatius com si decideixen que no volen operar-se. Actualment, està sorgint un moviment intersexe al que reclama la visibilització d'aquest col·lectiu i la lliure elecció de les persones intersexuals sobre el seu cos. La realitat trans i la realitat intersexual suposen un desafiament a l'ordre patriarcal, ja que fan trontollar les bases de les relacions de dominació entre els dos gèneres. Soscaven la concepció que hi ha dos gèneres excloents i exclusius, als quals corresponen uns determinats rols de gènere i en els quals s'estableix una determinada relació de dominació i submissió, i que es basen en dues categories també excloents de sexe biològic.

Una representació de les diferents realitats que produeixen les interseccions de les categories abans esmentades es pot veure en el següent gràfic:

3. FITXA DEL MÒDUL

MÒDUL 1	Socialització de gènere
Justificació	<p>Perquè interns i internes puguin identificar la realitat patriarcal que els envolta i estableixin dinàmiques i actituds de desconstrucció, cal que s'adonin de l'artificialitat dels comportaments sexistes que porten a terme. En virtut d'això, aquest mòdul pretén dotar els i les internes de les eines necessàries per poder veure que els comportaments que homes i dones hem interioritzat són una barrera per al lliure desenvolupament de tots i totes, i que aquestes limitacions no són naturals, sinó que són un element social i cultural.</p> <p>Per aconseguir aquest objectiu, en aquest mòdul s'explicaran els processos mitjançant els quals un home i una dona acaben interioritzant el rol de gènere pertinent i quines conseqüències genera això en la societat.</p>

Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació dels conceptes bàsics relatius a la socialització de gènere. - Explicació de què és la socialització de gènere: mostra de les etapes i dels agents socialitzadors. - Exposició de les conseqüències més directes dels rols de gènere en la societat. - Dotació d'eines d'autoreflexió i ajuda per desconstruir-se. - Visualització de transgressions als rols de gènere.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar l'artificialitat dels rols de gènere. - Introduir nous conceptes relatius al gènere. - Dotar d'eines d'identificació d'actituds masculines en la societat, tant dins com fora dels centres penitenciaris. - Promoure la tolerància respecte a aquelles persones que transgredeixen els rols de gènere: col·lectiu LGTBI, dones que no es volen adequar al rol de gènere, etc.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Temporalitat estimada	19 h i 30 min (tretze sessions d'una hora i mitja).
Metodologia	Exposicions psicoeducatives breus per part dels professionals amb participació i torn lliure de paraules per als interns. Dinàmiques de grup.
Paraules clau	Socialització de gènere – Agents socialitzadors – Rols de gènere – Masculinitat hegemònica – Feminitat hegemònica – Patriarcat – Heteronormativitat.

4. FITXA DE LES SESSIONS

SESSIÓ 1.1	Introducció als conceptes bàsics
Justificació	Per tal de poder assolir correctament els objectius proposats per a aquest mòdul, cal introduir abans els interns i internes en alguns dels conceptes bàsics amb els quals es treballarà. La necessitat de crear aquesta sessió rau en la realitat dels centres penitenciaris, en els quals cohabituen una varietat de visions sobre la vida i de persones amb recorreguts vitals i esquemes mentals molt diferents. Molts i moltes han tingut problemes per poder desenvolupar-se correctament o no han comptat amb els mitjans necessaris per poder aprendre o haver assimilat correctament alguns dels conceptes bàsics amb què es treballarà.
Continguts	Definició i explicació de conceptes que treballarem durant el programa.
Objectius específics	- Oferir una primera aproximació als conceptes bàsics sobre els estudis de gènere.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.

Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presentació de la sessió. 2. Activitat 1.1 En parella. 3. Tancament: oferir un espai per reforçar conceptes i ajudar els interns i internes en qualsevol dubte.
Paraules clau	Equitat – Igualtat – Gènere – Sexe – Rol de gènere – Socialització – Androcentrisme – Patriarcat.
Observacions	No es tracta que els interns i les internes aprenguin els conceptes, sinó que els arribin a comprendre. Per tant, se'ls ha d'avaluar en funció de la comprensió del concepte.
Recursos	Activitat 1.1 En parella.
SESSIÓ 1.2	Els rols de gènere
Justificació	<p>Els rols de gènere són el conjunt d'actituds, comportaments, desitjos i expectatives que s'inculquen a homes i dones per ordenar el comportament humà en la nostra societat sota la perspectiva patriarcal. Els rols de gènere adjudiquen a les persones unes característiques en funció de l'aparell reproductor amb el qual van néixer i les orienten cap a un comportament específic. Així, s'espera de les dones que siguin dòcils, submises, maternals, sensibles, sacrificades, etc. En contra, s'espera dels homes agressivitat, competència, demostració de força i intel·ligència, etc.</p> <p>També hi ha característiques que el patriarcat adjudica a ambdós gèneres, com per exemple la idea que l'heterosexualitat és l'orientació sexual adequada.</p> <p>Aquesta diferenciació de característiques comporta que es formin relacions de desigualtat entre els dos gèneres i que les dones ocupin un lloc d'inferioritat en la nostra societat.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació dels rols de gènere com a sistema que limita i condiciona el comportament de dones i homes. - Exposició dels ideals de comportament d'homes (masculinitat hegemònica) i de dones (feminitat hegemònica). - Debat o reflexió entorn a aquests fets.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar que homes i dones ens atribuïm socialment característiques diferents. - Mostrar com els rols de gènere condicionen el desenvolupament de dones i homes. - Oferir una perspectiva crítica de la concepció que té la societat sobre com han de comportar-se un home i una dona. - Reforçar els continguts exposats en les anteriors sessions.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presentació i dinàmica 1.2.A Ens visiten els extraterrestres. 2. Debat sobre els resultats de l'activitat. 3. Inici de l'activitat 1.2.B Visionat del vídeo <i>Caricatura de los roles de genero</i>.

Metodologia	<p>4. Explicació breu dels conceptes que han pogut anar sorgint en el transcurs de l'activitat i dels trets característics de cadascun dels rols de gènere.</p> <p>5. Inici d'un debat orientat a la reflexió sobre per què els homes i dones ens hem de comportar d'una determinada forma.</p> <p>6. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.</p>
Paraules clau	Rol de gènere – Masculinitat hegemònica – Feminitat hegemònica.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 1.2.A Ens visiten els extraterrestres. - Activitat 1.2.B Visionat del vídeo <i>Caricatura de los roles de género</i>.
SESSIÓ 1.3	La socialització de gènere
Justificació	<p>Un cop establert què són els rols de gènere i de quina forma condicionen el comportament de tots i totes, s'ha de poder mostrar la seva artificialitat. Una bona manera de poder demostrar que ser dona o ser home no és quelcom natural o diví és mostrar de quina forma els éssers humans adquirim aquest comportament i aquesta forma de pensar.</p> <p>La socialització de gènere és el procés mitjançant el qual un nen o una nena assimila el seu rol de gènere. El rol s'edifica a mesura que l'infant rep missatges provinents d'agents socialitzadors (família, escola, grups d'iguals, mitjans de comunicació, etc.) i rep sancions o aprovacions per part de la societat.</p> <p>En aquesta sessió es desenvoluparà el concepte de construcció del rol de gènere mitjançant la socialització, concretament a través de missatges rebuts al llarg de la vida o de situacions viscudes.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació del concepte de socialització de gènere i dels principals agents socialitzadors. - Exposició de les diferències en la socialització segons si s'és nen o nena. - Mostra d'exemples que reforcin aquesta afirmació.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Donar a conèixer els processos de socialització com a mecanismes que contribueixen a l'assimilació del rol de gènere, i com aquest procés és diferent en nois i noies. - Prendre consciència sobre els missatges que les persones privades de llibertat han rebut al llarg de la seva vida i com han establert el seu gènere. - Oferir una primera aproximació sobre els agents socialitzadors de gènere. - Propiciar la reflexió i la connexió entre els conceptes exposats i les vivències pròpies dels interns i de les internes.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presentació de la sessió: repàs i aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Realització de l'activitat 1.3.A Construint el gènere / Activitat 1.3.B Dissenyant una vida.

Metodologia	3. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Rols de gènere – Mandats de gènere – Socialització de gènere.
Recursos	- Activitat 1.3.A Construint els rols de gènere. - Activitat 1.3.B Dissenyant una vida.
SESSIÓ 1.4	La família com a agent socialitzador de gènere
Justificació	La família és el primer i el més important dels agents socialitzadors. És en el si de la seva família on l'infant aprèn els valors primordials de la vida i on comença a formar el seu comportament i la seva perspectiva de la vida. És, per tant, vital entendre que la família actua com un dels principals transmissors de valors patriarcals, en tant que estructura patriarcal que busca reproduir l'esquema tradicional. En aquesta sessió, s'opta perquè els i les internes identifiquin missatges patriarcals rebuts per part de la seva família o en l'entorn familiar, per tal de fer connectar els conceptes amb les seves vivències personals.
Continguts	- Explicació de la primera fase de la socialització primària. - Identificació de la família com a principal agent socialitzador i explicació de com transmet els valors patriarcals. - Identificació de missatges patriarcals en l'entorn familiar.
Objectius específics	- Mostrar la família com a agent socialitzador i de quina manera actua per constituir els rols de gènere. - Dotar interns i internes d'eines d'identificació de mandats de gènere en l'entorn familiar. - Propiciar la reflexió i la connexió entre els conceptes exposats i les vivències pròpies dels interns i les internes en el si de la família.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	1. Presentació de la sessió: repàs i aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Activitat 1.4 Recordatori de missatges amb mandat de gènere. 3. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Agents de socialització – Socialització primària – Família.
Observacions	El recorregut de molts interns i internes està exempt d'una estructura familiar estable o típica. És preferible que, segons les experiències viscudes en l'entorn familiar en determinats grups, es canviï l'activitat o els continguts per adequar-los a la realitat d'aquell grup. D'altra banda, també pot ser interessant connectar aquesta sessió amb la manera en què ells i elles han educat o estan educant els seus fills o filles, per tal de poder identificar mandats de gènere en l'educació que proporcionen o els han proporcionat.
Recursos	Activitat 1.4 Recordatori de missatges amb mandat de gènere.

SESSIÓ 1.5	El paper de l'escola i l'entorn en la socialització primària
Justificació	<p>L'escola és el primer escenari on els infants posen en pràctica els valors i comportaments assolits en l'entorn familiar. L'escola actua com a agent socialitzador en un doble sentit, en seguir transmetent mandats de gènere que condicionen el comportament de nens i nenes i en sancionar-los o promoure'ls determinades actituds, a més de presentar els continguts curriculars des d'una perspectiva androcèntrica.</p> <p>L'entorn en el qual es mouen, i que en molts casos pot substituir l'escola, és un altre agent socialitzador. Actua de la mateixa manera que l'escola, essent el primer lloc on nois i noies poden extrapolar les conductes adquirides en la família.</p> <p>Aquesta sessió segueix amb el fil conductor de les dues anteriors, i s'intentarà aconseguir un espai de reflexió per connectar els conceptes teòrics amb les vivències personals.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació de l'escola com a agent socialitzador i les seves característiques a l'hora de conformar els rols de gènere. - Identificació de missatges patriarcals en l'escola i els entorns de la infantesa.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar el paper de l'escola i l'entorn en el procés de socialització i de quina forma actua a l'hora d'articular i conformar els rols de gènere. - Propiciar la reflexió sobre els missatges que interns i internes han rebut a l'escola i les postures que han adoptat envers companys i companyes. - Dotar d'eines d'identificació de missatges i conductes masclistes en l'escola i l'entorn de la infantesa. - Reforçar els continguts transmesos en anteriors sessions respecte a la socialització de gènere.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presentació de la sessió: repàs i aclariment de dubtes, si s'escau 2. Activitat 1.5 Recordatori de missatges amb mandat de gènere. 3. Debat i posada en comú. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Agents de socialització – Socialització primària – Escola – Sanció – Entorn.
Observacions	Alguns interns o internes poden no haver assistit a l'escola. La sessió, tot i estar molt orientada a l'entorn escolar, també pot desenvolupar-se parlant d'altres entorns relatius a la infància dels i les participants.
Recursos	Activitat 1.5 Recordatori de missatges amb mandat de gènere.

SESSIÓ 1.6	El paper dels mitjans de comunicació en el reforçament de la socialització de gènere
Justificació	<p>Els mitjans de comunicació són un agent socialitzador que ha guanyat molta influència en les últimes dècades i que actua d'una forma molt notable en el procés de socialització. Els mitjans de comunicació transmeten els valors assignats a cada gènere i normalitzen les actituds desiguals entre homes i dones. Són, per exemple, grans transmissors de les relacions desiguals en una relació afectiva sexual entre un home i una dona, mitjançant la constant reproducció d'aquestes en pel·lícules, sèries, etc.</p> <p>Són un agent socialitzador constant en la trajectòria vital d'una persona, present en la primera i segona fase de la socialització de gènere.</p> <p>En aquesta sessió s'exposen les funcions que tenen els mitjans de comunicació en el procés de socialització, amb una sèrie de dinàmiques que reforcen les habilitats d'identificació de missatges patriarcal.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació sobre què és la socialització secundària. - Identificació dels mitjans de comunicació com a agents de socialització i de la funció que compleixen. Exemples que reforcen l'explicació.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Donar a conèixer als i a les participants el procés de socialització secundària. - Mostrar com els mitjans de comunicació reforcen els mandats de gènere i les relacions desiguals. - Dotar d'eines i habilitats que permetin als interns i a les internes detectar missatges de caire patriarcal en els mitjans de comunicació. - Propiciar el debat i la reflexió al voltant de com els mitjans de comunicació i la publicitat sexista afecten la societat.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió. 2. Activitat 1.6.A Visionat de publicitat i/o Activitat 1.6.B Identifiquem el gènere en els personatges Disney. 3. Debat obert per reflexionar sobre l'impacte dels mitjans de comunicació i la publicitat sexista en la societat. 4. Breu explicació dels conceptes relatius a aquesta sessió i que han pogut sortir durant l'activitat i el debat. 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Agents de socialització – Socialització secundària – Mitjans de comunicació – Publicitat sexista – Pel·lícules – Premsa.
Observacions	L'estructura proposada per a aquesta sessió és flexible i permet fer les dues activitats si així ho considera el formador o la formadora.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 1.6.A Visionat de publicitat. - Activitat 1.6.B Identifiquem el gènere en els personatges Disney.

SESSIÓ 1.7	La pressió social com a eina sancionadora i promotora de determinades actituds, dins i fora dels centres penitenciaris.
Justificació	<p>El patriarcat estableix una societat en què les desigualtats entre dones i homes són estructurals. La base per poder establir-se i perpetuar-se radica en l'assimilació de les persones dels seus rols de gènere i en la seva posada en pràctica en la societat.</p> <p>Aquesta sessió s'orienta a explicar com les persones interactuem amb les altres en societat i mitjançant quins mecanismes reforcem els rols de gènere: sancions socials a aquelles persones que no compleixen amb la normativitat (persones homosexuals o bisexuals, dones i homes que no segueixen el model hegemònic, parelles que presenten models de relació alternatius, etc.) i recompenses a aquelles que sí (millor acceptabilitat de persones que segueixen els models hegemònics, frases i actituds que reforcen els rols de gènere de les altres persones, etc.). No obstant això, la sessió no s'ha de dedicar a explicar i debatre sobre les persones que transgredeixen els rols de gènere o sobre nous models de feminitat i masculinitat, sinó a exposar els mecanismes que la societat posa en marxa davant d'aquestes situacions.</p> <p>Atès el caràcter del programa, la sessió ha de mostrar també com aquesta pressió social s'accentua i es configura en els centres penitenciaris.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació sobre com les persones reforcen els rols de gènere dels altres: sancions socials que apliquen, comportaments que inciten, etc. - Vinculació dels continguts a la realitat dels centres penitenciaris. Mostrar com els rols de gènere actuen dins dels centres penitenciaris.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar com la societat sanciona i estimula determinades actituds en funció de la seva adequació al rol de gènere. - Dotar d'eines d'identificació i detecció d'actituds patriarcal tant dins com fora dels centres penitenciaris. - Mostrar els components de la realitat dels centres penitenciaris que es basen en actituds patriarcal. - Estimular la reflexió al voltant de la pressió social i dels rols de gènere presents en els centres penitenciaris.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió. 2. Explicació dels conceptes relatius a la sessió. 3. Activitat 1.7 Activitat d'autoreflexió. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Pressió social – Sancions – Recompenses – Centres penitenciaris – Hipermasculinitat.
Recursos	Activitat 1.7 Activitat d'autoreflexió.

SESSIÓ 1.8	El mite de l'amor romàntic (I)
Justificació	<p>El mite o l'ideal de l'amor romàntic és un conjunt de representacions mentals que crea una idea general de l'amor que acaba conferint a la dona una posició diferenciada de l'home dins de la parella i que legítima per part de l'home la possessió de la vida d'ella sota la idea de sacrifici per amor. L'ideal d'amor romàntic propicia i fa desitjables aquelles conductes que s'insereixen dins dels models hegemònics. Per exemple, són més desitjables un noi que es comporta d'una forma ruda, protectora i possessiva i una noia dolça, bonica i prudent.</p> <p>L'ideal d'amor romàntic juga un paper de perpetuació dels esquemes tradicionals de parella i família, ja que estableix com a més desitjables els rols tradicionals de dona submissa i d'home dominant en una relació heterosexual i monògama.</p> <p>L'actual sessió ha de servir com a punt de partida per qüestionar el model d'amor romàntic i perquè els interns i les internes comencin a reflexionar sobre les seves expectatives envers l'amor, la parella o la idea de formar una família. Es tracta d'oferir informació als interns i internes sobre com estructurar una relació sexoafectiva respectuosa i tolerant i d'identificar aquells trets dins de les relacions que responen a un mandat de gènere.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació del mite de l'amor romàntic. - Model patriarcal de les relacions. - Alternatives per aconseguir relacions respectuoses i igualitàries.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Conscienciar sobre la idealització de l'amor romàntic i sobre el reforçament que fa dels models hegemònics i les relacions desiguals. - Promoure conductes igualitàries i de respecte dins de la parella. - Dotar d'eines de detecció de conductes abusives i de control per part de la parella.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió. 2. Explicació dels conceptes relatius a la sessió. 3. Realització de l'activitat 1.8.A Desconstrucció de l'amor. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Mite de l'amor romàntic – Parelles – Relacions sexoafectives – Control – Abús.
Observacions	Els continguts sobre pautes patriarcals dins de les parelles han d'evitar abordar explícitament la violència física de gènere. Es pot insinuar de manera subtil, però és preferible parlar de conductes d'abús i de control dins de la parella.
Recursos	Activitat 1.8 Desconstrucció de l'amor.

SESSIÓ 1.9	El mite de l'amor romàntic (II)
Justificació	Atesa la grandària del mite de l'amor romàntic quant a material per a treballar i donada l'experiència en altres programa, s'opta per fer una segona sessió del mite de l'amor romàntic que ajudi a reforçar els conceptes i serveixi per avançar correctament en la desconstrucció del sistema patriarcal.
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Models de relacions patriarcals dins de la parella. - Alternatives al model patriarcal.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Reforçar els conceptes assolits en l'anterior sessió. - Conscienciar sobre la idealització de l'amor romàntic i sobre el reforçament que fa dels models hegemònics i les relacions desiguals. - Promoure conductes igualitàries i de respecte dins de la parella. - Dotar d'eines de detecció de conductes abusives i de control per part de la parella.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ul style="list-style-type: none"> - Inici de la sessió. Aclariment de dubtes, si s'escau. - Realització de l'activitat 1.9.A Imatges d'amor. - Realització de l'activitat 1.9.B Cantant a l'amor. - Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Mite de l'amor romàntic – Parelles – Relacions sexoafectives – Control – Abús.
Observacions	Els continguts sobre pautes patriarcals dins de les parelles han d'evitar abordar explícitament la violència física de gènere. Es pot insinuar de manera subtil, però és preferible parlar de conductes d'abús i de control dins de la parella.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 1.9.A Imatges d'amor. - Activitat 1.9.B Cantant a l'amor.
SESSIÓ 1.10	El patriarcat
Justificació	<p>En aquesta sessió s'ha d'explicar d'una forma senzilla, breu i adaptable com opera el patriarcat en la societat i en les estructures de poder presents. El patriarcat és una organització de la societat que ubica l'home en una posició privilegiada respecte a la dona en tots els àmbits de la societat, tant públics com privats. Regeix les relacions entre homes i dones i sustenta les desigualtats estructurals que s'originen. El patriarcat es fomenta mitjançant el masclisme, ideologia que legitima la dominació de l'home sobre la dona i promou la seva immobilitat.</p> <p>A més, aquesta mateixa estructura determina també els desitjos d'homes i dones, pressuposant l'heterosexualitat de totes les persones.</p> <p>S'ha de fer entendre a les persones privades de llibertat que vivim en una societat que estructuralment subordina les dones i que, per tant, les considera ciutadanes de segona.</p>

Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació del patriarcat i del masclisme. - Opcional. Exposició d'exemples que mostrin la subordinació estructural de la dona i que recolzin els conceptes transmesos en la sessió. - Aproximació al concepte d'heteropatriarcat i heteronormativitat.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Explicar els conceptes de patriarcat i masclisme. - Sensibilitzar interns i internes sobre el fet que vivim en una societat patriarcal que subordina les dones de forma estructural. - Promoure actituds de tolerància i respecte envers el col·lectiu LGBTI. - Oferir una primera aproximació al concepte de l'heteronormativitat. - Reforçar els conceptes exposats en sessions anteriors.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: resum del procés de socialització. 2. Activitat 1.10 Visionat del vídeo <i>Majoria oprimida</i>. 3. Explicació sobre què són el patriarcat i el masclisme. Primera aproximació a l'heteronormativitat. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Patriarcat – Masclisme – Heteronormativitat.
Observacions	<p>Es recomana incloure un debat obert sobre si consideren just o injust que la societat es regeixi per valors patriarcal, si creuen que encara hi ha masclisme en la societat, etc.</p> <p>A més, l'activitat proposada permet incloure el debat de diferents perspectives de gènere.</p>
Recursos	Activitat 1.10 Visionat del vídeo <i>Majoria oprimida</i> .
SESSIÓ 1.11	Micromasclismes
Justificació	<p>El patriarcat legitima i promou actituds de dominació dels homes envers les dones. L'abast d'aquest control comprèn pràcticament la totalitat de la societat, i mentre que algunes actituds són rebutjades per gran part de la població, moltes d'aquestes manifestacions de control i dominació són invisibilitzades i normalitzades en la societat.</p> <p>Aquestes conductes subtils i quotidianes que passen desapercibudes i que suposen un control i una dominació cap a les dones són els anomenats micromasclismes.</p> <p>Aquests abasten gairebé tota l'esfera pública i privada i es tradueixen en comportaments com relegar les tasques de manteniment a la dona, utilitzar un llenguatge que les invisibilitza, etc.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Definició de micromasclisme. Mostra d'exemples que recolzin la definició del concepte. - Anàlisi de situacions quotidianes dins i fora dels centres penitenciaris en les quals es produeixen micromasclismes.

Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Donar a conèixer la realitat dels micromasclismes i les conseqüències que en deriven. - Sensibilitzar interns i internes sobre la importància de mantenir un tracte respectuós i igualitari entre homes i dones en la quotidianitat. - Propiciar el debat entre els interns sobre com se sentirien si la realitat fos al revés i fossin ells els receptors dels micromasclismes.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió. 2. Activitat 1.11.A Visionat del vídeo <i>¿No te ha pasado que...?</i> 3. Explicació del micromasclisme. Mostra d'exemples que revelin aquest fenomen, amb l'ajuda de l'activitat anterior. 4. Activitat 1.11.B L'iceberg dels masclisme i/o Activitat 1.11.C A mi també m'ha passat. 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Patriarcat – Micromasclisme – Llenguatge inclusiu.
Observacions	S'ha d'evitar parlar explícitament de violència de gènere. A l'hora d'explicar les conseqüències dels micromasclismes o a l'hora de fer l'activitat es pot suggerir que l'escala de violència pot dur a conseqüències físiques, però sense especificar que es parla de violència de gènere.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 1.11.A Visionat del vídeo <i>¿No te ha pasado que...?</i> - Activitat 1.11.B L'iceberg del masclisme. - Activitat 1.11.C A mi també m'ha passat.
SESSIÓ 1.12	Transgressions als rols de gènere, dins i fora dels centres penitenciaris
Justificació	<p>La societat funciona com a agent socialitzador que sanciona aquelles persones que transgredeixen el seu rol de gènere. En aquesta sessió, es desenvolupa aquest fenomen: la transgressió dels rols de gènere establerts.</p> <p>Les transgressions als models hegemònics han variat molt al llarg de la història. Així, abans, el fet que una dona conduís ja suposava una transgressió del seu rol de gènere.</p> <p>Les transgressions del rol de gènere, però, es donen en els dos models. Els homes també transgredeixen el seu rol quan no s'adeqüen al model hegemònic de masculinitat. Per exemple, en el cas que un home decideixi encarregar-se equitativament de la cura dels fills o filles i demani una reducció de jornada.</p> <p>En síntesi, qualsevol persona que no es regeix pel model hegemònic de masculinitat o feminitat està transgredint el seu rol. Dins d'aquest concepte entren tots els col·lectius minoritaris per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere. El col·lectiu LGBTI transgredeix la normativitat que el patriarcat estableix i, per tant, ha patit i pateix les sancions corresponents.</p>

Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Exposició de casos de transgressions dels rols de gènere. - Exercicis de tolerància respecte a la diversitat de la societat. - Vinculació dels continguts de la sessió a la realitat dels centres penitenciaris. Mostra de transgressions dels models hegemònics dins dels centres penitenciaris.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar les transgressions dels rols de gènere i els nous models de masculinitat i feminitat. - Potenciar actituds de tolerància i respecte cap a la diversitat d'orientacions sexuals, identitats de gènere i expressions de gènere, així com a qualsevol transgressió del rol de gènere.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió. Recordatori de la sessió 1.7.La pressió social com a eina sancionadora i promotora de determinades actituds, dins i fora dels centres penitenciaris. 2. Activitat 1.12.A Una oferta de feina i/o Activitat 1.12.B La mateixa pell. 3. Exposició i definició dels continguts de la sessió. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Transgressió – Sanció – Patriarcat – Binarisme – Noves feminitats – Noves masculinitats – LGBTI.
Observacions	El punt 1 del desenvolupament únicament es portarà a terme en el cas que no es faci l'activitat 1.12.B La mateixa pell, ja que el recordatori de continguts és un dels apartats d'aquesta activitat.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 1.12.A Una oferta de feina. - Activitat 1.12.B La mateixa pell.
SESSIÓ 1.13	L'heteronormativitat i el binarisme
Justificació	<p>Altres estructures que el patriarcat utilitza per perpetuar-se són: l'heteronormativitat i el binarisme.</p> <p>L'heteronormativitat és l'establiment social i cultural que dicta que l'única forma vàlida de viure la sexualitat és amb algú de l'altre gènere, és a dir, dins dels paràmetres de l'heterosexualitat. El rebuig cap a una persona que no sent atracció sexual, o no exclusivament, cap a persones del gènere contrari s'anomena homofòbia, lesbofòbia o bifòbia.</p> <p>El patriarcat necessita establir l'heterosexualitat com a única forma vàlida de viure la sexualitat perquè requereix un sistema que perpetui el sistema de família tradicional. D'aquesta manera, una dona sempre acabarà en l'estructura familiar heterosexual sotmesa al domini del seu marit i lligada a la vida domèstica.</p> <p>Un altre desafiament per part del col·lectiu LGTBI són les persones trans i les persones intersexuals. Les persones trans són aquelles que tenen una identitat de gènere que no es correspon amb el</p>

Justificació	gènere assignat. D'aquesta manera, trenquen amb la imposició binària que només hi ha dos gèneres i que es corresponen als trets biològics. El patriarcat necessita un sistema cisnormatiu per poder seguir perpetuant les seves relacions de desigualtat.
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Definició dels conceptes bàsics sobre el col·lectiu LGBTI i dels sistemes que busquen la seva invisibilització. - Debat i reflexió entorn a la persecució LGBTI i al rebuig dins i fora dels centres penitenciaris.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar i denunciar el rebuig i la persecució que el col·lectiu LGBTI pateix en la societat. - Promoure actituds de tolerància i respecte cap a les persones pertinents al col·lectiu LGBTI. - Explicar els conceptes bàsics relatius al col·lectiu LGBTI: LGBTIfòbia, binarisme, heteropatriarcat, etc.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió. 2. Activitat 1.13 Visionat del vídeo <i>The Hollysiz – The light</i> (3'52"). 3. Explicació i definició dels conceptes. 4. Debat entorn al rebuig que envolta el col·lectiu LGBTI dins i fora dels centres penitenciaris. 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o formadora.
Paraules clau	Heteronormativitat – Heteropatriarcat – LGBTI – Binarisme – LGT-Bifòbia – Cisgènere – Heterosexual.
Recursos	Activitat 1.13 Visionat del vídeo <i>The Hollysiz – The light</i> (3'52").

5. FITXA DE LES ACTIVITATS

Sessió 1.1	Introducció als conceptes bàsics
ACTIVITAT 1.1	En parella
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer els conceptes bàsics vinculats al gènere. Molts cops desconeguts semànticament però, en canvi, utilitzats en la quotidianitat de l'androcentrisme i heteropatriarcat. - Vincular-se i identificar-se amb els conceptes de gènere contextualitzats en qualsevol entorn. - Reconèixer els conceptes dins del llenguatge. - Identificar el gènere com un element global, amb moltes variants que poden mostrar-se en qualsevol individu.
Temps estimat	1 h.

Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es fa una lectura només dels conceptes. 2. Es reparteixen aleatòriament les targetes amb els conceptes i les definicions per separat (aquestes targetes, DIN-A4, es retallaran, i quedarà concepte per una banda i definició per una altra banda. El color serà el mateix per al concepte i la seva definició. Un cop retallades es plastificaran per poder-les fer servir en programes posteriors). 3. Un cop finalitzat el repartiment, les persones que hi participen hauran de buscar les parelles concepte-definició. 4. Un cop fetes les parelles, s'obrirà el debat. La persona responsable de la sessió farà una lectura dels conceptes i de les definicions obrint, d'aquesta manera, un debat per a cadascuna: Es coneixia el terme? La definició? Pots posar-ne un exemple? Coneixes o identifiqués alguna persona famosa, del teu entorn, etc.? Identifiqués alguna situació d'igualtat, desigualtat, equitat o iniquitat?
Recursos	Joc de cartolines amb els conceptes.
Observacions	<ul style="list-style-type: none"> - Abans de fer la sessió, el formador o formadora haurà de retallar les cartolines tot separant el concepte i la definició. - Emfatitzar en els conceptes i les definicions, ja que són la clau que donarà peu a una bona assimilació del programa. Les targetes estaran presents en tot el programa i poden ser d'utilitat en cada sessió com a recordatori.
Sessió 1.2	Els rols de gènere
ACTIVITAT 1.2.A	Ens visiten els extraterrestres
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar la desigualtat de gènere i els prejudicis que es generen a causa dels rols de gènere. - Conscienciar sobre els rols de gènere i l'impacte de la socialització de gènere en la formació de les persones.
Temps estimat	30 min.
Materials	Fulls, targetes, bolígrafs, cartolina gran i pasta adhesiva.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es dibuixa en una cartolina gran una línia que separa un espai per les característiques masculines i per a les femenines. El formador o formadora ha de dir que uns extraterrestres han arribat i els han d'explicar com és un home i com és una dona. 2. Es dona un temps perquè cadascuna de les persones pensi i escrigui com són els homes i com són les dones. 3. S'inicia una ronda perquè cadascú vagi llegint el que ha escrit. L'instructor/a o un/a voluntari/a ha d'anar escrivint en la cartolina. 4. S'obre una ronda per reflexionar sobre els trets que han escollit per a cadascuna de les categories.
Observacions	Dinàmica provada. Font: «Proposta educativa per a l'apoderament de noies adolescents i joves del Centre Educatiu Can Llupià des d'una perspectiva de gènere – Guia d'intervenció metodològica per a professionals».

Sessió 1.2	Els rols de gènere
ACTIVITAT 1.2.B	Visionat del vídeo <i>Caricatura de los roles de género</i>
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar què són els rols de gènere, el procés de socialització de gènere i algunes de les discriminacions i prejudicis més directes que creen els rols de gènere. - Conscienciar sobre nous models de masculinitat. - Reforçar els conceptes apresos al llarg dels diferents mòduls.
Temps estimat	30 min. Durada del vídeo: 10 min.
Materials	Projector de vídeo, ordinador, connexió a Internet o pendrive amb el vídeo descarregat, fulls, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es reparteixen els fulls i els bolígrafs i es posa el vídeo. Els interns i les internes hauran d'apuntar aquelles coses que vegin relacionades amb els conceptes donats en les sessions. Per exemple, poden apuntar com veuen les discriminacions de les dones en els esports reflectits en el vídeo. 2. S'inicia un debat on cadascun/a dels i les participants haurà de posar en comú què ha vist i es debatrà al voltant dels conceptes apresos. El debat pot servir com a oportunitat per testar quins conceptes han assolit els i les internes i per corregir determinades concepcions errònies que poden tenir sobre un concepte determinat. També s'han d'estimular el debat i la reflexió crítica entorn als rols de gènere i la seva conformació en la nostra societat.
Recursos	Enllaç del vídeo a YouTube: <i>Caricatura de los roles de genero</i> (10'). bit.ly/CaricaturaRolesGéneroYT
Observacions	<p>És un vídeo que pot complir dues funcions: (1) oferir una primera aproximació a molts dels conceptes que es donaran al llarg del mòdul o (2) reforçar els conceptes exposats i oferir un espai per a la crítica, la reflexió i el debat.</p> <p>Els conceptes que es donen en el vídeo i que s'expliquen al llarg dels tres mòduls són:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. La socialització de gènere diferenciada. 2. Els mandats de gènere en el procés de socialització. 3. El repartiment desigual de les tasques de cura i de manteniment de la llar. 4. Micromasclismes diversos: preguntar per al cap quan està parlant amb una dona, preguntar per la feina del pare però no per la de la mare, etc. 5. Llenguatge inclusiu (tot i que no hi ha una sessió específica). 6. Prejudicis contra les dones. 7. Pressió estètica. 8. Discriminació de les dones en el món educatiu, laboral i esportiu. 9. Noves masculinitats.

Sessió 1.3	La socialització de gènere
ACTIVITAT 1.3.A	Construint el gènere
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Facilitar la comprensió dels rols de gènere d'una forma visual i pràctica. - Crear consciència sobre els rols de gènere com quelcom artificial i que acaba imposant una forma de ser a dones i homes.
Temps estimat	20-30 min.
Materials	Caixes o cartolines.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es realitza una explicació de l'activitat: es tracta de construir un mur simbòlic que representi la construcció dels rols de gènere a partir dels mandats. 2. Es reparteix el material pertinent. 3. L'instructor o instructora comença a dir frases que són mandats de gènere o situacions que contribueixen a la socialització de gènere. Els o les participants van posant una caixa com si estiguessin construint un mur cada cop que escolten una frase que els han dit quan eren petits o petites. 4. Un cop acabades les frases, l'instructor o instructora els fa veure de manera visual què és la construcció dels rols de gènere i el mur que crea entre homes i dones, relegant-los així a dues esferes diferents.
Observacions	En cas de no comptar amb caixes, es poden fer servir cartolines que s'enganxin en una finestra per donar la sensació de mur.
Sessió 1.3	La socialització de gènere
ACTIVITAT 1.3.B	Dissenyant una vida
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar les expectatives diferenciades que associem a les nenes i als nens. - Facilitar la comprensió dels rols de gènere d'una forma visual i pràctica. - Crear consciència sobre els rols de gènere com quelcom artificial i que acaba imposant una forma de ser a dones i homes.
Temps	1 h.
Materials	Folis amb la foto d'un nadó, pissarra, guixos o retoladors.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es fan grups de 3-4 persones. 2. Explicació de l'activitat: expliquem que repartirem un full amb la foto d'un nadó i que hauran d'imaginar-se la vida de la criatura des d'ara fins als 30 anys, tenint en compte com serà (capacitats i habilitats personals), quines joguines voldrà, com voldrà vestir-se, quines aficions tindrà, amb quines amistats anirà, si voldrà estudiar i, en cas que ho vulgui, què voldrà estudiar, amb qui viurà, de què treballarà i a on, etc. 3. Repartir a cada grup un foli amb una foto del mateix nadó.

Desenvolupament	<p>4. A alguns grups els presentarem el nadó com a Marc, a uns altres com a Anna (escrit al full amb la foto), i a algun grup sense nom, ells i/o elles hauran de decidir què és i com es diu. Cada grup sap qui té a la seva foto, però no pot saber el que tenen la resta de grups.</p> <p>5. Deixarem uns 20 minuts perquè hi pensin i ho escriguin.</p> <p>6. Es fa la posada en comú a la pissarra, primer la vida de l'Anna, després la del Marc i, per finalitzar, la del nadó sense nom. Anotem els aspectes més rellevants pel que fa al gènere.</p> <p>7. Veiem les diferents projeccions que cada grup ha fet per a cada nadó. Relacionem les diferents característiques anotades a la pissarra amb els estereotips de gènere i analitzem com es desenvolupa la socialització diferenciada.</p> <p>8. Una vegada acabada la dinàmica, es pregunta al grup si aquest tipus de situacions succeeixen a la vida quotidiana. Podem deixar un temps perquè identifiquin situacions o experiències pròpies, i els preguntem quines creuen que en són les causes i les conseqüències.</p> <p>9. És important que quan es presentin els folis amb la fotografia del nadó, no es comenti res entre grups.</p>
Recursos	Tres fotocòpies d'una fotografia d'un nadó.
Observacions	<p>Quan es comentin els diferents projectes de vida, pot ser que surtin exemples que trenquin estereotips i rols de gènere. Cal anotar-los, posar-hi èmfasi i destacar-los com a bons exemples que poc a poc produeixen canvis en la societat. Reflexionar sobre si aquests estereotips i rols de gènere són a la nostra quotidianitat i les seves causes i conseqüències.</p> <p>Font: «Estimar no fa mal! Pam a pam coeduquem», Quadern pedagògic per al professorat del cicle formatiu superior d'educació infantil. Material didàctic. ICD i Departament d'Ensenyament.</p>
Sessió 1.4/1.5	La família com a agent socialitzador de gènere / El paper de l'escola i l'entorn en la socialització primària.
ACTIVITATS 1.4 i 1.5	Recordatori de missatges amb mandat de gènere
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Crear consciència sobre la realitat dels mandats de gènere en la formació dels rols de gènere. - Visibilitzar la família i l'escola com a agents de socialització de gènere i la seva importància a l'hora de perpetuar els rols de gènere i sancionar les transgressions.
Temps estimat	30 min.
Materials	Fulls, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es realitza una explicació de l'activitat i es reparteix el material pertinent. 2. Es deixen uns 10 minuts perquè els i les participants anotin aquells missatges que han rebut quan eren petits o petites referents al gènere.

Desenvolupament	<p>3. S'inicia una ronda on cadascú va explicant aquells missatges que han escoltat i com els van afectar.</p> <p>4. S'obre un espai de debat i reflexió on els o les participants opinen sobre aquest fenomen.</p>
Recursos	Annex amb situacions i mandats de gènere.
Observacions	Pot passar que cap o algun dels o les participants no escrigui res perquè no sàpiga ben bé què ha de fer. En aquest cas, el formador o formadora comptarà amb un annex amb situacions viscudes que responguin al procés de socialització, de manera que pot variar la dinàmica.
Sessió 1.6	El paper dels mitjans de comunicació en el reforçament de la socialització de gènere
ACTIVITAT 1.6.A	Visionat de publicitat
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar les eines de detecció dels mandats de gènere en les persones privades de llibertat. - Conscienciar sobre els missatges que obeeixen els rols de gènere i que transmeten els mitjans de comunicació.
Temps estimat	30 min.
Materials	Plantilles o projector i connexió a Internet o pendrive.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. L'instructor o instructora explica la mecànica de l'activitat. 2. Amb plantilles o amb ús d'un projector, l'instructor o instructora va mostrant imatges publicitàries o anuncis. Una opció és anar mostrant anuncis en què els missatges sexistes són cada cop més implícits i naturalitzats. 3. Els o les participants han de dir per torns quins missatges sexistes hi troben i com els han detectat. 4. L'activitat finalitza amb un debat en què es reflexiona sobre l'impacte de la publicitat sexista en la societat.
Recursos	Anuncis publicitaris amb missatges sexistes.
Sessió 1.6	El paper dels mitjans de comunicació en el reforçament de la socialització de gènere
ACTIVITAT 1.6.B	Identifiquem el gènere en els personatges Disney
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar els mandats de gènere que perpetuen els mitjans de comunicació en la infantesa. - Desenvolupar les eines de detecció dels mandats de gènere en les persones privades de llibertat.
Temps estimat	30 min.
Materials	Projector de vídeo, connexió a Internet o pendrive amb imatges guardades.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. L'instructor o instructora explica la mecànica de l'activitat.

Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> Després es mostra al grup una sèrie de plantilles amb imatges de pel·lícules Disney (també serveixen imatges en un projector). Els o les participants han d'escriure en un full aquells trets dels rols de gènere que puguin identificar en aquestes pel·lícules. L'activitat finalitza amb un debat en què s'intercanvien opinions sobre com aquests missatges poden conformar els rols de gènere.
Recursos	Fotocòpies amb personatges Disney.
Sessió 1.7	La pressió social com a eina sancionadora i promotora de determinades actituds dins i fora dels centres penitenciaris
ACTIVITAT 1.7	Activitat d'autoreflexió
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Conscienciar les persones privades de llibertat sobre aquelles actituds sexistes que poden tenir i els seus perjudicis. - Dotar d'eines (o reforçar-les) per identificar situacions masculistes. - Conscienciar les persones privades de llibertat perquè denunciïn aquestes situacions. - Reforçar els coneixements adquirits fins al moment en relació als rols de gènere i a la socialització de gènere.
Temps estimat	45 min.
Materials	Fulls, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> S'explica l'activitat i es reparteixen els materials. Els i les participants escriuen en un full aquelles accions que considerin masculistes i que hagin comès en les últimes setmanes. En el cas que el grup no tingui encara coneixements suficients per poder identificar les situacions, l'instructor o instructora pot esmentar successos que sí que ho siguin perquè els propis interns i internes puguin saber quines accions han comès. S'obre una ronda perquè els i les participants diguin aquelles accions que han fet i que consideren sexistes. L'activitat finalitza amb un debat o reflexió sobre per què han comès aquestes accions, com les han identificat, etc. A la vegada, també poden parlar sobre les accions esmentades pels altres (si les consideren masculistes o no, etc.).
Sessió 1.8	El mite de l'amor romàntic (I)
ACTIVITAT 1.8	Desconstrucció de l'amor
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Copsar entre els/les participants quin concepte tenen sobre les relacions sentimentals. - Donar pautes per aconseguir unes relacions igualitàries i sanes. - Fer reflexionar sobre les conseqüències negatives que tenen determinats estereotips sobre què és l'amor i que impedeixen construir unes relacions equilibrades.

Temps estimat	30 min.
Materials	Pissarra.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> Organitzar el grup en parelles. Repartir fotocòpies amb diferents frases sobre què és l'amor. Se'ls demanarà que triïn <u>les tres afirmacions</u> que considerin cabdals en una relació d'amor segons les seves vivències i, en tot cas, el que creuen i/o com els agradaria establir una relació. (10 min). Anotar a la pissarra les frases triades per cada parella. Intentar matisar-les. Per exemple, «Sense la meua parella, no sóc ningú» (Penses que no tens vida pròpia? I si et deixa? La teua parella vol una persona anul·lada al seu costat? No és millor lluitar per créixer com a persona i així compartir el millor de tu amb la persona que estimes?, etc.); «L'amor és per sempre» (És el mateix amor que enamorament? Si els efectes de l'enamorament passen, vol dir que has d'abandonar aquesta persona? L'amor veritable és un estat d'enamorament per sempre? Les decisions importants en la relació s'han de prendre en els moments de màxima passió?, etc.). Si queda temps, demanar l'opinió sobre la resta de frases que no han sortit triades. És important que el professional, a més d'ajudar a detectar tòpics que impedeixen unes relacions equilibrades, faci veure les conseqüències negatives: anul·lació de la part més feble en la relació, obstacles per al creixement personal, manca de criteri per discernir els comportaments correctes, negació de la individualitat en la parella (som un), violència psicològica, violència física, etc.
Recursos	Llista amb frases.
Observacions	- El professional ha d'aprofitar la informació que donen els participants per detectar si viuen o han viscut relacions clarament desigualitàries i afavoridores de violència.
Sessió 1.9	El mite de l'amor romàntic (II)
ACTIVITAT 1.9 A	Imatges d'amor
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Copsar entre els/les participants quin concepte tenen sobre les relacions sentimentals. - Donar pautes per aconseguir unes relacions igualitàries i sanes. - Fer reflexionar sobre les conseqüències negatives que tenen determinats estereotips sobre què és l'amor i que impedeixen construir unes relacions equilibrades.
Temps estimat	20 min.
Materials	Pissarra.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> Organitzar el grup en subgrups de 3-4 en funció de les dimensions (o en parelles si és molt petit). Es vol que hi hagi com a mínim 4 subgrups.

Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 2. Repartir en cada subgrup 4-5 làmines amb imatges al·lusives a l'amor amb el seu corresponent missatge. Demanar que triïn la que el subgrup utilitzaria per enviar a la seva parella amb motiu d'un aniversari, Sant Jordi o qualsevol data significativa. 3. Cada subgrup haurà de presentar al grup gran la imatge i missatge escollit i defensar la raó de la tria. 4. La resta del grup haurà de buscar raons en contra, basant-se tant en l'estètica de la imatge com en el contingut del missatge. El professional animarà a donar arguments que vagin en detriment del model d'amor romàntic que defensen majoritàriament les làmines proposades, llevat d'alguna excepció (p. ex. «Te quiero conmigo», «La peor versión de ti», «Qué bonita es la vida»). 5. Si no ha estat triada cap imatge amb un missatge positiu de la relació, al final el professional suggerirà buscar-lo entre les fotocòpies repartides. 6. Si hi ha temps, es pot cloure la sessió inventant un missatge positiu que acompanyaria la imatge que ha agradat més. Si no, cloure el punt 5 tot agraint-ne la participació.
Recursos	Fotocòpies amb les imatges o targetes plastificades.
Observacions	Si és possible, cada imatge s'hauria de retallar i plastificar per tenir-la com a material estable per al programa.
Sessió 1.9	Mite de l'amor romàntic (II)
ACTIVITAT 1.9 B	Cantant a l'amor
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Descobrir trets del model d'amor romàntic presents en cançons, pel·lícules, novel·les, missatges publicitaris, etc. - Donar pautes per aconseguir unes relacions igualitàries i sanes, alternatives al model d'amor romàntic. - Reflexionar sobre les bases sobre les quals construïm les nostres relacions.
Temps estimat	20 min.
Materials	Projector, pissarra.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es reparteix una fotocòpia amb la lletra de les dues cançons que es projectaran. 2. Projectió del vídeo a YouTube: <i>Mientes</i>, de Camila (3'42") 3. Es demana que anotin breument els trets de la relació que proposa la lletra. 4. Projectió del vídeo a YouTube: <i>Contigo</i> (3'18") de l'àlbum <i>Pa' fuera y pa'dentro</i>, de La Otra. 5. Es demana que anotin els trets que proposa la lletra sobre el que ha de ser una relació. 6. Posada en comú, destacar alternatives a una relació basada en el model convencional de l'amor romàntic. <p>Es poden suggerir preguntes com:</p> <ul style="list-style-type: none"> - T'esforces a trobar una persona ideal, tal com tu la somies?

Desenvolupament	<ul style="list-style-type: none"> - Penses que només seràs feliç si trobes una persona «màgica»? - Necessites tenir sempre una persona al costat, encara que tot siguin baralles i mals moments perquè si no no ets ningú? - Estimar és dolor i patiment? - Vols que la teva vida sigui la vida de l'altra persona perquè sense ella no ets ningú? - Renunciaràs a tot (però a tot!) per amor?
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Vídeos descarregats o connexió a Internet: <i>Mientes</i>, de Camila (3'42'') bit.ly/MientesYT <i>Contigo</i> (3'18'') de l'àlbum <i>Pa' fuera y pa'dentro</i>, de La Otra. bit.ly/LaOtraContigoYT - Fotocòpies amb la lletra de les cançons.
Observacions	El professional intentarà donar pautes per a la construcció d'un model alternatiu de relacions.
Sessió 1.10	El patriarcat
ACTIVITAT 1.10	Visionat del curtmetratge <i>Majoria oprimida</i>
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar el patriarcat com a sistema que legitima i estructura la desigualtat i la subordinació de les dones. - Conscienciar i sensibilitzar els interns i internes sobre el patiment quotidià de les dones.
Temps estimat	35 min. Durada del curtmetratge: 11 min.
Materials	Connexió a Internet o pendrive amb el curtmetratge i projector.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. L'instructor/a posa el curtmetratge. 2. S'inicia una ronda en què cadascun/a dels i les participants ha d'exposar què opina del que ha vist. És interessant orientar de diferent manera aquesta ronda segons si va dirigida a homes o a dones. En el cas d'ells, es podria preguntar com se sentirien si el món fos així, per explicar-los després que el patriarcat actua així amb les dones constantment. <p>En el cas d'elles, es podria preguntar si han viscut una situació així i, a continuació, explicar el patriarcat com a sistema que legitima aquests fets.</p>
Recursos	Vídeos descarregats o connexió a Internet. <i>Majorité Oprimée</i> , d'Éléonore Pourriat (10'59''). bit.ly/MajoriteOprimeeYT
Sessió 1.11	Micromasclismes
ACTIVITAT 1.11.A	Visualització del vídeo <i>¿No te ha pasado que...?</i>
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar situacions de micromasclisme presents en la societat. - Desenvolupar el sentit crític vers aquestes situacions.
Temps estimat	20-30 min. Durada del vídeo: 3'14''.
Materials	Projector, connexió a Internet o pendrive amb el vídeo.

Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. La instructora o instructor posa el vídeo. 2. A continuació, convida a debatre i a reflexionar els participants. Algunes preguntes per engegar el debat poden ser: <ol style="list-style-type: none"> (a) Creieu que aquestes situacions es donen avui en dia? (b) Què penseu d'aquests fets? (c) Creieu que estan justificades aquestes situacions? (d) I les reaccions de les dones que denuncien aquestes situacions com a fets masclistes?
Recursos	Vídeos descarregats o connexió a Internet ¿No te ha pasado que...?: micromachismos (3'14") (<i>eldiario.es</i>). bit.ly/NotehapasadoqueMicromachismosYT
Sessió 1.11	Micromasclismes
ACTIVITAT 1.11.B	Iceberg del masclisme
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Saber què són els micromasclismes. - Detectar situacions discriminatòries no sempre visibilitzades envers les dones.
Temps estimat	30 min.
Materials	Bloc de notes adhesives, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. La instructora o instructor mostra la imatge de l'iceberg. 2. La instructora o instructor posa exemples d'actituds i comportaments masclistes, tant tolerats com no, i els integrants del grup els han d'escriure en les notes adhesives i enganxar-les a la part a la qual creguin que corresponen (masclisme tolerat / masclisme no tolerat). Alguns exemples de situacions de masclisme tolerat són: (1) ajudar les professionals de tractament perquè es pensa que elles soles no poden, i no fer-ho, en canvi, amb els homes; (2) donar el compte a l'home; (3) donar les begudes light a les dones o les begudes amb alcohol als homes; (4) que els homes diguin que «ajuden» a casa; (5) que en una botiga es dirigeixin a l'home i mai a la dona quan es vol comprar, per exemple, un cotxe, etc. Exemples de situacions masclistes no tolerades: (1) acomiadar una dona embarassada; (2) obligar les dones a portar un uniforme concret amb faldilla i talons; (3) incloure l'espai de canviar bolquers en els lavabos de les dones; (4) explicar acudits que denigrin la condició de la dona, etc. 3. A continuació, s'inicia un debat sobre per què hi ha manifestacions de masclisme tolerades i invisibilitzades i per què n'hi ha d'altres que no són tolerades per la societat.
Recursos	Fotocòpia de l'iceberg.
Observacions	Dinàmica adaptada de «Proposta educativa per a l'apoderament de noies adolescents i joves del Centre Educatiu Can Llupià des d'una perspectiva de gènere».

Sessió 1.11	Micromasclismes
ACTIVITAT 1.11 C	A mi també m'ha passat
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Revisar el concepte de micromasclisme. - Visibilitzar casos de discriminació encoberta i quotidiana. - Detectar possibles situacions de discriminació que està normalitzada.
Temps estimat	15 min.
Materials	Projector.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projectió del vídeo <i>#Amitambién: historias de @micromachismos (4'30")</i> (Eldiario.es) Recull el relat molt breu de dones conegudes (Amaral, Arrimadas, Rosa M. Calaf, etc.) sobre micromasclismes que han patit com a situacions normalitzades. 2. Comentari sobre el vídeo. Si es treballa amb homes, demanar si consideren que les situacions relatades són quotidianes i si són discriminació. En cas de treballar amb dones, demanar si han viscut alguna experiència en aquest sentit.
Recursos	Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>#Amitambién (4'30")</i> (eldiario.es). bit.ly/AmitambiénmehapasadoYT
Observacions	El professional haurà d'orientar els comentaris del vídeo segons si treballa amb un grup de dones o d'homes.
Sessió 1.12	Transgressions als rols de gènere, dins i fora dels centres penitenciaris.
ACTIVITAT 1.12.A	Una oferta de feina
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Treballar l'artificiositat dels estereotips de gènere. - Trencar prejudicis que envolten les dones i el col·lectiu LGTBI. - Propiciar una reflexió crítica sobre situacions discriminatòries fruit del model patriarcal. - Potenciar la presa de consciència sobre la necessitat d'assumir nous models més igualitaris.
Temps estimat	30 min.
Materials	Fulls, bolígrafs, papers amb la situació descrita.
Desenvolupament	<ul style="list-style-type: none"> - Es reparteix i es llegeix en veu alta el cas que inicia el rol Player i que s'hi inclou com a recurs. - Un voluntari o voluntària farà de persona que ha enviat el currículum i que rep la trucada de l'empresa. Aquesta persona pot decidir si actuarà sota la identitat de dona heterosexual, lesbiana o home heterosexual, homosexual o transsexual. Només compartirà la identitat triada amb el professional. - Un altre voluntari farà la trucada com si es tractés de l'empresa de selecció. Farà preguntes per esbrinar quina identitat ha assumit. La resta del grup el pot ajudar a formular les preguntes. Mai pot preguntar directament si «t'agraden els homes o les dones»

Desenvolupament	<p>o «tens nòvia». Es tracta que apareguin tots els estereotips vinculats al gènere.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Seria convenient repetir l'escenificació amb totes les identitats de forma que es puguin contrastar els estereotips vinculats. - Com a cloenda de l'activitat s'ha de fer un comentari per tal de posar de relleu l'artificiositat dels estereotips vinculats al gènere i que la societat patriarcal converteix en prejudicis despectius i negatius. Es pot fer esment a personatges famosos que no necessàriament compleixin els estereotips. Per exemple, Ricky Martin (homosexual), David Beckham o Cristiano Ronaldo (compleixen els estereotips d'homosexuals però no ho són). Animar a ampliar la llista.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - El professional disposa d'un llistat amb alguns estereotips vinculats a la identitat de gènere. - Fotocòpia amb el cas sobre el qual es treballa.
Observacions	<ul style="list-style-type: none"> - Dinàmica adaptada de la Unitat formativa sobre diversitat sexual per a la prevenció de la discriminació per raó de gènere en els centres penitenciaris, creada per la Secció d'Educació, Cultura i esport de la DG de Serveis Penitenciaris.

Sessió 1.12	Transgressions als rols de gènere, dins i fora dels centres penitenciaris.
ACTIVITAT 1.12.B	La mateixa pell
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Saber què és un rol, què és la transgressió, què és el gènere. Repàs dels conceptes clau. - Explorar el concepte «transgressió» més enllà de gènere. - Identificar la transgressió, definir-la i reflexionar sobre els motius que la provoquen. Quina necessitat tenim les persones de transgredir? - Dotar d'eines per fer inclusiu qualsevol gènere (binari, fluid, etc.) en els espais exclusius. - Vincular la transgressió amb el gènere i altres aspectes relacionats. - Conèixer el relat i empatitzar amb el guió de vida de qui transgredeix el gènere.
Temps estimat	60 min.
Materials	Paper i llapis.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presentació de l'activitat 2. Revisió de conceptes clau que ja s'han treballat al llarg del programa i que s'utilitzaran al llarg d'aquesta sessió: Rol – Gènere – Transgressió – Trans – Binarisme – Poder – Mandats de gènere – etc. 3. Lectura del cas <i>Y él es ella ¿y ahora qué?</i>. Fer una reflexió prèvia sobre l'activitat en aquest sentit: La transgressió dels rols de gènere és, encara ara, un dels tabús més grans de la nostra societat. Quan aquesta transgressió

Desenvolupament	<p>envaeix un espai «exclusiu» d'un dels gèneres del binarisme, la transgressió resulta violenta per al gènere majoritari. Les institucions tancades són llocs fortament exclusius en gènere, gens inclusius. Fins i tot el gènere minoritari necessita eines pròpies del gènere majoritari per poder desenvolupar tasques, rols i funcions. Hi perdura la lluita en gènere, sense poder baixar la guàrdia. Amb aquesta activitat es treballarà l'empatia en gènere amb situacions reals. El reconeixement de gènere passa per respectar la individualitat de cada persona, no forçar el posicionament binari, no utilitzar violència ni greuges per imposar un gènere per sobre d'altres. Cap gènere per separat donarà cap victòria. La sinergia dels gèneres serà capaç d'entendre i crear una societat rica en pluralitat. Es clou l'activitat amb la definició de «transgredir» del <i>Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans</i>: v. tr. Violar (una llei, un precepte, una ordre).</p> <p>4. Treball per parelles sobre el cas <i>Él es ella, ¿y ahora qué?</i>.</p> <p>5. Es llegirà l'activitat i, per parelles, en un full, es relatarà l'ingrés de la Bea:</p> <p>(a) Quina creus que serà la seva experiència? (b) Quines seran les seves emocions? (c) Quines seran les seves pors? (d) I les seves alegries? (e) Es convidarà a fer parelles i a escriure quines serien les situacions de la Bea al llarg de la seva estada a presó.</p> <p>6. Lectura de les diverses opinions i obertura del debat.</p> <p>El professional el pot centrar en les següents preguntes, entre d'altres que consideri escaients:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Transgredir un rol de gènere és una opció, una necessitat, una provocació? - És fàcil poder transgredir? - I transgredir el rol de gènere? - Creus que a tu o a persones del teu entorn no us passaria? - Podries treballar en una feina «femenina»? - Tenir un rol que «no et toca»? - Creus que el gènere, el rol de gènere, la identitat de gènere, el mandat de gènere condicionen totes les persones de la mateixa manera?
Recursos	Fotocòpia del relat <i>Él es ella, ¿y ahora qué?</i>
Observacions	Aquesta lectura pot revertir-se segons el gènere del grup. La protagonista pot ser ella. En aquest cas es canviarà el sentit del nom: <i>Ella es él, ¿y ahora qué?</i>
Sessió 1.13	L'heteronormativitat i el binarisme
ACTIVITAT 1.13	Visionat del vídeo <i>The Hollysiz – The light</i>
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Crear consciència sobre el rebuig cap al col·lectiu LGBTI. - Promoure valors i actituds de tolerància i respecte vers la diversitat i, concretament, respecte al col·lectiu LGBTI,

Temps estimat	Durada total: 30 min. Durada del vídeo: 3'52".
Materials	Projector i connexió a Internet o pendrive amb el vídeo
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. El formador o formadora explica la dinàmica de l'activitat, que consisteix a posar un vídeo sobre una nena a qui no deixen ser com és. 2. Es posa el vídeo. 3. Un cop s'hagi acabat, s'inicia un torn de preguntes en el qual es preguntarà a cadascuna de les persones privades de llibertat què li ha semblat i com hauria actuat si fos ell o ella el pare o mare.
Observacions	<p>Dinàmica extreta de la «Proposta educativa per a l'apoderament de noies adolescents i joves del Centre Educatiu Can Llupià des d'una perspectiva de gènere».</p> <p>Vídeos descarregats o connexió a Internet: <i>The Hollysiz – The light</i> (3'32"). bit.ly/HollySizYT</p>

6. RECURSOS DEL MÒDUL 1

Recurs Activitat 1.3. B Dissenyant una vida

Recurs Activitats 1.4 i 1.5. Recordatori de missatges amb mandat de gènere

Llistat de mandats de gènere		
Construcció del rol de gènere masculí		
Núm.	Mandat de gènere	Paper en la construcció de gènere
1.	«Nenaza» / «No em siguis nenaza»	Missatge que desprèn un sentiment de menyspreu cap a la dona i a totes les característiques associades a les dones.
2.	«Els nois no juguen amb nines»	Missatge que busca sancionar nois que es desenvolupen en jocs que fomenten valors no-agressius, relegats a les noies.
3.	«No ploris, has de ser fort»	Construcció d'una masculinitat hegemònica que fomenta valors contraris a la sensibilitat, la manifestació d'emocions, etc.
4.	«No facis això, és cosa de noies»	Missatges que sancionen un noi quan manifesta conductes relegades a l'àmbit femení: cosir, cuinar, jocs típicament femenins, etc., així com l'absència d'activitats típicament masculines.
5.	<i>Visualització quotidiana de l'home anant a treballar i de la dona encarregant-se de les tasques de cura i manteniment</i>	Implantació de la representació del model familiar patriarcal, basat en una parella monògama i heterosexual en la qual l'home treballa i és la dona qui s'encarrega de les tasques de la llar i de manteniment.
Construcció del rol de gènere femení		
Núm.	Mandat de gènere	Paper en la construcció de gènere
1.	«Si et comportes d'aquesta manera mai arribaràs a casar-te»	<i>Perpetuació del model d'amor romàntic que inculca a les dones que el seu objectiu en la vida és el de trobar un home a qui estimar.</i>
2.	«Callada estàs més guapa»	<i>Expressió que busca invisibilitzar l'expressió, la veu i el raonament de les dones, propiciant així el model de dona submissa.</i>
3.	«Aquest comportament és poc femení» / «És un joc massa agressiu per a una noia»	<i>Mandat de gènere que, d'una banda, delimita els comportaments, les actituds i les activitats pròpies de cada gènere i, d'altra banda, sanciona la dona que participa de les característiques pròpies del rol de gènere masculí.</i>
4.	<i>A casa, promovien que fossis tu (la noia) qui fes les tasques de la llar o t'encarreguessis de cuidar un germà o germana petita.</i>	<i>Perpetuació del rol de cuidadora característic del rol de gènere femení.</i>

Recurs Activitat 1.6.A. Visionat de publicitat

It's nice to have a girl around the house.

Though she was a tiger lady, our hero didn't have to fire a shot to floor her. After one look at his Mr. Leggs slacks, she was ready to have him walk all over her. That noble-sounding, sure-footed savage heart! If you'd like your own doll for doll carpeting, hunt up a pair of these he-man Mr. Leggs slacks. Such as our new automatic wash wear blend of 65% "Dacron"™ and 35% rayon—discomparably wrinkle-resistant. About \$12.99 at plush-carpeted stores.

Dacron for Fall!

Del yourself a new pair of **Mr. Leggs**

©1970 Thomson Company, 1200 Avenue of the Americas, New York 10, N. Y.

The ultimate attraction.

The ultimate attraction.

DOLCE & GABBANI

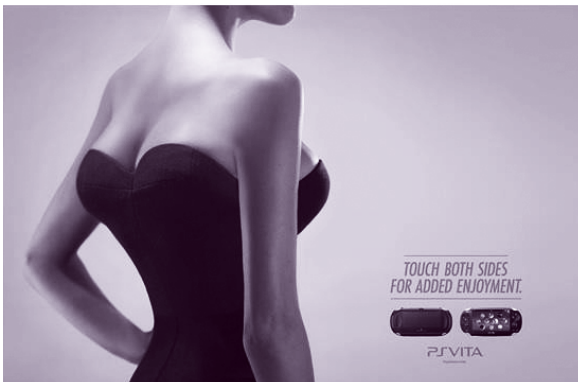
DOLCE & GABBANI

EXCLUSIU

RAIO McQUEEN de LLIBRES I SONES
Funciona amb motor i bateria de 6V. Acció a motor el peu i fre a electric. Viatge amb llums i sores. Ho cap descomentat i cap travesa. Bateria i carregador inclosos.

TRICKLE
Evoluciona amb el nen. Eixent regulable. Fustes i sores, nanca d'arrasagame i 19965 amb benda de goma.

DOLCE & GABBANI

No importa
lo que ha pasado.
Él es un hombre
y Vd. lo ama.
Él merece Lucky.

la línea de
perfumería

virilmente
fresca

Agua de colonia - Masajes para antes y después del afeitado - Jabón
Brillante - Fijador - Talco - Cremas para afeitado - Laca spray

Recurs Activitat 1.6.B. Identificant el gènere en els personatges Disney

- Exemples de situacions amb el corresponent mandat de gènere

La Bella i la Bèstia	
Situació	Mandat de gènere
La Bella segueix amb la Bèstia tot i el menyspreu i el maltractament als quals la sotmet.	Si la teva parella et maltracta has de seguir amb ell perquè l'estimes.
El protagonista aconsegueix lliurar-se de la maledicció i convertir-se en un home gràcies a l'amor d'ella.	L'amor és capaç de canviar un maltractador (fet que justifica encara més que et quedis amb ell).
	La felicitat se situa en el moment en què trobes l'amor de la teva vida, òbviament en una relació heterosexual, monògama i tradicional.
Els dos protagonistes masculins exposen diverses situacions en les quals actuen amb violència i agressivitat, fins i tot en el tracte amb la dona protagonista.	Si ets home estàs legitimat a expressar les teves emocions a través de la ràbia i l'agressivitat, especialment en el teu tracte amb les dones.

Blancaneus	
Situació	Mandat de gènere
La Blancaneus convenç els nans que es quedin, gràcies a les seves habilitats com a mestressa de casa.	Reprodueix el rol de gènere femení, que adjudica a la dona les tasques de manteniment de la llar i les valora com a elements desitjables en les dones.
La reina decideix maleir la Blancaneus perquè és més guapa.	La figura malvada és una dona preocupada fins l'extrem per la seva bellesa. Aquest personatge transmet la idea que la bellesa és el més important i que la rivalitat amb altres dones per captar l'atenció dels homes justifica cometre qualsevol acte.
La Blancaneus se salva de morir per la seva bellesa.	En cap moment oposa resistència al caçador, i transmet així la idea que una dona no s'ha de resistir als maltractaments. A més, se salva de morir gràcies a la seva bellesa, i no a cap tret intel·lectual o de valentia, transmetent així també el missatge que gràcies a la bellesa (i únicament gràcies a la bellesa) pots salvar-te de moltes situacions.
La maledicció només pot trencar-se amb el petó d'un home.	Reprodueix el mite del príncep blau: la necessitat d'una dona de trobar un home que la salvi dels problemes. També reprodueix el mite de l'heterosexualitat, assumint que totes les persones tenen desitjos sexoafectius heterossexuals. No fa falta el consentiment de la dona per fer-li un petó; el petó que un home pugui fer a la dona és un regal que ella, encara que no volgués, hauria d'assumir com una cosa bona i no queixar-se.
El príncep s'enamora de la Blancaneus només mirant-la.	No fa falta cap característica intel·lectual perquè un home s'enamori d'una dona, només la bellesa.

La bella dorment	
Situació	Mandat de gènere
La maledicció recau en una dona innocent.	Propicia la rivalització entre dones. En comptes d'atacar el pare, el causant de la molèstia, decideix castigar una noia innocent.
Les tres fades atorguen els seus respectius dons.	Les dues primeres fades atorguen els dons de la bellesa i de la melodiosa veu. En cap moment es plantegen atorgar a la dona cap tret d'intel·lecte, de valentia o d'autocapacitació. Transmet el missatge que els trets desitjables en una dona tenen a veure amb el físic i no amb les seves capacitats intel·lectuals.
Els protagonistes s'enamoren a primera vista.	Reprodueix el mite de l'amor romàntic que tothom té algú predestinat i que en el moment en què coneguis aquesta persona t' enamoraràs, encara que no la coneguis.
La princesa només pot lliurar-se de la maledicció amb el petó d'un home.	Transmet l'ideal del príncep blau: una dona ha d'esperar que un home la salvi i la faci feliç amb el seu amor. No fa falta el consentiment de la dona per fer-li un petó; el petó que un home pugui fer a la dona és un regal que ella, encara que no volgués, hauria d'assumir com una cosa bona i no queixar-se.

La sireneta	
Situació	Mandat de gènere
La sirena i el príncep s'enamoren a primera vista.	Reprodueix el mite de l'amor romàntic que tothom té algú predestinat i que t' enamoraràs en el moment mateix que el vegis.
La sirena decideix lliurar la seva veu a canvi de cames / Cançó de l'Úrsula.	La veu actua com una metàfora de l'expressió pública femenina. En el moment que la protagonista cedeix la seva veu està transmetent el missatge que les dones han de ser reconegudes pel físic i no per l'intel·lecte o pel que pensin. Així doncs, també transmet el missatge que les opinions de les dones són menys valuoses i que, per tant, no han de ser reconegudes com a elements desitjables en la figura femenina.
La sirena acaba casant-se amb el príncep i se'n va amb ell.	Transmet a les noies el missatge que per amor pots renunciar a tot (els teus somnis, la teva família, etc.).

- Vinyetes de les pel·lícules

Blancaneus

La sireneteta

La Bella i la Bèstia

La bella dorment

Recurs Activitat 1.8. Desconstrucció de l'amor

Frases sobre el que significa estimar

- L'amor és per sempre.
- La meua parella no accedeix als meus desitjos sexuals i això és perquè no m'estima com cal.
- L'amor és com un tramvia que passa un cop a la vida. Si es deixa passar no tornarà. Només s'estima de debò un cop a la vida.
- Entre ell /ella i jo hi ha una química especial que fa que sigui la meua ànima bessona, el que es diu la meua mitja taronja.

- La meva parella és molt gelosa. Això no m'acaba d'agradar, però sé que és perquè m'estima molt.
- La meva parella és màgica. Tot en ella és meravellós.
- Si de veritat s'estima es perdona tot.
- Sense la meva parella, no sóc ningú.
- Quan penso que la meva parella em pot deixar, sento que em moro. No ho puc consentir.
- Per amor renunciaria a tot.
- La meva noia/el meu noi és meva/meu.
- No hi ha veritable amor sense patiment.
- Per amor ho donaria tot.
- És normal que la meva parella vulgui saber on sóc a cada moment, perquè m'estima.
- No m'agraden determinades coses d'aquest noi/noia, però sé que quan estiguem junts per amor canviarà.
- Això em preocupa perquè vol dir que no m'estima tant com jo pensava.

Recurs Activitat 1.9.A. Imatges d'amor

Peleamos, nos ignoramos,
nos fastidiamos,
pero lo más irónico es que estamos enamorados.

solo quiero

que tú seas el único propietario ,quiero darte todo,tu ausencia me mata,y sentir que me quieres,me hago en FELICIDAD,te necesito

Tengo miedo
de que alguien más
descubra lo increíble que eres...

Yo no te quiero para mi,
te quiero conmigo.
¿Entiendes la diferencia?

©demobivoo.com

Puto amor

Que le quiero, quiero que estemos solos, que seamos felices que vivamos un cuento de hadas, le quiero pero quiero olvidarle, pero no se como hacerlo, solo sé que es mi príncipe azul, el chico mas perfecto que existe, que todas las sonrisas que saco son por su culpa, que es pensar en él y que se te llenen los ojos de lágrimas sacar una sonrisa inocente y olvidarte de todo lo demás, no pensar en nadie mas en los momentos que hemos estado juntos que me he reido junto a él lo que hemos vivido y pensar que eso se acabó, pero también pensar que fue bonito, fue precioso porque es la perfección y solo le quiero quiero cogerle de la mano besarle y ser felices solamente él y yo porque solo me importa él, porque mi corazón le pertenece solo a él y le amo que quieras que te diga...

Quédate con quien conozca
la peor versión de ti,
y en vez de irse, se quede
y te ayude a ser mejor.

Cómo es posible
amar tanto a alguien que apenas conoces?

©demobivoo.com

FICIDAD

lo único que me falta es EL

¿No es asombroso como una persona
que era tan solo un extraño de repente
se transforma en tu mundo?

Nunca te conformes con ser
ALGO de alguien,
cuando puedes ser el TODO
de alguien más

Los Besos
No se piden...
Se Roban....

MAS VALE UN
minuto contigo que una eternidad sin ti

Sabes que es amor
cuando la quieres ver y extrañas aunque estés enojado.

No debería amarte
pero lo hago.

El peor error de un hombre
es pensar que porque es suya,
es invisible para otros

Eres la manera que tiene el mundo
de decirme que bonita es la vida

El amor es como una pelea
ganas o pierdas duele...

**Honestamente, no estoy seguro si debo seguir intentando o dejar ir ...
Es estúpido esperar algo que solamente hiere.
Pero ...**

También es estúpido dejar ir lo que alguna vez quise

¿El amor es un mito?
¿De verdad dos desconocidos se pueden atraer, gustar, querer, amar y desear vivir el resto de sus vidas juntos?
¿De verdad dos almas gemelas se pueden llegar a conocer en este inmenso mundo?

Y ahora
haré todo lo que quiera contigo, desataré mi pasión y mi lujuria y dejare que el pecado nos consuma

Sabes que es amor
cuando comienza a doler más de la cuenta

Font: www.desmotivaciones.es
(blog on es poden penjar i descarregar gratuïtament cartells amb frases)

Recurs Activitat 1.9.B. Cantant a l'amor

Mientes, de Camila

Tú llegaste a mi vida para enseñarme,
Tú supiste encenderme y luego apagar me. Tú te hiciste indispensable para mí,

Y con los ojos cerrados te seguí. Si yo busqué dolor lo conseguí,
No eres la persona que pensé, que creí, que pedí.

Mientes, me haces daño y luego te arrepientes. Ya no tiene caso que lo intentes.
No me quedan ganas de sentir.

Llegas cuando estoy a punto de olvidarte. Busca tu camino en otra parte.
Mientras, busco el tiempo que perdí. Y hoy estoy mejor sin ti.

Voy de nuevo recordando lo que soy. Sabiendo lo que das y lo que doy,
El nido que buscaste para ti y, y, y,

Y el tiempo hizo lo suyo y comprendí. Las cosas no suceden porque sí,
No eres la persona que pensé, que creí, que pedí.

Mientes, me haces daño y luego te arrepientes. Ya no tiene caso que lo intentes.
No me quedan ganas de sentir.

Llegas cuando estoy a punto de olvidarte. Busca tu camino en otra parte.
Mientras, busco el tiempo que perdí.
Y hoy estoy mejor sin ti, y hoy estoy mejor sin ti.

Llegas cuando estoy a punto de olvidarte. Busca tu camino en otra parte.
Mientras, busco el tiempo que perdí. Y hoy estoy mejor sin ti,
Y hoy estoy mejor sin ti. Y hoy estoy mejor sin ti.

Autores de la canción:

Eduardo Rogelio Reyes Nápoles / Edgar Rios / Ludwig Henderson / David Pinto

Letra de *Mientes* © Sony/ATV Music Publishing LLC, Warner/Chappell Music, Inc

Contigo, de La Otra

Yo no me muero si no estás aquí, puedo andar bien caminando sin ti,
no me haces falta ni eres mi media naranja en la vida, voy aprendiendo a curarme yo misma
todas mis heridas.

Pero contigo,
es cierto que el mundo parece un poco menos feo. Contigo,
es cierto que a veces romper las cadenas duele un poco menos,
y aprendo contigo y contigo camino,

me encanta todo lo que hemos compartido,
tirando barreras, rompiendo los mitos, te quiero libre, y me quiero libre contigo.

Dicen que da miedo la libertad,
no sentirla nunca más miedo me da, nadie nos dijo que fuese a ser fácil,
sacarse de dentro los cuentos de un príncipe azul, la luna me dice que puedo ser bruja,
ser fea, violenta, y matar a algún rey, romper los esquemas, quebrar el sistema, coger una
escoba y, en vez de barrer, lanzarme a volar en la noche.

Sin miedo de ir sola por un callejón,
sin miedo de hacer lo que me salga del cooo....ntigo es cierto que el mundo parece un poco
menos feo, contigo,
es cierto que a veces romper las cadenas duele un poco menos,
y aprendo contigo y contigo camino,
me encanta todo lo que hemos compartido, tirando barreras, rompiendo los mitos.

Te quiero libre, y me quiero libre contigo.
Te quiero libre, y me quiero libre contigo.

Recurs Activitat 1.11.B. L'iceberg del masclisme

Recurs Activitat 1.12.A. Una oferta de feina

Situació

Una empresa d'automoció posa un anunci en una coneguda plataforma d'internet oferint una feina en el seu departament de Marqueting. La feina és atractiva, el sou interessant i, tot i que es demana una formació específica i experiència prèvia, en una setmana arriben 265 currículums. L'empresa, saturada de feina, decideix fer una primera selecció descartant telefònicament els candidats que considerin menys idonis.

La direcció de l'empresa, molt conservadora, vol que, independentment de les seves capacitats i qualitats, tots els seus treballadors siguin heterosexuales. Tampoc els agraden gaire les dones perquè diuen que «són com són» (?).

Per això, fa l'encàrrec a una empresa de selecció, que trucarà a les persones que han enviat currículums interessants per esbrinar si són heterosexuales. Evidentment, saben que això és una claríssima discriminació per raó de gènere que, fins i tot, els podria ocasionar problemes legals; per això, els demanen que actuïn amb sagacitat. No els poden preguntar directament sobre l'orientació sexual, ni sobre si els agraden o no els homes. Però l'empresa té una idea molt clara sobre com és un transsexual, un gai, una lesbiana o una dona. Els estereotips funcionen (!). Només es tracta de preguntar pels seus gustos, aficions, forma de vestir o fixar-se en el seu vocabulari per saber de quin peu coixegen i fer la tria correcta.

Hi ha un currículum especialment inquietant. És boníssim. Reuneix sobradament totes les condicions. Però només hi consten unes inicials N.P.G (Serà home? Serà dona? Gai? Lesbiana? Trans?) L'empresa de selecció decideix començar per aquest.

Us atreviu a assumir l'encàrrec? Podeu dir a qui correspon aquest currículum? Recordeu que no podeu fer preguntes directes. Heu d'esbrinar si és home hetero (el telèfon distorsiona molt la veu i no sabeu el nom), dona hetero, dona lesbiana, o home gai utilitzant preguntes vinculades a tòpics i estereotips.

Material de suport: alguns estereotips vinculats al gènere

Els homes: són forts, no ploreu, no es depilen, no es posen cremes, poden beure molt sense emborratxar-se, no senten dolor, no manifesten emocions ni por, els agraden el futbol i els cotxes, són seductors, són bons conductors, no es cansen, fan bricolatge a casa, tenen ocupacions importants, porten els diners a casa, els agraden molt les dones i ho manifesten, etc.

Les dones: són febles, sentimentals, cuiden els fills, saben cuinar i fer tasques domèstiques, xerren molt, han de ser sexis, tenen coneixements sobre maquillatges i cremes, saben coses de moda, no parlen ni estan al corrent de temes importants, com la política, no els agrada el futbol, condueixen malament i a poc a poc, etc.

Els gais: es depilen, cuiden el seu cos, els agrada anar ben vestits i opinen sobre la moda, són perruquers, es maquillen, porten arracades, són febles i vulnerables, ploren, estimen molt les seves mares, ballen i canten, són molt amanerats, són narcisistes i viciosos, de caràcter molt inestable, etc.

Les lesbianes: són molt vulgars, lletges, no van a la perruqueria ni es cuiden, no porten la manicura feta, porten calçotets, no els agraden els nens, no tenen instint maternal, els agrada manar i cridar, utilitzen un vocabulari groller i ple de paraulotes, fumen constantment, beuen alcohol, seuen amb les cames obertes, no els agrada la vida cultural ni la roba sofisticada, són brutes i no netegen la casa, etc.

Recurs Activitat 1.12.B. La mateixa pell

Él es ella, ¿y ahora qué?

Bea Oliveira, una chica transexual de Brasil que entra a cumplir una condena de 3 años en una cárcel de hombres de Barcelona... ¿Qué pasará a partir de ahora? ¿Cómo crees que será su ingreso en una cárcel de hombres? ¿Cómo será su nueva vida?

- En el departamento de ingresos: ¿Cómo crees que se realizará su ingreso? Datos, entrevista, cacheo...
- En el módulo: ¿En qué módulo será ubicada? ¿Por qué?
- En celda: ¿Con quién estará en la celda?
- En actividades: ¿Puede hacer todas las actividades?
- En programas de tratamiento: ¿Tendrá que hacer programa de tratamiento?
- Relación con su pareja (de dentro o fuera del centro): ¿Podrá comunicarse con su pareja? ¿Y si su pareja está en otro módulo?
- En comunicaciones: ¿Será cacheada en el departamento de comunicaciones?
- En talleres: ¿Puede trabajar en el centro de hombres? ¿Qué trabajo crees que le ofrecerán?
- Los profesionales: ¿Cómo deben llamarla los profesionales? ¿Cómo lo harán por megafonía?
- La familia. ¿Cómo se trabajará con la familia?
- Los compañeros: ¿Habrá una actitud amable, respetuosa, normal hacia ella?
- ELLA: ¿Cómo se sentirá una mujer entre hombres? ¿Podrá tener todo lo que una mujer necesita en una cárcel de hombres? ¿Crees que las mujeres necesitan alguna cosa que un hombre no necesite? ¿Y al revés, hay cosas que sólo necesitan hombres? ¿Cómo te sentirías tú si fueses ella? ¿Cómo la tratarán, qué le dirán? ¿Por qué? ¿Has transgredido alguna norma? ¿Cómo te sentiste?

Mòdul 2

BARCELONA

MÒDUL 2. LA FEMINITAT HEGEMÒNICA

1. JUSTIFICACIÓ DEL MÒDUL

Un cop s'han establert les nocions bàsiques sobre el procés de socialització de gènere, és necessari aprofundir en cadascun dels dos models hegemònics que constitueix. El present mòdul desgrana els components que acaben configurant el model hegemònic de feminitat. Esgrimir els principals components que limiten el comportament i les expectatives de nenes i dones ajuda a prendre consciència de totes les limitacions que pateixen les dones a causa d'un sistema patriarcal que busca la seva dominació. Per tant, de forma general, s'abordarà el procés mitjançant el qual les nenes i dones assoleixen la seva posició i els seus esquemes mentals, les principals característiques i rols atribuïts al model hegemònic de feminitat (ideal de maternitat, heterosexualitat obligatòria, etc.), les conseqüències més directes en forma de discriminacions i micro-masclismes i, per últim, una mirada a noves feminitats.

2. CONTINGUTS TEÒRICS DEL MÒDUL

Sessió 2.2. El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere

El procés de socialització de gènere conforma els esquemes mentals sobre comportaments i actituds que han de seguir homes i dones. La diferenciació en dos rols de gènere distints i excloents constitueix el punt de partida mitjançant el qual es constitueixen les relacions desiguals entre homes i dones.

Aquest punt és essencial, ja que la constitució del model hegemònic de dona es construeix en relació i en contraposició al de l'home. Així, es pot afirmar que la constitució del model hegemònic femení es dona com a resultat de la complementarietat que la dona ha de suposar per a l'home (Schipper, 2017). Com a exemple pràctic, el model hegemònic masculí inculca que els homes han de reprimir les seves emocions, mentre que relega els trets emocional cap a les dones, convertint d'aquesta manera l'expressió dels sentiments i les emocions en un tret característic femení. La diferent valoració dels trets associats a cada gènere és el factor que acaba conformant les relacions de submissió de la dona a l'home.

La pressió estètica que pateixen les dones des de petites pot desembocar en problemes d'autoestima i desequilibris emocionals o psicològics.

Algunes de les característiques generals que el rol de gènere femení imposa al comportament i a l'actitud de nenes i dones són les següents:

- **Càrrega emocional:** la socialització de gènere comporta l'adquisició de valors i comportaments diferents en homes i dones. Així, la càrrega emocional i l'expressió dels

sentiments i les emocions és una característica pròpia de les dones. Des de petits, s'ensenya a nens i nenes que expressar dolor, tendresa, feblesa, inseguretat, etc. són trets característics del comportament femení i, a més, se'ls atribueix menys valor, com si fossin un defecte del comportament ideal humà. Com a conseqüència i per extensió, s'ensenya a les dones que el seu comportament és una feblesa de la humanitat i que, per tant, no són igual de vàlides que els homes, que aconsegueixen no expressar els seus sentiments.

La cosificació de la dona la redueix a ser un objecte sexual o un reclam publicitari, i n'ignora les qualitats i les habilitats intel·lectuals i personals.

Aquesta socialització es conforma mitjançant mandats de gènere dirigits especialment als nois. Si un noi expressa explícitament els seus sentiments (per exemple, que té estima pels seus companys) és sancionat socialment i provoca rebuig en la resta d'iguals. Com que la construcció dels rols es fa des de la base que són una contraposició, la nena assumeix que, com que no és sancionada per expressar la seva estima pels companys i companyes, té permès fer-ho i que, per tant, aquesta és una característica pròpia del seu gènere. Tanmateix, aquest aspecte de la construcció del gènere femení també s'edifica mitjançant mandats de gènere emesos directament cap a la noia, com la prohibició o la sanció social que pot rebre en cas que vulgui involucrar-se en activitats esportives.

- *Enaltiment del físic i cosificació de la dona:* una altra de les característiques bàsiques del rol de gènere femení consisteix en l'enaltiment del físic ideal de dona. Les nenes i dones, especialment a partir de l'adolescència, reben pressions estètiques que tenen com a objectiu la submissió de la dona a un cànon idealitzat i l'allunyament d'altres àmbits de caire públic.

La submissió al cànon respon al fenomen de la cosificació de la dona i a l'intent de mantenir la dona sempre en un sentiment de poca estima, fet que agreuja encara més la necessitat de dependre d'un home que l'estimi i d'obtenir una valoració social positiva. La cosificació de la dona consisteix en la seva presentació com a objecte sexual, de manera que se n'ignoren les qualitats i les habilitats intel·lectuals i personals, i se la redueix a un reclam sexual/publicitari o a un objecte amb finalitats sexuals (Sáez *et al*, 2012). La valoració que la dona rep en moltes ocasions invisibilitza la seva aportació intel·lectual o pràctica, i només se centra en el seu físic.

La pressió estètica que pateixen les dones els acostuma a provocar problemes d'autoestima i desequilibris emocionals o psicològics. És per això que són més propenses a patir malalties mentals relacionades amb el físic, com l'anorèxia o la bulímia. La pressió estètica funciona com un mecanisme de control, atorga major control sobre aquelles dones que pateixen problemes d'autoestima i s'han tornat més vulnerables (Sáez et al., 2012).

Sessió 2.3. Maternitat i paternitat: mites i responsabilitats dins i fora dels centres penitenciaris

- **Rol de mare:** S'ha d'entendre la maternitat com un fenomen al voltant del qual s'ha configurat un constructe social amb múltiples pressions i contradiccions. La maternitat, vista com un procés d'obligatorietat per a les dones, estigmatitza aquelles que no compleixen amb el rol adscrit i transgredeixen o expressen malestar per l'ideal de maternitat.

La societat patriarcal considera la maternitat com una obligació natural lligada a la realització plena de la dona.

- La maternitat ideal pressuposa que totes les dones desitgen ser mares i que, a més, estan preparades biològicament per responsabilitzar-se de totes les tasques vinculades a l'exercici de la maternitat. Només ser mare pot aportar vertadera realització personal a la dona. Una dona que no vol ser mare o que expressa que ser mare comporta també desavantatges o mostra malestar en relació a la maternitat és sancionada socialment.

- A més, s'ha d'entendre el paper que la maternitat juga en la limitació del seu desenvolupament vital. Per exemple, el sostre de vidre acostuma a estar justificat, entre altres raons, pel fet que les dones no podran dedicar-se completament a les responsabilitats pròpies del lloc de feina, ja que hauran de consagrar-se en algun moment de la seva vida a la consecució de la maternitat.

- Un altre fenomen que ha sorgit amb la introducció de les dones en el món laboral i l'escassa coresponsabilitat de les tasques domèstiques és la maternitat intensiva (Hays, 1996). Aquest concepte exposa que les mares treballadores s'enfronten a una situació de contradicció, en tant que han de complir amb el seu rol de mare, essent altruistes i entenent que forma part del seu recorregut vital com a dones, i, alhora, han de complir amb unes exigències laborals i mantenir una actitud competitiva i ambiciosa a la feina (en molts casos, hi han de dedicar més energia que un home per poder ser valorades laboralment per la mateixa feina). La

Les mares en el món laboral han de fer front a l'exigència de respondre al rol idealitzat de ser mare perfecta i treballadora competent, eficient i amb alt rendiment.

maternitat intensiva genera més pressió social a les dones i les limita emocionalment, les fa sentir frustrades per no poder complir eficientment amb cap de les dues responsabilitats o esgotades per l'esforç que suposa.

Sessió 2.4. El repartiment de les tasques de manteniment i cura

- **Relegació a l'àmbit privat:** El patriarcat ha constituït una separació entre dues esferes de treball: l'esfera privada i l'esfera pública. El treball, entès com aquelles activitats orientades a guanyar-nos la vida i satisfer les necessitats humanes, ha estat valorat socialment i de forma remunerada tan sols quan ha contribuït al sistema econòmic imperant en cada etapa històrica.

Històricament s'han menyspreat totes aquelles activitats que no contribueixen de manera directa al sistema econòmic, com tenir cura de la mainada i les feines domèstiques.

Conseqüentment, totes aquelles activitats que no contribuïen de manera directa i palpable en el sistema econòmic han estat menys valorades i relegades a la invisibilització. Aquell conjunt de tasques valorades socialment i econòmica pertanyen a l'esfera pública del treball; per contra, aquelles menys valorades han pertangut a l'esfera privada. Les dones històricament han estat relegades a l'esfera

privada, és a dir, a la realització de les tasques de manteniment de la llar i de cura d'infants i de persones dependents. Així doncs, les dones han patit una invisibilització pel que fa a les seves aportacions al desenvolupament de les societats, i també se'ls han imposat obstacles a l'hora de desenvolupar-se fora de l'àmbit domèstic.

Aquesta adjudicació de tasques en cadascuna de les esferes ha comportat la imposició d'un model familiar jeràrquic anomenat model '*male breadwinner*' (Meil e Iglesias de Ussel, 2001). Aquest model asimètric conferia el poder i el valor social a l'home i li adjudicava la responsabilitat de sustentar econòmicament la família. Per contra, la dona s'havia d'encarregar de la llar, amb la poca valoració que comportava aquest àmbit.

Tot i l'avenç de la dona en l'àmbit laboral i la seva introducció cada cop major en llocs de feina, segueixen sent responsable de la seva el manteniment de la llar i les tasques de cura d'infants i de persones dependents. Per tant, s'ha produït un cert «igualitarisme» quant a les possibilitats de realització laboral en l'àmbit públic per a la dona (tot i les desigualtats existents encara –sostre de vidre, jornades partides, bretxa salarial, etc. –), però això no es tradueix en una coresponsabilitat familiar de les tasques domèstiques. La coresponsabilitat és l'atribució de responsabilitats de les

tasques relatives a l'àmbit privat de forma igualitària entre els dos membres d'una parella. (Moreno *et al*, 2016)

Aquestes conductes estan presents en la socialització de gènere i en la construcció del rol de gènere femení, i fan que nenes i dones adoptin com a pròpies les tasques relatives al manteniment de la llar i a les cures. Mitjançant mandats de gènere explícits i implícits, les nenes assumeixen que la responsabilitat del manteniment recau en elles i que podran ser valorades socialment si aconsegueixen realitzar aquestes tasques amb eficiència i efectivitat. Alguns dels mandats de gènere més comuns que hi contribueixen són els regals i la publicitat orientada a nenes, que, majoritàriament, enalteixen les qualitats de mestressa de casa o la visualització a casa del model familiar tradicional, que sempre mostra les mares, àvies, tietes, etc. com aquelles que assumeixen les tasques de manteniment.

- Heterosexualitat obligatòria: La reproducció i perpetuació dels models tradicionals familiars (amb els canvis produïts en les últimes dècades) i dels rols de gènere només és possible si es fa dins d'un marc hetera normatiu. L'heteronormativitat implica que es pressuposa que totes les dones són heterosexuales i que la posició natural de la dona és aquella en què es busca un home amb qui perpetuar l'espècie. Diverses autores han incidit en el fet que l'heterosexualitat obligatòria funciona com un mecanisme més de submissió de la dona (Preciado, 2001) i que invisibilitza tota la diversitat sexual dins del col·lectiu femení. Les anàlisis sobre l'heterosexualitat obligatòria posen de relleu que aquest concepte, juntament amb el mite de l'amor romàntic, configura la perspectiva sexual i romàntica de les nenes i dones i condiciona el seu lliure desenvolupament.

Des de petites, les dones perceben com a únicament vàlid el model de família tradicional heterosexual. Reben constantment missatges provinents d'una gamma d'agents socialitzadors (la pròpia família, l'escola, els mitjans de comunicació, etc.) segons els quals allò que és normal és l'heterosexualitat. Fins i tot aquelles nenes que no reben explícitament un missatge en contra de l'homosexualitat o d'altres orientacions sexuals en tenen aquesta concepció, ja que no reben representacions de sexualitats alternatives.

Tanmateix, també se'ls transmet el missatge que la felicitat s'assoleix gràcies a l'amor amb un home i que la recerca de l'amor ha de ser una fita principal en la vida de tota dona. Segons la lògica patriarcal, una dona que no troba l'amor és una dona que no compleix la seva funció i, per tant, no es realitza personalment, ja que, si no troba un marit, no podrà tenir fills o filles. Dins d'aquest marc normatiu, se'ls ensenya que la fidelitat és una virtut i que una sexualitat modesta és la millor forma de gaudir de la sexualitat.

La corresponsabilitat és l'atribució de responsabilitats en les tasques relatives a l'àmbit privat de forma igualitària entre els dos membres d'una parella.

Sessió 2.5, 2.6 i 2.7. Discriminació de les dones en l'àmbit polític, cultural, de la salut, educatiu, laboral i dels esports

D'altra banda, com s'ha dit nombroses vegades, els i les infants, des del moment en què neixen, reben missatges que determinen el seu imaginari social, ja sigui de forma implícita (com la visualització de les figures femenines com a cuidadores) o explícita (com les reprimendes que una mare o un pare dona al seu fill o filla si la seva conducta surt de la norma establerta). Aquests missatges que rebem al llarg de la nostra trajectòria vital estableixen determinades representacions mentals envers grups o col·lectius determinats de persones. Aquestes representacions acostumen a ser generalitzacions cognitives i responen al nom d'estereotips (Gonzalez, Blanca; 1999). Malgrat que no tots els estereotips són de caràcter negatiu, sí que acostumen a comportar conseqüències negatives en el lliure desenvolupament d'una persona. Així, tot i que d'entrada l'estereotip que les mares tenen una connexió especial amb els seus fills o filles podria semblar bo perquè realça una qualitat positiva de les

La tendència a no comptar amb la realitat de les dones en les polítiques públiques perpetua la desigualtat de gènere.

dones, aquesta representació mental implica que totes aquelles dones que no vulguin adequar-se o no s'adeqüin a aquest model siguin sancionades socialment. Tanmateix, molts dels estereotips acaben conformant diversos prejudicis. Un prejudici és una valoració emocional que orienta la conducta al voltant d'un estereotip. Per exemple, un estereotip negatiu seria pensar que tota la població gitana es dedica a pràctiques il·legals, i un prejudici seria un sentiment d'hostilitat cap a aquest col·lectiu a causa de l'estereotip que s'ha format en els teus esquemes mentals. Quan la conducta d'una persona està condicionada pels seus prejudicis, llavors diem que aquesta persona està discriminant. Per tant, una discriminació és el factor conductual de l'estereotip.

Les dones estan sotmeses a molts prejudicis i, com a conseqüència, a moltes discriminacions. Les discriminacions aborden una gran gamma d'àmbits entre els quals podem destacar:

Les dones estan sotmeses a molts prejudicis i, com a conseqüència, a moltes discriminacions. Les discriminacions aborden una gran gamma d'àmbits entre els quals podem destacar:

- **Àmbit polític:** la discriminació vers les dones és palpable tant en la seva desigual representació en els càrrecs polítics, com en la poca o nul·la perspectiva de gènere de les polítiques públiques.

En el primer cas, les causes de la representació desigual són múltiples. D'una banda, el món de la política pertany a l'àmbit públic de la vida, i aquesta parcel·la de l'existència està reservada pels homes. D'altra banda, la invisibilització de les dones en càrrecs de gestió i decisió forma part del mateix sistema per allunyar i invisibilitzar les qüestions que afecten les dones i mantenir així la relegació a l'àmbit privat.

Pel que fa al segon aspecte, la política té gènere, i invisibilitzar o evadir la realitat pròpia de les dones en el disseny, execució i/o avaluació de les polítiques públiques només és un aspecte més del patriarcat, que busca perpetuar la desigualtat.

A l'hora de planificar les polítiques públiques no es té en compte la realitat diversa que pot afectar les dones en un problema comú. Per exemple, quan es desenvolupen plans per reduir la pobresa no es tenen en compte les raons que originen la pobresa femenina (que poden diferir de les dels homes, ja que elles són les que han d'acabar adoptant una feina en pitjors condicions i amb més vulnerabilitat) i es dissenya la política obviant aquest fet. També s'acostuma a obviar els problemes que afecten únicament les dones, com per exemple la violència de gènere.

Les experiències de les dones en les diverses manifestacions culturals encara no tenen el mateix ressò que les dels homes.

- **Àmbit cultural:** el món de la cultura és un àmbit en el qual les dones també pateixen discriminació. El reconeixement al llarg de la història i en l'actualitat de d'autores d'obres de les diverses branques de l'art és molt baix. S'invisibilitzen les aportacions de les dones a la literatura, l'escultura, la pintura, etc.

Però la discriminació més patent en el món cultural prové de la poca visibilitat que tenen les experiències de les dones en les representacions artístiques i culturals. Reflecteix l'androcentrisme present en el món de la cultura. Les representacions femenines acostumen a jugar un rol secundari en les obres, solen ser personatges de poca transcendència i de poca profunditat. Els personatges més complexos i els que reben major importància són sobretot homes. Fins i tot, s'han arribat a eradicar les experiències o les figures femenines que representaven dones que no eren dòcils, com en el cas de la mitologia grega, en la qual la deessa Hèstia va ser substituïda pel déu Dionís. Un exemple més proper de la desigualtat en la representació de figures femenines es troba en el poc nombre d'heroïnes existents; gairebé la totalitat dels herois són homes, i les poques dones que hi ha gairebé mai juguen un rol protagonista.

D'altra banda, també és palpable la desigualtat en els estereotips que representen les dones. Moltes de les figures femenines de pel·lícules, cançons, llibres, etc. representen els valors que el rol de gènere femení els té reservats, com poden ser la dedicació completa a l'home en nom de l'amor, la fragilitat, la docilitat, etc.

- **Àmbit de la salut:** la medicina i la farmacologia són dos àmbits en els quals la invisibilització de la realitat de les dones i la supremacia de l'androcentrisme són ben presents.

La medicina es basa en l'estudi de l'home i dels símptomes que les malalties tenen en els cossos masculins. Des del diagnòstic d'una malaltia fins a la prova d'un fàrmac

en el període d'experimentació, passant per la investigació mèdica i farmacològica, el procés està imbuït dins dels esquemes androcèntrics.

Així, tal i com denuncien diverses associacions feministes, moltes vegades no es fa un diagnòstic eficient a la dona perquè no es relacionen els símptomes amb la malaltia o el problema que pateix. És famós el cas dels infarts, malaltia que al principi

Fins fa poc, tots els estudis mèdics i farmacològics es basaven en els símptomes i les reaccions dels cossos d'homes, obviant la diferent fisiologia i biologia femenines.

(i encara avui, majoritàriament) només era coneguda pels símptomes que provocava als homes. Però hi ha altres casos, com les receptes que s'elaboraven per a noies o les operacions d'apendicitis que se'ls practicaven quan en realitat tenien un problema d'ovaris o simplement els havia aparegut per primer cop la menstruació.

La medicalització de les conductes o dels processos naturals de les dones és un altre exemple clar de la desigualtat en la salut. Durant

molt temps la medicina ha etiquetat com a malalties les conductes de les dones que «s'allunyaven de la docilitat que havia de caracteritzar-les» i les ha anomenat malaltia

de la histèria. També tractava com a malaltes aquelles dones que volien utilitzar les bicicletes, tot afirmant que les dones que viatgen en bicicleta pateixen a la llarga una malaltia que els desfigura les cares; les dones que no sentien plaer sexual amb el marit, tot desenvolupant una sèrie de pràctiques al voltant de l'orgasme femení basades en falses creences. Avui dia se segueix medicalitzant la menopausa amb teràpies hormonals substituïtives, tot i que s'ha demostrat que atorguen més perjudicis que beneficis i que tenen relació amb l'augment del càncer de mama, etc.

Com s'ha mencionat anteriorment, les polítiques públiques es fan sense tenir en compte la perspectiva de gènere. Aquest fet té conseqüències molt directes en la gestió de la salut i en el seu accés. Un dels exemples amb què pot veure's aquesta discriminació és la menor inversió en aspectes sanitaris relacionats amb malalties o amb fenòmens biològics que afecten més o exclusivament les dones.

En l'àmbit de la farmacologia també és present el masclisme. Atès que les investigacions es fan respecte als símptomes dels homes, la investigació de fàrmacs també es fa en funció de les reaccions que originen en els cossos dels homes, de manera que s'obvia que les dones poden desenvolupar reaccions distintes de les dels homes en funció de factors hormonals o físics.

Per últim, la seva representativitat és molt baixa en els càrrecs executius o de gestió i acostumen a tenir poc pes en la presa de decisions.

- **Àmbit de l'educació:** la discriminació cap a les dones en l'àmbit educatiu al món occidental no és per motius d'accessibilitat, ja que és obligatori per a totes les persones estudiar primària i secundària. Així i tot, es presenten discriminacions a l'hora de dedicar esforços partidaris a nens i nenes. Ells reben més atenció per part del professorat i més recursos, alhora que se'ls impulsa a estudiar un rang més gran de disciplines. Per contra, elles reben menys atenció i recursos i se les encamina a estudiar determinats camps educatius. Això és palpable en l'educació terciària, en la qual elles acostumen a estudiar més ciències de la salut o carreres humanístiques i ells tenen molta més presència en la resta de ciències i en enginyeries.

A l'hora de comprovar les dades acadèmiques dels estrats més alts, podem veure que la discriminació no tan sols persisteix, sinó que augmenta. La representació de dones en els màsters i doctorats és inferior respecte a la d'homes.

La discriminació laboral de la dona es tradueix en més precarietat, salaris més baixos, jornades parcials i menys presència en càrrecs directius.

L'esport és un dels àmbits actuals en què el patriarcat actua amb més comoditat i en què els homes poden expressar amb més agressivitat el masclisme.

- **Àmbit econòmic:** les dones pateixen constants discriminacions en el món laboral i econòmic en forma de sous més baixos, jornades laborals parcials i condicions laborals més precàries. A més, el fenomen del sostre de vidre impedeix a la majoria de les dones accedir a càrrecs de gestió i decisió perquè es creu que una dona no pot dedicar-se tant com un home a l'empresa, ja que en un futur haurà de dedicar part del seu temps a la criança dels infants. Trobem vinculat a aquest concepte el de «sòl enganxós», que, dins de la literatura feminista, intenta explicar els motius que impedeixen a les dones avançar des dels nivells més baixos del món laboral, reduint-se així la seva mobilitat social. Totes aquestes discriminacions parteixen d'un supòsit: una dona amb autonomia és una dona que pot ser lliure. Impedir l'autonomia econòmica de les dones és una estratègia del patriarcat per mantenir les relacions de desigualtat entre dones i homes.

- **Àmbit de l'esport:** L'esport és un dels àmbits actuals en els quals el patriarcat actua amb més comoditat i en què els homes poden expressar amb més agressivitat el masclisme que tenen assimilat. Tradicionalment, les dones han estat allunyades dels esports en tant que eren éssers que no complien amb els requisits i els valors que un esportista ha de demostrar, com són la valentia, la força, la resistència, etc. La imatge promoguda de la dona era incompatible amb aquestes característiques i, per tant, ha estat invisibilitzada la presència femenina en els esports.

Tanmateix, l'esport femení es troba en una clara posició de desigualtat respecte a l'esport masculí. L'esport femení no rep l'atenció mediàtica i social que rep el masculí perquè les activitats típicament femenines són considerades activitats de poc valor i, per tant, l'esport femení és un esport de poca categoria a ulls de la societat. A més, la poca representació que hi ha sobre l'esport femení acostuma a estar estereotipada als mitjans de comunicació i se n'ofereixen una imatge i una informació que resten importància als mèrits professionals i esportius de la dona.

Sessió 2.8. Noves feminitats

El patriarcat estableix una forma única i monolítica d'assumir la pròpia existència per a les dones. La conducta, les aspiracions, les frustracions i els desitjos s'emmarquen dins de les normes que el patriarcat ha instal·lat socialment. Però precisament el seu caràcter social i artificial, i no natural o biològic, és el que en possibilita la superació i el que permet que les dones vagin aconseguint més drets i millors condicions per poder desenvolupar-se lliurement.

Les noves feminitats suposen actituds i formes alternatives de viure la vida superant els marcs imposats per l'heteropatriarcat i ajustant-se a les expectatives reals de la dona.

Al llarg del temps, moltes dones han aconseguit alliberar-se, encara que sigui una mica, del jou que representa el patriarcat i, de for-

ma conscient o inconscient, han desafiat la norma i s'han comportat socialment d'una manera diferent de l'esperada i més acord amb el que elles volien.

Tanmateix, les dones que desafiaven l'ordre imposat no eren lliures de sancions. Tota dona que ha desafiat les limitacions que tenia, encara que fos de forma inconscient, ha rebut sancions socials o legals que podien fins i tot costar-li la vida. Són nombrosos els casos de dones que han posat en perill la seva existència només pel fet d'expressar el que sentien o de voler participar en les activitats tradicionalment relegades als homes.

Moltes d'elles han fet bandera del seu lliure desenvolupament per tal de constituir-se com un nou model de feminitat, un model que no admet l'arraconament al qual el patriarcat les destina, sinó que pretén facilitar que totes les dones puguin ser elles mateixes i que siguin reconegudes igual que els homes. Des de l'estudi, l'activisme i la lluita contra la opressió, va començar a forjar-se un tipus d'aliança entre dones, la sororitat, fonamentada en el recolzament i el suport mutu. El concepte de sororitat parteix de la idea que totes les dones són oprimides pel patriarcat, pel mateix sistema, i que la creació d'un espai comú on puguin ajudar-se, recolzar-se i lliurar-se del patriarcat és una eina indispensable per enderrocar-lo.

La sororitat és una aliança entre dones fomentada en el suport i l'ajuda mútua per deslliurar-se de l'opressió del patriarcat.

3. FITXA DEL MÒDUL

MÒDUL 2	La feminitat hegemònica
Justificació	<p>Un cop establertes les nocions bàsiques del procés de socialització de gènere, és necessari aprofundir en com aquest mecanisme opera en les vides de les dones. El patriarcat condiona el desenvolupament de les dones en tots els àmbits de la vida: en els seus pensaments (incideix en les seves percepcions sobre si mateixes, per exemple), en les seves expectatives (promou que desitgin el matrimoni amb un home i tenir fills), en el seu comportament (condiona, per exemple, la seva sexualitat) i en les seves possibilitats (dificultat per ascendir, per ser autosuficients econòmicament, etc.).</p> <p>En aquest mòdul es desgranarà cadascun dels elements que conformen la feminitat hegemònica, amb la pretensió de mostrar les conseqüències negatives i promoure un canvi d'actitud en els interns i les internes.</p>

Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació general de què és la feminitat hegemònica. - Explicació del procés de socialització com a mecanisme que conforma el rol de gènere femení en nenes i dones. - Elements principals que restringeixen el lliure desenvolupament de les dones: exclusió de determinats àmbits, relegació a l'àmbit domèstic, idealització de la maternitat, ideal de l'amor romàntic, etc. - Exposició de les principals discriminacions i desigualtats que pateixen quotidianament les dones. - Visibilització del sorgiment de noves feminitats.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Comprendre què és el model de feminitat hegemònica i per mitjà de quins mecanismes es constitueix. - Visibilitzar els prejudicis que el model hegemònic de feminitat comporta pel lliure desenvolupament de nenes i dones. - Propiciar actituds de respecte i tracte igualitari dels interns cap a les dones.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Temps estimat	12 h aproximadament (vuit sessions d'1 h i mitja aproximadament).
Metodologia	Exposicions psicoeducatives breus per part dels professionals amb participació i torn de paraula lliure per als interns. Dinàmiques de grup.
Paraules clau	Feminitat hegemònica – Procés de socialització de gènere – Rol de gènere femení – Àmbit privat – Submissió – Idealització de la maternitat – Pressió estètica – Cosificació – Maternitat intensiva.

4. FITXA DE LES SESSIONS

SESSIÓ 2.1	Introducció a la feminitat hegemònica
Justificació	Aquesta primera sessió pretén ser el punt de partida per a la comprensió del model hegemònic de feminitat. Com a tal, ha de proporcionar una conceptualització bàsica i una primera aproximació als conceptes relatius: les característiques del rol de gènere femení, la idealització de la maternitat, etc. Moltes d'aquestes qüestions hauran estat tractades o mencionades en anteriors sessions i, per tant, aquesta sessió pot servir de reforç i com a aclariment de dubtes o comprensions errònies. Aquesta activitat està pensada per descobrir en quin punt de comprensió del fenomen es troben els i les participants i veure'n les possibles conceptualitzacions errònies.
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació del mòdul 2. La feminitat hegemònica. - Explicació general de la feminitat hegemònica. - Primera aproximació als conceptes i a les conseqüències més directes de la imposició d'un rol de gènere femení a les nenes i dones.

Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Introduir el mòdul 2. La feminitat hegemònica. - Explicar què és la feminitat hegemònica i donar a conèixer els principals conceptes relatius a aquesta. - Conscienciar sobre les imposicions socials a les quals estan sotmeses les dones. - Esbrinar què saben o quins conceptes tenen de la feminitat hegemònica i quina consideració mantenen sobre què és i com ha de ser una dona.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presentació del mòdul. 2. Activitat 2.1.A Què en sé jo de la feminitat hegemònica? 3. Activitats 2.1.B (per a dones) i 2.1.C (per a homes) T'han dit que... 4. Explicació general del model hegemònic de feminitat i aclariment de dubtes. 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb els/les professionals
Paraules clau	Feminitat hegemònica – Rol de gènere femení – Discriminació.
Observacions	<p>La sessió ha de servir com a pont entre els dos mòduls. Per tant, és molt important que els conceptes relatius al mòdul 1 siguin reforçats i aclarits.</p> <p>Les activitats 2.1.B i 2.1.C estan adaptades per a dones i homes, respectivament.</p>
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 2.1.A Què en sé jo de la feminitat hegemònica? - Activitat 2.1.B T'han dit que... (per a dones) - Activitat 2.1.C T'han dit que... (per a homes)
SESSIÓ 2.2	El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere femení
Justificació	<p>El procés de socialització pel qual passen nenes i dones presenta unes característiques molt diferenciades respecte a la socialització rebuda per nens i homes. Les noies reben uns determinats mandats de gènere per part dels diferents agents socialitzadors que condicionen la seva actitud i sancionen molt durament el seu comportament, amb la pretensió d'aconseguir en les dones un estat de submissió.</p> <p>Aquesta sessió està dissenyada per oferir una doble perspectiva, segons si es desenvolupa per a homes o per a dones. Ja que elles són qui ha patit aquest procés de socialització, tenen una sessió orientada a conèixer com les ha afectat aquesta socialització i a ajudar-les per poder ser una mica més lliures i guanyar confiança en elles mateixes.</p> <p>En canvi, en el cas dels homes, aquesta sessió està orientada a conscienciar-los sobre el procés que travessen les dones al llarg de la seva vida i sobre la condició de submissió que han de suportar.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Recordatori dels conceptes bàsics del procés de socialització de gènere. - Explicació de les característiques pròpies de la socialització de gènere femenina.

Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Exposició de les contradiccions de la formació del rol de gènere femení. - Reflexió al voltant de la pressió que constantment reben les dones pel que fa al seu comportament. - Dinàmiques d'ajuda i generació de confiança de les internes en elles mateixes.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Reforçar els conceptes de la socialització de gènere. - Reflexionar sobre les pressions que pateixen les nenes i dones al llarg del seu desenvolupament vital i la manera en què les condiciona. - Visibilitzar les contradiccions i les pressions del model de feminitat hegemònica. - Incidir en la desconstrucció dels rols de gènere insistint en el fet que són quelcom social i artificial i no biològic o diví. - Promoure entre les internes actituds i comportaments que els permetin guanyar confiança en elles mateixes i poder allunyar-se dels mandats de gènere.
Professional	<ul style="list-style-type: none"> - Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<p>Grup d'internes</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau 2. Opcional. Activitat de distensió per preparar un bon clima de confiança per a l'activitat. 3. Activitat 2.2.A Dones lliures. 4. Opcional. Activitats 2.2.C Visualització del curtmetratge <i>Ahora o nunca</i> i/o 2.2.D Activitats de Mafalda 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a les internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora. <p>Grup d'interns</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau 2. Reforçament dels conceptes del procés de socialització. 3. Exposició de mandats de gènere que reben les nenes i dones per mostrar les característiques del seu procés de socialització. 4. Activitat 2.2.B Ser una dona i/o Activitat 2.2.C Visualització del curtmetratge <i>Ahora o nunca</i> 5. Reflexió final que serveixi per qüestionar el rol de gènere femení i les limitacions que genera per a les dones. 6. Tancament de la sessió: oferir un espai als interns perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora
Paraules clau	<p>Procés de socialització femení – Feminitat hegemònica – Mandats de gènere – Agents socialitzadors – Sancions – Confiança – Por – Ajuda.</p>
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 2.2.A (per a dones) Dones lliures - Activitat 2.2.B (per a homes) Ser una dona - Activitat 2.2.C (general) Visualització del curtmetratge <i>Ahora o nunca</i> - Activitat 2.2.D (general) Activitats de Mafalda

SESSIÓ 2.3	Maternitat i paternitat: mites i responsabilitats dins i fora dels centres penitenciaris
Justificació	<p>La maternitat ha esdevingut un dels elements principals en el sotmetiment de les dones. La idealització que s'ha construït al seu voltant obliga les dones a ser mares per sentir-se realitzades. La maternitat s'ha concebut com una font de felicitat i de plaer immensurable per a la dona, sense permetre que ella tingui dret a queixar-se o a renunciar-hi. El constructe social edificat al voltant de la maternitat es fonamenta en una falsa base biològica: pressuposa que com que la dona és l'única capaç de gestar, també és l'única biològicament preparada per a la cura dels infants. D'aquesta forma, s'aconsegueix alliberar l'home de la responsabilitat de la criança i se li dona l'alternativa de dedicar-se a altres afers (feina, oci, etc.). Cal reflexionar per desconstruir els mites sobre la maternitat i demostrar que la criança dels infants és una responsabilitat que ha de ser compartida. Ateses les particularitats que la maternitat i la paternitat presenten en l'entorn penitenciari, és aconsellable orientar la sessió distingint les funcions que pares i mares feien fora i fan dins dels centres penitenciaris. Exposar com es viu la paternitat dins del centre pot generar en els interns amb fills una reflexió sobre el seu paper en la criança dels fills o filles i pot conscienciar-los sobre la necessitat d'una criança compartida.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació de la construcció social que hi ha al voltant de la maternitat. - Exposició de les conseqüències negatives que la idealització de la maternitat i la maternitat intensiva comporten per a les dones. - Vinculació dels continguts a la realitat dels centres penitenciaris.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Desconstruir la idealització de la maternitat. - Mostrar les conseqüències negatives que la idealització de la maternitat comporta per a les dones. - Donar a conèixer el concepte de maternitat intensiva. - Fomentar la responsabilitat compartida de mares i pares en la cura dels infants. - Estimular la reflexió sobre com es viuen la maternitat i la paternitat dins dels centres penitenciaris i de quina forma els models hegemònics de masculinitat i feminitat hi han influït.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau 2. Explicació de la idealització de la maternitat. Mostra de conseqüències negatives i perjudicis que ha comportat per a la dona al llarg de la història. 3. Activitat 2.3 Visionat d'eslògans i vídeos relatius a la maternitat. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai als/les participants perquè puguin expressar-se amb privacitat amb els/les professionals.
Paraules clau	Maternitat – Paternitat – Cura – Responsabilitat – Maternitat intensiva – Corresponsabilitat – Instint matern – Rellotge Biològic.
Recursos	- Activitat 2.3 Visionat d'eslògans i vídeos relatius a la maternitat.

SESSIÓ 2.4	El repartiment de les tasques de manteniment i cura
Justificació	<p>La distinció entre àmbit privat i àmbit públic ha anat conjuntament amb l'adjudicació de cadascuna de les esferes a un i altre gènere. Les dones han estat relegades a l'àmbit privat (afers domèstics, criança dels infants, cura de persones dependents, etc.) i les activitats realitzades dins d'aquest àmbit són menys valorades socialment. D'altra banda, l'àmbit públic ha estat reservat als homes, i tot i les últimes ingerències de les dones en aquest àmbit, aquestes segueixen molt per sota dels homes.</p> <p>Però aquest avenç de les dones en l'àmbit públic no es correspon amb la introducció dels homes en l'àmbit privat. Així, veiem que en l'actualitat les dones segueixen ocupant-se de les tasques de manteniment de la llar majoritàriament i que els homes, en canvi, no es responsabilitzen o de cap tasca de la llar o de molt poques. A més, les dades demostren que aquelles tasques a les quals ells dediquen més temps són aquelles en què un pot realitzar-se i millorar: reparació d'electrodomèstics, jardí, bricolatge i cuinar.</p> <p>La càrrega de les tasques de cura i manteniment (és a dir, les pròpies de l'àmbit privat) ha ocasionat greus perjudicis a les dones. La coresponsabilitat és actualment un dels reptes del feminisme.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació de la responsabilització de les tasques de manteniment per part de les dones com un element més del procés de socialització. - Mostra de dades i gràfics que demostren que les dones dediquen més temps a les tasques de manteniment. - Explicació del concepte de coresponsabilitat.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre l'artificialitat de l'adjudicació i la realització de les tasques de la llar per part de les dones. - Conscienciar sobre els perjudicis que ha suposat i suposa per a les dones la relegació a l'àmbit privat i l'exclusió en l'àmbit públic. - Inculcar en els interns i internes el concepte de coresponsabilitat.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Visionat de gràfics sobre el repartiment de les tasques de la llar. 3. Explicació dels continguts de la sessió. 4. Activitat 2.4.B Lectura del còmic <i>No me lo has pedido</i>. 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Repartiment – Tasques de manteniment i cura – Àmbit privat – Àmbit públic - Coresponsabilitat – 'Male breadwinner'.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 2.4.A Visionat de gràfics sobre el repartiment de les tasques de la llar. - Activitat 2.4.B Lectura del còmic <i>No me lo has pedido</i>.

SESSIÓ 2.5	Discriminació de les dones en el món polític i cultural
Justificació	<p>És important assenyalar les discriminacions que les dones viuen en el món polític perquè és on es legitimen legalment i política totes les discriminacions de gènere. La poca representativitat femenina, la invisibilització de la perspectiva de gènere en les polítiques públiques o la poca presència dels temes que afecten a la igualtat de gènere en les agendes polítiques són alguns dels exemples pràctics de la desigualtat de gènere en la política.</p> <p>D'altra banda, el món cultural també presenta discriminacions per a les dones. La cultura ha funcionat i funciona com un espai d'alliberament de les dones, però també és un mecanisme de transmissió de valors patriarcal en els mitjans de comunicació de masses. Tanmateix, la poca valoració social i la poca visibilització de les obres i les experiències femenines contribueixen a mantenir les discriminacions.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació i visualització de les desigualtats de la dona en el món polític. - Explicació i visualització de les desigualtats de la dona en el món cultural.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Conscienciar sobre la situació de desigualtat de les dones tant en el món polític com en el cultural. - Facilitar el debat i la reflexió al voltant de les mesures que es poden prendre per afrontar les discriminacions de les dones en l'àmbit polític i cultural.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Activitat 2.5.A Vídeos sobre masclisme en la política. 3. Exposició sobre les discriminacions de les dones en l'àmbit polític. Debat i reflexió sobre quines mesures es poden portar a terme per pal·liar aquestes situacions. Es pot encetar amb una pluja d'idees. 4. Activitat 2.5.B Desconstrucció de cançons i/o Activitat 2.5.C Les dones + videojocs 5. Exposició sobre les discriminacions de les dones en l'àmbit cultural. Debat sobre la invisibilització de les aportacions de les dones a la cultura. 6. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Discriminació – Representativitat – Polítiques públiques – Cultura – Invisibilització – Infravaloració.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 2.5.A Vídeos sobre masclisme en la política - Activitat 2.5.B Desconstrucció de cançons - Activitat 2.5.C Les dones + videojocs

SESSIÓ 2.6	Discriminació de les dones en l'àmbit de la salut, en el món educatiu i en el món laboral
Justificació	<p>L'exclusió de les dones al món educatiu, laboral i econòmic ha servit com a eina per retenir-les al món domèstic i com a mitjà per garantir-ne la submissió i la dependència respecte als homes. Una dona que no té autonomia mai podrà ser lliure, perquè no té capacitat per ser independent ni per poder prendre decisions per si mateixa.</p> <p>El món sanitari és també un àmbit en què les dones pateixen discriminacions, especialment en moments de crisi econòmica, durant els quals les partides dedicades a investigacions o tractaments de malalties que afecten majoritàriament o totalment a dones són retallades. A més, les qüestions medicinals pròpiament femenines acostumen a estar menys investigades i les proves de nous medicaments es fan en base a la fisiologia masculina.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació i visualització de les desigualtats de la dona en el món sanitari. - Explicació i visualització de les desigualtats de la dona en el món educatiu i laboral. - Reflexions sobre com afrontar aquests fenòmens i com eradicar-los.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Conscienciar sobre la situació de desigualtat de les dones en el món sanitari, educatiu i econòmic. - Facilitar el debat i la reflexió al voltant de les mesures que es poden prendre per afrontar les discriminacions de les dones en els àmbits exposats.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau 2. Activitat 2.6.A Bretxa salarial. 3. Activitat 2.6.B Salut, cultura i feina són cosa d'homes i/o Activitat 2.6.C Imagina la teva meta. 4. Debat sobre les mesures que es poden dur a terme per reduir les discriminacions que actualment pateixen les dones en els àmbits laborals, educatius i sanitaris. 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Discriminació – Bretxa salarial – Dependència – Autonomia – Temporalitat – Analfabetisme – Retallades.
Observacions	L'activitat 2.6.C Imagina la teva meta pot servir d'introducció al tema de la perspectiva de gènere en l'àmbit sanitari.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 2.6.A Bretxa salarial. - Activitat 2.6.B Salut, cultura i feina són cosa d'homes. - Activitat 2.6. C Imagina la teva meta.

SESSIÓ 2.7	Discriminació de les dones en els esports
Justificació	El món dels esports és un món masculinitzat per antonomàsia. Els esports es desenvolupen en un espai reservat per a homes en el qual poden mostrar sense complexos les característiques més evidents del rol de gènere masculí: força, competició, victòria, etc. Aquestes característiques entren en conflicte amb la feminitat i amb la idea de com ha de ser una dona. Per tant, la presència de dones en els esports sempre ha generat problemes, des del veto a la seva participació (com, per exemple, en els jocs olímpics grecs) fins als intents d'infravalorar les esportistes (com la invisibilització i poca valoració dels equips femenins).
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació de l'esport com a àmbit en què s'exerceix el masclisme amb total impunitat i naturalitat. - Mostra d'exemples de prejudicis i conseqüències negatives per a les dones esportistes. - Identificació de missatges sexistes en els mitjans de comunicació.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Comprendre les dificultats que les dones pateixen quan volen dedicar-se o s'interessen pels esports i les sancions socials que pateixen. - Dotar d'eines d'identificació de missatges sexistes en la cobertura de les notícies esportives.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Activitat 2.7.A Visionat del curtmetratge <i>Sara y las goleadoras</i>. Dins de l'activitat es contemplen les explicacions sobre les discriminacions de les dones en els esports. 3. Activitat 2.7.B Identificar missatges sexistes a les notícies i/o Activitat 2.7.C La discriminació no és una broma. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai als participants perquè puguin expressar-se amb privacitat.
Paraules clau	Discriminacions – Esports – Masclisme – Sexisme – Cosificació.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 2.7.A Visionat del curtmetratge <i>Sara y las goleadoras</i>. - Activitat 2.7.B Identificar missatges sexistes a les notícies. - Activitat 2.7.C La discriminació no és una broma.
SESSIÓ 2.8	Noves feminitats
Justificació	El rol de gènere femení és una construcció social i, per tant, no és quelcom inevitable o natural. És per això que moltes dones han aconseguit (conscientment o inconscient) trencar amb el model hegemònic de feminitat. Algunes d'elles han exercit un rol reservat exclusivament als homes (a l'exèrcit, al món polític, al món laboral, etc.), i d'altres han desafiat les convencions del moment i s'han atrevit a comportar-se tal com se sentien (escrivint, manifestant-se, gaudint de la seva sexualitat, etc.). Aquestes transgressions, però, han generat considerables sancions al llarg de la història.

Justificació	El patriarcat ha establert un entramat de sancions legals i socials que ha impedit que més dones es rebel·lessin i ha fet que les que van aconseguir superar el model hegemònic fossin silenciades o patissin conseqüències negatives. Actualment es pot parlar de nous models de feminitat que trenquen amb els models de feminitat hegemònica.
Continguts	- Explicació dels nous models de feminitat.
Objectius específics	- Conscienciar sobre les dificultats que han patit i pateixen les dones per ser iguals que els homes. - Visibilitzar nous models de feminitat. - Propiciar el respecte i la tolerància vers totes les dones i les formes de desenvolupament personal.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau 2. Activitat 2.8 Deliciosa calma i/o Activitat 2.8.B ENIAC, Mujeres olvidadas. 3. Debat i reflexió sobre les dones que han aconseguit comportar-se i desenvolupar-se com volien gràcies a la transgressió del model hegemònic de feminitat i sobre les conseqüències que han rebut. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Transgressions – Noves feminitats
Recursos	- Activitat 2.8.A Deliciosa calma. - Activitat 2.8.B ENIAC, Mujeres olvidadas.

5. FITXA DE LES ACTIVITATS

Sessió 2.1	Introducció a la feminitat hegemònica
ACTIVITAT 2.1.A	Què en sé jo de la feminitat hegemònica?
Objectius	- Esbrinar què saben els interns i les internes sobre la feminitat hegemònica i quina opinió tenen sobre com ha de ser una dona. - Visibilitzar el fet que les dones viuen sotmeses a un model normatiu que els impedeix viure lliurement. - Reflexionar sobre el rol de gènere femení i les imposicions associades a la normativitat de gènere.
Temps estimat	40 min.
Desenvolupament	1. El/la dinamitzador/a pregunta als i a les internes què pensen sobre com ha d'actuar una dona. 2. Per torns, cadascuna de les persones explica què pensa. Es deixa que cadascú se centri en aquell aspecte que consideri més important (alguns/es poden centrar-se més en el rol de mare, altres potser remarquen aspectes com la bellesa, la tendresa, etc.).

Desenvolupament	<p>3. Un cop escoltades totes les respostes, es convida a reflexionar sobre el perquè d'aquestes afirmacions i si són o no una imposició cap a les dones. Pot desenvolupar-se el debat mitjançant exemples de situacions en què les dones trenquen amb les afirmacions exposades (per exemple, si s'han centrat en el rol de mare, pot convidar-se a la reflexió al voltant de la idea que moltes dones no volen ser mares i en si això les fa ser menys dones o dones dolentes).</p> <p>4. Pot haver-hi una variant: en el cas que els/les interns/es no sàpiguen què contestar, el/la dinamitzador/a pot enumerar situacions quotidianes en què les dones actuen segons el model hegemònic i d'altres en les quals les dones transgredeixen la norma. A mesura que va mostrant cadascuna de les situacions va preguntant a diferents persones què pensen sobre cada forma d'actuar. En acabar, s'obriria un debat amb la reflexió sobre els motius que els porten a pensar això.</p>
Recursos	Annex amb situacions en què les dones actuen com el model hegemònic impera i d'altres en les quals les dones transgredeixen el model hegemònic.
Sessió 2.1	Introducció a la feminitat hegemònica
ACTIVITAT 2.1 B	T'han dit que...? (per a dones)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar d'eines d'identificació de mandats de gènere que afecten les dones. - Conscienciar sobre discriminacions socialment normalitzades. - Propiciar una reflexió crítica al voltant de la societat patriarcal. - Potenciar nous models de conducta més igualitaris i respectuosos en els interns.
Temps estimat	20 min.
Materials	Llapis, paper. Opcional, projector i fotocòpies amb el qüestionari.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es demana al grup que es posi dempeus al centre de la sala. 2. S'indica que, a continuació, el/la professional llegirà en veu alta una sèrie de frases que habitualment se senten en la societat patriarcal i que possiblement, a elles personalment, se'ls hauran dit més d'una vegada. 3. Començar a dir frases. Si l'han sentida alguna vegada referida a elles mateixes, posar-se a la dreta. Si no, posar-se a l'esquerra. Tornar al centre per escoltar la frase següent. 4. En acabar la lectura de totes, iniciar un debat: <ul style="list-style-type: none"> - Penses que aquestes frases et discriminen d'alguna forma? - Te les han dit homes o dones? - Creus que les dones també perpetuen amb les seves accions els mandats de gènere de la societat patriarcal? - T'has sentit especialment ofesa per alguna d'aquestes frases? Per quina? - Com creus que reaccionaria un home si li diguessin una frase semblant a aquestes?

Desenvolupament	<p>- Vols compartir alguna altra frase que consideres discriminatòria i que no estigui recollida? Quan te la van dir? Com et vas sentir? Com vas reaccionar?</p> <p>5. Concloure l'activitat amb la projecció del vídeo <i>48 cosas que las mujeres escuchan a lo largo de su vida y los hombres no</i> (1'49").</p>
Recursos	<p>Llistat amb les frases que el professional ha de llegir.</p> <p>Vídeos descarregats o connexió a Internet: <i>48 cosas que las mujeres escuchan a lo largo de su vida y los hombres no</i> (1'49"). bit.ly/48CosasquelasmujeresYT</p>
Observacions	<p>Aquesta activitat està pensada per fer-la amb un grup de dones. Una altra variant seria, en lloc de fer la dinàmica dempeus, repartir fotocòpies amb les frases a tall de qüestionari i que, de forma individual, contestin «sí» o «no». A continuació, es farà el debat.</p>

Sessió 2.1	Introducció a la feminitat hegemònica
ACTIVITAT 2.1 C	T'han dit que...? (per a homes)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar d'eines d'identificació de mandats de gènere que afecten les dones. - Afavorir entre els homes l'empatia vers la situació de la dona en una societat patriarcal. - Propiciar una reflexió crítica sobre la societat patriarcal. - Potenciar nous models de conducta més igualitaris i respectuosos entre els interns.
Temps estimat	20 min.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es demana als membres del grup que es posin dempeus al centre de la sala. 2. S'indica que, a continuació, el/la professional llegirà en veu alta una sèrie de frases que habitualment se senten en la societat patriarcal i que possiblement, a ells personalment, se'ls hauran dit més d'una vegada (no dir que són mandats de gènere referits a dones i que, per tant, mai els hauran escoltat en referència a ells). 3. Començar a dir frases. Si l'han sentida alguna vegada referida a ells mateixos, posar-se a la dreta. Si no, posar-se a l'esquerra. Tornar al centre per escoltar la frase següent. 4. En acabar la lectura de totes, preguntar com s'han sentit i com pensen que se senten les dones en escoltar-les. Hi ha alguna frase que ha resultat especialment punyent? Fer-los veure que la majoria de les dones en la nostra societat senten habitualment aquestes frases. Encara que siguin discriminatòries la societat les ha normalitzat. Preguntar si ells les han pronunciat alguna vegada i en quina ocasió, i si després d'aquesta experiència ho farien un altre cop.
Recursos	Llistat amb les frases que el professional ha de llegir.
Observacions	Aquesta activitat està pensada per aplicar-la en un grup d'homes.

Sessió 2.2	El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere
ACTIVITAT 2.2.A	Dones lliures (per a dones)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Debatre sobre com el model hegemònic de feminitat ha actuat en la vida de les internes. - Ajudar les participants a tenir més confiança en elles mateixes i a poder comportar-se tal com se senten.
Temps estimat	60 min.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. El/la formador/a ofereix una explicació sobre com actua el procés de socialització en nenes i dones. L'explicació ha de servir com a reforç dels conceptes explicats en anteriors sessions. 2. Dins l'explicació, s'ha d'exposar que moltes dones que van comportar-se com volien o que van dir el que pensaven van ser sancionades i castigades. Mostrar exemples concrets si és necessari. 3. Es convida les internes a explicar si mai s'han sentit així i a compartir, si és que ho volen, experiències pròpies. En el cas que sigui una instructora qui guii la sessió, podria explicar una situació pròpia si ho creu oportú per iniciar la ronda i mostrar un exemple. 4. S'obre un debat en què es reflexioni sobre per què els ha passat això i si consideren que el procés de socialització en el rol de gènere femení hi té a veure. 5. En acabar la sessió, és recomanable dedicar un temps a animar i encoratjar les dones perquè es comportin lliurement i guanyin confiança en elles mateixes.
Observacions	Com que es tracta d'una activitat que requereix un clima de confiança i respecte, és opcional començar la sessió amb una petita activitat per crear aquest clima.
Sessió 2.2	El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere
ACTIVITAT 2.2.B	Ser una dona (per a homes)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Fer prendre consciència sobre les desigualtats, les imposicions i les dificultats que les dones travessen al llarg de la seva vida. - Treballar la tolerància i el respecte vers les dones mitjançant l'empatia amb els seus problemes.
Temps estimat	45 min.
Materials	Papers o làmines amb les situacions, material que el/la dinamitzador/a cregui oportú per dur a terme les activitats.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. La instructora o instructor explica als participants la dinàmica del joc de rol. Posa dins d'un recipient papers o làmines amb situacions que han de representar. 2. Els participants treuen a l'atzar una situació en què sistemàticament les dones estiguin en desigualtat o discriminades. 3. El participant actua per intentar tenir èxit en la situació, però l'instructor o instructora afegeix dificultats que han de patir les dones.

Desenvolupament	Per exemple: una dona amb fills que està en una entrevista de feina. L'instructor o instructora és el treballador o treballadora de RH i planteja preguntes que qüestionen la idoneïtat de la dona pel lloc de treball pel fet de ser dona i mare.
Sessió 2.2	El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere
ACTIVITAT 2.2.C	Visualització del curtmetratge <i>Ahora o nunca</i>
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar les contradiccions de la construcció del rol de gènere femení. - Potenciar la capacitat d'identificar els mandats de gènere. - Reflexionar sobre la normativitat a la qual estan sotmeses les nenes i les dones.
Temps estimat	30 min. Duració del curtmetratge: 5'46"
Materials	Ordinador, projector de vídeo i connexió a Internet o pendrive amb el curtmetratge.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es projecta el curtmetratge. 2. S'inicia una ronda en què cadascun/a dels/les participants ha de dir què n'opina. El/la formador/a ha de conduir la sessió cap a la crítica respecte al procés de socialització de nenes i dones.
Recursos	Vídeos descarregats o connexió a Internet: <i>Ahora o nunca</i> (5'46"). bit.ly/CM_AHORAoNUNCA_YT
Sessió 2.2.	El procés de socialització en nenes i dones: les contradiccions en la formació del rol de gènere
ACTIVITAT 2.2.D.	Activitats de Mafalda: <i>¿Qué te gustaría ser si vivieras, mamá?</i> i <i>El papel que ha jugado la mujer en la historia de la humanidad.</i>
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Debatre sobre els diferents components que condicionen el lliure desenvolupament de les dones. - Reflexionar sobre els prejudicis que ha suposat i suposa per a les dones la relegació a l'àmbit privat. - Reflexionar sobre la transmissió dels rols de gènere femení en l'àmbit privat.
Temps estimat	60 min.
Materials	Pissarra, folis i bolígrafs, tira dels còmics.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es faran grups petits per facilitar la participació. 2. Es reparteixen els dos còmics a cadascun dels grups. 3. Es demana que cada grup reflexioni sobre el que veuen i els suggereixen els còmics. 4. Cada grup exposarà les reflexions i/o conclusions a les quals ha arribat. S'anotaran a la pissarra.

Desenvolupament	5. El o la professional, a partir de les conclusions de cada grup, obrirà un debat i el conduirà cap a la reflexió sobre la relegació de la dona a l'àmbit privat, com aquest fet les condiona en el seu desenvolupament, etc.
Recursos	Còmics de Mafalda (Biblioteca C.P.).
Observacions	Asociación Pro Derechos Humanos. Seminario de Educación para la Paz. <i>Sistema sexo-género: unidad didáctica</i> . Madrid: Los Libros de la Catarata, 2007. 190 p.
Sessió 2.3	Maternitat i paternitat: mites i responsabilitats dins i fora dels centres penitenciaris
ACTIVITAT 2.3	Visionat d'eslògans i vídeos relatius a la maternitat
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar d'eines d'identificació de missatges masclistes i que perpetuen estereotips en anuncis i vídeos. - Crear debat i reflexió sobre els missatges que contribueixen a la construcció del rol de gènere femení i com aquest determina la conducta de les dones a l'hora de ser mares. - Qüestionar la idoneïtat dels eslògans dirigits exclusivament a dones i motivar la reflexió sobre la invisibilitat de la paternitat.
Temps estimat	45 min.
Materials	Projector, ordinador i connexió a Internet o pendrive amb els vídeos i les imatges descarregades. Plantilles amb els anuncis impresos.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. S'ensenyen als i a les participants diversos eslògans que apel·len a la maternitat i es dirigeixen exclusivament a dones. 2. S'inicia una ronda perquè els i les participants expressin què pensen dels anuncis. L'instructor o instructora pot motivar el debat preguntant-los si pensen que realment les dones estan biològicament més ben preparades per atendre als fills/es, si creuen que una bona mare ha d'estar sempre alerta i arribar a fer-ho tot, si els homes poden o no compartir les tasques al mateix nivell que les dones, etc. 3. Atesa la realitat dels centres penitenciaris, també es podria situar el debat al voltant de les situacions que es donen als centres penitenciaris en matèria de maternitat i paternitat. Per exemple, es podrien mostrar situacions de desatenció dels pares respecte als fills i filles en el moment de privar-los de la llibertat i l'adjudicació de la responsabilitat a figures femenines de fora. 4. L'instructor o instructora convida les persones privades de llibertat a reflexionar sobre el fet que les dones estan subjectes a moltes pressions pel que fa a la maternitat, i com aquestes pressions limiten el seu propi desenvolupament. És aconsellable que en els grups d'interns (exclusivament ells) es preguntin com se sentirien si la situació fos al revés.
Recursos	Annex amb l'explicació dels quatre eslògans o vídeos.

Sessió 2.4	El repartiment de les tasques de manteniment i cura
ACTIVITAT 2.4.A	Visionat de gràfics sobre el repartiment de les tasques de la llar
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar la desigualtat existent en el repartiment de les tasques de la llar. - Reflexionar sobre la corresponsabilitat i conscienciar sobre la responsabilitat compartida en el desenvolupament de les tasques de la llar i de cura.
Temps estimat	30 min.
Materials	Plantilles amb gràfics o projector, ordinador i connexió a Internet o pendrive amb les dades descarregades, fulls, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. L'instructor o instructora reparteix fulls de paper i bolígrafs, pregunta diverses dades als participants i els demana que les anotin. Aquestes dades poden ser: (a) quantes hores diàries o setmanals creuen que dediquen homes i dones a les tasques de la llar, (b) per a quines tasques creuen que els homes o les dones estan més ben preparats/es, (c) quines creuen que són les tasques de què més s'ocupen els homes a casa, (d) què pensen que és la corresponsabilitat, etc. 2. Un cop escrit, es pot passar a un debat en què es reflexioni sobre aquestes dades. 3. A continuació, l'instructor/a exposa les plantilles amb els gràfics i les dades. 4. S'inicia un nou torn en el qual els i les participants expressen la seva opinió respecte a les dades obtingudes i com es diferencien de les seves, en el cas que sigui així.
Recursos	Annex amb gràfics, dades i/o llocs virtuals on trobar més dades que puguin interessar per a la dinàmica.
Observacions	Per facilitar la comprensió de la desigualtat en el repartiment de les tasques, és preferible que les dades i els gràfics que es mostren siguin fàcils i directes.
Sessió 2.4	El repartiment de les tasques de manteniment i cura
ACTIVITAT 2.4.B	Lectura del còmic <i>No me lo has pedido</i>, d'Emma Clit
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre la naturalització de l'assignació de tasques a les dones. - Inculcar valors de corresponsabilitat en les persones privades de llibertat.
Temps estimat	30-40 min.
Materials	Còmics impresos o projector, ordinador i connexió a Internet o pendrive amb el còmic descarregat.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. L'instructor o instructora reparteix el còmic o el projecta per llegir-lo conjuntament.

Desenvolupament	2. Es dona veu a les persones privades de llibertat perquè expressin la seva opinió. L'instructor o instructora ha d'estimular el debat i guiar-lo cap a les reflexions de la corresponsabilitat de tasques.
Recursos	Document descarregat o connexió a Internet: <i>No me lo has pedido: el cómic sobre las excusas de los hombres con las tareas del hogar.</i> Dins: eldiario.es.
Observacions	Font del còmic: eldiario.es
Sessió 2.5	Discriminació de les dones en el món polític i cultural
ACTIVITAT 2.5.A	Vídeos sobre masclisme en la política
Objectius	- Mostrar el masclisme que hi ha al món de la política. - Reflexionar sobre com la societat legítima i tolera aquests comportaments i actituds en els nostres representants.
Temps estimat	25 min. Duració del vídeo d'Inés Arrimadas (C's): 1'19" bit.ly/Tevasadesnudarparaelcartel Duració del vídeo de Cristina Cifuentes (PP): 2'42" bit.ly/CifuentesMicromachismosYT Duració del vídeo de Teresa Rodríguez (PODEMOS): 2'54" bit.ly/PodemosMicromachismosYT Duració del vídeo d'Elena Valenciano (PSOE): 2'34" bit.ly/ElenaValencianoMicromachismosYT Duració dels 4 vídeos: 10 min aproximadament.
Materials	Ordinador, projector de vídeo i connexió a Internet o pendrive amb els vídeos i les dades descarregades; fotocòpies amb les dades impreses.
Desenvolupament	Projecció dels 4 vídeos sobre masclisme a la política. 1. S'obre un torn en què els i les participants expressen què pensen sobre les situacions masclistes que s'han relatat. L'instructor o instructora ha de guiar el debat cap a una actitud d'intolerància i denúncia respecte a aquestes situacions. 2. L'instructor o instructora acaba l'activitat aportant dades que mostren la desigualtat de les dones en el món polític. Aquestes dades poden ser: (a) nombre de diputats i diputades tant a nivell autonòmic com estatal, (b) nombre d'alcaldes i alcaldesses a Catalunya, (c) el fet que cap dona hagi estat presidenta de l'estat espanyol ni de la Generalitat, (d) homes i dones caps de llista a les anteriors eleccions, etc.
Recursos	-Vídeo d'Inés Arrimadas (C's): ¿Te vas a desnudar para el cartel electoral? (1'19"). -Vídeo de Cristina Cifuentes (PP): <i>Tratan de resumir una carrera política con un calificativo físico: eso con los hombres no pasa</i> (2'42"). -Vídeo de Teresa Rodríguez (PODEMOS): <i>Una chica que se desnuda en la playa no puede gestionar la educación de tus hijos</i> (2'54"). -Vídeo d'Elena Valenciano (PSOE): <i>Hay que ver cómo es Elena, es una mandona</i> (2'34").
Observacions	Font del curtmetratge: eldiario.es

Sessió 2.5	Discriminació de les dones en el món polític i cultural
ACTIVITAT 2.5.B	Desconstrucció de cançons
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar d'eines d'identificació de missatges patriarcals i que reforcen el rol de gènere en cançons. - Reflexionar sobre el paper de la cultura en la constitució dels models hegemònics i del mite de l'amor romàntic.
Temps estimat	30 min.
Materials	Plantilles amb cançons impreses, fulls, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. El formador o la formadora distribueix els interns o internes en grups de dues persones. 2. Es reparteix una cançó a cadascun dels grups. 3. Es demana als grups que identifiquin durant 10 minuts possibles missatges sexistes que poden aparèixer en les cançons. 4. Passats els 10 minuts, un representant de cada grup posa en comú els missatges que hagin trobat. 5. S'inicia un debat on es reflexionarà sobre els missatges trobats i com la cultura també respon a uns esquemes patriarcals.
Recursos	Annex amb cançons.
Observacions	Si és factible, s'haurien d'escoltar les cançons abans o en finalitzar l'activitat.
Sessió 2.5	Discriminació de les dones en el món polític i cultural
ACTIVITAT 2.5.C.	Les dones + videojocs
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visualitzar alguns trets socioculturals que discriminin la dona, fins i tot en camps no tradicionals però que arrossegueu prejudicis antics. - Prendre consciència dels micromasclismes. - Fomentar el diàleg sobre el trencament d'estereotips.
Temps estimat	45 min.
Materials	Pissarra i projector o ordinador.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduir la projecció del documental: Encara que les dones són ja gairebé el 50% dels jugadors habituals de videojocs, només ocupen un 22% com a professionals que els desenvolupen i un 10% com a competidores de caràcter professional en lligues. La discriminació, per tant, es fa doblement visible: en el tractament dels personatges femenins que apareixen en els videojocs, que són molt estereotipats i, també, en la participació com a professionals. Com en altres sectors, encara que aquest sigui de nova creació i hi participin persones joves, els estereotips hi són presents amb molta força. En el documental es parla amb periodistes especialitzades, artistes, programadores, traductores, alumnes i una jugadora professional per conèixer el seu parer sobre per què el món dels videojocs encara no és equitatiu.

Desenvolupament	<p>2. Projectar el documental <i>Mujeres + videojuegos</i> (2015), de Marina Amores (31'27").</p> <p>3. Fomentar el diàleg sobre el vídeo. Es poden generalitzar alguns dels temes que també apareixen en el documental com:</p> <ul style="list-style-type: none"> - comentaris a la xarxa contra la dona; - dificultats per trobar feina a causa dels prejudicis en determinats camps acotats per homes; - raons culturals de la discriminació; - pros i contres de la discriminació positiva; - imatge de la dona en els nous mitjans de comunicació, etc.
Recursos	- Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Mujeres + videojuegos</i> (2015), de Marina Amores (31'27"). bit.ly/MujeresVideojuegosYT
Observacions	A criteri del professional es poden seleccionar algunes parts del documental si es considera massa llarg per a l'activitat.
Sessió 2.6	Discriminació de les dones en l'àmbit de la salut, en el món educatiu i en el món laboral
ACTIVITAT 2.6.A	La bretxa salarial
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visualitzar alguns trets socioculturals que discriminin la dona. - Fomentar el diàleg sobre trencament d'estereotips. - Reflexionar sobre com l'educació en valors més equitatius pot fer que les futures generacions construeixin una societat més justa.
Temps	10 min.
Materials	Pissarra i projector o ordinador.
Desenvolupament	<p>1. Projectar el vídeo de l'opinió dels nens i nenes sobre la bretxa salarial: <i>Brecha salarial: así reaccionan los niños ante la desigualdad de salarios hombres-mujeres</i> (1'). El vídeo recull un experiment fet per la Federació de Finances noruega, un sindicat del sector financer que volia copsar com es viu la discriminació per part dels nens i si hi troben justificació pel fet de ser nens o nenes.</p> <p>2. Comentar què n'opinen. Introduir com a dades objectives que les dones europees, segons els últims estudis de l'Eurostat, cobren un 16,3% menys que els homes si es compara el salari brut per hora. Aquesta xifra augmenta en les posicions laborals més altes: les directives van cobrar el 2015 un 23% menys que els seus companys. L'educació pot servir per construir una societat més justa. La discriminació no respon a fets naturals sinó a imposicions i interessos patriarcals.</p>
Recursos	Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Brecha salarial: así reaccionan los niños ante la desigualdad de salarios hombres-mujeres</i> (1') bit.ly/BrechasalarialYT <i>Finansforbundet</i> (2'36") (versió original) https://vimeo.com/259316715

Observacions	Es pot utilitzar com a breu introducció al tema de la discriminació de la dona en el món laboral, però també incloure'l en el mòdul 4 al final del programa per il·lustrar els valors que han de tenir primacia en el nou model de feminitats i masculinitats proposat.
Sessió 2.6	Discriminació de les dones en l'àmbit de la salut, en el món educatiu i en el món laboral
ACTIVITAT 2.6.B	Salut, cultura i feina són cosa d'homes
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar els mandats de gènere com a indicadors d'iniquitat i desigualtat en salut, cultura i feina. - Evidenciar les diferències en la percepció de salut del gènere femení. - Reconèixer els estils de vida de les dones «que tenen cura dels altres des dels mandats socials». - Visibilitzar les dificultats pel que fa a l'accés a la salut, cultura, temps d'oci i feina de les dones (i dones trans). - Reconèixer la diferenciació salarial per una mateixa feina, les limitacions a feines que van «dirigides» a homes, el «sostre de vidre» en l'accés a quotes de poder (estereotips de les dones que ocupen llocs d'autoritat i poder: egoistes, mal follades, trepes, què hauran fet per arribar fins on són, etc.)
Temps estimat	1 h i 30 min.
Materials	Notícies impreses, fulls, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es distribueix el grup en parelles. 2. A cadascuna de les parelles, se li assigna una notícia impresa. Hauran d'identificar en quin àmbit se centra. 3. A continuació, cada grup haurà de comentar les notícies entre els seus membres i enumerar les diferències i dificultats de gènere que hi identifiquin. A més, s'haurà d'elaborar una bateria de mesures que puguin fer front a la situació d'iniquitat i desigualtat. 4. S'inicia una ronda en la qual cada grup haurà de posar en comú el que ha escrit. Totes les parelles presentaran la seva notícia i les alternatives per torn i, després de l'exposició de cada grup, tindrà lloc un debat en què es reflexionarà sobre la situació comentada i les alternatives proposades.
Recursos	Annex amb notícies.
Observacions	Les notícies hauran d'actualitzar-se en temps i context.
Sessió 2.6	Discriminació de les dones en l'àmbit de la salut, en el món educatiu i en el món laboral
ACTIVITAT 2.6.C	Imagina la teva meta
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visualitzar alguns trets socioculturals que discriminin la dona i que tenen repercussions en la seva salut. - Implicar els homes en la creació de nous models equitatius. - Fomentar el diàleg sobre el trencament d'antics estereotips.

Temps estimat	10 min.
Materials	Pissarra, projector o ordinador.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projectar l'anunci de Farmamundi <i>Imagina tu meta</i>. 2. Iniciar una reflexió sobre quins aspectes socioculturals tenen repercussió en la salut de la dona i com aquests s'invisibilitzen (p. ex., pes de la maternitat i la criança, cànons de bellesa, duresa de les tasques assumides per les dones i no compartides, compaginar tasques laborals i tasques de la llar, etc.). 3. Considerar si els homes poden fer alguna cosa per disminuir les discriminacions en aquest camp i generar models més equitatius.
Recursos	Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Imagina tu meta</i> (1'31"). bit.ly/ImaginatumetaYT
Observacions	L'activitat pot servir d'introducció al tema de la perspectiva de gènere en l'àmbit sanitari.

Sessió 2.7 Discriminació de les dones en els esports

ACTIVITAT 2.7.A Visionat del curtmetratge *Sara y las goleadoras*, de Laura Gallego

Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar la desigualtat de les dones en el món esportiu i l'estigmatització que pateixen en aquest àmbit. - Reforçar els conceptes adquirits sobre els processos de socialització i construcció dels rols de gènere.
Temps estimat	30 min. Durada del curtmetratge: 7'22".
Materials	Ordinador, projector de vídeo i connexió a Internet o pendrive amb el curtmetratge descarregat.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projecció del curtmetratge. 2. Debat: preguntar si estan d'acord amb l'actitud de les noies que critiquen la protagonista o si la veuen apropiada per a les noies. 3. Arran de les opinions expressades, la instructora o instructor ha d'explicar les discriminacions i les desigualtats que pateixen les noies que volen dedicar-se a l'esport o que els agrada. Ha de fer entendre que els missatges negatius que des de petits i petites rebem quant a l'esport són mandats de gènere que busquen conformar els rols de gènere.
Recursos	Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Sara y las goleadoras</i> (7'22"), de Laura Gallego. bit.ly/SarayLasGoleadorasYT

Sessió 2.7 Discriminació de les dones en els esports

ACTIVITAT 2.7.B Identificar missatges sexistes a les notícies

Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar d'eines d'identificació i reflexió crítica davant notícies de contingut masclista. - Fomentar la reflexió crítica sobre la cosificació de la dona atleta i la subordinació de l'esport femení a l'esport masculí.
------------------	--

Objectius	- Visibilitzar la desigualtat de les dones en el món esportiu i l'estigmatització que pateixen en aquest àmbit.
Temps estimat	35 min.
Materials	Fotocòpies amb notícies i publicacions impreses, fulls de paper, bolígrafs.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. La instructora o instructor organitza grups de 3-4 persones i reparteix plantilles amb notícies i tuits impresos. 2. L'instructor o instructora demana als grups que preparin una petita exposició sobre els missatges que identifiquin com a masculistes i per què els troben així. La intenció de la dinàmica és desenvolupar la capacitat d'identificació de missatges masculistes; per tant, en aquesta fase l'ajuda de la instructora o instructor s'ha de centrar en el funcionament de la dinàmica i no en els missatges de les notícies. 3. S'inicia una ronda en què cada grup disposa d'uns minuts per explicar als altres què han identificat. En aquesta fase, l'instructor o instructora pot corregir i explicar a la resta de participants, després de l'exposició, els missatges que s'hi troben. 4. S'obre un debat perquè els i les participants pugin discutir i reflexionar sobre la cobertura que es dona a l'esport femení, amb la finalitat de conduir el debat cap a una postura crítica amb les pràctiques actuals.
Recursos	Annex amb els titulars, les notícies i els tuits amb missatges sexistes.
Sessió 2.7	Discriminació de les dones en els esports
ACTIVITAT 2.7.C	La discriminació no és una broma
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visualitzar alguns trets socioculturals que discriminen la dona, fins i tot en camps no tradicionals però que arrossegueu prejudicis antics. - Prendre consciència dels micromasclismes. - Fomentar el diàleg sobre el trencament d'estereotips.
Temps	5 min.
Materials	Pissarra, projector o ordinador.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projecció del vídeo <i>Federer y Sock organizan un partido de dobles mixtos contra la discriminación sexual (0:58")</i>. 2. Comentar que recull l'inici del partit de dobles mixtes Federer i Sock al febrer de 2018. Es tracta d'una broma pactada i vinculada a la denúncia de la discriminació de la dona en l'esport. Va ser la manera en què van iniciar un partit real. A banda de l'anècdota, és simptomàtic que les ignorades en el partit siguin les dones i no els homes.
Recursos	Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Federer y Sock organizan un partido de dobles mixtos contra la discriminación sexual (0:58')</i> .

Observacions	Es pot utilitzar com a breu introducció al tema. Pot servir com a introducció al tema de la discriminació en l'esport i, fins i tot, com a reflexió sobre els acudits o les bromes d'aparença innocent però que perpetuen els micromasclismes.
Sessió 2.8	Noves feminitats
ACTIVITAT 2.8.A	Deliciosa calma
Objectius	- Visualitzar alguns trets dels nous models de feminitat. - Fomentar el diàleg sobre el trencament d'antics estereotips.
Temps estimat	20 min.
Materials	Pissarra, projector o ordinador.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projectar l'anunci de Pavofrío <i>Deliciosa calma</i> (2'13"). 2. Iniciar el debat demanant quins trets de noves feminitats apareixen reflectits en l'anunci i anotar-los a la pissarra. Per exemple: <ul style="list-style-type: none"> - compartir tasques a la llar - compartir responsabilitats en la criança - més llibertat respecte als cànons de bellesa - persones professionals i mares alhora - mares capaces de gaudir del seu oci amb amigues - no renunciar a la pròpia feminitat - ser mare i tenir parella no és un objectiu d'obligat compliment - etc. 3. Preguntar al grup (homes i dones) si les dones que coneixen estan dintre d'aquesta nova visió de la feminitat. 4. Plantejar si, com a dones, es consideren dintre d'aquest model (en el cas del grup de dones). 5. Plantejar si, com a homes, es troben còmodes amb aquest model (en el cas del grup d'homes). 6. Concloure agraint la participació.
Recursos	Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Deliciosa calma</i> (2'13") [Campanya de Campofrío per a Pavofrío]. bit.ly/DeliciosaCalmaYT
Sessió 2.8	Noves feminitats
ACTIVITAT 2.8.B	ENIAC. Mujeres olvidadas
Objectius	- Donar visibilitat a la feina i les tasques que moltes dones han realitzat al llarg de la història i que no han estat reconegudes per raons de gènere. - Propiciar una reflexió crítica sobre els motius pels quals les tasques rellevants de les dones han estat sempre silenciades. - Prendre consciència sobre la necessitat de trencar estereotips que anul·lin les capacitats de les dones i proporcionar-los el lloc que es mereixen.
Temps estimat	15 min.

Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fer una petita introducció sobre què és l'ENIAC per tal de contextualitzar la projecció del document TIC. S'annexa documentació per al professional. 2. Projectar el document TIC <i>ENIAC, Mujeres olvidadas</i> (2015) (4'06") realitzat des de la Biblioteca de C.P. Ponent. 3. Iniciar un diàleg sobre el que han vist: Pensen que és just? Per què s'ha silenciats? Intentar trobar altres exemples de dones capdavanteres que són desconegudes i no han tingut un reconeixement. Avui dia continua passant això? A una dona, se li exigeix el mateix que a un home per tenir reconeixement professional? Han de renunciar a més coses? 4. Agrair la participació.
Recursos	Biblioteca C.P. Ponent. <i>ENIAC, Mujeres olvidadas</i> , (2015) (4'06"). bit.ly/ENIACMujeresOlvidadasYT [Projecte Alfdigital].
Observacions	Destacar que aquest document TIC, <i>ENIAC, Mujeres olvidadas</i> , va ser realitzat per internes que assistien a la Biblioteca de C.P. Ponent l'any 2015 en motiu del dia de la dona.

6. RECURSOS DEL MÒDUL 2

Recurs Activitat 2.1.A. Què en sé jo de la feminitat hegemònica?

Situacions en què les dones actuen com el model hegemònic:

- La Carla s'anava a dutxar i ha vist que feia setmanes que no es depilava les axil·les. Tot i que tenia pressa, ha decidit que era millor depilar-se ràpid per si de cas.

- La Teresa ha sortit de festa amb dues amigues. Tot i que ella es considera heterosexual, nota certa atracció per una de les seves amigues. Està rumiant si comentar-ho a l'altra amiga, però per por al què diran prefereix callar.

- L'Inés està casada amb el Tomàs. Tenen 33 anys i no tenen fills perquè mai s'ho han plantejat. Tot i que ella despunta en la seva carrera, la pressió dels seus familiars i amics perquè tingui fills l'està fent pensar si no seria millor conformar-se amb el que té ara i tenir fills abans no sigui massa tard. Decideix finalment que criar una família serà més profitós i la farà més feliç, i així ho comenta al seu marit.

- La Karina estudia 4t d'ESO i ha d'escollir l'itinerari de batxillerat. Li agraden molt la literatura i la tecnologia, però opta per fer el batxillerat humanístic perquè s'adequa millor a les noies.

- La Lara és una dona mare d'un fill i d'una filla. Ha tingut un dia esgotador, està preparant el sopar i està massa cansada per estendre la roba de la rentadora. El seu marit està cansat també i prefereix quedar-se al sofà mirant la tele. La Lara es planteja esbronar-lo però, finalment, calla i prefereix avisar la seva filla perquè l'ajudi.

Situacions en què les dones s'oposen al model hegemònic:

- La Marta és una noia soltera de 35 anys. No té fills ni parella, ni en pensa tenir. Els seus pares la pressionen perquè volen tenir nets, però va decidir fa temps que la maternitat i la vida en parella no eren per a ella.

- La Ruth és una fanàtica dels videojocs. Desgraciadament, a cap de les seves amigues l'entusiasmava aquest tema, així que decideix apuntar-se a una associació de fans dels videojocs. Per tal de visibilitzar la figura de la dona dins dels videojocs decideix organitzar activitats i actes perquè les dones aficionades als videojocs sàpiguen on poden acudir.

- La Xènia és una dona cansada de despertar-se abans per maquillar-se per anar a treballar. Farta en general del maquillatge, decideix que no vol fer-ho més, sense que l'importi l'opinió dels altres.

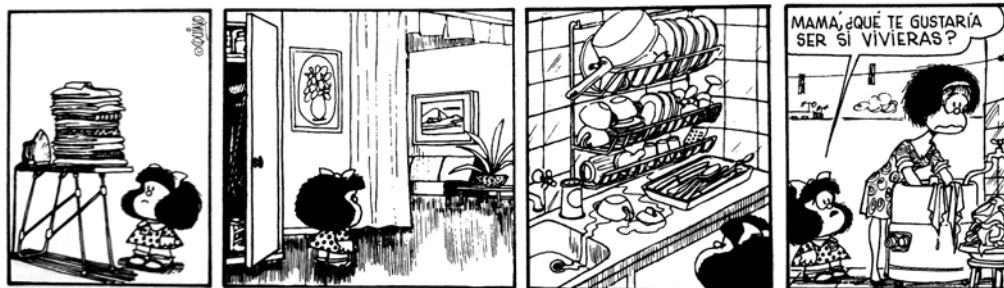
- L'Aurora treballa de periodista en un diari petit. Són vuit periodistes, dels quals tres són homes i cinc són dones. Tot i això, les notícies més importants són encarregades sempre als homes. Troba injusta la situació i convoca una reunió amb la resta de dones per presentar una queixa a la direcció.

Recurs Activitat 2.1.B. T'han dit que... (per a dones)

	SI	NO
Dona havies de ser!		
Has de somriure més perquè et fa maca		
Has d'aprimar-te		
Conduint així, segur que ets dona		
El teu marit cuina? L'has ensenyat bé		
Has de depilar-te		
Ets una menopàusica		
Desperta't, que el nen plora		
No manis tant!		
No dramatitzis tant!		
Para la taula, que el teu germà està estudiant		
Això és cosa d'homes		
Amb un home al teu costat això se solucionaria		
Espavila't, que se t'està passant l'arròs		
Necessites un home que et cuidi		
Series molt maca si et cuidessis una mica		
Això sí que és un tros de carn i no el que posa la meva mare a l'escudella		
Les nenes no juguen a això		
No caminis sola pel carrer		
Què fa una dona fora de la cuina?		
Amb aquesta davantera hauries de jugar al Barça		

Recurs Activitat 2.1.C. T'han dit que... (per a homes)

	SI	NO
La teva dona t'ajuda en les tasques domèstiques?		
No et fa por viatjar sol?		
Si et cuidessis una mica series molt maco i atractiu		
No siguis «guarro»		
No vols sortir amb mi? Tu t'ho perds, ets lleig		
Has de depilar-te les celles		
Estàs molt neuròtic. Són «aquells dies»		
No et vesteixis així o distrauràs els teus companys de feina		
No vols tenir fills? No et preocupa no ser un home complert?		
Ets tan «guapo»!		
Quan somrius ets encantador		
Deixa de cridar l'atenció!		
Plores per tot. Ets massa sensible i és insuportable		
Hauries d'estar agraït perquè t'hagin xiulat pel carrer		
El teu pare t'haurà de treure les noies de sobre quan siguis gran		
Penses treballar després d'haver tingut el teu fill?		
Prepara el sopar, que les teves germanes estan estudiant		
De més jove, devies ser una preciositat		
Amb aquests pantalons vas massa provocatiu i tindràs problemes		
I aquestes cames tan maques a quina hora obren?		
Deixaràs que un estrany es faci càrrec del teu fill mentre tu tornes a treballar?		
Digues-me com et dius perquè pugui demanar-te als Reis Mags		
Et fa enrabiar perquè li agrades. Aguanta!		
Conductor havies de ser! Aparcant així de malament...		
Això sí que és un cos i no el dels bombers		

Recurs Activitat 2.2.D Activitats sobre tires de còmics

Recurs Activitat 2.3. Visionat d'eslògans i vídeos relatius a la maternitat

Anuncis/Vídeos amb eslògans i missatges sexistes

Núm. 1. Anunci Raid

Eslògan	<i>Com les mares exigents, Raid mai dorm</i>
Descripció	Una famosa marca d'insecticides publicita el seu producte amb l'eslògan «Com les mares exigents, Raid mai dorm». Aquesta asseveració afavoreix l'estereotip que una mare ha d'estar sempre alerta i disposada a sacrificar-se pel benestar dels seus fills. S'ha d'encarregar en exclusiva de la criança.
Font	eldiario.es bit.ly/Lasbuenasmadresnuncaduermen

Núm. 2. Tuit d'un anunci de detergent Ariel

Eslògan	<i>Les mares són expertes en eliminar taques difícils</i>
Descripció	Un anunci que reivindica de nou el paper de la mare com a responsable de les tasques de cura i manteniment de la família. Els atorga l'habilitat de netejar correctament la roba com a element essencialment femení.
Font	i.pinimg.com bit.ly/lesmaressonexpertes

Núm. 3. Anunci de tonyina Calvo

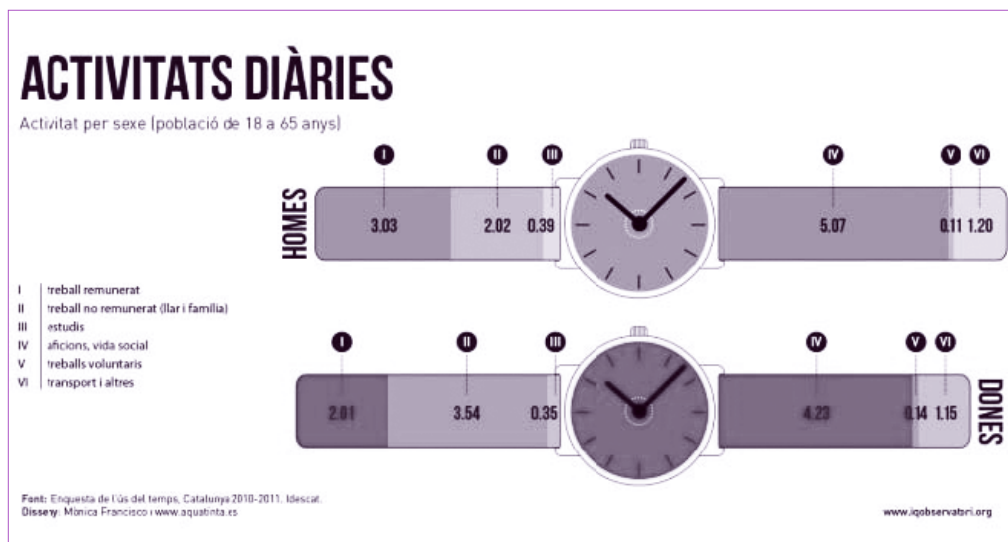
Eslògan	<i>Mares, elles ho saben</i>
Descripció	Anunci en què es mostra una imatge estereotipada de les mares, segons la qual han d'estar al corrent de tot i se'ls atorga la responsabilitat d'encarregar-se de les tasques de cura, fins al punt de naturalitzar aquesta assignació de tasques com un fet biològic.
Font	YouTube bit.ly/MadresEllasLoSabenYT

Núm. 4. Vídeo del programa «El Hormiguero»

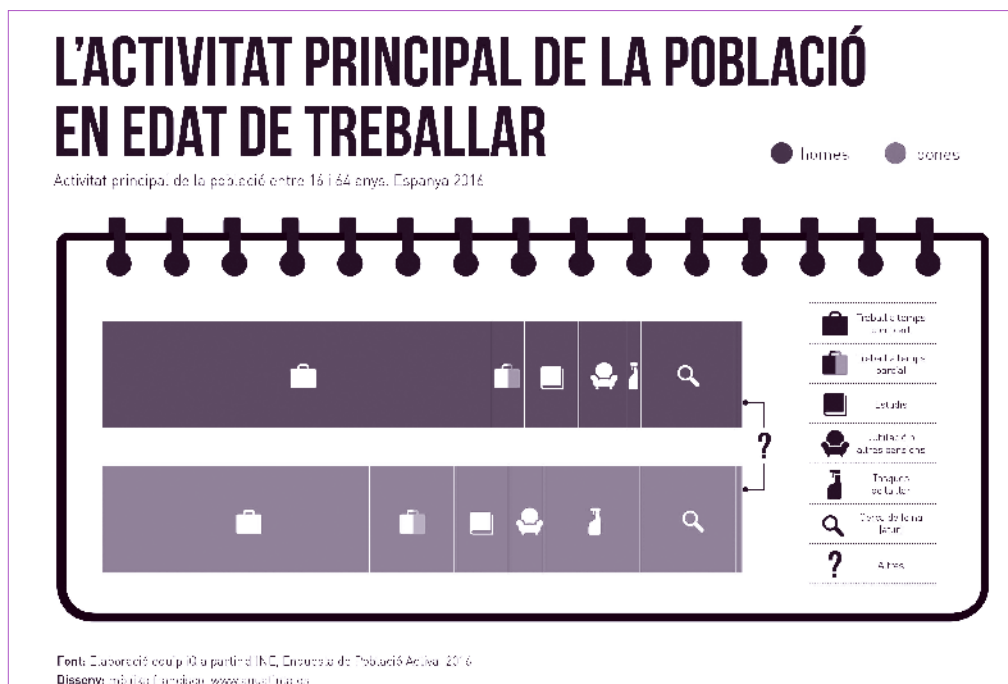
Eslògan	(5'30")
Descripció	Es desenvolupa una prova en la qual diverses mares han d'esbrinar quina és la caca dels seus fills a través de l'olor. Es mostren només mares i, al llarg de la prova, es produeixen diversos comentaris estereotipats sobre la maternitat.
Font	YouTube bit.ly/SeríaCapazUnaMadreYT

Recurs Activitat 2.4. Visionat de gràfics sobre el repartiment de les tasques de la llar

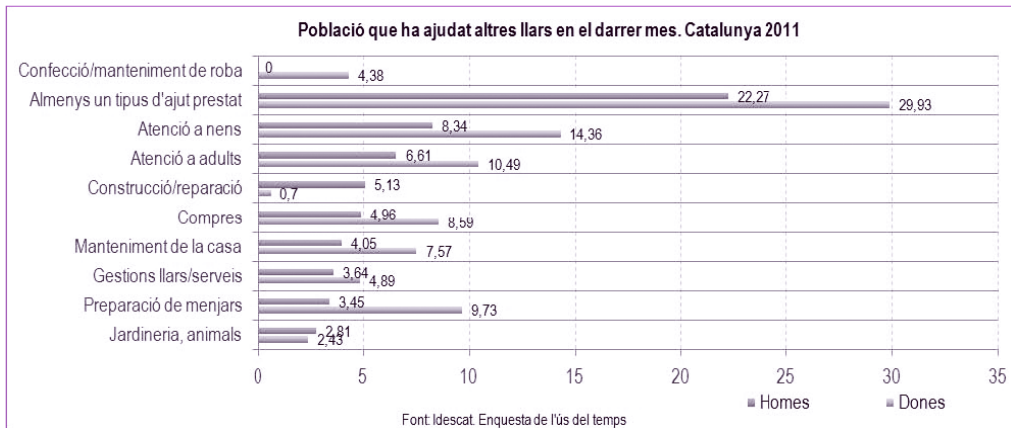
Gràfic 1. Disposició del temps en homes i dones.

Gràfic 2. Activitat principal d'homes i dones.

Gràfic 3. Percentatge de població d'homes i dones que ha ajudat i/o ha fet tasques domèstiques per a altres famílies.

Recurs Activitat 2.5.B. Desconstrucció de cançons

A. No soy una de esas – Jesse & Joy feat. Alejandro Sanz

Sin prisa y con media sonrisa llegaste agitado a aquel bar,
 Cruzamos miradas y como si nada empezaste a cantar.
 Tus ojos sobre mi boca,
 Mis ojos en otra cosa,
 Tus manos sobre esa guitarra me llevaron a imaginar
 Todo lo que una dama no debe contar.

La música fluye, tus ojos me huyen, te quiero amarrar,
 Caminas al filo de mi precipicio fingiendo saltar.
 Mis ganas son una roca,
 Las cosas que no se tocan
 Seducen al gato a explorar los tejados de tu suspirar.
 Me deslizo en tus problemas, ni cuenta te das.

¡Ay!, ¡Ay!, mejor doy un paso atrás,
 Si te quitas los tacones corres mucho más,
 ¡Ay!, ¡Ay!, aunque me interesa no soy una de esas
 Que tan fácilmente se deja enredar.

Mi nombre se acuesta en tus labios, te arranca un suspiro de sal
 Y no deberías haberme tentado, te gusta jugar.

No confundas la dulzura con la temperatura
 Pero que yo nunca te imaginé mi estrellita, ¡ay!, así en este plan
 Pero yo a ti te conozco y sé por dónde vas,
 Si no quieres flamenquito, no toques las palmas.

¡Ay!, ¡Ay!, mejor doy un paso atrás,
 A lo mejor es muy tarde para echarte atrás.
 ¡Ay!, ¡Ay!, aunque me interesa no soy una de esas
 Que tan fácilmente se deja enredar.

Tampoco soy tan facilito, tan facilito,
 Tampoco soy tan facilito, tampoco soy tan facilito.

Un pasito de lado, un pasito pa' tras que doy,
 Si te quitas los tacones corres mucho más,
 Corres mucho más.

¡Ay!, ¡Ay!, mejor doy un paso atrás,
 Si te pintas tú los labios corres mucho más.
 ¡Ay!, ¡Ay!, aunque me interesa no soy una de esas
 Que tan fácilmente se deja enredar.
 Donde he oído yo esto antes.

Tú te acercas y yo doy un paso atrás,
 Yo doy un pasito adelante los miedos corren mucho más,
 Si te quitas los zapatos corres mucho más.

Te doy cuerda y aunque me interesa no soy una de esas
 Cuerda dale al muñequito a mi dame compás
 Que tan fácilmente se deja enredar. Dame compás.

B. Toda - Malú

Aquí me ves, unida a tu vida
 de diez a diez sin telas ni juicios,
 sin ningún porqué, sintiéndome libre,
 sintiéndome TUYA y amándote.

Aquí me ves,
 aunque liberada soy tú rehén,
 seduces e encantas,
 qué puedo hacer,
 de la encrucijada que tienes montada
 no escaparé.

Te abriré las puertas del alma de par en par,
 dispuesta a hacer todo a tu voluntad,
 dispuesta a hacer todo lo que te dé la gana.
 ¡Qué me importa!

TODA,
 de arriba abajo,
 TODA,
 entera y TUYA,
 TODA,
 aunque mi vida corra peligro, TUYA,
 TODA,
 de frente y de repente,

TODA,
desesperadamente,
TODA,
haz todo lo que sueñes conmigo.

Aquí me ves,
eres mi testigo,
eres mi juez,
mi trampa, mi vicio y mi no sé qué,
sintiéndome fuerte ,
sintiéndome tuya y amándote.
Aquí me ves,
como hipnotizada,
cabeza y pies,
un poco embrujada,
y pues yo qué se
perdida en la magia de tantas palabras
creyéndote.

Te abriré las puertas del alma
de par en par,
dispuesta a hacer todo a tu voluntad,
dispuesta a hacer todo lo que te dé la gana.
¡Qué me importa!

TODA,
de arriba bajo,
TODA,
entera y TUYA,
TODA,
aunque mi vida corra peligro, TUYA,
TODA,
de frente y de repente,
TODA,
desesperadamente,
TODA,
haz todo lo que sueñes conmigo.

Con tus besos vuelo,
en tus brazos juro
me siento más mujer.
Contigo desde cero
a donde quieras llego,
enamorándome y deseándote.

TODA,
de arriba abajo,
TODA,
entera y TUYA,
TODA,
aunque mi vida corra peligro,
TODA,
así de repente,
TODA,
desesperadamente,
TODA,
haz todo lo que sueñes conmigo.
TODA,
de arriba abajo,
TODA,
entera y TUYA,
TODA,
aunque mi vida corra peligro,
TODA,
de frente y de repente,
TODA,
desesperadamente,
TODA,
haz todo lo que sueñes conmigo.
TODA,
de arriba abajo
TODA,
entera y TUYA,
TODA,
aunque mi vida corra peligro, TUYA.
¡TODA!

C. Por la raja de tu falda – Estopa

Era una tarde tonta y caliente,
De esas que te quema el sol la frente,
Era el verano del 97
Y yo me moría por verte.
Mi única idea era camelarte,
Era llevarte a cualquier parte.

Yo ese día tocaba en el bar sin nombre
Y allí esperaba encontrarte.

Me puse un pantaloncito estrecho,
La camiseta de los conciertos.
Vamos Josele tira p'ál coche
Porque esta noche nos la comemos.

Y al pasar por tu calle allí estabas tú
Esperando en la parada del autobús,
Comiéndote con gracia aquel chupachup,
¡Qué vicio, qué vicio!

No sé qué me dio por la espalda
Cuando vi la raja de tu falda
Que un Seat Panda se me cruzó
Y se comió el parachoques de mi Ford Escort.

Por la raja de tu falda yo
Tuve un piñazo con un Seat Panda.

10:40 post meridiem,
Llegamos tarde para no variar
Y el tío del garito está mosqueado
Porque aún no hay nada montado
Y la gente entra que te entra,
Y yo enchufa que te enchufa,
Mi hermano prueba que te prueba
¿Esto se escucha o no se escucha?
Entre el calor de la gente, alma del ambiente,
Los focos deslumbrantes son muy potentes.

El público delante muy expectante,
¡Caliente, caliente!
De repente se abrió la puerta
Mientras yo cogía la guitarra
Y me temblaron las piernas
Al ver de nuevo la raja de tu falda.

Por la raja de tu falda yo
Rompí tres cuerdas de esta guitarra.

Y ahora ya ha pasado el tiempo,
Parece que fuera ayer,
Desde que desapareciste del concierto
Yo no te he vuelto a ver.
Ya no recuerdo tus ojos,
Ni siquiera tu mirada,
Tan solo puedo acordarme de la raja de tu falda.

Por la raja de tu falda
Yo me he obsesionado y voy de barra en barra.
Por la raja de tu falda
Yo tuve un piñazo con un Seat Panda.
Por la raja de tu falda
Yo tuve un siniestro con un Seat Panda.

D. Contigo – Joaquín Sabina

Yo no quiero un amor civilizado,
Con recibos y escenas de sofá,
Yo no quiero que viajes al pasado
Y vuelvas del mercado
Con ganas de llorar.
Yo no quiero vecinas con pucheros,
Yo no quiero sembrar ni compartir,
Yo no quiero catorces de febrero
Ni cumpleaños feliz.
Yo no quiero cargar con tus maletas,
Yo no quiero que elijas mi champú,
Yo no quiero mudarme de planeta,
Cortarme la coleta,
Brindar a tu salud.
Yo no quiero domingos por la tarde,
Yo no quiero columpio en el jardín,
Lo que yo quiero, corazón cobarde,
Es que mueras por mí.
Y morirme contigo si te matas,
Y matarme contigo si te mueres,
Porque el amor cuando no muere mata,

Porque amores que matan nunca mueren.
Yo no quiero juntar para mañana,
No me pidas llegar a fin de mes.
Yo no quiero comerme una manzana
Dos veces por semana
Sin ganas de comer.
Yo no quiero calor de invernadero,
Yo no quiero besar tu cicatriz,
Yo no quiero París con aguacero
Ni Venecia sin ti.
No me esperes a las doce en el juzgado,
No me digas «volvamos a empezar»;
Yo no quiero ni libre ni ocupado,
Ni carne ni pecado,
Ni orgullo ni piedad.
Yo no quiero saber por qué lo hiciste,
Yo no quiero contigo ni sin ti,
Lo que yo quiero, muchacha de ojos tristes,
Es que mueras por mí.
Y morirme contigo si te matas
Y matarme contigo si te mueres,
Porque el amor cuando no muere mata,
Porque amores que matan nunca mueren.

E. Sin ti no soy nada – Amaral

Sin ti no soy nada,
Una gota de lluvia mojando mi cara,
Mi mundo es pequeño y mi corazón pedacitos de hielo.

Solía pensar que el amor no es real,
Una ilusión que siempre se acaba,
Y ahora sin ti no soy nada.

Sin ti niña mala,
Sin ti niña triste
Que abraza su almohada,
Tirada en la cama,
Mirando la tele y no viendo nada.
Amar por amar y romper a llorar
En lo más cierto y profundo del alma,
Sin ti no soy nada.

Los días que pasan,
Las luces del alba,
Mi alma, mi cuerpo, mi voz, no sirven de nada,
Porque yo sin ti no soy nada,
Sin ti no soy nada,
Sin ti no soy nada,

Me siento tan rara,
Las noches de juerga se vuelven amargas,
Me río sin ganas con una sonrisa pintada en la cara.
Soy sólo un actor que olvidó su guion,
Al fin y al cabo son sólo palabras que no dicen nada.

Los días que pasan,
Las luces del alba,
Mi alma, mi cuerpo, mi voz, no sirven de nada.
Qué no daría yo por ver tu mirada,
Por ser como siempre los dos
Mientras todo cambia,
Porque yo sin ti no soy nada,
Sin ti no soy nada,
Sin ti no soy nada,

Los días que pasan,
Las luces del alba,
Mi alma, mi cuerpo, mi voz, no sirven de nada.
Qué no daría yo por tener tu mirada,
Por ser como siempre los dos
Mientras todo cambia,
Porque yo sin ti no soy nada,
Sin ti no soy nada,
Sin ti no soy nada.

Recurs Activitat 2.7.B. Identificar missatges sexistes a les notícies

1. «Lydia Valentín, la exuberante belleza de la olímpica de bronce» (El Español)

JUEGOS OLÍMPICOS 2016

Lydia Valentín, la exuberante belleza de la olímpica de bronce

La leonesa promete ser "flaquita" cuando deje la competición. Pesa 75 kilos musculados y exhibe en la competición su fortaleza y feminidad.

2. «Lydia Valentín, una Hércules con maquillaje» (ABC)

ABC ME GUSTA

RÍO 2016 | HALTEROFILIA

Lydia Valentín, una Hércules con maquillaje

Luchadora, divertida y soñadora, aprende de los malos momentos y los olvida enseguida

3. «La lista de las atletas olímpicamente atractivas» (El Mundo)

ÁLBUM

La lista de las atletas olímpicamente atractivas

JESÚS DEL RÍO | Actualizado: 02/08/2016 12:24 horas

Pocos días quedan ya para el inicio de los Juegos Olímpicos de Río de Janeiro. ¡Qué nervios! Si en Londres tuvimos a las Spice Girls en la inauguración, esta vez podremos ver a la top Gisele Bündchen. Pero que no se acomode la modelo que estas Olimpiadas viene fuertes de sexappeal.

< 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 > >|

4. «Carolina Marín, la niña que admira a Nadal, primera no asiática que gana el oro olímpico» (lainformación.com)

JUEGOS OLÍMPICOS RÍO 2016

Carolina Marín, la niña que admira a Nadal, primera no asiática que gana el oro olímpico

POR V.G.
19/08/2016 - 17:29

- La onubense de 23 años ha hecho historia y suma su medalla al doble campeonato mundial y europeo.
- Comparte varias similitudes con Rafa: ambos son zurdos, tienen garra, carácter competitivo, una precocidad insultante y una progresión meteórica en la alta competición.

5. «Katie Ledecky: la fuerza interior (...) nada como un hombre» (Mundo Deportivo)

Katie Ledecky: la fuerza interior

- Nada en ella es en apariencia excepcional: ni su planta física, ni su familia, ni su historia. Ryan Lochte tiene claro por qué es la mejor: “Nada como un hombre”

6. «Rivas, el hombre que convirtió en oro las rabiets de Carolina» (AS)

7. «Mide 170 centímetros y pesa 98 kilos. Una portera de balonmano sin complejos» (Marca)

8. «Maialen Chourraut, la madre de un oro muy bravo» (El Periódico)

Juegos Olímpicos Rio 2016 Impresionante bajada en 98.65 en la final de K1 femenina

Maialen Chourraut, una madre de oro

- Perfil: Una mamá a contracorriente
- Chourraut: 'Hicimos una apuesta por la maternidad y la hemos ganado'

Almudena Rivera Rio de Janeiro
@almu_marca

JUEGOS OLIMPICOS

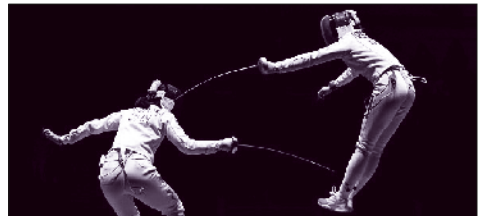
Las muñecas suecas

Las chicas del país escandinavo llaman la atención en la Villa Olímpica. Cuando aparece un grupo de rubias y de ojos claros, se llevan la atención de todos. Mirá las fotos de la delegación de Suecia.

9. «Las muñecas suecas»

10. «El mundo podría perderse la belleza y sensualidad de Paola Pliego» (Récord)

El mundo podría perderse la belleza y sensualidad de Paola Pliego

Diez caras bonitas que se verán en Río

Juegos Olímpicos Son atletas de alto rendimiento y dueñas de una belleza absoluta

TAGS Juegos Olímpicos Rio 2016

2677 shares

Restan apenas tres días para el inicio de los Juegos Olímpicos, la cita deportiva que reúne a los mejores atletas del mundo. Y es, a la vez, una excelente oportunidad para conocer algunas de las deportistas más lindas que participaran en Río de Janeiro. A continuación, una selección. Son 10 mujeres muy bellas, pero podrían ser muchas más.

Alex Morgan tiene 27 años y juega al fútbol para Estados Unidos. Es delantera y marcó el gol en la final contra Canadá, en los Juegos de Londres 2012. Su bello rostro aparece en la portada del videojuego de fútbol FIFA.

11. «Diez caras bonitas que se verán en Río» (Clarín Deportes)

12. «10 novias de futbolistas que hacen que las derrotas no sepan tan mal» (MarcaBuzz)

MARCABUZZ / OTRA FORMA DE VER EL DEPORTE

10 novias de futbolistas que hacen que las derrotas no sepan tan mal

14/04/15 13:41

13. «El once titular de las novias (o ex novias) del Mundial» (ABC)

El once titular de las novias (o exnovias) del Mundial

ABC.ES | Día 12/06/2014 - 11.25h

► El atractivo del campeonato no está solo en el fútbol, sino también en la grada

Publicidad

¿Tú necesitas Nosotros?

national nederlan

Sigue ABC.e

f

Publicidad

¿QUIERES Q

PLAYFÚTBOL

INTERNACIONAL

Messi, Higuain y una mujer, candidatos al mejor gol del año en Europa

14. «Messi, Higuain y una mujer, candidatos al mejor gol del año en Europa» (Playfútbol)

15. «En el mundo de los hombres, ellas son "unas machas"»

deportes

En el "mundo de los hombres", ellas son unas "machas"

El lunes pasado, una mujer, Gela León, fue designada por primera vez capitana del equipo español de Copa Davis. Hoy, los casos son más frecuentes.

Una jefa con mano de hierro

16. «Feliciano López estrena rubia» (La Verdad)

17. «El resbalón más sexy del verano» (Marca)

18. «Winifer Fernández, la belleza dominicana por la que nos encanta el volley» (MarcaBuzz)

19. «15 atletas con mejor culo que Kim Kardashian» (Periodista Digital)

20. «David Bisbal, protagonista de la semifinal de gimnasia rítmica» (AS)

Mòdul 3

MÒDUL 3. LA MASCULINITAT HEGEMÒNICA

1. JUSTIFICACIÓ DEL MÒDUL

La desconstrucció de la realitat i la transformació de la societat des de l'escenari actual cap a un escenari on homes i dones gaudeixin de les mateixes oportunitats i del mateix tracte és una tasca que requereix també l'aportació dels homes. En aquest sentit, és fonamental per assolir aquests objectius que els homes s'adonin que el mateix sistema que restringeix la vida i la llibertat de les dones també ho fa per als homes. Si bé és cert que la conformació del rol de gènere masculí atorga als homes una posició de superioritat en la societat i els atribueix determinats privilegis, el rol de gènere masculí és, després de tot, un model que restringeix el lliure desenvolupament de nens i homes i que condiona els homes a seguir un model únic.

La transformació cap a un model social equitatiu no és possible sense la conscienciació i la intervenció dels homes.

La mirada, però, no ha d'estar centrada en assumir que el patriarcat és un sistema que sotmet els homes i que, per tant, és beneficiós per a ells alliberar-se d'aquest sistema. La perspectiva del mòdul ha d'estar centrada en mostrar que el model hegemònic de masculinitat és un element cultural i que, per tant, no hi ha cap factor biològic o diví que estableixi com ha de ser (o com no ha de ser) un home. Mostrar l'artificialitat del model, les sancions que comporta i les restriccions de llibertat que genera no assumir-lo contribuirà a que els homes decideixin desconstruir i allunyar-se del model hegemònic i apropiarse a un model de societat en què les relacions entre homes i dones no estiguin marcades per la dominació i la desigualtat.

2. CONTINGUTS TEÒRICS DEL MÒDUL

Sessió 3.1. Primera aproximació al model de masculinitat hegemònica

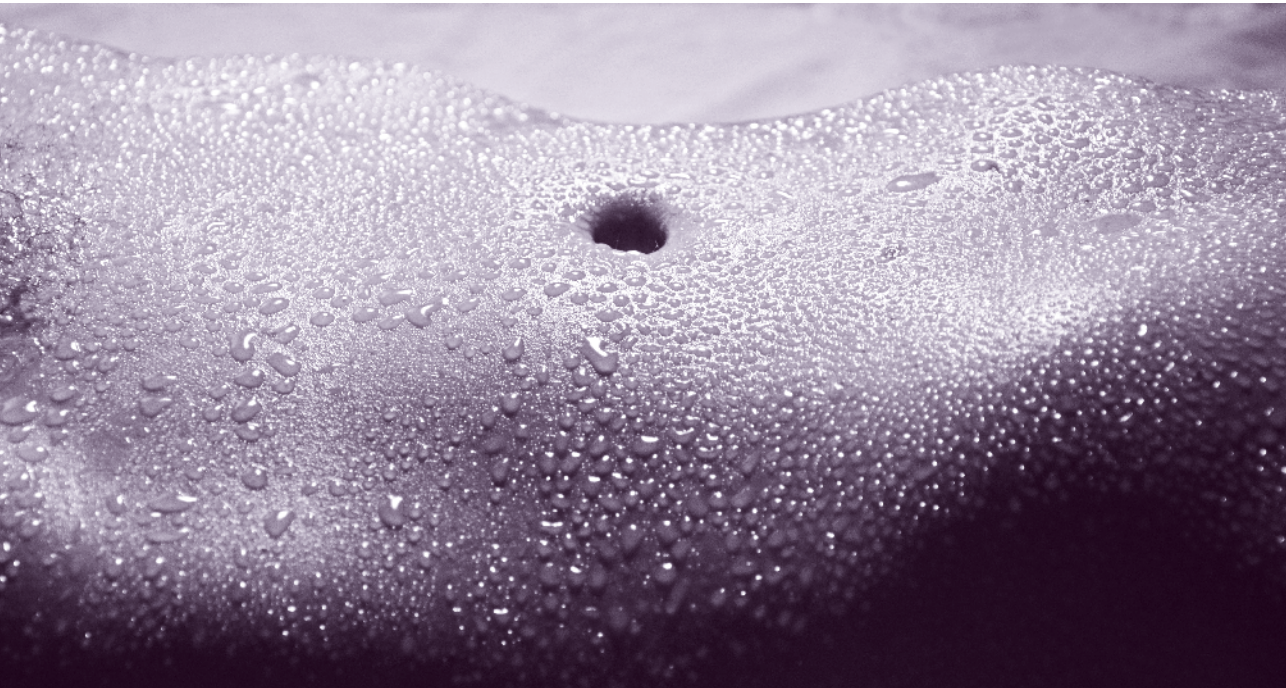
Per assolir els objectius proposats, s'ha de fer entendre què és la masculinitat hegemònica. El concepte de masculinitat hegemònica va ser proposat per la sociòloga R.W. Connell el 1987. Connell defineix la masculinitat hegemònica com «una sèrie de pràctiques que configuren les expectatives i les identitats dels homes i legitimen el sotmetiment de les dones als homes». En altres paraules, és un model que proporciona un arquetip ideal al qual tots els homes han d'intentar apropiarse i modela les seves identitats perquè s'hi adequin tant com sigui possible. Aquesta teoria assumeix que la masculinitat no és un cos monolític i monòton en el qual tots els homes es comporten igual. De fet, ella mateixa exposa que hi ha diverses masculinitats dins de la societat i que només una minoria s'adequa amb exactitud a aquest model ideal. Tanmateix, però, totes aquestes «masculinitats dissidents»

estan sotmeses al model hegemònic i les relacions amb aquest difereixen entre les categories que es podrien constituir entre les distintes masculinitats (Connell, 2005). Per exemple, hi ha les masculinitats excloses on es troben, entre d'altres, els homes homosexuals o bisexuals, que mantenen una relació amb la masculinitat hegemònica de rebuig i exclusió.

El patriarcat dona privilegis als homes, però també els exigeix un comportament que limita la seva llibertat, expectatives i realització com a persones.

De la mateixa manera, el model de masculinitat hegemònica ha anat variant al llarg de la història i ha anat adaptant-se a les transformacions socioeconòmiques del moment. No obstant això, la masculinitat hegemònica roman, encara que es canviïn alguns discursos o actituds per part dels homes. Així, tot i que ara hi ha una major flexibilitat a l'hora de tenir un comporta-

ment una mica més diferit de l'ideal, els mandats de la masculinitat hegemònica són molt forts i imperen molt encara, i els canvis són superficials i no estructurals (Bonino, 2007). Un exemple d'això, podrien ser els canvis en la relació de l'home amb el seu cos i la seva imatge. Abans estava mal vist socialment que un home decidís depilar-se o sotmetre's a determinats tractaments de bellesa, ja que això trencava amb el mandat de gènere segons el qual les dones eren les úniques que es preocupaven pel seu físic.

Sessió 3.2. El procés de socialització en nens i homes

Com s'ha dit en els anteriors mòduls, la constitució i reafirmació del rol de gènere es fa mitjançant el procés de socialització de gènere, anomenat per alguns/es autors/es procés de masculinització quan es refereix al procés que afecta al desenvolupament de nois i homes (Benjamín, 1988). El procés de masculinització es produeix mitjançant l'adquisició de valors i conductes, tant de manera explícita com implícita, que configuren els esquemes mentals i conductuals i les expectatives de vida dels nens i homes. De la mateixa manera que amb la construcció del rol de gènere femení, la constitució del rol de gènere masculí es determina a través de recompenses i incentius quan un nen es comporta i actua com el model hegemònic demana i a través de sancions quan el nen es desvia de la conducta esperada. Tanmateix, la constitució de qualsevol dels dos rols es fa també en contraposició amb la conformació de l'altre rol. És a dir, els nens també edifiquen el seu rol fixant-se en quins valors i conductes són propis de noies i rebutjant qualsevol apropament a aquestes conductes. En aquest sentit, els nens han estat socialitzats de manera que vulguin rebutjar qualsevol element considerat femení.

Alguns dels incentius o sancions que contribueixen a l'establiment del rol de gènere masculí són: la visualització del model tradicional de família a casa, que mostra la conceptualització que els rols naturals són els dictats pel patriarcat; incentivar que el nen practiqui esports, factor que es dona sobretot per la contraposició amb les nenes, que són sancionades per voler participar en els esports; les sancions quan un nen mostra les seves emocions, element considerat també femení; l'adquisició de valors de domini sobre la parella en els mitjans de comunicació, etc.

Al llarg del recorregut vital d'un home se segueix donant el procés de socialització de gènere. Els homes han de demostrar que són posseïdors de virilitat i que s'adeqüen al model de masculinitat hegemònica mitjançant diverses accions, anomenades marcadors de virilitat (Gilmore, 1994). Els marcadors de virilitat són demostracions que les diverses cultures estableixen per mesurar la virilitat dels homes i aconseguir l'aprovació dels iguals. La masculinització, com a procés que s'allarga tota la vida d'un home, es construeix sota la mirada d'altres homes, ja que són ells els que avaluen el grau d'apropament al model hegemònic de masculinitat (Kimmel, 1997). Per tant, es podria dir que la masculinitat se sotmet constantment a examen per part d'altres homes i que els marcadors de virilitat tenen la funció de reafirmar i enfortir el rol de gènere masculí en un procés de retroalimentació que provoca la perpetuació del model hegemònic i dificulta la seva desconstrucció.

Els marcadors de virilitat són demostracions que les diverses cultures estableixen per mesurar la virilitat dels homes i aconseguir l'aprovació dels iguals.

*La masculinitat
hegemònica educa els
homes en l'individualisme,
l'autosuficiència i
l'heterosexualitat.*

Els marcadors de virilitat poden variar segons la regió geogràfica, l'edat, l'estat laboral, la classe social i altres factors socioeconòmics. Alguns d'aquests marcadors de virilitat són: l'ostentació i l'exhibició de les relacions sexuals heterosexuales sense tenir en compte la dona, la ingesta desmesurada d'alcohol, el desafiament amb altres homes, portar a

terme accions perilloses per mostrar força i valentia, burlar-se d'altres homes quan demostren els seus sentiments i emocions, etc.

La masculinitat hegemònica com a model de conducta vàlid i desitjable per als homes és el producte de l'encreuament de quatre ideologies que se sustenten i recolzen entre elles. Per tant, la masculinitat hegemònica es recolza en quatre ideologies:

- **Ideologia patriarcal:** el patriarcat com a sistema necessita una ideologia que el sustenti, legítimi i perpetui. El masclisme és la ideologia pròpia del patriarcat i enalteix la institució de la família tradicional com el millor sistema per organitzar la societat. El masclisme jerarquitzava els membres de la família, ubica l'home en una posició de domini sobre la dona i els infants i reafirma el domini de l'home sobre el seu entorn.

- **Individualisme:** l'individualisme exposa que el subjecte ideal és aquell que no necessita ajuda, que sap resoldre tot sol els seus propis problemes i que avança en el món sense recolzar-se en ningú. Aquestes qualitats el fan lliure per imposar la seva voluntat i fer el que calgui per conservar els seus drets (Calvo, 1997). La masculinitat hegemònica allunya l'home de qualsevol tret que tingui a veure amb l'empatia i amb qualsevol característica emocional i sentimental, i es basa en l'individualisme per afirmar que els homes no necessiten aquestes qualitats per desenvolupar-se.

- **Teoria de l'exclusió i la subordinació dels altres:** la masculinitat hegemònica es nodreix de distintes ideologies que sustenten el rebuig de totes les dissidències en virtut del benefici social. La no identificació com a home, en el sentit de la masculinitat hegemònica, suposa una sanció social, el rebuig i fins i tot la legitimació de la violència com a mitjà per eradicar aquestes dissidències i afavorir el model hegemònic. Aquesta teoria s'estén a les dones, en tant que persones que no es poden incloure dins del col·lectiu d'homes.

- **Heterosexisme homòfob:** el patriarcat necessita reproduir el model de família tradicional per mantenir-se viu. En aquest sentit, no pot permetre cap atracció sexoafectiva a banda de l'estrictament heterosexual ni cap comportament sexual que es desviï de l'objectiu de perpetuar l'espècie. La masculinitat hegemònica no només propicia les conductes heterosexuales sinó que també legitima el rebuig i l'exclusió sobre aquelles persones dissidents.

L'encreuament i el recolzament d'aquestes quatre ideologies comporta la constitució del model hegemònic de masculinitat. Aquest compta amb determinades característiques conductuals i mentals relacionades amb què és ser home i que conformen el rol de gènere masculí. Les característiques més generals del rol de gènere masculí són:

Sessió 3.3. La repressió de les emocions

- **Individualització de l'home:** un dels elements més importants en la formació del rol de gènere masculí és la inculcació de valors individualistes. Un home ha de ser un ésser capaç de solucionar els problemes tot sol, sense ajuda. Ningú pot percebre que té un problema o que necessita recolzar-se en algú per superar algun obstacle. Les premisses instal·lades en aquest component del rol de gènere masculí es basen en el fet que les ideologies individualistes enalteixen l'ésser humà ideal com una persona capaç de tenir totes les respostes i solucions als problemes de la vida. Mostrar dubte o necessitar ajuda és una feblesa per a l'home individualista, ja que deixa entreveure que no té una sortida per a tots els problemes.

- **Repressió de les emocions:** en relació amb la constitució de l'home com un ésser individualista, tampoc pot mostrar les seves emocions ni expressar els seus dubtes, malestars o problemes. Els sentiments i l'emocionalitat són trets característics de les dones i són considerats una feblesa per a l'ésser racional i individualista. La repressió de les emocions juga un paper crucial a l'hora d'assignar determinades tasques a homes i dones. Per exemple, com que a les dones se'ls assignen les característiques més sentimentals i emocionals, se'ls atribueix el paper de criadores dels i les infants. Per contra, com que es fa una distinció entre ésser racional i ésser emocional, als homes se'ls atribueix la tasca de treballar i mantenir econòmicament la família.

*La repressió de les emocions
juga un paper crucial a l'hora
d'assignar determinades
tasques a homes i dones.*

No obstant això, hi ha determinades emocions que es permeten als homes (i, de fet, es prohibeixen a les dones) com són el coratge i la ira.

Sessió 3.4. L'heterosexualitat obligatòria

- **Heterosexualitat obligatòria:** la sexualitat és un dels pilars de la construcció del rol de gènere masculí. El patriarcat ha configurat la sexualitat masculina com un mitjà amb què expressar el seu triomf sobre les dones i, alhora, perpetuar el model tradicional de família. Una de les característiques del procés de socialització de gènere és que els homes han de sentir constantment desig sexual, ho han de mostrar, i ha de ser envers les dones. Qualsevol manifestació sexual que no sigui exclusivament cap a les dones és sancionada i rebutjada.

El patriarcat ha configurat la sexualitat masculina com un mecanisme per expressar el seu triomf sobre les dones i, alhora, per poder perpetuar el model tradicional de família.

A més a més, com que estan legitimats per utilitzar la violència i l'agressivitat, els homes poden apaivagar els seus desitjos sexuals de forma violenta, sense tenir en compte el consentiment ni els desitjos de la dona.

- **Proveïdor:** una altra característica del model masculí hegemònic és l'atribució de les tasques de manteniment econòmic de la família a l'home. Aquest element es troba

en consonància amb la imposició de l'heterosexualitat obligatòria, pel fet que la finalitat d'aquesta és la perpetuació del model familiar patriarcal i l'assignació de l'home a l'esfera pública, de manera que aquest es mostri com l'únic vàlid per a l'exercici del treball. El patriarcat busca la reproducció del model '*male breadwinner*', model en el qual l'home és l'encarregat de treballar i la dona s'ocupa de les tasques de manteniment de la llar i de cura (Moreno *et al*, 2016). És per això que en el procés de socialització es relega la dona a l'àmbit privat i es col·loca l'home en l'àmbit públic.

Sessió 3.5. El menyspreu a la feminitat i l'agressivitat com a forma de relacionar-se

- **Rebuig de qualsevol element femení:** la formació dels nens dins del model de masculinitat hegemònica es fa en contraposició a la formació de les noies en el model de feminitat hegemònic. La socialització de gènere no només ensenya què és ser home, sinó també què és no ser home. En aquest sentit, s'inculca al nen el rebuig a tots els elements considerats femenins i relegats a les dones. Conseqüentment, s'eduquen els nens en el rebuig a tot allò femení, incloses les dones i tots aquells homes que no es corresponguin amb l'ideal de masculinitat.

Els nens són socialitzats en el rebuig a tot allò que és femení, i a dones i homes que no es corresponguin amb l'ideal de masculinitat.

- **Legitimació del control i submissió de tot el que l'envolta:** l'ideal de masculinitat propicia la legitimació de la ira com a expressió de les emocions masculines. En virtut d'això, un home pot fer servir l'agressivitat i la violència per retenir allò que domina i per mantenir el control. Aquest punt és molt interessant perquè moltes de les qualitats i valors associats a

la masculinitat giren al voltant de la capacitat de l'home per exercir el seu poder i control, establint així una equiparació entre ser un veritable home i tenir algun tipus de poder sobre dones, infants, altres homes, naturalesa i entorn, etc. (Kaufman, 1997).

- **Conquesta de l'espai públic:** en tant que la dona és relegada a l'àmbit privat, l'home té tot el dret a envair l'espai públic. Tots els àmbits públics de la societat estan masculinitzats, pensats des de l'androcentrisme i articulats de tal manera que afavorei-

xi els interessos i la superioritat de l'home. N'és una mostra el món polític, en el qual la presència de les dones continua essent minoritària, i les polítiques públiques continuen afavorint una mirada androcèntrica i allunyada de la perspectiva de gènere, fet que dona com a resultat que les dones estiguin menys afectades per les polítiques públiques i siguin més vulnerables. Per tant, la masculinitat hegemònica procura inculcar en nens i homes el rebuig a la participació pública i la privació del poder i capacitat de decisió en les dones.

L'ideal de masculinitat propicia la legitimació de la ira com a expressió de les emocions masculines.

Sessió 3.6. Noves masculinitats

Amb el sorgiment de veus femenines que reclamen un tracte més igualitari i l'avenc cap a una societat que no sigui patriarcal, també han aparegut nous models de masculinitat que, tot i que alguns ja existien, fins aquest moment eren amagats en la vida pública i estigmatitzats.

Les noves masculinitats desenvolupen comportaments i actituds alternatives que reten, qüestionen i rebutgen la masculinitat hegemònica.

Aquestes noves masculinitats són anomenades masculinitats contestatàries en els estudis de gènere. Aquest concepte fa referència a totes aquelles masculinitats que activament retenen, qüestionen i rebutgen la masculinitat hegemònica. Alguns dels elements que caracteritzen aquestes noves masculinitats

són: la demostració pública d'emocions, una identitat allunyada del domini i el control, el rebuig a la violència, la misogínia, l'homòfobia i la transfòbia, la promoció de relacions igualitàries, l'assimilació que la criaça dels fills i filles és una qüestió compartida i no exclusivament de la dona, etc. (Ramírez & García, 2002).

Els homes tenen també un paper important en l'assoliment de la transformació cap a una societat en la qual dones i homes siguin iguals davant de tots els ulls i siguin tractats i tractades de forma igualitària. És per això que el reconeixement i la visibilització dels nous models de masculinitat són tan importants.

Tanmateix, s'ha d'evitar que els homes caiguin en el parany del neomasclisme. L'home neomasclista és l'home que afirma voler la igualtat de dones i homes i que es reafirma com a home progressista però que, a la pràctica, és contrari a l'aplicació de mesures afirmatives per assolir la igualtat de dones i homes, com per exemple les quotes paritàries. Reconeixen que les dones pateixen discriminacions i rebutgen qualsevol pràctica explícita que sigui discriminatòria per a les dones (com la violència en la parella, les violacions, les mutilacions genitals femenines, etc.) però s'oposen a mesures com la que hem dit. Fins i tot hi lluiten en contra perquè creuen que són contràries a la igualtat. Per exemple, estan en contra de les quotes de participació de les dones en política i òrgans de representació perquè consideren que és un insult, com si s'estigués infantilitzant la dona.

En aquest sentit, s'ha de vigilar també amb les noves masculinitats que poden sorgir i que poden ser assimilades i aprofitades pel patriarcat (Bonino, 2007). Distints/es autors/es posen el focus en com les noves masculinitats representades pel col·lectiu gai han estat assimilades en gran part pel patriarcat i han contribuït a enfortir les relacions de desigualtat entre homes i dones. En aquesta línia, s'ha parlat del procés d'homonormativització com a procés en el qual es produeix la constitució d'un

model normatiu del subjecte d'home gai en la societat occidental. Aquest model configuraria la integració de l'individu homosexual en la societat heteropatriarcal mitjançant un procés d'assimilació, en el qual les persones gais haurien de reproduir els cànons heteronormatius per tal de poder gaudir del mateix estatus i respecte que les persones heteronormatives.

Les noves masculinitats representades pel col·lectiu gai corren el risc de ser assimilades pel patriarcat, contribuint així a enfortir les relacions de desigualtat entre homes i dones.

Per exemple, es parla sobre com el fet de centrar les lluites del col·lectiu gai en l'assoliment del matrimoni pot haver enfortit el patriarcat en afermar la institució del matrimoni com a ideal en la trajectòria vital dels individus (López, 2015).

3. FITXA DEL MÒDUL

MÒDUL 3	La masculinitat hegemònica
Justificació	<p>Per assolir una transformació de l'actual societat patriarcal cap a una societat igualitària entre homes i dones és necessari revisar el concepte de masculinitat hegemònica i vincular els homes a la consecució d'aquest objectiu.</p> <p>La masculinitat hegemònica és el pilar que situa els homes en una posició de superioritat respecte a les dones i, per tant, representa un obstacle a l'hora de treballar per unes relacions igualitàries entre tots i totes. Una forma de desconstruir aquest model i de fer-ne partícips els homes és exposar la seva artificialitat i mostrar les conseqüències negatives que aporta no només a dones, sinó també a homes.</p> <p>Els continguts d'aquest mòdul s'orienten cap a l'assoliment d'aquests objectius: d'una banda, l'explicació dels conceptes bàsics relatius a la masculinitat hegemònica, i, de l'altra, la conscienciació sobre els prejudicis que provoca en homes i dones. Aquests dos objectius s'emmarquen dins de l'objectiu general de tot el programa de canviar la societat mitjançant la transformació personal de cada intern i interna cap a unes actituds no patriarcales.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació del concepte general de masculinitat hegemònica. - Explicació de com es constitueix l'ideal de masculinitat hegemònica mitjançant el procés de masculinització. - Exposició dels trets generals que caracteritzen la masculinitat hegemònica i aprofundiment en els principals. - Visibilització de noves masculinitats. - Pautes d'ajuda d'autoconeixement i de desconstrucció per als interns.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Donar a conèixer els conceptes bàsics de la masculinitat hegemònica i com es constitueix, tot mostrant la seva artificialitat. - Desenvolupar el sentit crític al voltant del concepte de la masculinitat hegemònica i el domini de l'home sobre la dona i l'entorn. - Conscienciar sobre les limitacions i les conseqüències negatives que el model de masculinitat hegemònica comporta per als homes. - Mostrar com la masculinitat hegemònica actua tant dins com fora dels centres penitenciaris, vinculant-hi les experiències pròpies dels interns. - Contribuir a la transformació dels esquemes mentals i conductuals dels interns actuals cap a uns esquemes allunyats de la masculinitat hegemònica.

Objectius específics	- Visibilitzar i reconèixer altres formes de viure la masculinitat que són més respectuoses amb les dones, altres homes i les minories sexuals.
Professional	Professional de l'àrea de tractament.
Temporalitat estimada	9 h aproximadament (sis sessions d'1 h i mitja).
Metodologia	Exposicions psicoeducatives breus per part dels professionals amb participació i torn lliure de paraules per als interns. Dinàmiques de grup.
Paraules clau	Masculinitat hegemònica – Procés de masculinització – Marcadors de virilitat – Poder – Domini – Agressivitat – Limitacions – Misogínia – Homofòbia – Neomasclisme – Noves masculinitats.

4. FITXA DE LES SESSIONS

SESSIÓ 3.1	Primera aproximació al model de masculinitat hegemònica
Justificació	La masculinitat hegemònica és un conjunt de pràctiques que busquen conformar un model ideal d'home que acaba sotmetent la dona, però que també presenta perjudicis per als homes i en limita el desenvolupament. Mitjançant el procés de socialització, el patriarcat conforma els esquemes mentals d'homes i nens, i per assolir-ho necessita classificar determinades característiques i actituds segons si són masculines o femenines. Com a conseqüència, hi ha determinades vivències, actituds i aspiracions que són vetades als nens i homes.
Continguts	- Presentació del mòdul 3. La masculinitat hegemònica. - Explicació del concepte de masculinitat hegemònica i primera aproximació a les seves característiques.
Objectius específics	- Introduir als interns i les internes els conceptes bàsics del model de masculinitat hegemònica. - Esbrinar quin concepte tenen interns i internes sobre com ha de ser un home o com no ha de ser un home. - Propiciar la reflexió crítica al voltant dels estereotips sobre com ha de ser un home.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	1. Presentació del mòdul 3. La feminitat hegemònica. 2. Realització de l'activitat 3.1.A Botxí o víctima (per a dones) i 3.1.B No has sentit que... (per a homes) 3. Inici d'un petit debat al voltant de les idees que tenen els interns i les internes sobre com ha d'actuar i com ha de ser un home.

Metodologia	<p>4. Explicació del concepte de masculinitat hegemònica a través de les afirmacions obtingudes durant les activitats i de les conclusions extretes del debat.</p> <p>5. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.</p>
Paraules clau	Masculinitat hegemònica – Home.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 3.1.A Botxí o víctima (per a dones) - Activitat 3.1.B No has sentit que... (per a homes)
SESSIÓ 3.2	El procés de socialització en nens i homes
Justificació	<p>La constitució del rol de gènere masculí es desenvolupa mitjançant l'adquisició de valors i pautes de comportament que modelen la identitat del nen cap al model hegemònic de masculinitat. Els mandats de gènere que el nen adquireix durant la infantesa i l'adolescència determinen la seva visió patriarcal del món.</p> <p>A més, al llarg de la seva vida l'home ha de seguir demostrant la seva pertinença al model mitjançant els marcadors de virilitat. Els marcadors de virilitat són accions que els homes han de seguir per actuar com el model hegemònic impera i que contribueixen a que siguin acceptats com a homes per altres homes i a no rebre sancions socials. Identificar i vincular les experiències pròpies dels interns amb els conceptes apresos al llarg del programa permet mostrar l'artificialitat del procés de socialització i del model hegemònic de masculinitat.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Recordatori del procés de socialització, adaptant-lo a la realitat del procés que viuen nens i homes. - Exposició de mandats de gènere i de marcadors de virilitat.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Comprendre el procés de masculinització i com determina el comportament i els esquemes mentals de nens i homes. - Identificar els mandats de gènere i els marcadors de virilitat en la societat. - Vincular les pròpies experiències dels interns als conceptes exposats en la sessió. - Reforçar els conceptes apresos en el mòdul 1.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Explicació dels continguts principals de la sessió. 3. Realització de l'activitat 3.2.A El món dels homes / Realització de l'activitat 3.2.B El món dels homes vist per les dones. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Socialització de gènere – Mandats de gènere – Marcadors de virilitat – Rol de gènere masculí – Hipermasculinitat.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 3.2.A El món dels homes - Activitat 3.2.B El món dels homes vist per les dones

SESSIÓ 3.3	La repressió de les emocions
Justificació	<p>Un dels pilars primordials de la construcció del rol de gènere masculí és la repressió de les emocions, en clara contraposició amb la construcció del rol de gènere femení. Els sentiments i les emocions són un element relatiu al món femení i, per tant, qualsevol expressió d'aquests per part de nens i homes és fortament sancionada. No obstant això, l'home té dret a expressar aquelles emocions prohibides a les dones, com per exemple la ira, l'agressivitat, la valentia, etc. En conseqüència, els homes aprenen a expressar els seus dubtes, malestar, etc. de forma agressiva i controladora, cosa que es reflecteix en el seu comportament relacional amb homes, dones o amb ells mateixos.</p> <p>Aquesta sessió és la primera que aprofundeix en els elements principals de la masculinitat hegemònica per poder constatar la seva artificialitat tant per a homes com per a dones. Ha d'estar orientada, d'una banda, a mostrar clarament com el patriarcat reprimeix el lliure desenvolupament de les habilitats emocionals d'homes i nens, i, de l'altra, a conscienciar els interns sobre la possibilitat de formar nous models de masculinitat que els atorguin més possibilitats de ser ells mateixos, d'expressar-se lliurement i de gestionar millor els seus conflictes.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació de la repressió de les emocions com a element primordial de la construcció del rol de gènere masculí. - Dotar els interns de pautes per aconseguir alliberar-se de les pressions internes i externes per l'expressió de sentiments i emocions.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Aprofundir en un dels elements primordials de la constitució del rol de gènere masculí. - Conscienciar sobre la repressió de les emocions i dels sentiments en els homes com una construcció social i cultural que perjudica a tothom. - Propiciar la reflexió crítica sobre el model hegemònic de masculinitat, prenent com a punt de partida les sancions a les expressions de sentiments i emocions. - Dotar els interns de pautes de conducta més adients que els ajudin a alliberar-se de la repressió.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Realització de l'activitat 3.3.A Expressió de les emocions. 3. Realització de l'activitat 3.3.B Visionat del vídeo <i>Los hombres también sienten</i>. 4. Oferir una explicació sobre pautes i conductes que els ajudin a expressar les seves emocions i sentiments (en el cas dels interns). 5. Pot iniciar-se un debat sobre si consideren que els homes reprimeixen les emocions i si els agradaria que fos al contrari o sobre els motius pels quals ho fan (en el cas de les internes). 6. Tancament de la sessió: oferir un espai a participants perquè puguin expressar-se amb privacitat amb els/les professionals.

Paraules clau	Repressió – Emocions – Sentiments – Duresa – Fredor – Noves masculinitats.
Observacions	És aconsellable portar a terme les dues activitats en el mateix ordre establert.
Recursos	- Activitat 3.2.A Expressió de les emocions. - Activitat 3.3.B Visionat del vídeo <i>Los hombres también sienten</i> .
SESSIÓ 3.4	L'heterosexualitat obligatòria
Justificació	<p>Un dels elements centrals en la perpetuació del patriarcat és l'heterosexualitat obligatòria. L'heterosexisme és un sistema aliat amb el patriarcat que busca la normativitat del model hegemònic de masculinitat mitjançant l'enaltiment de l'heterosexualitat com a única opció sexual desitjable. El model de masculinitat hegemònica promou que els homes facin una ostentació constant d'impulsos sexuals envers les dones i converteix el sexe en un mitjà per expressar les emocions reprimides. El sexe heterosexual es converteix en un símbol de triomf, mentre que mostrar una orientació sexual distinta de l'estrictament heterosexual es rebutja i se sanciona.</p> <p>Aquesta sessió vol, per una banda, exposar aquesta realitat i visibilitzar els prejudicis contra els homes que no s'adeqüen al model descrit, i, per l'altra, propiciar valors de tolerància vers les persones que no s'adeqüen a aquest model. Tot i que la sessió està centrada en les persones homosexuals i bisexuals, també es pot conscienciar sobre aquells homes que, tot i ser heterosexuals, no s'adeqüen al model d'heterosexualitat imperant (per exemple, homes que practiquen una sexualitat més respectuosa i allunyada de l'agressivitat, homes asexuals, homes que tenen una relació oberta, etc.).</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Conseqüències negatives de l'heteropatriarcat en els homes. - Reforçament de conceptes exposats en anteriors sessions d'altres mòduls, relacionats amb l'heterosexualitat obligatòria. - Exposició de la realitat dels homes gais i bisexuals, de les discriminacions i dels prejudicis que pateixen a causa de l'heterosexualitat obligatòria.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Comprendre en què consisteix l'heterosexualitat obligatòria i les seves conseqüències més directes. - Visibilitzar la realitat dels homes que no s'identifiquen com a heterosexuals. - Propiciar la reflexió crítica al voltant de l'heterosexualitat obligatòria. - Promoure en les persones privades de llibertat actituds de tolerància i respecte vers el col·lectiu gai i bisexual. - Reforçar conceptes exposats en anteriors sessions.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.

Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Realització de l'activitat 3.4.A La primera cita. 3. Realització de l'activitat 3.4.B Ser home. Ser dona. 4. Inici d'un debat. Reflexió sobre els prejudicis i les discriminacions que pateixen els homes gais i bisexuals. Es pot plantejar: què creieu que passa per la ment d'un noi adolescent que se sent atret per altres homes? per què creieu que hi ha tant rebuig cap a persones homosexuals? creieu que aquest rebuig se sosté en algun fet biològic? si tinguéssiu un fill i decidís sortir de l'armari, com us sentiríeu? En tot moment, posar de relleu aquells comentaris que siguin homòfobs o erronis i oferir una perspectiva més igualitària i tolerant. 5. Tancament de la sessió: oferir un espai a participants perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Heterosexualitat obligatòria – Heterosexisme – Heteropatriarcat – Homofòbia – Bifòbia – Homosexual – Bisexual.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 3.4.A La primera cita. - Activitat 3.4.B Ser home. Ser dona.
SESSIÓ 3.5	El menyspreu a la feminitat i l'agressivitat com a forma de relacionar-se
Justificació	<p>Les úniques emocions permeses als homes són les relacionades amb l'ús desmesurat de la força física: ira, agressivitat, valentia, etc. Aquesta agressivitat legitimada es reflecteix en les relacions que estableixen els homes envers altres individus, amb ells mateixos i fins i tot amb altres animals o amb l'entorn. Així, el contacte amb les altres persones es vicia amb un comportament patriarcal que aconsegueix allunyar encara més els homes d'una actitud tolerant i menys perjudicial, ja que els dificulta establir llaços més propers i sans amb altres homes o amb dones.</p> <p>D'altra banda, la constitució del rol de gènere masculí es fa en contraposició amb el femení. Tot allò que no és femení passa a ser masculí. Aquesta contraposició origina que les dones estiguin en una situació de subordinació i fa que la conformació del rol de gènere masculí adquireixi com a element central el rebuig i el menyspreu de tot allò femení, incloses les persones portadores d'aquesta identitat.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Recordatori de la formació del rol de gènere masculí en contraposició al femení. - Exposició de com l'agressivitat i la competència estan presents en la forma de relacionar-se amb altres individus i l'entorn.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar com les relacions dels homes amb altres individus estan marcades per valors patriarcals. - Conscienciar sobre com el procés de masculinització es fa partint del rebuig i menyspreu a tot allò femení. - Propiciar conductes més igualitàries i respectuoses en els interns respecte al tracte amb altres persones i el seu entorn.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.

Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Realització de l'activitat 3.5.A Violència en els jocs infantils i/o Activitat 3.5.B Visionat del vídeo ¿Qué significa hacer algo como una niña? 3. Explicació dels conceptes relatius a la sessió i reflexió a partir de les conclusions de les activitats anteriors. 4. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Feminitat – Masculinitat – Misogínia – Menyspreu – Agressivitat – Competència.
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 3.5.A Violència en els jocs infantils. - Activitat 3.5.B Visionat del vídeo ¿Qué significa hacer algo como una niña?
SESSIÓ 3.6	Noves masculinitats
Justificació	<p>Les anomenades noves masculinitats són nous models de conducta en homes que no mantenen els rols de gènere ni les relacions de desigualtat: deixen de banda l'agressivitat, la ira i la competència en la seva quotidianitat, tenen actituds igualitàries amb les dones i amb els homes que no s'ajusten al model hegemònic de masculinitat, es responsabilitzen de les tasques de la llar i de la cura de la mateixa forma que la dona, defensen la lluita de les dones per a l'assoliment dels mateixos drets, etc.</p> <p>No obstant això, s'ha de vigilar amb el sorgiment dels neomasclismes, que rebutgen la discriminació cap a les dones explícita i menys tolerada en la societat, però que, a la pràctica, segueixen mantenint un discurs i unes pràctiques que ajuden a mantenir el patriarcat. Per exemple, ens trobem amb homes que rebutgen la violència cap a les dones, però que s'oposen a les mesures de discriminació positives.</p>
Continguts	- Mostra de nous models de masculinitat.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar nous models de masculinitat. - Propiciar conductes que siguin respectuoses amb les dones i amb els homes que no s'adeqüin al model hegemònic de masculinitat.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici de la sessió: aclariment de dubtes, si s'escau. 2. Concepte de noves masculinitats. Mostra d'exemples i incidència en les qualitats que representen. 3. Activitat 3.6.A Vídeos d'homes actuant contra agressions sexuals. 4. Inici d'un debat sobre l'adquisició per part dels homes d'una actitud més igualitària i respectuosa. Es pot orientar amb preguntes com: què us semblen aquests models d'home? creieu que un home que actua d'aquesta manera és menys home? per què? us sentiríeu més segures i respectades si els homes es comportessin així (a les internes)? creieu que us beneficiaria adoptar un comportament així (als interns)?

Metodologia	5. Activitat 3.6.B L'amor és xulo. 6. Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb professionals.
Paraules clau	Noves masculinitats – Neomasclisme.
Recursos	- Activitat 3.6.A Vídeos d'homes actuant contra agressions sexuals. - Activitat 3.6.B L'amor és xulo.

5. FITXA DE LES ACTIVITATS

Sessió 3.1	Primera aproximació al model de masculinitat hegemònica
ACTIVITAT 3.1.A	Víctima o botxí
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència sobre com el model patriarcal té conseqüències negatives per a dones i homes. - Propiciar una reflexió crítica sobre el fet que els homes també paguen un preu pel model hegemònic que els dona poder, encara que les conseqüències per a les dones siguin a canvi de no res. - Donar alternatives per a la construcció d'un altre model més igualitari i que fomenti el creixement i desenvolupament d'homes i dones.
Temps estimat	1 h.
Materials	Fotocòpies del conte.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pluja d'idees durant la qual es demanarà a les participants que diguin <u>quins beneficis</u> té el masclisme per als homes (per exemple, no fer tasques domèstiques, més temps lliure, no preocupar-se pels fills, guanyar més diners, ocupar llocs de poder...). Anotar les idees en una columna a la pissarra. 2. A continuació, demanar una altra pluja d'idees sobre les <u>conseqüències</u> de la societat patriarcal <u>per a les dones</u> (per exemple, treballs menys remunerats, fer tasques domèstiques, ser tractades com a objectes sexuals, subordinació, maltractaments, poc temps per al desenvolupament personal...). 3. Iniciar un <u>debat</u> demanant que les internes reflexionin sobre si la societat patriarcal només aporta beneficis als homes o també els perjudica. Alguns dels temes que poden sorgir són: la pressió per ser competitius, no ser mai «perdedors», i com això els afecta; haver d'amagar sentiments, ja que no està ben vist que plorin o que manifestin tendresa, amb els desequilibris emocionals i físics (depressions, malalties per somatització, propensió a l'agressivitat...) que això implica; normalment es perden l'oportunitat de criar els fills; no poden triar determinades ocupacions o opcions de lleure perquè «no són d'homes»; pateixen pressió per no haver de ser mantinguts i poder guanyar més que una dona; tenen limitacions a l'hora de vestir-se o externalitzar emocions;

Desenvolupament	<p>exigència en temes de sexualitat; sempre han de ser forts, durs, amar el risc, no defallir, etc.</p> <p>4. Reflexió final: considerar de quina manera el model hegemònic té conseqüències negatives per als homes. És el preu que han de pagar per mantenir una posició de poder dins del sistema. Un altre model és possible i homes i dones han de construir-lo. El primer pas és prendre consciència de la injustícia del sistema actual. La dona és dins d'una gàbia i l'home en una gàbia d'or. Ambdós han d'aspirar a un món més just, igualitari i lliure. La dona hi té un paper clau, a través de la socialització, però l'home ha de ser capaç de renunciar a la seva posició de superioritat.</p> <p>5. Lectura en veu alta del conte <i>Com arreglar el món</i> per reforçar la reflexió anterior: el canvi cap a una societat més justa amb valors més equitatius és en mans de tots, dones i homes.</p>
Recursos	Conte <i>Com arreglar el món</i> .
Observacions	El conte és una adaptació d'un relat atribuït a Gabriel García Márquez.
Sessió 3.1	Primera aproximació al model de masculinitat hegemònica
ACTIVITAT 3.1 B	No has sentit que...? (per a homes)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar els participants d'eines d'identificació de mandats de gènere que afecten els homes. - Prendre consciència sobre com la pressió social basada en un model hegemònic també afecta negativament els homes. - Propiciar una reflexió crítica al voltant de la societat patriarcal i la recerca de models igualitaris.
Temps estimat	30 min.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es demana als membres del grup que es posin drets al centre de la sala. 2. S'indica que a continuació el/la professional llegirà en veu alta una sèrie de frases que habitualment se senten en la societat patriarcal i que, possiblement, a ells personalment, se'ls hauran dit més d'una vegada. 3. Començar a dir frases. Si l'han sentida referida a ells mateixos o a terceres persones, posar-se a la dreta. Si no, posar-se a l'esquerra. Tornar al centre per escoltar la frase següent. 4. En acabar la lectura, iniciar un petit debat: <ul style="list-style-type: none"> - Com s'han sentit? - Què fomenten aquestes frases, segons ells? - Com afecten els homes? - Alguna d'aquestes frases resulta especialment punyent per a ells o els fa sentir incòmodes? Quina? Per què? - Pensen que la societat també exerceix sobre els homes una pressió que és injusta i que se'ls demanen comportaments amb els quals no estan d'acord o no es troben bé?

Desenvolupament	<ul style="list-style-type: none"> - Aquestes frases són pronunciades alguna vegada per les dones? Elles també perpetuen un model patriarcal que resulta pernicios per als homes en alguns aspectes? - A qui beneficia el model patriarcal? Als homes? A les dones? A algú?
Recursos	Llistat amb les frases que el professional ha de llegir.
Observacions	Aquesta activitat està pensada exclusivament per a grups constituïts per homes.
Sessió 3.2	El procés de socialització en nens i homes.
ACTIVITAT 3.2.A	El món dels homes
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar d'eines d'identificació de mandats de gènere i de marcadors de virilitat en el recorregut vital d'un home. - Conscienciar sobre l'artificialitat dels arquetips d'home. - Propiciar una reflexió crítica al voltant de la masculinitat hegemònica. - Potenciar nous models de conducta més igualitaris i respectuosos en els interns.
Temps estimat	45 min.
Materials	Fulls, bolígrafs, papers amb situacions escrites.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es divideix el grup en subgrups de 3-4 persones. 2. Cada grup agafa d'una capsa un paper on hi haurà anotada una situació quotidiana que un home pot viure. Les opcions han de ser llocs o situacions en què els marcadors de virilitat hi siguin presents. Per exemple: (a) anar al bar a veure un partit de futbol amb els amics, (b) celebrar que fa un any que estàs amb la teva parella, (c) anar a una reunió de feina amb companys i companyes, (d) anar a una discoteca amb els amics, etc. 3. En un full, cada subgrup ha d'escriure com s'imaginen que es desenvoluparia la situació si hi fossin ells. Han d'escriure de què parlarien, com actuarien, com es relacionarien amb les persones de l'entorn, quines frases creuen que són típiques en aquestes situacions, etc. 4. S'inicia una ronda en la qual cada grup posa en comú la situació redactada. Per facilitar la comprensió se'ls pot demanar que representin la situació. 5. Un cop acabades les exposicions, el/la professional pregunta als membres de cada subgrup si han detectat marcadors de virilitat o mandats de gènere en alguna de les exposicions. Es poden enumerar alguns marcadors que hagin trobat (que beuen massa, que tenen un comportament sexual agressiu amb les dones, que utilitzen insults homòfobs i masclistes per defensar el seu partit, etc.) per tal de facilitar el debat. 6. S'obre un espai de reflexió sobre per què s'ha d'actuar així i sobre com han après a comportar-se d'aquesta forma.
Observacions	Dinàmica adaptada de <i>Hombres tratando con Hombres. Pautas para facilitadores de talleres de Masculinidad en América central</i> (2007).

Sessió 3.2	El procés de socialització en nens i homes
ACTIVITAT 3.2.B	El món dels homes vist per les dones
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Dotar les dones d'eines d'identificació de mandats de gènere i de marcadors de virilitat en el recorregut vital d'un home. - Conscienciar-les sobre l'artificialitat dels arquetips d'home. - Propiciar una reflexió crítica al voltant de la masculinitat hegemònica i les seves conseqüències. - Potenciar nous models de conducta més igualitaris i respectuosos.
Temps estimat	30 min.
Materials	Fulls, bolígrafs, papers amb situacions escrites.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es divideix el grup en subgrups de 3-4 persones. 2. Es demanarà a les internes que durant l'activitat intentin pensar en els homes que coneixen i en la seva forma de comportar-se en situacions quotidianes. 3. Cada grup treu d'una capsa un paper on hi haurà anotada una situació quotidiana que un home pot viure. Les opcions han de ser llocs o situacions en què els marcadors de virilitat hi siguin presents. Per exemple: (a) anar al bar a veure un partit de futbol amb els amics, (b) celebrar que fa un any que estàs amb la teva parella, (c) anar a una reunió de feina amb companys i companyes, (d) anar a una discoteca amb els amics, (e) acompanyar una amiga a veure una pel·lícula romàntica i molt sentimental, etc. 4. Es deixaran uns minuts perquè cada grup prepari la representació de la situació en la qual en un Role Playing les internes hauran de comportar-se com els homes que coneixen. Han de pensar de què parlarien, com actuarien, com es relacionarien amb les persones de l'entorn, quines frases creuen que són típiques d'aquestes situacions, etc. 5. S'inicia una ronda en la qual cada grup escenifica la situació davant la resta. 6. Un cop acabades les escenificacions, el formador o formadora pregunta a cada subgrup si ha detectat marcadors de virilitat o mandats de gènere en alguna de les representacions. El/la professional pot enumerar alguns marcadors que hagi trobat per tal de facilitar el debat: beuen massa, tenen un comportament sexual agressiu amb les dones, utilitzen insults homòfobs i masclistes per defensar el seu partit, fan gestos «masculins»; no manifesten emocions ni ploren, etc. 7. Reflexionar sobre per quina raó els homes es comporten així i qui els ensenya a fer-ho. Pensar en si això els ajuda a ser feliços o si, a vegades, com els passa a les dones, els mandats de gènere també constitueixen una càrrega per a ells. Buscar alternatives.
Observacions	Aquesta activitat va adreçada al grup de dones. Quan es treballi amb homes es farà la 3.2.A El món dels homes.

Sessió 3.3	La repressió de les emocions
ACTIVITAT 3.3.A	Expressió de les emocions
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar com la construcció de la masculinitat comporta la restricció de les emocions. - Reflexionar sobre l'expressió de les emocions i del dolor en els homes. - Potenciar l'expressió de les emocions en els interns.
Temps estimat	45 min.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Es faran grups petits. 2. L'instructor o instructora donarà diferents situacions a cada grup. Els components hauran de representar-les i expressar els sentiments que els produeixen amb sinceritat, tal com ho farien ells mateixos (per exemple: com reaccionaries?, què diries i com?, quins comentaris faries?...). En el cas dels grups d'internes, hauran de fer el mateix però intentant expressar-se tal com ho fan els homes. 3. A cada grup, se li donarà un foli amb la descripció de tres situacions perquè elaborin la representació. Es deixaran 15 minuts per preparar-les. 4. Cada grup representarà, davant la resta, les tres situacions. 5. Un cop finalitzades les representacions, l'instructor o instructora convida a obrir un debat per destacar i visibilitzar les similituds i diferències de les diferents maneres d'expressar els sentiments/emocions en cadascuna de les situacions plantejades, iniciant així una reflexió en què es preguntin: <ul style="list-style-type: none"> - grup d'homes: creieu que mostreu clarament les emocions o que les reprimiu? són fàcils d'entendre o no? us ha costat expressar-les? - grup de dones: creieu que són prou entenedores les expressions de les emocions dels homes? haurien d'expressar-les més? les exterioritzen o les reprimeixen? 6. Un cop finalitzat el debat, l'instructor o instructora explica com el model hegemònic de masculinitat es construeix al voltant de la idea que l'home no ha d'expressar el que sent.
Recursos	- Fulls amb les situacions.
Observacions	<p>En funció de les característiques del grup d'internes o internes les situacions es poden adaptar, modificar, allargar, especificar més, etc. i es poden assignar més de tres situacions.</p> <p>Els homes han d'expressar com ells mateixos reaccionarien en cada situació, en canvi les dones han d'expressar com creuen que els homes reaccionarien.</p>
Sessió 3.3	La repressió de les emocions
ACTIVITAT 3.3.B	Visionat del vídeo <i>Los hombres también sienten</i>
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar com la construcció de la masculinitat comporta la restricció de les emocions. - Reflexionar sobre l'expressió de les emocions i del dolor en els homes. - Potenciar l'expressió de les emocions en els interns.

Temps estimat	30-40 min. Durada del vídeo: 1'38".
Materials	Ordinador, projector de vídeo, connexió a Internet o pendrive amb el vídeo descarregat.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. L'instructor o instructora mostra el vídeo. 2. S'inicia una ronda perquè usuaris i usuàries puguin manifestar la seva opinió sobre el vídeo. 3. L'instructor o instructora convida a obrir un debat en què els usuaris puguin explicar moments en què han sentit aquesta repressió d'emocions i sentiments. La instructora o instructor ha de facilitar el desenvolupament del debat mitjançant preguntes com: algun cop algú ha sentit tristesa i ha hagut de dissimular-ho? algun cop us heu sentit ferits emocionalment i no ho heu volgut expressar? per què no ho heu expressat? creieu que realment un home ha de reprimir les seves emocions? per què? En el cas de les usuàries, la instructora o instructor pot optar per fomentar un debat sobre si creuen que els homes han d'expressar més les seves emocions i sentiments. 4. Un cop finalitzat el debat, explicar com el model hegemònic de masculinitat es construeix al voltant de la idea que l'home no ha d'expressar el que sent.
Recursos	Vídeos descarregats o connexió a Internet: <i>Los hombres también sienten</i> (1'38"). bit.ly/LoshombrestambiensientenYT
Observacions	Font: YouTube
Sessió 3.4	L'heterosexualitat obligatòria
ACTIVITAT 3.4.A	La primera cita
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre el model d'heterosexualitat i les conseqüències socials de les transgressions. - Descobrir els nostres propis prejudicis sobre l'homosexualitat i les seves manifestacions. - Revisar els conceptes d'orientació sexual, expressió i identitat de gènere. - Fomentar l'escolta activa i l'interès per la resta.
Temps estimat	20 min.
Materials	Pissarra, fotocòpies amb el conte.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Repartir les fotocòpies amb el conte i després d'uns minuts demanar algun voluntari/a per llegir-les en veu alta. 2. Un cop llegides iniciar un debat basat en les següents preguntes: <ul style="list-style-type: none"> - Com pensàveu que acabaria el conte? - Per què? - Hi ha alguna cosa que us ha sorprès? - Quin final us agradaria? - Què penseu d'altres maneres de viure la sexualitat que no siguin heterosexuales? - Creieu que la sexualitat i la forma de viure-la té a veure amb les normes?

Desenvolupament	- Hi ha una única forma de viure la sexualitat? N'hi ha alguna de millor? - A partir de la informació que proporciona la història, podem deduir l'orientació sexual dels protagonistes, la seva expressió de gènere i la identitat?
Recursos	Conte per repartir entre els participants.
Observacions	Aquesta activitat és una adaptació de la titulada «¿Por qué crees eso?», de Creación Positiva en <i>La maleta de la señorita Crespis</i> . On line: web de creacionpositiva.org. http://creacionpositiva.org/banco-de-recursos/MALETA%20SRTA%20CRESPIS/07_dinamicas.pdf

Sessió 3.4	L'heterosexualitat obligatòria
ACTIVITAT 3.4.B	Ser home. Ser dona.
Objectius	- Reflexionar sobre els models d'heterosexualitat i les conseqüències socials de les transgressions. - Desenvolupar un sentit crític sobre el tractament del gènere en la comunicació. - Fomentar l'escolta activa i l'interès per la resta.
Temps estimat	30 min.
Materials	Pissarra, projector.
Desenvolupament	1. Visualitzar l'anunci <i>Maracuyada H2OH</i> i <i>Uno de cada 10 hombres es gay</i> . 2. Iniciar-ne un debat. Copsar el coneixement sobre els prejudicis que acompanyen els comportaments o expressions de gènere no normatius. Reforçar conceptes d'estereotips de gènere, identitat, expressió de gènere, etc. 3. Preguntar quin comportament s'espera socialment d'un home i d'una dona i com la transgressió està penada culturalment. Reflexionar si es percep una evolució en aquest sentit.
Recursos	- Projector. - Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Maracuyada H2OH</i> (0'50"). bit.ly/MaracuyadaH2OHYT <i>Uno de cada 10 hombres es gay</i> (0'50"). bit.ly/PUBLICIDADAFERNET_YT

Sessió 3.5	El menyspreu a la feminitat i l'agressivitat com a forma de relacionar-se
ACTIVITAT 3.5.A	Violència en els jocs infantils
Objectius	Reflexionar sobre el menyspreu de la feminitat i l'agressivitat com a forma de relació
Temps estimat	1 h.
Materials	Fulls, llapis, retoladors, guix, pissarra.
Desenvolupament	1. S'inicia una pluja d'idees entre els interns i les internes sobre quins jocs són més adequats per a nenes i quins per a nens. 2. Es conforma el grup en petits subgrups de 2-3 persones que hauran d'escollir un dels jocs.

Desenvolupament	<p>3. Cada grup ha de representar en forma de Role Playing el joc escollit.</p> <p>4. S'inicia un debat per reflexionar sobre els elements diferenciadors entre els jocs de nens i nenes. En els annexos poden trobar-se algunes qüestions per elaborar les reflexions i preguntes per motivar els i les internes.</p>
Recursos	Annex amb reflexions i preguntes.
Observacions	Dinàmica adaptada de la «Proposta educativa per a l'apoderament de noies adolescents i joves del Centre Educatiu Can Llupià des d'una perspectiva de gènere».
Sessió 3.5	El menyspreu a la feminitat i l'agressivitat com a forma de relacionar-se
ACTIVITAT 3.5.B	Visionat del vídeo ¿Qué significa hacer algo como una niña?
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilitzar el menyspreu cap a la feminitat com un factor elemental de la construcció de la masculinitat hegemònica. - Reflexionar sobre les expressions quotidianes que perpetuen el menyspreu cap a la feminitat. - Potenciar dinàmiques de respecte cap a les dones i fomentar el llenguatge inclusiu en els interns i les internes.
Temps estimat	30 min. Duració del vídeo: 3'11".
Materials	Projector de vídeo, ordinador amb connexió a Internet o pendrive amb el vídeo descarregat.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. S'escullen voluntaris/es en el grup per desenvolupar diverses accions que els comunicarà l'instructor/a. Les accions han de reflectir el menyspreu cap a la dona en el llenguatge, per tant han de ser accions com «plorar com una nena», «córrer com una nena», etc. 2. Es projecta el vídeo ¿Qué significa hacer algo como una niña? 3. Un cop vist el vídeo, es pregunta a les persones que han actuat abans si canviarien ara la seva acció. 4. Es pregunta als altres interns i internes si creuen que el llenguatge perpetua insults i menyspreu cap a les dones i se'ls convida a reflexionar per què ho creuen. 5. Finalment, s'inicia una ronda perquè interns i internes facin propostes de llenguatge inclusiu (expressions que no menyspreïn les dones, que no siguin sexistes, etc.).
Recursos	Vídeo descarregat o connexió a Internet: ¿Qué significa hacer algo como una niña? (3'11"). bit.ly/haceralgoComoNinaYT
Sessió 3.6	Noves masculinitats
ACTIVITAT 3.6.A	Visionat de vídeos d'homes actuant contra agressions sexuals
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Mostrar nous models de masculinitat que rebutgen les agressions sexuals i el domini de l'home envers la dona. - Conscienciar sobre la necessitat que els homes denunciïn els actes masclistes que veuen.

Objectius	- Potenciar la reflexió crítica sobre el model de masculinitat hegemònic.
Temps estimat	30 min. Durada del primer vídeo: 1'13" / Durada del segon vídeo: 1'10".
Materials	Projector de vídeo, ordinador, connexió a Internet o pendrive amb els vídeos descarregats.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. El formador o formadora projecta els vídeos. 2. S'obre un debat sobre l'actuació dels tres cantants en els seus concerts davant d'una agressió masclista. Es pot motivar el debat amb preguntes com: què us sembla que hagin interromput el seu concert per denunciar una agressió masclista? vosaltres heu presenciat mai un acte masclista? com heu actuat? creieu correcte que un home denunciï públicament una agressió masclista? creieu que els homes han de participar en la lluita contra els actes masclistes?
Recursos	Vídeos descarregats o connexió a Internet: <i>Sam Carter, solista d'«Architects», atura el seu concert per denunciar l'agressió sexual d'una dona del seu públic (1'13")</i> . bit.ly/SamCarterConcertYT Casa Editorial «El Tiempo». <i>Pearl Jam detiene un concierto por una agresión machista (1'10")</i> . bit.ly/PearlJamConcertYT
Observacions	Aquesta dinàmica conté material que pot no ser apte per a tots els grups, ja que són denúncies públiques sobre agressions sexuals. Resta sota la consideració de l'instructor o instructora portar a terme aquesta activitat. La realitzarà només si creu que és adient per al grup.

Sessió 3.6**Noves masculinitats****ACTIVAT 3.6 B****L'amor és xulo**

Objectius	- A partir de la poesia i l'emoció, establir pautes per a les relacions basades en el respecte, la llibertat i la igualtat. - Fomentar la reflexió sobre com es viuen les pròpies relacions sentimentals.
Temps estimat	15 min.
Materials	Paper i llapis. Fotocòpies de les poesies.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dividir el grup en subgrups de 3-4 persones. 2. Repartir les poesies i els textos i demanar que els llegeixin individualment i que, en grup, triïn el que més els agrada o amb el que se sentin identificats. 3. Reunir el grup complet i demanar a un representant de cada subgrup que faci en veu alta la lectura del poema triat. 4. Es demanarà la raó per la qual s'ha escollit i quins aspectes els agraden o els sobten més. 5. Iniciar un debat en grup per destacar els valors que transmeten i que conformen el model de relacions sentimentals que es defensa en aquests textos. Aquest nou model correspon a les noves

Desenvolupament	<p>masculinitats i feminitats. Intentar que connectin aquests valors amb alguna vivència personal preguntant-los si viuen les relacions d'aquesta manera, si volen fer-ho o si ho troben factible. Alguns dels punts que es poden deduir dels textos són:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El tipus de relació triat sempre és cosa de persones lliures, però el fonament és la igualtat, no la subordinació de cap de les persones. - La llibertat és la base perquè una relació funcioni. - El respecte mutu com a valor. - Ha d'estar basada en l'afirmació ben entesa, no en la negació de qualsevol de les parts. - L'autoestima com a base. - No s'ha d'idealitzar l'altre, sinó acceptar-lo tal com és, sense voler-lo canviar. <p>6. Agrair la participació.</p>
Recursos	Annex amb recull de poemes.
Observacions	<p>Tots els textos s'han extret de la web: www.elamoreschulo.es Aquesta pàgina es renova amb reculls de poemes o narrativa poètica sobre un nou model d'amor. El professional pot actualitzar els textos proposats o triar-ne d'altres.</p>

6. RECURSOS MÒDUL 3

Recurs Activitat 3.1.A. Botxí o víctima

Com arreglar el món

Un prestigiós sociòleg havia rebut l'encàrrec de les Nacions Unides de presentar un projecte global per solucionar els problemes del món. N'eren molts: guerres, fam, desigualtats, injustícies, discriminacions econòmiques, socials, violència, etc. No era fàcil trobar una solució i estava realment angoixat per culpa de l'encàrrec.

La seva filla de quatre anys rondava pel despatx i demanava l'atenció del seu pare. Volia jugar. El pare no tenia temps per perdre, així que intentava fer-li entendre que no era moment per a jocs i que ell tenia una tasca més important per fer.

Davant la insistència de la petita, va pensar a distreure-la amb una intel·ligent estratègia. Va agafar una pàgina d'una revista en què hi havia la representació d'un mapamundi, la va arrencar i la va trossejar com si fos un trencaclosques. Va donar els paperets, tots barrejats, a la seva filla perquè intentés refer-lo. Li agradaven els trencaclosques i, a més, estava segur que la nena trigaria una bona estona a molestar-lo, ja que, evidentment, amb quatre anys, mai havia vist un mapa del món i, per tant, no podria reconstruir-lo fàcilment.

Però...

Al cap de pocs minuts la filla torna a molestar l'investigador:

- Papà, ja he acabat. El món està arreglat.

I, efectivament, tots els trossets encaixaven perfectament.

- Però, filla meva, com ho has fet? Que coneixies el món?

- No. No sabia com era, però darrere d'aquesta fotografia del món hi havia la d'un home, i aquest sí que el conec.

He arreglat l'home i el món s'ha arreglat tot sol! –va dir amb un somriure lluminós.

El pare va pensar que ja sabia què dir en la seva ponència. La solució dels problemes del món, per molt difícils que siguin, està a l'abast de l'ésser humà. Si canviem les mentalitats d'homes i dones, podem crear un món millor.

Adaptació d'un conte atribuït a Gabriel García Márquez

Recurs Activitat 3.1.B. No has sentit que.. (per a homes)

	SI	NO
Els homes no ploren		
El cotxe petit, serà el de la teva noia, no?		
No siguis maricón!		
La teva dona et té agafat pels ous		
Fas classes de ball? Vols que et regali una faldilleta?		
Els nens no juguen a nines		
Però què et passa? Ets gai, o què? Que consti que tinc molts amics gais...		
Comporta't com un home!		
Corres com una nena		
En els meus temps hi havia homes de veritat		
Ah, però tu ets qui planxa a casa?		
No compris aquesta camisa. El rosa és de noies		
Ah, però la teva dona guanya més que tu?		
Ets massa sensible per ser un tio		
Ja, ja... ja veig qui porta els pantalons a casa teva...		
Ensenya-li qui mana! I si et replica... un parell d'hòsties!		
Quina mariconada beus? Sense alcohol? Això és cosa de ties		
Ets pitjor que una dona!		
De veritat que plores amb les pel·lícules?		
És la segona vegada que sortiu i encara no te l'has tirat?		
Hi ha dones i tu et bellugues per parar la taula?		
Li hauries de partir la cara!		

	SI	NO
Si no t'hi enfrontes, és que no tens ous		
El Manel encara no treballa. Clar, com que la seva dona treballa, ell prefereix ser un mantingut que buscar feina		
Fem l'última ronda. O és que no aguantes més, «nenaza»?		
Ah, però ets tu qui ha de canviar els bolquers? Per què no ho fa l'àvia?		
Ets un tou! No tens el que un home ha de tenir		

Recurs Activitat 3.3.A. Representació de les emocions

SITUACIONS

A- Heu quedat amb les vostres amistats i decidiu anar al bar a prendre alguna cosa, parlar i divertir-vos. Com que fa bon temps, decidiu que seureu a la terrassa i així podreu fumar. Quan arribeu veieu que totes les taules estan ocupades i decidiu esperar. Al cap de cinc minuts en queda una lliure, però arriba un grup i ocupa la taula sense mirar si havia algú esperant.

- Com reacciones? Què els dius i com?

B- Vas conduint el cotxe i el semàfor canvia ràpidament, es posa vermell i frenes de cop. El cotxe que tens darrere no reacciona a temps i et clava un cop per darrere.

- Com reacciones? Què dius i com?

C- És el dia del teu aniversari, la teva parella, família i/o amics i amigues decideixen fer-te una festa sorpresa en un xiringuito de la platja. Per poder-t'hi portar un amic o amiga t'ha d'enganyar. Primer et queixes perquè no entens res i no tens ganes d'anar enlloc, al final hi accedeixes i hi vas. Quan arribes veus la festa que t'han preparat, la gent que hi ha, els regals, la música, etc.

- Com reacciones? Quins comentaris fas i com els fas?

D- La setmana passada vas decidir començar a buscar feina, vas deixar currículums a diferents llocs. Avui t'han trucat d'una empresa de missatgeria perquè demà vagis a signar el contracte i comencis a treballar.

- Com reacciones? Quins comentaris fas? A qui l'hi comentes i com?

E- T'adones que al teu fill de set anys li agraden molt les activitats com la dansa, la cuina, jugar amb nines, cotxets i estris de la casa. Veus que té més amigues nenes que no pas nens, que no li agrada jugar a futbol ni fer el bèstia, que s'emociona i plora quan està trist, etc.

- Com reacciones? Quins comentaris li fas? Com t'ho prens?

F- Estàs tranquil·lament a casa, reps una trucada telefònica que t'informa que el teu germà està molt greu a l'hospital.

- Com reacciones? Què fas, què dius i com ho dius?

G- Estàs jugant un partit amb els amics, rellisques, caus i t'adones que t'has fet força mal al braç. Els teus amics et pregunten com estàs i si vols que et substitueixi algú altre per poder continuar el partit.

- Com reacciones? Què fas i què els dius?

H- Vas d'excursió amb els teus amics i amigues. Tu no estàs gaire acostumat a caminar i veus que et costa seguir el ritme, que estàs desentrenat. Voldries descansar una bona estona.

- Com reacciones? Els ho comentes? Com ho fas i què dius?

I- El teu gos és vell i està malalt; el portes a la veterinària. Un cop l'ha visitat et diu que el millor pel gos és sacrificar-lo, ja que no té cura, ho passa molt malament i cada cop anirà a pitjor. La veterinària et pregunta si vols dedicar una estona a acomiadar-te d'ell.

- Què resposns? Vols acomiadar-te? Si t'acomiaades d'ell, com ho fas?

J- Avui has fet l'examen pràctic del carnet de conduir i l'has aprovat. Has hagut de pujar tres cops per aconseguir-ho i ja ho tens. Estàs molt content.

- Què fas i com ho fas?

Recurs Activitat 3.4.A. La primera cita

La primera cita

Feia dues setmanes que havia arribat un noi nou al gimnàs. Ella es va fixar de seguida en ell o, més ben dit, en el seu físic. Ni alt, ni baix, amb un color bronze a la pell, els cabells negres i una mica enrinxolats i un discret tatuatge amb caràcters japonesos en posició vertical des del clatell fins a uns vint centímetres de l'esquena. Ella intentava coincidir en les activitats amb ell i, fins i tot, posar-se al seu costat. Així va ser com percebre la seva olor, olor de «mascle» quan suava una mica a causa de l'exercici. I, a ella, en lloc de resultar-li molesta, li agradava.

Un dia, per una casualitat buscada, van topar en sortir de la classe. Es van posar a parlar i ella es va adonar que, a més del seu físic, tenia una conversa interessant i agradable. Percebia que ell es trobava bé amb ella i els dos van acabar rient per una tonteria.

Dos dies més tard van quedar per sortir a la nit. Ell li va proposar anar a un bar-disco al centre de la ciutat que ella no coneixia on, segons ells, posaven bona música i hi havia ambient.

Ella es va arreglar per a l'ocasió. Un preciós vestit verd que s'ajustava perfectament a la seva silueta, sabates negres amb talons i mitges amb una costura discontinua a la part del darrere que estilitzava la cama i la feia molt femenina. Els cabells, sense recollir, queien suaument per les seves espatlles. Com a complement, es va posar una mica de perfum estratègicament darrere de les orelles i als polses. Ella sabia que no feia l'efecte seductor que anunciava la seva publicitat, però la seva olor la feia sentir encara més com una princesa.

Ell va arribar a la primera cita, perfectament coordinat, puntual i somrient.

- Estàs guapíssima –li va dir ell–. Acostumat a veure't sempre amb roba esportiva... Estàs esplèndida.

- Tu també estàs molt elegant –li va dir ella.

I es van fer dos petons a les galtes.

- Agafem un taxi –va dir ell–. He quedat amb un amic i no vull fer-lo esperar.

Al cap de pocs minuts entraven tots dos per la porta de l'animada discoteca. Efectivament, era plena de gom a gom.

No gaire més tard, ella estava asseguda a la barra del bar, mentre ell i el seu amic ballaven en perfecta sintonia els romàntics boleros que sonaven a la pista.

Laura en veure que ella està sola, s'apropa a la barra del bar.

Recurs 3.5.A. Violència en els jocs infantils

Elaboració de la reflexió

Tot i que és cert que en molts dels jocs infantils hi ha violència, no seria correcte dir que tots són violents o que tots inciten a la violència. Hi ha molts jocs i esports que poden realitzar-se sense caure en dinàmiques violentes.

Els jocs són una eina indispensable en la formació de la nostra identitat. En el cas dels jocs dels nens, aquests determinen l'apropiació de valors considerats masculins, com el coratge, la competència, l'agressivitat, la força física, la superioritat i la violència.

En la pràctica dels jocs, el desig d'estar entre els guanyadors, sovint porta a menysprear i discriminar els nois més petits, menys corpulents i amb menys destreses físiques perquè es consideren dèbils, inferiors, i sovint són apartats del grup físicament o mitjançant la burla perquè no entren dins l'estàndard de la masculinitat (amb força i competitivitat).

Quan els jocs són mixtes es tendeix a escollir primer els nens més forts, ràpids o agressius, després els nens que no tenen aquestes característiques i, per últim, les nenes, amb les

quals també es fan diferències en el moment de la tria, ja que s'escull primer aquelles que són més fortes, perquè l'objectiu del joc és guanyar.

PREGUNTES PER ESTIMULAR LA REFLEXIÓ EN GRUP

Com us heu sentit jugant?

Què tenen a veure els jocs amb l'aprenentatge de la violència?

Hi ha jocs en què no és present la violència? Quins són i qui juga a aquests jocs?

Has estat exclòs d'un joc en alguna ocasió? Com ho vas viure?

Quins jocs ocupen més espai als parcs o als patis del col·legi?

Activitat 3.6.B. L'amor és xulo

Dime si su pelo todavía se enreda por las noches

Dime si su pelo todavía se enreda por las noches. Si su sonrisa irradia la misma felicidad que el primer día. Si prefiere dejar para mañana cualquier cosa con tal de sentarse a escuchar tus miedos, uno a uno, a cuentagotas. Dime si paró el tiempo para explicarte con detalle su última pesadilla, confesándote quién era esa persona que le perseguía. Si te aseguraba ser humana y estar cubierta de heridas. Si te daba la mano al saltar, aun sabiendo que no caería. Si la espiabas cuando se miraba al espejo de reojo para no ver su silueta entera. Si te alegraba las mañanas al contarte esas cosas de las que se sentía orgullosa. Y, sin embargo, algunas noches se derrumbaba, sin previo aviso, confesándote que de algunas no.

Ahora dime si te parabas a escucharla cada vez que lo necesitaba. Si solo con ver tu sonrisa se tranquilizaba. Si te dejabas las prisas para otro día y le dabas calma. Si le mirabas de frente y a la cara. Si te perdías en su profunda mirada. Sí, sabía cuidarse sola, pero le gustaba que, de vez en cuando, alguien le ayudara a hacerlo. Dime si supo en todo momento que la querías. Si te demostraba las cosas sin necesidad de mediar palabra. Que aunque a veces le costaba decirte las cosas, tú, con paciencia, se las preguntabas. Dime si supiste entenderla de verdad. Si ella también supo hacerlo contigo. Si lo vuestro fue algo poco común, pero intenso. Si supistéis ser dos humanos imperfectamente felices. Dime si aprendiste cada día algo nuevo de ella. Si quiso aprender contigo y de ti. Dime si sigue siendo tan cabezona como de costumbre, porque eso querrá decir que no quisiste cambiarla. Dime si fue real. Si fue verdadero. Si supistéis entender por qué dicen que amar es cosa de dos.

Dime si fuiste feliz porque, si fue así, todo lo demás ya no importa.

Belén González – @liberatuesencia

<http://www.elamoreschulo.es>

Una más

«Pagué caro, pagué en dinero, en salud, y pagué en dignidad.
 Pero vencí.
 Un día, al verte, comprendí
 que no eras más que una
 mujer, una más. Aquella
 a la que conocí –hace ya cuánto tiempo–, en aquel bar.
 No había misterio.
 No eras en nada diferente a las demás».

#KarmeloClribarren («Una más», incluido en *El Amor, ese viejo neón*. Editorial Aguilar. Verso&Cuento)

Micro

Al principio me dieron
 Muchas ganas de llorar.
 Se me pasaron
 Y me entraron las mismas ganas,
 pero de que lloraras tú.

(Micro en *Micropoemas. La lux roja*.
 En www.elamor.es/chulo)

«Vamos, levántate.
 No les creas.
 Ellos no ven lo que yo veo en ti.
 Lo que tú deberías ver.
 No porque yo te lo diga,
 no porque yo te sienta
 dentro.
 Sino porque tú
 eres lo mejor que te ha pasado
 en la vida».

Poema de Victoria Ash
 En www.elamoreschulo.es

Sin amor

Para ti,
 que te sientes incompleto si estás solo.
 También para ti,
 que esperas a esa persona especial.
 Te confieso un secreto:
 que esa persona eres tú.
 Ojalá que te des cuenta ya,
 porque cuanto antes te encuentres,
 antes te enamorarás
 (de la vida).

Poema de Victoria Asch. Fragmento de «Para ti que eres especial».
 Incluido en *Besos de nadie*. Espasa poesía. www.elamoreschulo.es

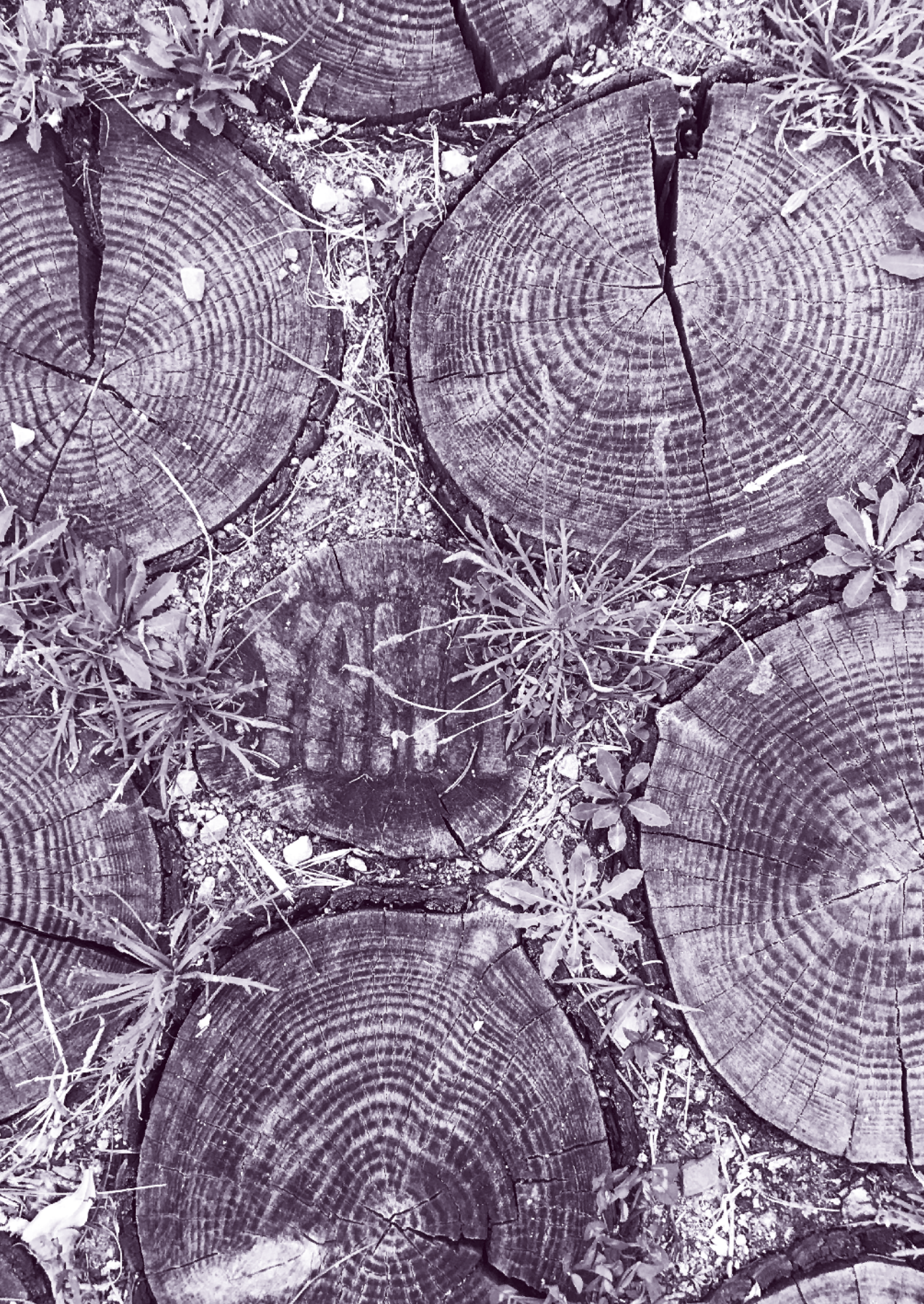
Vuela

«Si te quiero,
quiero
que vuelas.
No como un ave de jaula
o de corral.
Te quiero halcona
sin dueño ni capucha
Te quiero águila guerrera.
Te quiero gaviotín del Ártico,
que pese a su nombre diminutivo
realiza vuelos mayúsculos
de polo a polo solo para conocer
la diferencia entre dos fríos.
Quiero que sigas siendo
lo contrario de un buitre.
Que no te quites las alas
y alborotes las sábanas
al desnudarte.
Que los únicos barrotes
que permitas sean
los del cabecero
de mi cama.
Que sigas volando
como hasta hoy
sin calcular la dirección
del viento que conviene.
Y que sigas pensando
en formas de despegar
y no en pistas de aterrizaje.
Que tu nido esté en el aire
y volar sea tu meta.
Y que cuando necesites descansar
recuerdes
que yo duermo
siempre
con la ventana abierta».

Carlos Salem (*Vuela. Próximamente...*) en www.elamoreschulo.es

Mòdul 4

MÒDUL 4. CLOENDA DEL PROGRAMA

1. JUSTIFICACIÓ DE LA IMPORTÀNCIA TERAPÈUTICA D'AQUEST MÒDUL

El mòdul, a més de ser la cloenda del programa, vol servir per donar continuïtat al canvi d'actitud proposat i desenvolupar una sensibilitat que permeti detectar discriminacions per raó de gènere, comprendre els seus orígens i actuar en conseqüència. Els objectius del programa no són memorístics o d'aprenentatge intel·lectual sinó que promouen una transformació d'actitud, per tant, la seva cloenda ha de ser un inici per tenir una nova mirada sobre la mateixa persona i la societat que ens envolta, prevenint, denunciant i donant alternatives que contribueixin a construir un model més equitatiu i just.

El mòdul s'estructura en tres sessions. En la primera sessió, es planteja una activitat dirigida a conèixer el marc legal vigent en relació amb l'equitat de gènere. En la segona es proposa que els participants facin extensiva a la resta del centre una activitat o iniciativa que afavoreixi la reflexió i la conscienciació sobre la necessitat de generar relacions més equitatives i igualitàries entre homes i dones. Es tracta que dissenyin una dinàmica de sensibilització apta per al centre pensant en els objectius que volen aconseguir amb aquesta, a qui s'adreça, com la desenvoluparan i amb quins recursos. La realització d'aquesta activitat de sensibilització s'orienta a la concreció d'un producte final que doni significat a l'aprenentatge i que, a la vegada, responsabilitzi els seus participants, vinculi tot el centre i estimuli la continuïtat i participació en noves edicions del programa.

El Programa de Perspectiva i equitat de gènere ha de tenir continuïtat i significat en la vida dels participants.

Tenint en compte que al final de cada mòdul s'ha proposat la creació d'un petit producte audiovisual (AudioRelat, VideoRelat, documentTIC...), es promourà que, com a cloenda, també s'utilitzi aquest format, que es pot complementar sense problemes amb altres activitats.

A través del relat digital els participants, de forma molt breu (4 minuts com a màxim), podran:

- Fer un breu resum del programa.
- Donar una visió personal sobre què ha significat per a ells el programa: què els ha aportat, com ha variat la seva manera de veure el món, quines decisions de canvi han pres, etc.
- Realitzar una mena d'espot publicitari per estimular la participació d'altres interns en properes edicions.

- Explicar alguna de les unitats que més els hagin motivat, de forma monogràfica, un cop assolits els conceptes bàsics. Per exemple, què entenem per mite de l'amor romàntic, quina és la diferència entre sexe i gènere, com la socialització fixa els rols que hem de desenvolupar, quin paper juga la publicitat en la discriminació per raó de gènere, etc.).
- Donar la seva opinió personal d'algun dels aspectes tractats en el programa.
- Fer la crítica personal i constructiva del programa, destacant allò que és positiu i les seves limitacions.
- Etc.

El format audiovisual permet la reflexió i, a la vegada, estimula la creativitat, donant lloc així a una obra de fàcil difusió, *inter* i *intra* centres i també a l'exterior, a través del blog Alfadigital TIC i presó.

Les reivindicacions socials i ciutadanes han donat impuls a lleis parlamentàries que recullen els principis d'igualtat i equitat.

No obstant això, aquesta no és l'única activitat que es pot fer o que pot complementar-se amb la creació audiovisual. Les iniciatives poden anar des de la realització d'un mural, un cartell, la preparació d'un cinefòrum, un joc lúdic, la selecció i projecció d'anuncis sexistes, una xerrada informativa adreçada als companys, un testimoni, una performan-

ce, una representació teatral, etc. En tot cas, es demanarà si la proposta es pot fer al centre, tot i que, en tot cas, un cop presentada a l'equip directiu, aquest serà el responsable d'aprovar-la i d'incloure-la en la programació dins de les activitats del centre penitenciari o de difondre-la.

En la darrera sessió, es presentarà el projecte de l'activitat al professional, se'n comentarà la viabilitat i es determinaran els recursos necessaris per dur-la a terme. Sense generar falses expectatives, el professional, si ho valora positivament, es comprometrà a presentar el projecte a l'equip directiu del centre.

També es dedicarà un temps d'aquesta sessió a l'avaluació final del programa. Es demanarà l'opinió sincera sobre el programa als interns i internes participants. S'entregarà un breu qüestionari anònim que servirà per modificar, si cal, el programa i adaptar-lo a les necessitats reals.

Per últim, se suggereix dedicar una estona al comentari del diari de camp o de la llibreta viatgera si s'ha optat per aquesta alternativa. Es pot reflexionar conjuntament sobre alguna de les frases recollides o fer una al·lusió a l'evolució detectada pel professional. Amb aquesta cloenda es vol donar valor a la participació i incrementar l'autoestima i la responsabilitat.

2. FITXA DEL MÒDUL

MÒDUL 4	Cloenda del programa
Justificació	<p>La cloenda del programa vol ser un punt i seguit en la generació d'un clima d'equitat que propiciï un model social més just i igualitari.</p> <p>Es proposa que el grup dissenyi una activitat que es posarà en pràctica a tot el centre per tal de manifestar els coneixements adquirits, sensibilitzar els companys i companyes que no han participat en el programa i animar a que el programa continuï.</p> <p>En coherència amb les activitats de finalització de cada mòdul, amb les quals s'ha estimulat la creació d'una obra audiovisual, s'animarà a utilitzar aquest format. La creació d'un àudio o un vídeo de curta durada (4 minuts com a màxim) no és incompatible amb altres dinàmiques (murals, peça teatral, pòster, presentació...).</p> <p>Per altra banda, d'acord amb els principis d'autonomia i responsabilitat amb què s'ha nodrit els participants, es demana que aquests mostrin la seva opinió sobre el programa.</p>
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Proposta de dissenyar, com a producte final del programa, una activitat o dinàmica que promogui l'equitat de gènere o sensibilitzi els interns del centre penitenciari que no han participat en el programa, estimuli la participació i difongui els coneixements i actituds adquirides. - Avaluació final del programa per parts dels participants.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Incorporar a la vida quotidiana els conceptes i criteris que s'han treballat al llarg del programa. - Estendre la mirada de gènere de forma natural a tots els àmbits. - Difondre els conceptes adquirits i les actituds assumides. - Recollir els comentaris dels participants sobre el programa amb la finalitat de millorar-lo i, en edicions successives, adaptar-lo a les necessitats reals.
Professional	Psicòleg/oga i educador/a social
Temporalitat	4 h i 30 min (tres sessions d'1 h i 30 min).
Metodologia	Exposició breu per part dels professionals. Treball en grup. Participació i torn lliure de paraules per als interns.
Paraules clau	Objectius – Equitat – Igualtat – Responsabilitat – Perspectiva de gènere - Relat digital – Marc legal.

3. FITXA DE LES SESSIONS

SESSIÓ 4.1	Marc legal
Justificació	El marc legal que dona sentit al programa d'equitat de gènere és bàsic per consolidar tots els aprenentatges assolits al llarg de les sessions i, si més no, per reconèixer i reforçar els conceptes que ja es tenien. La lluita en defensa dels drets a favor de la no-discriminació per raons de gènere es veu reconeguda en l'emparament de les lleis que en les activitats de la sessió es treballaran. Cal incidir en que totes les persones membres d'una societat tenen el deure de conèixer les lleis del marc jurídic que les envolta, que cap persona adulta activa de dret està exempta de responsabilitats davant del no compliment. El sistema social patriarcal genera desigualtats que, a demanda dels moviments socials, es compensen en un marc legal que respon a les reivindicacions ciutadanes. Exemples d'aquestes conquestes socials són: el sufragi femení, la llei de parelles de fet, etc.
Continguts	<ul style="list-style-type: none"> - Definició del concepte «marc jurídic». - Abordatge de les lleis aprovades sobre el gènere.
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> - Conscienciar sobre com el propi desenvolupament social genera desigualtats que han hagut de ser abordades jurídicament. - Reflexionar sobre els processos democràtics que acaben generant lleis. - Analitzar i reflexionar sobre les lleis vigents en matèria de gènere.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 4.1 Lleis i gènere. Un abans i un després. - Comentar el recorregut des de la demanda social fins al recull jurídic i legal. Debat. - Breu explicació de l'aprovació de les lleis. - Lectura col·lectiva de les finalitats i definicions d'ambdues lleis. Debat. - Tancament de la sessió: oferir un espai a interns i internes perquè puguin expressar-se amb privacitat amb el formador o la formadora.
Paraules clau	Demanda social – Programa polític - Promulgació – Llei – Democràcia - Dret – Deure – Context jurídic.
Observacions	Seria adient que un/a jurista participés en aquesta sessió.
Recursos	Activitat 4.1 Lleis i gènere. Un abans i un després.
SESSIÓ 4.2	Cloenda del programa
Justificació	Com a cloenda del programa es proposa l'elaboració d'un producte final que doni significat a tot l'aprenentatge. Se suggereix que el grup dissenyi una activitat que es posarà en pràctica a tot el centre per tal d'augmentar la sensibilització cap a l'equitat de gènere dels companys i companyes que no han participat en el programa i estimular la participació de cara a futures edicions. S'estimularà companys i companyes que no han participat en el programa i estimular la participació de cara a futures edicions. S'estimularà

Justificació	principalment la realització d'un relat digital, ja que es considera que la seva creació aporta un valor creatiu i lúdic i, a la vegada, genera una reflexió sobre allò après en el programa i que pot ser fàcilment difós <i>inter</i> i <i>intra</i> centres i a l'exterior a través de la xarxa (blog Alfdigital, TIC i presò).
Continguts	- Proposta de la realització d'una dinàmica o activitat per a tot el centre penitenciari. - Condicions i metodologia de treball.
Objectius operatius	- Promoure un canvi d'actitud incorporant a la vida quotidiana els conceptes d'equitat i no discriminació treballats. - Estendre la mirada de gènere a tots els àmbits per tal de propiciar una transformació social cap a un model més equitatiu i just. - Responsabilitzar els participants, com a membres d'una societat, de la generació de models no discriminatoris.
Professional	Professionals de l'àrea de tractament.
Metodologia	1. Presentació del projecte per part del professional, destacant els objectius, a qui va adreçat i com pot realitzar-se aquest al centre. Tanmateix, es deixarà clar que aquesta decisió correspon a l'equip directiu. En tot cas, l'activitat ha de ser seriosa, ajustada als objectius i amb uns recursos viables. Es treballarà en grup i es presentarà el projecte proposat al professional durant la propera sessió. Això pot significar haver de treballar entre ambdues sessions per concloure el projecte. El projecte ha de presentar-se per escrit i tenir els següents apartats: - Títol - Objectius - Descripció de l'activitat - Temps de realització previst - Recursos que es necessiten A més de l'obra audiovisual, el professional pot suggerir com a activitats paral·leles, sense que això signifiqui coartar la seva creativitat, la creació d'un mural, algun joc lúdic, un videofòrum amb un guió preparat per ells, un recull d'anuncis publicitaris orientats com en una sessió per explicar als seus companys, una ronda de testimonis, un <i>Rol Playing</i> , una performance, una representació teatral, preparar cartells, etc. 2. Temps per treballar en grup.
Paraules clau	Equitat – Igualtat – Discriminació – Cohesió grupal – Relats digitals.
Recursos	Ordinadors amb programes bàsics d'edició de so i d'imatge (Audacity, Movie Maker).
SESSIÓ 4.3	Cloenda del programa i avaluació
Justificació	El grup presentarà la dinàmica proposada al professional. Aquest haurà de considerar si és viable i si s'adequa als objectius i suggerirà les millores o adaptacions que calguin abans de presentar-la a l'equip directiu del centre. A més se sol·licitarà la col·laboració del grup per avaluar el programa per poder millorar-lo de cara a properes edicions. Amb això es posa en valor la seva participació, l'autoestima i la responsabilitat.

Continguts	- Presentació de l'activitat i comentaris. - Avaluació del programa i cloenda.
Objectius operatius	- Promoure un canvi d'actitud incorporant a la vida quotidiana els conceptes d'equitat i no discriminació treballats. - Estendre la mirada de gènere a tots els àmbits per tal de propiciar una transformació social cap a un model més equitatiu i just. - Responsabilitzar els participants com a membres d'una societat de la generació de models no discriminatoris.
Professional	Psicòleg/oga i educador/a social.
Metodologia	1. Es demana al grup que presenti el projecte. El professional valorarà si és viable i si d'adequa als objectius, i suggerirà els canvis que calguin. Es comprometrà a traslladar-lo a l'equip directiu del centre. 2. Es realitzarà un comentari dels diaris de camps, destacant-ne alguna frase o l'evolució observada, o de les llibretes viatgeres, en cas que s'hagi utilitzat aquesta opció. 3. Se sol·licita al grup la seva opinió sobre el programa i el que ha significat per a ells la seva realització. A continuació, es demana la seva col·laboració per contestar un qüestionari anònim que servirà per fer l'avaluació final del programa i proposar millores del mateix.
Paraules clau	Equitat – Igualtat – Discriminació – Cohesió grupal – Gènere.
Observacions	Opcionalment, es poden dedicar uns minuts a alguna activitat més festiva, com pot ser prendre junts algun refresc o unes galetes.
Recursos	Fotocòpies del qüestionari d'avaluació final.

4. FITXA DE LES ACTIVITATS

Sessió 4.1	Marc legal
Activitat 4.1	Marc legal
Objectius	- Generar un espai pedagògic per conèixer què comporta una llei, com es genera i per a quin motiu. - Abordar les dues lleis que emparen el gènere a Catalunya. Marc legal establert. - Debatre sobre la necessitat de les dues lleis. Millores i carències.
Temps estimat	1 h.
Materials	- Fotocòpies de les pàgines 3-5 de la Llei 17/2015 - Fotocòpies de les pàgines 3-4 de la Llei 11/2014
Desenvolupament	1. Exposició de la construcció d'una llei, des de l'origen com a necessitat social fins al desenvolupament legal de la llei. 2. Lectura dels objectius, finalitats i definicions de les dues lleis. Al llarg de la lectura, debatre i fer-ne una associació amb tots els conceptes que s'han treballat al llarg del programa. 3. Recull de millores, alternatives, carències, etc.

Desenvolupament	4. Debatre sobre en quins àmbits poden incidir més les lleis, en quins hi poden haver més resistències, quines obligacions o deures com a ciutadans s'assoleixen i quins drets emparen els/les ciutadans/es.
Recursos	- Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes. DOGC 6919 23/07/2015 (buscador Internet). - Lei 11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. DOGC 6730, 17/10/2014 (buscador Internet).
Observacions	- Es recomana al professional tenir una còpia complerta de les dues lleis. - Seria adient la presència d'un/a jurista.

Recursos sessió 4.3. Qüestionari d'avaluació del programa

AVALUACIÓ DEL PROGRAMA SEGONS L'USUARI FINAL (a emplenar pels interns/es)

Has participat activament en el Programa d'equitat de gènere per a la transformació social. Ara demanem la teva opinió, sincera, reflexiva i crítica, sobre el seu desenvolupament per tal de millorar les properes edicions i fer-les més profitoses per als teus companys. Aquesta enquesta és anònima. Agraïm el temps que dedicaràs a contestar aquest qüestionari.

	0	1	2	3	4	5
El programa m'ha interessat						
He après conceptes útils per a la meua vida a l'exterior						
El programa ha estat de fàcil comprensió						
Els professionals han explicat el programa d'una forma entenedora						
Els professionals m'han fet sentir còmode i valorat dins el grup						
La durada del programa ha estat l'adequada						
M'he sentit bé amb el grup que s'ha format						
He modificat la meua percepció sobre l'equitat de gènere						
Tinc més eines per identificar i fer front a comportaments no igualitaris						
El més positiu d'haver fet aquest programa ha estat:						
No m'ha agradat gens:						
Observacions i suggeriments:						

(0= gens; 5= molt)

Repositori d'activitats transversals

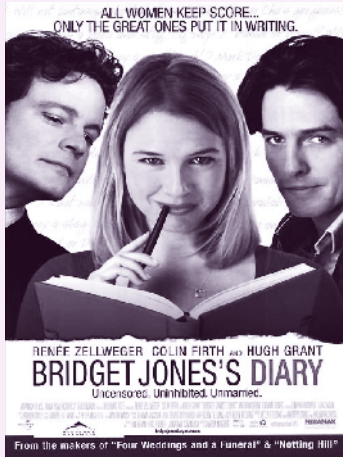

REPOSITORI D'ACTIVITATS TRANSVERSALS

Activitat transversal: cinefòrum: *El diario de Bridget Jones*

ACTIVITAT TRANSVERSAL	Cinefòrum: <i>El diario de Bridget Jones</i> (2001)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Posar de relleu quin és el model de relacions que se'ns imposa culturalment. - Detectar alguns dels mites de l'amor romàntic que recullen moltes pel·lícules i novel·les com a ideal. - Reflexionar sobre quin és el model que volem construir a la nostra pròpia vida. - Adonar-nos que els mites d'amor romàntic dificulten les relacions interpersonals tant a homes com a dones i que són negatius per al creixement personal. - Desenvolupar el sentit crític vers <i>mass media</i>.
Temps	98 min + 30 min de debat posterior.
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Projector o televisió. - DVD o pel·lícula <i>El diario de Bridget Jones</i> (2001).
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Breu introducció a la pel·lícula amb les dades recollides a la fitxa tècnica. 2. Visionat de la pel·lícula. 3. Debat posterior. També és pot optar per fer-ho en dues parts, amb un debat entremig i un altre al final. Opcionalment, abans d'iniciar la projecció es pot demanar que es fixin expressament en els punts clau sobre els quals després es debatrà: <ul style="list-style-type: none"> - L'objectiu vital de la protagonista: la recerca de l'amor romàntic com a fórmula per donar sentit a la vida. - La guerra de sexes com a fonament de les relacions entre homes i dones. El pes que la socialització té en els homes i en fixar pautes sobre com han d'establir les relacions. - La importància de complir amb el cànon de bellesa culturalment normatiu, no per a una mateixa sinó per agradar als homes. - L'estigmatització de la solteria. - La vida laboral de les dones exemplificada per Bridget.
Recursos	Fitxa per orientar el cinefòrum.
Observacions	Tenint en compte la durada de la pel·lícula, 98 min, es pot fer la projecció en dues sessions, amb el posterior debat sobre la part projectada.

Recurs: cinefòrum: *El diari de Bridget Jones*

Fitxa tècnica

Títol original: The diary of Bridget Jones
País: Estats Units, Regne Unit
Any: 2001
Direcció: Sharon Maguire
Guió original: Richard Curtis, Helen Fielding i Andrew Davis
So: Glenn Freemantle
Fotografia: Stuart Dryburgh
Producció: Eric Fellner
Música: Patrick Doyle
Durada: 98 minuts

Fitxa artística

Bridget Jones: Renée Zellweger
Mark Darcy: Colin Firth
Daniel Cleaver: Hugh Grant
Pare de Bridget: Jim Broadbent
Mare de Bridget: Gemma Jones
Jude: Shirley Henderson
Tom: James Callis
Natasha: Embeth Davidtz.

Informació addicional: Premi European Film Awards, 2001, al millor actor (Colin Firth). Empire Award, 2002. Millor guió British Film Award, 2002. Millor actor Peter Sellers Award for Comedy, 2002 (Hugh Grant). Millor banda sonora World Sound-track Awards, 2001.

Sinopsi

Bridget Jones, protagonitzada per Renée Zellweger, és una dona londinenca de 32 anys, insegura i amb poca autoestima, amb una vida sentimental sempre en crisi. Treballa en una editorial i també és reportera, passa el seu temps lliure al sofà de casa, davant de la tele, menjant gelat, bevent alcohol i fumant, com a antídote per a la soledat, i sempre lluita contra els quilos de més. La Bridget intenta ser feliç com pot. Té amics excèntrics i amb problemes semblants als seus que li recomanen llibres d'autoajuda i li donen consells per aconseguir caçar un home amb el qual pugui tenir fills. El dia de Cap d'Any la Bridget es desperta amb una gran ressaca i amb la decisió ferma de controlar la seva vida i aconseguir els tres grans objectius: aprimar-se, trobar un noi que valgui la pena i deixar de beure i fumar. Per aconseguir-ho comença a registrar els seus afans en un diari.

Per al fòrum

Fonamentalment, s'hauran de destacar en els comentaris els elements del mite de l'amor romàntic: dependència d'un home per ser feliç, el matrimoni com a objectiu final d'una relació, la guerra de sexes com a base de les relacions, l'autoestima vinculada al desig de l'home, el desajustament entre l'ideal i la personalitat real de la parella, la maternitat vista com una necessitat per a la realització com a dona i viscuda com a pressió social, etc. També es pot indicar que són la família, la societat i la televisió les que imposen una ideologia (socialització en la família reforçada per la cultura i els *mass media*) que genera una pressió malaltissa en les persones, en la Bridget, en aquest cas.

També es pot aprofitar per destacar altres elements que apareixen clarament a la pel·lícula i sobre els quals es pot qüestionar:

- El cos i els estereotips. L'exigència imposada per la societat de complir amb un cànon de bellesa. La protagonista no té un sobrepès excessiu però es troba disconforme amb el seu cos.
- La guerra de sexes. Els homes que hi apareixen busquen relacions esporàdiques, sense compromís, i tenen un punt de canalles. La Bridget vol la seguretat que proporciona un matrimoni.
- La frustració en la dona per no complir amb els rols socialment imposats. Per exemple, el cànon de bellesa, no saber cuinar, portar roba interior poc atractiva, no poder estar sempre disponible per a un home, la pressió social per casar-se i no ser una «solterona», etc. Això genera una personalitat insegura, amb manca d'autoestima i d'autoafirmació.
- Els estereotips masculins. Fixar-nos en com els dos pretendents lluiten, exhibint agressivitat i capacitat física. El punt roí del David i els seus enganys.
- El treball femení. La poca importància que es dona a la feina de la Bridget malgrat que, per a ella, sigui fonamental. La mare és un objecte en la feina de televenta, tot i que era bona venedora.
- Escenes d'assetjament sexual que apareixen normalitzades: a la feina, a la segona feina el cap diu que li agradaria tenir relacions sexuals amb les treballadores, a la festa a casa dels seus pares li toquen el cul, etc.
- Per què cau bé la Bridget? En el cas de les dones podríem dir que per empatia i perquè moltes s'hi poden veure reflectides: lluita per ser millors treballadores, millors cuineres, més seductores, etc. Fins i tot, la seva inseguretat i manca d'autoestima per pressió social fa que les dones s'identifiquin amb ella. En el cas dels homes potser pel seu sentit de l'humor i la capacitat de riure's d'ella mateixa, la seva ingenuïtat, etc.
- Mare de la Bridget: encarna la crisi de la maduresa. Es pot analitzar la relació que té amb el seu marit, també plena d'estereotips. A la Bridget no li agrada parlar de sexe amb ella. Mite que els pares no practiquen sexe.
- Recursos de la pel·lícula: música molt bona i adequada a cada escena; plans mitjans, a l'alçada dels ulls de l'espectador, cosa que fa real la narració. La llum també és real, excepte al final, que és daurada al vespre (predicció d'un final amable). El recurs del diari permet conèixer tots els pensaments de la protagonista. Curiosament el diari només apareix dos cops.

Activitat transversal: cinefòrum: *Billy Elliot*

ACTIVITAT TRANSVERSAL	Videofòrum: <i>Billy Elliot</i> (2000)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre l'artificiositat d'assignar determinats rols i comportaments a un gènere o altre sense valorar el desig real de la persona. - Reflexionar sobre la força de les imposicions socials pel fet d'haver nascut nen o nena. - Prendre consciència sobre com la cultura fa que determinats estereotips de gènere s'associïn a una orientació sexual concreta.
Temps	112 min + 30 min de debat posterior.
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Projector o televisió. - Pissarra, paper. - DVD o pel·lícula <i>Billy Elliot</i> (2000).
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Breu introducció a la pel·lícula amb les dades recollides a la fitxa tècnica. 2. Visionat de la pel·lícula. 3. Debat posterior. També es pot optar per fer-ho en dues parts amb un debat entremig i un altre al final. Si no el professional pot seleccionar fragments. Opcionalment, abans d'iniciar la projecció es pot demanar que es fixin expressament en els punts clau sobre els quals després es debatrà.
Recursos	Fitxa per orientar el cinefòrum.
Observacions	<p>Tenint en compte la durada de la pel·lícula, 112 min, es pot fer la projecció en dues sessions, amb el posterior debat sobre la part projectada, o bé mirar només seqüències seleccionades prèviament pel professional.</p> <p>Si el professional ho considera oportú, aquesta activitat es pot veure com una cloenda del mòdul i, per tant, es pot orientar el debat per fer un resum de tots els aspectes tractats en les sessions anteriors.</p>

Recurs: cinefòrum: *Billy Elliot***Fitxa tècnica**

Títol original: Billy Elliot
País: Gran Bretanya
Any: 2000
Gènere: comèdia social
Durada: 112 minuts

Director: Stephen Daldry
Guió: Lee Hall
Fotografia: Brian Tufano
Coreografia: Peter Darling

Fitxa artística

Julie Walters: senyora Wilkinson

Jamie Bell: Billy Elliot

Jamie Draven: Tony Elliot

Informació adicional: web oficial:

<http://www.billyelliott.com/>

Sinopsi

La pel·lícula se situa a la vaga de miners de Gran Bretanya de 1984-1985. Billy Elliot és un nen d'11 anys que viu amb el seu pare i el germà gran, que són miners i viuen la vaga amb intensitat, i la seva àvia, que volia ser ballarina en la seva joventut. El seu pare inscriu l'Elliot al club esportiu del poble perquè practiqui boxa, un esport que l'Elliot detesta. Un dia veu que en una sala del gimnàs es fan classes de ballet i, sense dir res a la seva família, comença a participar-hi. Quan el pare ho descobreix, li prohibeix continuar-hi, però la passió del Billy per la dansa és massa forta, i amb l'ajuda de la seva professora de ball continua perfeccionant la tècnica.

Per al fòrum

La reflexió ha de partir del fet que per al desenvolupament de la identitat personal integral es necessita transcendir els condicionants de gènere i aprendre a valorar-se tal com s'és, és a dir, com a persona i no com a representant del gènere femení o masculí. Aquest fet implica la presa de consciència de l'existència d'estereotips i rols de gènere que poden ser limitadors de desitjos i possibilitats personals.

Alguns dels punts per debatre:

- Assenyala valors i actituds associades a la boxa i a la dansa. Quines connotacions tenen?
- Què us sembla que una noia practiqui boxa i un noi balli? Per què?
- Com reacciona el pare de Billy quan el veu a la classe de ballet o dansa? Per què reacciona així? Per què es qüestiona la seva autoritat masculina o per què el seu fill no s'ajusta als mandats de gènere?
- En quin to transcorre la conversa? Quins símptomes de violència observeu en l'escena en la qual el pare veu el Billy per primera vegada classe de ballet? Aquesta violèn-

cia forma part del model tradicional masculí o femení? Per què? Hi ha dones violentes? Si ho són, són més penalitzades que els homes?

- Per què quan un home no s'ajusta als estereotips del seu gènere es qüestiona la seva orientació sexual? Us sembla just? Raoneu la resposta.
- Respecte a la seqüència final, pensar en què simbolitza el camí que fa ballant i el mur que es troba al final. Balla una coreografia apresada o improvisada? Com es pot interpretar això?

Activitat transversal: cinefòrum: *La vida de Adèle*

ACTIVITAT TRANSVERSAL	Videofòrum <i>La vida de Adèle</i> (2013)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre el concepte d'homofòbia i com es construeix culturalment fent que l'heteronormativitat sigui l'única opció acceptable. - Desenvolupar actituds de tolerància cap a la diversitat sexual. - Prendre consciència de com l'homofòbia desenvolupa actituds discriminatòries que fan patir les persones. - Aprendre a gestionar les pròpies emocions.
Temps	180 min + 30 min de debat posterior.
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Projector o televisió. - Pissarra, paper. - DVD o pel·lícula <i>La vida d'Adèle</i> (2013).
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Breu introducció a la pel·lícula amb les dades recollides a la fitxa tècnica. 2. Visionat de la pel·lícula. 3. Debat posterior. També es pot optar per fer-ho en dues parts, amb un debat entremig i un altre al final. Si no, el professional pot seleccionar-ne fragments. Opcionalment, abans d'iniciar la projecció es pot demanar que es fixin expressament en els punts clau sobre els quals després es debatrà.
Recursos	Fitxa per orientar el cinefòrum.
Observacions	<p>Tenint en compte la durada de la pel·lícula, 180 min, es pot fer la projecció en dues sessions, amb el posterior debat sobre la part projectada, o bé mirar només seqüències seleccionades prèviament pel professional.</p> <p>Si el professional ho considera oportú, aquesta activitat es pot veure com una cloenda del mòdul i, per tant, es pot orientar el debat per fer un resum de tots els aspectes tractats en les sessions anteriors.</p>

Recurs: cinefòrum: *La vida de Adèle*

Fitxa tècnica

Títol original: La vie d'Adèle

Any: 2013

Gènere: drama romàntic homosexual

Durada: 180 min

Director: Abdellatif Kechiche

Guió: Abdellatif Kechiche, Ghalia Lacroix (novel·la gràfica: Julie Maroh)

Fotografia: Sofian El Fani

Informació addicional: la pel·lícula es basa en el còmic *El blau és un color càlid*, de Julie Maroh, tot i que el final és diferent.

Premis: Palma d'Or del Festival de Cannes 2013.

Sinopsi

L'Adèle (Adèle Exarchopoulos) té 17 anys i sap que el que és normal és sortir amb nois, però té dubtes sobre la seva sexualitat. Una nit coneix l'Emma (Lés Seydoux), una noia universitària amb els cabells blaus. De sobte, s'enamora apassionadament d'ella. L'atracció que li desperta fa obrir camins desconeguts de desig i també de maduresa. A partir d'aquest moment, l'Adèle patirà judicis i prejudicis provinents de la seva família i dels seus amics.

Per al fòrum

La reflexió central girarà al voltant de la tolerància cap a les diverses formes de viure la sexualitat. La socialització fa que s'instauri en nosaltres una homofòbia a partir de la qual desenvolupem comportaments discriminatoris, a vegades subtils, contra els homosexuals. L'homofòbia que ens envolta fa que interioritzem sentiments de rebuig, de por i fins i tot d'odi cap a tot allò que és diferent, sense que siguem conscients de com condiciona la nostra forma de pensar i de relacionar-nos.

Alguns dels punts per debatre:

- Quins sentiments et produeix la pel·lícula?
- Quins judicis i prejudicis pateix l'Adèle per part de familiars i amics?
- T'has sentit com la protagonista en algun moment?
- Què és per a vosaltres una relació «normal»?
- Per què creus que l'Adèle posa en dubte els seus sentiments?
- Consideres que el fet de ser dona i homosexual suposa una doble discriminació? La societat és menys permissiva vers l'homosexualitat entre dones que entre homes? Per què?

Activitat transversal: cinefòrum: *La bicicleta verde*

ACTIVITAT TRANSVERSAL	Videofòrum <i>La bicicleta verde</i> (2013)
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre com cada cultura determina diferents rols i comportaments per a dones i homes i mostrar-ne l'artificiositat. - Prendre consciència del paper de l'educació a l'escola i la família, així com de la pressió social, en la perpetuació de les discriminacions per raó de gènere. - Desenvolupar el sentit crític sobre el paper de la dona en la perpetuació de discriminacions.
Temps	98 min + 30 min de debat posterior.
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Projector o televisió. - Pissarra, paper. - DVD o pel·lícula <i>La bicicleta verde</i>.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. Breu introducció a la pel·lícula amb les dades recollides a la fitxa tècnica. 2. Visionat de la pel·lícula. 3. Debat posterior. També és pot optar per fer-ho en dues parts, amb un debat entremig i un altre al final. Si no el professional pot seleccionar-ne fragments. Opcionalment, abans d'iniciar la projecció es pot demanar que es fixin expressament en els punts clau sobre els quals després es debatrà.
Recursos	Fitxa per orientar el cinefòrum.
Observacions	Tenint en compte la durada de la pel·lícula, 98 min, es pot fer la projecció en dues sessions, amb el posterior debat sobre la part projectada, o bé mirar només seqüències seleccionades prèviament pel professional. Aquesta projecció pot servir de cloenda del mòdul 1 o, si el professional ho considera oportú, es pot intercalar entre les sessions dedicades a les diferents formes de socialització.

Recurs: cinefòrum: *La bicicleta verde*
Fitxa tècnica

Títol original: Wadjda

País: Aràbia Saudita i Alemanya

Any: 2012

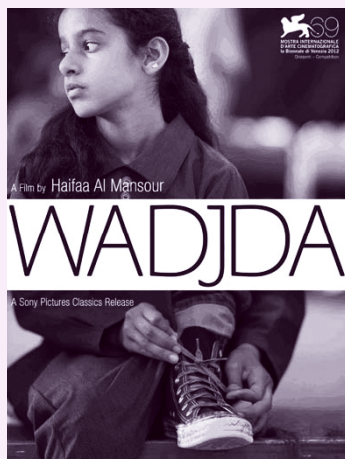
Durada: 98 min

Directora: Haifaa Al-Mansour

Guió: Haifaa Al-Mansour

Música: Max Richter

Fotografia: Lutz Reitemeier

Fitxa artística

Reem Abdullah, Waad Mohammed, Abdullrahman Algoani, Sultan Al Assaf, Ahd Kamel.

Informació adicional:

Premis: National Board of Review (NBR): premi a la llibertat d'expressió (2013); Premi Cinema Avvenire Cinema per la pau, Venècia (2013); millor producció internacional al festival de cinema de Los Angeles; nominada a l'Òscar com a millor pel·lícula estrangera (primera vegada que Àrabia Saudita ha presentat una pel·lícula per a l'Òscar).

És la primera vegada que una dona dirigeix una pel·lícula a Àrabia Saudita. El seu rodatge va estar ple de problemes: des del càsting d'actrius (molt mal

vist al país) i la prohibició que homes i dones treballin físicament junts fins a la impossibilitat que una dona camini sola pel carrer o mani un equip d'homes. La directora va passar una gran part del rodatge dins d'una furgoneta amb vidres foscos parlant amb els tècnics i actors a través de walkie-talkies. Tota la pel·lícula ha estat rodada íntegrament a Àrabia Saudita tot i les crítiques rebudes.

Sinopsi

La Wadjda té 10 anys i viu als suburbis de Riad, capital d'Àrabia Saudita. La societat és tan tradicional que no veu bé que una nena vagi amb bicicleta. Però la Wadjda en vol tenir una per competir amb el seu amic Abdullh, amb el qual té prohibit jugar per ser noia. La protagonista és una nena divertida, alegre, creativa i valenta, i pretén lluitar contra la seva mare, les imposicions socials i l'ensenyança que rep a l'escola per aconseguir la bicicleta verda que veu cada dia en un aparador i poder complir així els seus somnis.

Per al fòrum

Totes les cultures eduquen i socialitzen sobre la base dels comportaments i els rols establerts per a homes i dones. L'arbitrarietat d'aquests es posa de manifest quan podem comparar diferents societats i veiem què està permès i què està prohibit en una i altra. Aquests rols es transmeten de generació en generació a través de la família, l'escola i els mitjans de comunicació. La pressió social actua com a eina sancionadora dels desviaments de la norma. La dona, tot i ser discriminada, juga un paper fonamental en la perpetuació de les desigualtats en gairebé totes la cultures, ja que és ella l'encarregada de l'educació dels fills i les filles i, per tant, la que transmet els valors socials. L'escola és un altre dels pilars de la socialització, especialment important en societats molt tradicionals. El trencament no és fàcil, ni ràpid, i requereix esperit crític i valentia.

Alguns dels punts per debatre:

- Quins sentiments et desperta la pel·lícula?
- Assenyala alguns dels valors que, com a noia, transgredeix la protagonista. Consideres que són inamovibles?
- A la pel·lícula també es reflecteix el món de les dones adultes. Com s'han de comportar públicament? Com es comporten en la intimitat? Hi ha coherència entre ambdós comportaments?
- Quins comportaments se'ls exigeixen, als homes? Són els mateixos que en la societat patriarcal occidental? Amb quins matisos?
- Com resumiries en una frase la relació entre homes i dones tal com es reflecteix al film? Aplicaries la mateixa definició al món occidental? Per què?
- Quin consideres que és el paper de l'escola en la transmissió de normes de comportament tal com ho recull la pel·lícula? Recorda la teva experiència quan anaves a l'escola. Pots dir alguna norma que et van inculcar i que ara, amb la visió de persona adulta, consideres que era clarament discriminatòria per raó de gènere?
- La relació maternofilial és clau a la pel·lícula. Amb quin dilema es troba la mare de la protagonista? Com ho soluciona? Creus que les dones tenen un paper important en la perpetuació de tradicions discriminatòries? Per què? Pots recordar alguna experiència concreta en l'educació rebuda en la teva família i que ara consideris que significava una discriminació pel fet de ser home o dona?
- Quin és el missatge final de la pel·lícula? Què penses del l'argücia per aconseguir la bicicleta? Gosaries predir com serà el futur de la Wadjda? Creus que és fàcil aconseguir canvis culturals? Quins mitjans es poden utilitzar?

Activitat transversal: llenguatge sexista

ACTIVITAT TRANSVERSAL	Llenguatge sexista
Objectius	Prendre consciència que la discriminació per sexes la podem trobar també en la comunicació i el llenguatge.
Temps	30 min.
Materials	Paper, bolígraf.
Desenvolupament	<ol style="list-style-type: none"> 1. El professional demana al grup que pensin i escriguin en un foli aquelles paraules, frases, expressions, acudits, refranys, etc. que els sembli que denoten la superioritat i desigualtat de la dona vers l'home. 2. Posada en comú i debat.
Recursos	Paper, bolígraf.
Observacions	El llistat pot servir d'ajuda al professional quan el grup sigui poc participatiu.

Recurs: llenguatge sexista

Frases, refranys

- El amor entra por la cocina.
- De la mala mujer no te guíes, y de la buena no te fíes.
- A la mujer barbuda, de lejos se la saluda y con dos piedras mejor que con una.
- Al hombre de más saber, la mujer lo echa a perder.
- Los hombres son demonios, eso dicen las mujeres, pero todas están deseando que el demonio se las lleve.
- El vino en bota y la mujer en pelotas.
- Mujer sin varón, ojal sin botón.
- Mujer que al andar culea, bien sé yo lo que desea.
- A la mujer y al papel hasta el culo le han de ver.
- Mujer y sartén en la cocina están bien.
- A la mujer y la mula cada día una zurra.
- La mujer con la pata quebrada y en casa.
- A la mujer y a la cabra, sogas largas.
- La mujer, como la escopeta, cargada y en un rincón.
- Más valía llorarlas muertas y no en poder ajeno.
- La mujer es un animal de pelo largo y pensamiento corto.
- En cojera de perro y lágrimas de mujer no hay que creer.
- La mujer de mi país es un mono natural, cuanta moda se presenta, ella la tiene que usar.
- La mujer es el piojo del hombre.
- Cuando Dios hizo al hombre, ya el diablo había hecho a la mujer.
- Las mujeres y las pistolas para funcionar necesitan hombre.
- Dolor de mujer muerta, dura hasta la puerta.
- El hombre propone, Dios dispone y la mujer todo lo descompone.
- Guárdeme Dios de las malas mujeres, que de las buenas ya me guardaré yo.
- No habría malos hombres, si no hubiera malas mujeres.
- Las mujeres son la perdición de los hombres.
- Esposa con blog no hace comida.
- La esposa con chat, el marido a Pizza Hut.
- Llorar es de niñas.
- Muy bien, machote.

Paraules

- Zorro/a
- Perro/a
- Lobo/a
- Gallo/ina
- Impresor/a
- Això és la polla – Per referir-se a quelcom divertit o que està bé.
- Això és un conyàs – Per referir-se a alguna cosa que és avorrida.

Acudits

- ¿Qué le dices a una mujer que tiene los dos ojos morados? –Nada. Ya le dijiste dos veces.
- ¿Cómo ayudas a tu mujer a limpiar la casa? –Levantando los pies cuando pasa la aspiradora.
- ¿Cuándo pierde una mujer el 90% de su inteligencia? –Cuando se queda viuda. ¿Y el otro 10%? Cuando se le muere el perro.
- ¿En qué se diferencia un hombre con bata blanca a una mujer con bata blanca? –En que el hombre es médico y la mujer churrera.
- Dios creó el mundo y descansó, Dios creó al hombre y descansó, creó a la mujer y, desde entonces, ni dios, ni el mundo, ni el hombre pueden descansar.
- Cuáles son los tres tipos de mujeres que existen? Uno: las fieles; son las que lo hacen solamente contigo. Dos: las putas; las que lo hacen con todo mundo, hasta contigo. Tres: las hijas de puta; las que lo hacen con todo el mundo menos contigo.
- Diez razones por las que el café es mejor que las mujeres:
 1. Siempre se puede conseguir café fresco.
 2. Una taza de café se arregla en menos de 10 minutos.
 3. El café no habla.
 4. El café no muerde.
 5. El café no engorda si se le pone chocolate.
 6. El café es más barato.
 7. El café también se puede tomar helado.
 8. Uno no se duerme después de una taza de café.
 9. El café se ve perfecto por las mañanas.
 10. No importa lo feo que se sea, siempre se puede conseguir una taza de café.

Activitat transversal: meditació guiada

ACTIVITAT TRANSVERSAL	Meditació guiada: el bosc i el mar
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència del moment present (atenció plena). - Allunyar preocupacions. - Pensar amb major claredat. - Reduir l'estrès. - Relaxar cos i ment. - Connectar amb l'interior. - Equilibrar.
Temps	30 min.
Materials	Cadires o estoretes.
Desenvolupament	El professional responsable de l'activitat demanarà als participants que seguin de la forma més còmoda possible (o que utilitzin les estoretes, si se'n disposa) i guiarà una meditació fent una lectura molt clara i pausada del text proposat, donant cabuda també al silenci.

Desenvolupament	Opcionalment, pot posar música relaxant, sense lletra. La meditació consta de sis passos: <ol style="list-style-type: none"> 1. El lloc. 2. El moment. 3. La postura. 4. El començament. 5. Els pensaments. 6. La sortida.
Recursos	- La veu. - Música instrumental suau (opcional).
Observacions	Meditació extreta de la web http://www.ejerciciosderelajacion.com/articulos/relajacion-bosque-y-mar , traduïda al català. Aquesta activitat pot realitzar-se segons el criteri del professional, quan consideri que el grup ho necessita.

Recurs: meditació guiada: el bosc i el mar

Situa't en una posició còmoda. Si pots, estira't en una estoreta, amb els braços estesos còmodament als costats, les cames estirades, els peus lleugerament oberts cap enfora, amb predisposició a relaxar-te. Tanca els ulls i escolta la teva respiració, tranquil·la, amb calma.

Ara realitzarem un senzill exercici de relaxació:

A partir d'aquest instant prendràs consciència de la teva respiració. No la modifiquis en absolut, simplement observa com respires. No t'identifiquis amb el procés, has de realitzar-lo sense judici, de la mateixa manera en què miraries com es mou la flama d'una espelma, observant sense jutjar.

Centra't en la teva respiració, sense modificar-la. Pren consciència que alguna cosa respira en tu, no et suposa cap esforç respirar, respires i t'omples de calma, respires i t'omples de pau.

Aniràs visualitzant una sèrie d'objectes i colors. Et donaré unes indicacions bàsiques, però tu pots afegir-hi el que desitgis per millorar-ho.

Comença visualitzant un prat verd, del color verd que més t'agradi. Visualitza una extensió de gespa verda que s'allarga fins a un bosc proper. Observes l'herba verda, els reflexes verds del sol sobre el prat. Allargues la mirada cap al bosc i veus les fulles de totes les tonalitats de verd possibles. És relaxant, molt relaxant. El sol es reflecteix en les fulles verdes dels arbres i es forma davant dels teus ulls una miriada de delicades tonalitats de verd que s'emmirallen entre si creant un espai tridimensional de color verd. És preciós i el gaudeixes. Respires tranquil i en calma l'aire pur, ple d'oxigen, que produeixen els arbres del bosc. Et trobes respirant un aire pur, verd, relaxant. Amb cada respiració et relaxo més i més. Sents el xiuxiueig que produeix l'aire en passar entre les fulles dels arbres. És relaxant, molt relaxant. Sents el so del vent entre les fulles i et relaxes, més i més... Et quedes uns segons observant el prat verd, els vells arbres centenaris, les seves fulles precioses, i sentint la teva respiració.

Centra't en la teva respiració, sense modificar-la. Pren consciència que alguna cosa respira dins teu. No et suposa cap esforç respirar, respires i t'omples de calma, respires i t'omples de pau.

A partir d'aquest moment visualitzaràs una platja de sorra daurada. És el tipus de sorra que més t'agrada i té un color bonic sota el sol per gaudir observant-lo. T'agrada aquesta platja, la visualitzes, mires cap a l'horitzó i observes un mar tranquil i blau que llisca suaument fins a la vora del mar, on lentament les onades es dilueixen mentre es desgrana el dolç so de l'escuma.

Visualitzes tota la platja, el mar blau, la sorra daurada... T'estires sobre la sorra i et resulta agradable absorbir la seva escalfor, l'energia del sol acumulada en els grans de sorra penetra per la teva esquena i es relaxa. Sents aquesta escalfor acumulada i com entra en la teva esquena. És relaxant, és molt agradable, és una sensació deliciosa. El mar blau, el cel blau sense núvols, el so del vent, el de les fulles dels arbres que hi ha darrera teu, l'escalforeta a l'esquena... El sol incideix sobre els teus braços i els escalfa, al mateix temps que s'enfonsen pesats dins la sorra que els escalfa, relaxant-los més i més. El sol escalfa el teu pit i les cames, que s'enfonsen pesades dins la sorra que les escalfa, relaxant-les més i més. Sents el so rítmic i el balanceig de les onades que semblen gronxar-se en aquest mar blau en calma, sota aquest cel blau preciós. Sents el so del vent entre les fulles dels arbres, percep l'olor salobre del mar blau. Prens consciència del teu cos descansant relaxat, més relaxat.

Agafes noció d'aquest estat de consciència tranquil·la, relaxant, plena de pau i tranquil·litat i...

Et prepares per sortir de l'exercici, conservant tots els beneficis conscients o inconscients que t'ha aportat. Comptem a poc a poc, 1... 2... 3... Obres i tanques les mans lentament prenent consciència de les petites articulacions dels dits. Prens aire amb més intensitat, respires profundament i obres els ulls, conservant l'estat de relaxació i calma que has aconseguit amb aquest exercici.

Activitat transversal: ho endevines?

ACTIVITAT TRANSVERSAL	Ho endevines?
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre com la cultura i la socialització influeixen en les nostres percepcions i com aquestes no són sempre equitatives. - Prendre consciència que els prejudicis no responen a una raó, sinó que és basen en models que poden ser modificats. - Fomentar l'esperit crític i el diàleg.
Temps	15 min.
Materials	Projector o ordinador.
Desenvolupament	Plantejar al grup l'endevinalla que apareix al vídeo. Un cop tots hagin intentat resoldre-la, es projectarà el vídeo. També es pot optar per veure directament el vídeo i després comentar-lo.

Desenvolupament	<p><i>Acertijo feminista BBC (2'34")</i>: El vídeo pot generar polèmica. Per exemple, pot ser que diguin que els pares eren dos homes homosexuals. En aquest cas destacar que l'objectiu del vídeo és fer-nos reflexionar sobre com, normalment, associem a determinats càrrecs la figura de l'home (amb independència de l'orientació sexual) i no la dona. Això passa tant als homes com a les dones, ja que ambdós pertanyem a una cultura amb una tendència patriarcal, plena d'estereotips que discriminem la dona sense cap raó.</p> <p>Hi ha un TAI (Test d'Associacions Implícites) que permet detectar-ne alguna. La Universitat de Harvard en té publicat un a la xarxa, també en castellà (https://implicit.harvard.edu/implicit/spain/).</p> <p>Podem suggerir que pensin en algun altre exemple. Si ens han de fer una entrevista de selecció per treballar en una empresa multinacional i en entrar a despatx trobem un home d'edat madura i una dona jove, quan ens hem d'adreçar al cap i no ens han presentat formalment, a qui mirarem? Segurament a l'home i considerarem que la dona jove és la secretària. Per què no pot ser al contrari?</p> <p>Les associacions implícites estan fortament arrelades i de forma inconscient; per tant, sense passar per la raó, apareixen i marquen el nostre comportament. No ens hem d'espantar, però sí desenvolupar un sentit crític que ens faci més lliures i justos.</p>
Recursos	<p>Vídeo descarregat o connexió a Internet: <i>Acertijo feminista BBC (2'34")</i>. bit.ly/AcertijofeministaBBC</p>
Observacions	<p>Ha estat un vídeo viral. Es pot utilitzar per il·lustrar diverses sessions, preferentment del mòdul 1.</p>

Activitat transversal: dinàmiques de cohesió

Les dinàmiques que es relacionen a continuació volen ser un recurs opcional, de caràcter no competitiu, a disposició del professional per tal de reconduir el grup si ho considera necessari. L'objectiu comú de totes és incrementar la confiança entre els membres del grup, generar cohesió i crear un ambient relaxat i desinhibit que afavoreixi abordar temes del programa d'una forma distesa i amable. Malgrat que són més indicades per a les primeres sessions, quan el grup encara no es coneix, el seu caràcter lúdic permet aplicar-les en qualsevol moment del programa. Totes són de poca durada i, per tant, poden servir de breu introducció a alguna sessió.

La història interminable

Tots els participants i la persona dinamitzadora seuen en cercle. La dinamitzadora pronuncia una frase que serà l'inici d'una història. Per exemple: «El noi va sentir unes passes que el seguien cada cop de més a prop», «Quan va sortir al carrer es va adonar que començava a ploure», «Els trets del caçador van ressonar per tot el bosc», «En despertar-se es va adonar que alguna cosa havia canviat». Es convida a que algú continuï la història. Malgrat

que sembli que no té gaire sentit s'anima a tots a participar-hi dient una frase encara que sigui breu però que serveixi per continuar la història. És important que hi participin tots els membres i donar-los prou temps perquè pensin com prosseguir. Quan ho consideri escaient, la dinamitzadora o dinamitzador posarà el punt final a la història amb una frase de l'estil «I aquesta història continuarà...» o «I van ser feliços...».

Com a cloenda, la persona dinamitzadora els farà veure que, si els integrants del grup fossin uns altres la història seria diferent, ni millor ni pitjor, i aquesta és la riquesa del grup. Tots hi compten i tots construeixen un relat únic.

El cofre del tresor

Es participants s'agrupen per parelles. S'explica que cada parella té una capsa que conté un tresor. Es pot facilitar una fotocòpia amb el dibuix d'un cofre o penjar-lo a la paret. El tresor que conté està constituït per les cinc millors qualitats de cadascú. Es demana que cada participant les expliqui a la seva parella. Ha de ser una dinàmica molt àgil, per tant es donaran només dos o tres minuts a cada parella. En acabar, cada parella explicarà a la resta del grup els tresors que conté el seu cofre, detallant a qui corresponen les qualitats descrites.

El dinamitzador pot comentar els trets que han sortit i destacar que aquests són el veritable tresor a disposició de la totalitat del grup.

Sempre en moviment

Es convida als participants a posar-se dempeus en un cercle tant ample com sigui possible. Comencen a caminar en el sentit de les agulles del rellotge. Un dels membres, triat per la persona dinamitzadora, ha de dir el seu nom en veu alta a la vegada que fa un petit gest (per exemple, posar la mà al cap, avançar un braç cap al centre, aixecar la mà, fer un petit salt...), sense que el cercle s'aturi. El següent participant situat a la seva dreta repetirà el nom i el gest de l'anterior i hi afegirà el seu nom i un altre petit gest. El següent haurà de repetir els noms i gestos dels dos anteriors i afegir-hi els seus. Així successivament. Quan la persona dinamitzadora ho consideri, farà un soroll amb la mà i el cercle canviarà el sentit de la marxa. Pot fer-ho tantes vegades com vulgui.

Un cop s'ha tancat el cercle de presentacions, l'última persona, a més d'afegir el seu nom i gest dirà una qualitat seva. Es continuarà cap a l'esquerra, afegint-hi nom, gest, i qualitat. Sempre caminant i canviant el sentit de la marxa quan ho indiqui la persona dinamitzadora. Si el grup és petit, opcionalment, es pot fer una altra ronda afegint, a més a més, una afició. Així, el que s'haurà de repetir serà: nom + gest + qualitat + afició.

La selva

El grup es posa dempeus formant un cercle. Es demana que comencin a caminar. La persona dinamitzadora fa una pregunta senzilla, preferiblement sobre el mateix grup. Per exemple, cognom o nom d'algun integrant, quins dies es fa l'activitat, qui és el més jove del grup, qui és la persona que té una afició concreta... Qui contesti primer és qui inicia el joc. Haurà d'imitar un animal mentre camina en cercle, la resta del grup l'haurà d'imitar. A con-

tinuació, es fa una altra pregunta. Qui l'encerti és qui inicia una altra imitació d'un animal. Tots hauran de participar-hi i, per tant, al final, la persona dinamitzadora haurà de fer que contesti qui encara no ho hagi fet. El cercle no ha de deixar de caminar mentre s'imiten els animals.

Opcionalment es pot posar música per crear un ambient de selva, però no és imprescindible.

Activitat transversal: lectura: narratives i ficcions sobre com ser dona

[Font: <http://dones.gencat.cat/centredoc> 93 495 16 09 icd.centredoc@gencat.cat]

MISSÉ M. I COLL-PLANAS, G. (2010). *El género desordenado*. Barcelona: Egales.

Còmics

- ARQUERO, G., & NAVARRO, R. (2007). *Salidas de emergencia*. Barcelona: Odeonia: De Facto.
- BAGGE, P. (2014). *La mujer rebelde: la historia de Margaret Sanger*. Barcelona: La Cúpula.
- BAGIEU, P. (2017). *Valerosas: mujeres que sólo hacen lo que ellas quieren*. Madrid: Dibbuku.
- BASHI, P. (2009). *Nylon road: la vida en Irán*. Barcelona: Norma Editorial.
- BECHDEL, A. (2014). *Lo indispensable de unas lesbianas de cuidado*. Barcelona: Penguin Randon House.
- BELTRÁN, D. (2014). *Pequeños desastres y otras alegrías*. Barcelona: Principal de los Libros.
- CARRA, P. (2011). *La Bella Durmiente hace el turno de noche*. Madrid: Sabina.
- CATEL, & BOCQUET, J. L. (2012). *Olympe de Gouges*. Madrid: Sinsentido.
- COLINO, M. (2009). *Margarita*. Madrid: Horas y Horas.
- DUFRANNE, M., & LEFÈVRE, S. (2016). *Diario de una femén*. Barcelona: Norma.
- ELENAPUNTOG. (2006). *The Lola's world 2: historias de Lola*. Barcelona: Ediciones de la Tempestad.
- FLEMING, J. (2017). *El problema de las mujeres*. Barcelona: Anagrama.
- MAITENA. (2014). *Lo mejor de Maitena*. Barcelona: Lumen
- NANI (2007). *Sobreviviendo en pareja*. Barcelona: Ediciones B.
- RAZNOVICH, D. (2007). *Sopa de lunares*. Madrid: Hotel Papel.
- RAZNOVICH, D. (2008). *Mujeres pluscuamperfectas*. Madrid: Hotel Papel.
- RAZNOVICH, D. (2010). *Divinas y chamuscadas*. Madrid: Hotel Papel.
- SATRAPI, M. (2004). *Bordados*. Barcelona: Norma.
- SESAR, G., & MARCOS, R. (2013). *Vida de madre. 1, El invierno*. Santiago de Compostela: El Patito Editorial.
- TALBOT, M. M., TALBOT, B., CHARLESWORTH, K. (2015). *Sally Heathcote, sufragista*. Barcelona: La Cúpula.

Narratives

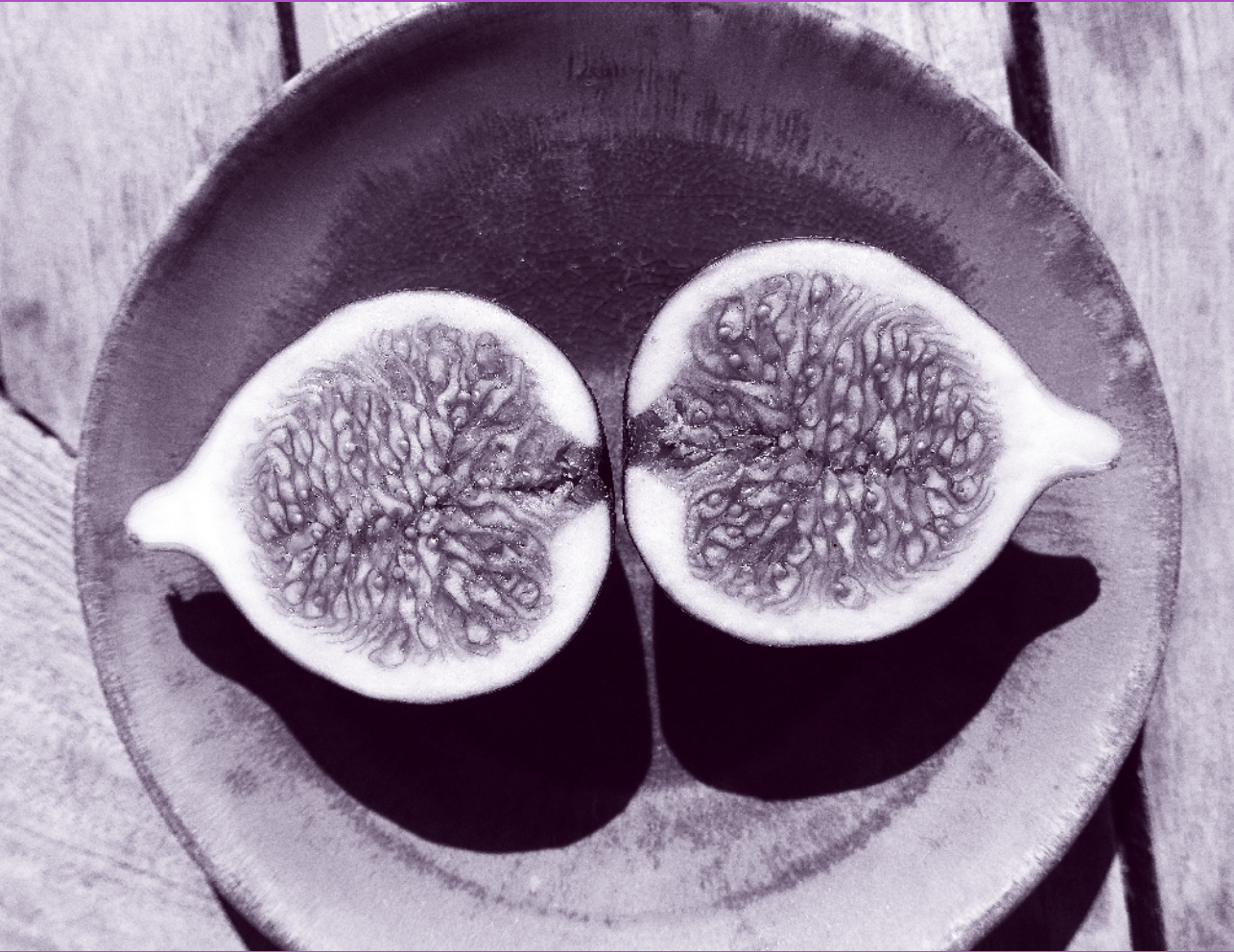
- ALCOTT, L. M. (2009). *Trabajo, un relato de vivencias*. Madrid: Cátedra.
- AL-SA'DAWI, N. (2017). *Mujer en punto cero*. Madrid: Capitán Swing.
- ATWOOD, M. (2017). *El Cuento de la Criada*. Barcelona: Salamandra.
- BANNON, A. (2012). *Soy un bicho raro: crónicas de Beebo Brinker*. Madrid: Suma de Letras.
- BARBIJAPUTA. (2016). *La chica miedosa que fingía ser valiente muy mal*. Barcelona: Aguilar.
- BEAUVOIR, S. D. (2009). *La mujer rota*. [S.L.]: Público.
- BRANTENBERG, G. (1994). *Las hijas de Egalia*. Madrid: Horas y Horas.
- CARANTOÑA, E. (2009). *Sin plumero ni mandil: descubre las trampas de género en las empresas*. Madrid: Esic.
- CARNÉS, L. (2017). *Tea rooms: mujeres obreras*. Gijón: Hoja de Lata.
- CARRANZA, M. (2013). *El fruit del baobab*. Barcelona: Edicions 62.
- CARTER, A. (2016). *Cuentos de hadas*. Madrid: Impedimenta.
- CASASECA, F. (2013). *Una mamá española en Alemania*. Barcelona: Planeta.
- CHRISTIE, B. (2017). *Un libro para ellas*. Barcelona: Editorial Anagrama.
- CRIDGE, A. D. (2013). *Los derechos de los hombres y otras utopías*. Logroño: Siníndice.
- DELGADO, M. A. (2016). *Las calculadoras de estrellas*. Barcelona: Destino.
- FIELDING, H. (2000). *El diario de Bridget Jones*. Barcelona: Planeta.
- FIELDING, H. (2015). *Bridget Jones: Sobreviviré*. México, D. F.: Booket: Planeta.
- GABRIEL FERNÁNDEZ, N. D. (2010). *Elisa y Marcela más allá de los hombres*. Barcelona: Libros del Silencio.
- GARBÂI, T. (2007). *Desde el silencio, nadie: Memorias de una mujer*. Madrid: Minerva Ediciones.
- GARCÍA-LLIBERÓS, M. (2011). *Lucía o la fragilidad de las fuertes*. Barcelona: Plataforma.
- GHAHRAMANI, Z. (2009). *Mi vida como traidora*. Barcelona: Aleph editores.
- GHULAM, N., & ROTGER, A. (2012). *El secret del meu turbant*. Barcelona: Columna.
- GILMAN, C. P. (2008). *Si yo fuera un hombre y otros relatos*. Valencia: El Nadir.
- HALLGRÍMUR, H. (2013). *La mujer a 1000º*. Barcelona: Lumen.
- KAUFMAN, S., & BUSQUETS, M. (2010). *Diario de un ama de casa desquiciada*. Barcelona: Libros del Asteroide.
- LIJTMAER, L. (2017). *Yo también soy una chica lista*. Barcelona: Ediciones Destino.
- LOM, C. D. & BANANA, F.(2016). *#Curvy*. Barcelona: Lumen.
- MAAS, F. S. (2013). *La escandalosa señorita Pilgrim*. Barcelona: Seix Barral.
- MARTÍNEZ DE LEZEA, T. (2011). *Los grafitis de mamá: monólogo de un ama de casa de 50 años y-- más*. [Madrid]: Maeva.
- MORAN, C. (2013). *Cómo ser mujer*. Barcelona: Anagrama.
- MORAN, C. (2015). *Cómo se hace una chica*. Barcelona: Anagrama.
- SANZ, M. (2009). *Libro de la mujer fatal*. Madrid: 451.

- SCHROBSDORFF, A. (2016). *Tú no eres como otras madres: historia de una mujer apasionada*. Madrid: Errata Naturae.
- SERRANO, M. (2013). *Diez mujeres*. Buenos Aires: Alfaguara.
- TORRES SBARBATI, H. (2010). *Autopsia de una langosta*. Barcelona: Ed. Melusina.
- VALENTÍ, H. (2008). *La dona errant*. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner.
- WANDER, M. (2017). *Buenos días, guapa*. Madrid: Errata Naturae.

No ficció: obres de divulgació

- ADICHIE, C. N. (2015). *Todos deberíamos ser feministas*. Barcelona: Penguin Random House.
- ADICHIE, C. N. (2017). *Estimada Ijeawe: manifest feminista en quinze consells*. Barcelona: Fanbooks.
- BARBIJAPUTA. (2018). *Machismo: 8 pasos para quitártelo de encima*. Barcelona: Roca.
- FARRÉ, N. (2016). *Curs de feminisme per microones*. Barcelona: Ara Llibres.
- LÓPEZ VARELA, D. (2016). *No es país para coños: sobre la necesidad de una sociedad feminista*. [Barcelona]: Península.
- OLID, B. (2017). *Feminisme de butxaca: kit de supervivència*. Barcelona: Angle Editorial.

Glossari

AGENTS DE SOCIALITZACIÓ

Elements mitjançant els quals s'adquireixen les representacions i els esquemes mentals de com han de comportar-se un home i una dona. Aquests agents són la família, els grups d'iguals, els mitjans de comunicació, l'entorn i l'escola.

ANDROCENTRISME

És la visió del món i de la cultura que posa en el centre un model masculí predominant, associat al domini i a l'expansió, com a mesura universal de la humanitat. Així, aquesta concepció de la realitat ha silenciat i ha fet invisibles el pensament, l'experiència i les representacions elaborades fora d'aquest model.

ANDRÒGIN

Qualitat de la persona que té una identitat de gènere o expressió de gènere diferent de la simplement femenina o masculina.

APODERAMENT

Procés pel qual una persona o un grup social adquireix o rep els mitjans per enfortir el seu potencial i la seva autonomia tant física com econòmica i cultural, coneix millor les seves capacitats i creu en si mateixa i confia en el seu poder per assolir objectius.

ASEXUAL

Persona que no sent atracció sexual per cap dels dos gèneres, però que pot sentir atracció romàntica cap a un o ambdós gèneres.

BINARISME

Idea segons la qual en la societat només ha d'existir la dicotomia home-dona, i que situar-se en una de les dues categories exclou totalment ser partícip de l'altra. Exclou, per tant, altres gèneres i/o aquelles identitats de gènere no binàries o andrògines o les identitats de gènere fluides. A més, reforça l'heteropatriarcat en assumir que hi ha dues categories que es complementen sexualment.

BISEXUAL

Persona que se sent atreta de manera sexual, emocional, romàntica i/o afectiva tant per homes com per dones.

BRETXA SALARIAL

Diferència salarial entre homes i dones pel desenvolupament d'una mateixa feina, de les mateixes tasques o amb el mateix grau de responsabilitat.

CISGÈNERE

Persona que té una identitat de gènere d'acord amb el gènere al qual ha estat assignada.

COL·LECTIU LGTBI

Forma de designar les persones amb orientacions i identitats sexuals tradicionalment discriminades. Són les sigles de Lesbianes, Gais, Tanssexuals, Bisexuals i Intersexuals.

CORRESPONSABILITAT

Actitud envers la responsabilitat compartida entre dones i homes de les tasques de manteniment de la llar i de cura d'infants i de persones dependents.

COSIFICACIÓ

Ús que es fa d'una dona, del concepte de dona o de la seva imatge per a finalitats que no la dignifiquen i que acostumen a fer referència a la seva bellesa o a la satisfacció del desig masculí heterosexual, sense fer referència a la seva capacitat racional i intel·lectual o a la seva dignitat.

DISCRIMINACIÓ DIRECTA

Situació en què es troba una persona que és, ha estat o pot ésser tractada de manera diferent per raó de gènere o per circumstàncies directament relacionades amb la seva condició biològica.

DISCRIMINACIÓ HORIZONTAL

Situació que es produeix en alguns departaments o àrees d'empreses, sectors d'activitat o ocupacions en la qual les dones són menys representades, i concentració en determinades ocupacions, que, en el cas de les dones, generalment es caracteritzen perquè el valor associat i la remuneració són menors.

EQUITAT DE GÈNERE

Defensa de la igualtat de l'home i la dona a l'hora d'accedir als béns i serveis, així com a la presa de decisions en els àmbits polítics, culturals, socials, acadèmics i de direcció.

ESTEREOTIP DE GÈNERE

Imatges o idees simplificades que atribueixen quins són els comportaments pretesament correctes o normals de les persones en un context determinat en funció del gènere al qual pertanyen. Són la base de la discriminació entre homes i dones i contribueixen a justificar-los i a perpetuar-los.

EXPRESSIÓ DE GÈNERE

Exteriorització de la identitat de gènere d'una persona, incloent l'expressió de la identitat o la personalitat mitjançant el llenguatge, l'aparença, etc.

FEMINISMES

Conjunt heterogeni de moviments polítics, culturals, econòmics, socials i ideològics que tenen com a objectiu l'emancipació de la dona i la igualtat entre homes i dones. Qüestionen la dominació i la violència dels homes sobre les dones i l'assignació de rols socials segons el gènere.

FEMINITAT HEGEMÒNICA

Model normatiu i social de pràctiques que promou la subordinació de la dona en la societat mitjançant unes conductes, comportaments, pensaments i formes de relacionar-se amb altres persones i l'entorn i que pretén constituir-se com l'únic model vàlid i normal per a les dones.

GÈNERE

Conjunt de característiques socials i culturals assignades a les persones en funció del seu sexe que comprèn valors, comportaments, actituds i expectatives de vida que es classifiquen com a masculines o femenines.

HETERONORMATIVITAT

Règim polític, social i ideològic que imposa les pràctiques heterosexuales mitjançant diversos mecanismes i presenta l'heterosexualitat com l'única opció sexual, romàntica i/o afectiva natural i com l'únic model vàlid de relació sexoafectiva. Té com a objectiu final la perpetuació del model familiar patriarcal, consistent en parelles monògames d'home i dona.

HETEROSEXUAL

Persona que se sent atreta sexualment, emocional, romàntica i/o afectiva exclusivament per persones de l'altre gènere.

HIPERMASCULINITAT

Adquisició extrema dels valors, comportaments i actituds vinculades a la masculinitat hegemònica, especialment d'aquelles vinculades a la demostració de força, agressivitat i impuls sexual heterosexual.

HOMOSEXUAL

Persona que se sent atreta sexualment, emocional, romàntica i/o afectiva exclusivament per persones del mateix gènere.

IDENTITAT DE GÈNERE

Percepció subjectiva que té una persona sobre si mateixa pel que fa al seu gènere, que pot coincidir o no amb les característiques sexuals atribuïdes normativament a ambdós gèneres.

IGUALTAT

Concepte segons el qual totes les persones han de ser tractades igual i rebre els mateixos drets polítics, econòmics, socials i civils, amb independència de la seva raça, discapacitat, edat, orientació sexual, gènere, religió, etc.

INTERSEXUAL

Persona que neix amb característiques físiques d'ambdós sexes a nivell cromosòmic, genital o hormonal.

LGTBIFÒBIA

Intolerància i discriminació vers les persones integrades en el col·lectiu LGTBI.

MALE BREADWINNER

Paradigma de l'estructura familiar que se centra en un únic suport econòmic de la família, atribuït generalment a l'home, i que exclou la dona d'estar en el mercat laboral.

MANDAT DE GÈNERE

Fets concrets i tangibles que articulen els rols de gènere, l'incompliment dels quals provoca sancions socials.

MANSPLAINING

Micromasclisme consistent en explicar a una dona quelcom que ja sap, pressuposant que ella no ho deu saber, o pressuposant que li costarà d'entendre un concepte i, per tant, infantilitzant-la.

MANSREADING

Micromasclisme que consisteix en ocupar l'espai d'una dona en asseure's en un lloc on ella també es troba asseguda. Té el seu fonament en la invasió de l'espai públic que fan els homes vers les dones.

MAN INTERRUPTING

Micromasclisme que consisteix a interrompre les dones i infravalorar les seves aportacions en una conversa.

MARCADOR DE VIRILITAT

Accions que efectuen els homes per reafirmar la seva masculinitat en determinats contextos i situacions. Constitueixen petits «exàmens» en què els homes han de reaccionar i actuar com el model de masculinitat hegemònica impera. Poden originar sancions socials cap a aquells homes que no els adopten.

MASCLISME

Conjunt d'idees, actituds i pràctiques basades en una atribució cultural expressa de superioritat de l'home vers la dona que sosté la ideologia del patriarcat.

MASCULINITAT HEGEMÒNICA

Model normatiu i social de pràctiques que promou la supremacia de l'home en la societat, mitjançant unes conductes, comportaments, pensament i formes de relacionar-se amb altres persones i l'entorn que pretén constituir-se com l'únic model vàlid i normal per als homes.

MESURES D'ACCIÓ POSITIVA

Mesures específiques que han d'adoptar els poders públics per corregir les situacions patents de desigualtat entre homes i dones.

MICROMASCLISME

Situacions masclistes subtils i quotidianes que passen desapercebudes i que constitueixen maniobres d'exercici de poder de domini masculí vers les dones. Són el fona-

ment sobre el qual s'edifiquen els altres comportaments discriminatoris que la societat reconeix i sovint tolera.

NEOMASCLISME

Nou corrent ideològic que es caracteritza per un rebuig de les pràctiques explícitament masclistes i desigualitàries però que s'oposa a les anàlisis més profundes del feminisme, perpetuant d'aquesta manera les desigualtats entre homes i dones.

NOVES FEMINITATS

Concepte que al·ludeix a nous models de comportament, actitud i expectatives de dones, les quals defugen els mandats de la feminitat hegemònica i s'apoderen.

NOVES MASCULINITATS

Concepte que al·ludeix a nous models de comportament, actitud i expectatives per als homes i que es fonamenta en el respecte i la igualtat vers les dones i l'eradicació de qualsevol comportament sexista o discriminatori cap a la diversitat sexual i de gènere, així com d'aquells elements que constitueixen la masculinitat hegemònica.

PATRIARCAT

Sistema polític, econòmic i ideològic que ubica la dona en una posició d'inferioritat respecte a l'home en tots els àmbits.

PROCÉS DE SOCIALITZACIÓ DE GÈNERE

Concepte que al·ludeix a l'adquisició de representacions i esquemes mentals durant la infantesa i l'adolescència que configuren els rols de gènere; és a dir, els comportaments, actituds i expectatives que han de regir la vida dels nois i de les noies. Se sanciona aquelles persones que es distancien dels models normatius.

ROL DE GÈNERE

Conducta social individualitzada conseqüència del procés de socialització de gènere, en la qual homes i dones reproduïm les conductes que normativament pertanyen a cada gènere.

SEXE

Característiques biològiques de les persones que en entrar en contacte amb la nostra cultura ens divideixen en mascles i femelles.

SEXISME

Actitud o comportament jeràrquic i discriminatori respecte a una persona per raó de gènere.

SORORITAT

Experiència de les dones que condueix a la recerca de relacions positives i d'aliances existencials i polítiques entre dones per contribuir amb accions específiques a l'eradicació social de totes les formes d'opressió i al recolzament mutu per assolir l'apoderament genèric de totes les dones.

SOSTRE DE VIDRE

Metàfora que serveix per il·lustrar les dificultats de les dones per ascendir en l'organigrama d'una empresa i accedir als llocs de direcció o gestió de caire econòmic, polític, cultural i acadèmic.

TEORIA QUEER

Conjunt d'idees sobre el gènere i la sexualitat de les persones que sosté que els gèneres, les identitats de gènere i les orientacions sexuals no estan essencialment inscrites a la naturalesa humana, sinó que són resultat d'una construcció social.

TERRA ENGANXÓS

Metàfora que explica com les dones, per culpa de les diverses circumstàncies patriarcals, tendeixen a ocupar llocs de treballs menys valorats i menys remunerats i com això dificulta el seu ascens social.

TRANS

Concepte paraigua que inclou els diferents conceptes relatius a les persones que tenen una identitat de gènere distinta de la que els van assignar o que mostren comportaments o actituds marcadament de l'altre gènere. S'hi inclourien les persones transsexuals, transgènere, andrògines, travestis, drags, etc.

TRANSSEXUAL

Persona que no se sent identificada amb el gènere que li van assignar i que decideix o ha decidit sotmetre's a processos quirúrgics i/o hormonal.

TRANSGÈNERE

Persona que no se sent identificada amb el gènere que li van assignar i que decideix o ha decidit no sotmetre's a processos quirúrgics i/o hormonal.

TREBALL DE MERCAT

Conjunt d'activitats remunerades que produeixen béns i serveis en el mercat laboral.

TREBALL REPRODUCTIU

Treball no remunerat que no té com a objectiu l'obtenció d'ingressos ni la producció de béns i que es realitza principalment en l'àmbit familiar i comunitari. És essencial per a la reproducció de la força de treball però ha tingut una valoració social inferior a la del treball mercantil. Inclou el treball domèstic i la cura de persones.

Bibliografia Webgrafia

Bibliografía

BONINO, LUIS (1999); «Las microviolencias y sus efectos: claves para su detección», *Revista Argentina de Clínica Psicológica* VIII; 221-233.

BONINO, LUIS (2003); «Masculinidad hegemónica e identidad masculina». *Dossiers feministes*, 6; 7-36.

BONINO, LUIS (1996); «Micromachismos: la violencia invisible en la pareja». *Primeras jornadas de género en la sociedad actual*, 25-45.

BUTLER, JUDITH (2006); *Deshacer el género*. Nueva York: Routledge.

CAMPOS, ÁLVARO (2007); *Así aprendimos a ser hombres. Serie: pautas para facilitadores de talleres de masculinidad en América Central*. Sabanilla: OSA.

COLL-PLANES, GERARD (2013); *Dibujando el género*. Barcelona: Égales

EAGLY, A. i STEFFEN V.J. (1984); «Gender stereotypes stem from the distribution of women and men into social roles», *Journal of Personality*, 44; 226-242.

FACIO, ALDA i FRIES, LORENA (2005); «Feminismo, Género y Patriarcado», *Academia Revista sobre enseñanza del derecho de Buenos Aires*, 6; 259-294.

GONZÁLEZ, BLANCA (1999); «Los estereotipos como factor de socialización de género». *Revista sociológica*. Sevilla 12; 79-88.

KELAN, E. (2008); «Gender, risk and employment insecurity: the masculine breadwinner subtext», *Human Relations*, 61; 1171-1202.

LEWIS, J. (2001); «The decline of the male breadwinner model: implications for work and care», *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 8; 152-169.

LAGARDE, MARCELA (2009); «La política feminista de la sororidad», *Mujeres en Red, el periódico feminista*, 11.

LÓPEZ C., PAU (2015); «Tres debates sobre la homonormativización de las identidades gay y lesbiana», *Asparkía*, 26; 137-153

MISSÉ M. i COLL-PLANAS G. (2010); *El género desordenado*. Barcelona: Egales.

MUÑOZ M., CUESTA P., MONREAL-GIMENO C. i POVEDANO A. (2015); «Violencia de pareja online y offline en la adolescencia. El rol de la soledad y del género», *Revista sobre la infancia y la adolescencia*, 9; 85-97.

OCHOA-ZEZZATTI, A. i CASTILLO, N. (2013); «Acciones emergentes de proselitismo en un concurso de hipermasculinidad», *Diversidad sexual en Iberoamérica*. Sevilla 147.

CONNEL R.W i JAMES W. (2005); «Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept», *Sociologists for Women in Society*, 19; 829.

SELVA C., SAHAGÚN M.A. i PALLARÈS, S. (2011) «Estudios sobre trayectoria profesional y acceso de la mujer a cargos directivos», *Revista de Psicología del Trabajo y de las Organizaciones*, 27.

SCHONGUT GROLLMUS, N. (2012); «La construcción social de la masculinidad: poder, hegemonía y violencia», *Psicología, conocimiento y sociedad*, 2.

SOLÀ, M. i URKO E. (2013) «Transfeminismos», *Epistemas, fricciones y flujos*. Pamplona: Ed. Txalaparta.

VAGGIONE, J. M. (2008); «Las familias más allá de la heteronormatividad», *La mirada de los jueces. Sexualidades diversas en la jurisprudencia Latinoamericana*. 1a ed. Bogotá: Siglo del Hombre Editores.

YUBERO, SANTIAGO (2005); «Socialización y aprendizaje», *Psicología social, cultura y educación*, 819-844.

Webgrafia

Creación positiva. *Maleta de la señorita Crespis* [en línea]. Barcelona: Creación Positiva, [s.a.].

http://creacionpositiva.org/banco-de-recursos/MALETA%20SRTA%20CRESPIS/07_dinamicas.pdf [Consulta: 14.11.2017]

Direcció General de Serveis Penitenciaris. *Model de rehabilitació a les presons catalanes* [en línea]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 2011. http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/model_rehabilitacio_presons_catalanes.pdf [Consulta: 16.10.2017]

Programa Compartim, Comunitat d'educadors socials de centres penitenciaris. *Guia d'educació afectivosexual* [en línea]. Barcelona: Generalitat de Catalunya-Departament de Justícia, 2009.

http://cejfe.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/pc-compartim-guia_educacio_afectivosexual2009.pdf [Consulta: 01/08/2018]

Programa Compartim, Comunitat d'educadors socials de centres penitenciaris. *Programa de preparació per a la vida en llibertat* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya-Departament de Justícia,, 2017.

http://justicia.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/lilibres_per_colleccio/col_leccions_actives/programa_compartim/preparacio_vida_llibertat.pdf [Consulta: 01/08/2018]

Programa Compartim, Comunitat d'educadors socials de centres penitenciaris. *Programa Educació emocional en l'àmbit penitenciari* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya-Departament de Justícia,, 2011.

http://cejfe.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/pc-compartim-program_educsocial_competencies_socials2010.pdf [Consulta: 01/08/2018]

Programa Estimar no fa mal: per unes relacions lliures de violència: dossier pedagògic [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, [s.a].

http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_dossier_pedagogic.pdf [Consulta: 01.08.2017]

Secretaría General de Instituciones Penitenciarias. *Programa de acciones para la igualdad entre hombres y mujeres en el ámbito penitenciario* [en línia]. Madrid: Ministerio del Interior, 2009.

<http://www.derechopenitenciario.com/comun/fichero.asp?id=1985> [Consulta: 02.08.2017]

Crèdits fotogràfics

1. *Estás a un paso*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Portada
2. *Velas*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 13
3. *Vértigo*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 19
4. *Campo niños*, CC0 <https://pixnio.com/es/gente/ninos/campo-ninos-nino-monocromo>. Pàg. 23
5. *Iguals però diferents*, de Montse P.R. 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 24
6. *Emmirallament*, d'Elena Martín 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 31
7. *Listones tigre*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 35
8. *El reflejo de la lectura*, obra col·lectiva de JACC, MAV, MB, WRM i MRT del CP Brians 2 2018 (CC BY-ND-NC 4.0). Pàg. 41
9. *Posta sol*, d'Elena Martín 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 42
10. *Ocells*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 53
11. *Photography morning leaf flower love heart [Fulles en forma de cor]*, CC0 <https://pxhere.com/en/photo/1078917>. Pàg. 54
12. *Mà*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 60
13. *Branch rope love heart friendship together [Corda en forma de cor]*, CC0 <https://pxhere.com/en/photo/602101>. Pàg. 64
14. *Pavo real*, d'Elena Martín 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 66
15. *Reptes*, de Jordi Sererols 2018 (CC BY 4.0) . Pàg. 113
16. *Gravitación*, de Montse P.R. 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 114
17. *Crit3*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 116
18. *Temps*, de Sara González 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 118
19. *Hand man group people woman ring [Mans i peuetes]*, CC0 <https://pxhere.com/en/photo/655242V>. Pàg. 122
20. *Força*, d'Elena Martín 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 163
21. *S(Plaza de Les Glòries, Barcelona)*, de Josep Maria Corbera, Barcelona 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 164
22. *Water liquid human close close up skin [Gotes sobre la pell]*, CC0 <https://pxhere.com/en/photo/566424>. Pàg. 166
23. *Hand light black and white woman white photo [Ma sobre el pubis]*, CC0 <https://pxhere.com/en/photo/657706>. Pàg. 171
24. *Tree book read plant wood photography*, CC0 *Tree book read plant wood photography*, CC0 <https://pxhere.com/es/photo/1228983>. Pàg. 197
25. *Emprempta*, de Montse P.R. 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 198
26. *L'ombra lectora*, de ME del Centre Penitenciari Ponent 2018 (CC BY-ND-NC 4.0). Pàg. 203
27. *Herència*, de Jordi Sererols 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 208
28. *Plant fruit flower ripe food green [Figues]*, CC0 <https://pxhere.com/en/photo/1064797>. Pàg. 227
29. *Túnel2*, d'Elena Martín 2018 (CC BY 4.0). Pàg. 235
28. *Landscape sea tree nature sand rock [Dona arbre]*, CC0. Pàg. 241
29. El grup redactor de *Gènere i presó* - CoP referents de gènere, d'Elena Martín 2018 (CC BY 4.0). Contraportada

A la presó, el gènere també hi és present, com ho és a la societat. El medi penitenciari aporta una idiosincràsia pròpia en què la diversitat no sempre és acceptada, els estereotips sovint actuen com a salvaguardes de l'adaptació i el concepte de gènere s'associa habitualment a delictes i violència. La perspectiva de gènere requereix, per tant, un enfocament holístic i una praxi metodològica que afavoreixi els canvis personals i una transformació cultural que involucri tant la institució com les persones privades de llibertat.

El *Programa de perspectiva i equitat de gènere* neix de la inquietud dels i de les professionals del medi penitenciari per incorporar a la seva actuació rehabilitadora la perspectiva de gènere. Des de la Direcció General de Serveis Penitenciaris se n'ha promogut la realització, incloent-la en l'itinerari de rehabilitació ofert a la població reclusa de Catalunya.

El seu desenvolupament, fet en col·laboració per part de membres de la Comunitat de pràctiques de referents de gènere dels centres penitenciaris, dins el marc del Programa «Compartim», del Departament de Justícia, proposa un equilibri entre la reflexió teòrica i les dinàmiques per afavorir l'assoliment dels objectius d'una forma motivadora i participativa. El resultat final fa que, encara que el *Programa de perspectiva i equitat de gènere* estigui pensat des de i per a la presó, es pugui adaptar a qualsevol altre entorn educatiu.

En tot cas, no es tracta d'un projecte tancat. Serà la pràctica diària la que fixarà els seus límits i suggerirà les modificacions necessàries perquè esdevingui una eina útil per a la construcció d'una societat millor, més justa, tolerant i equitativa.

ISBN 978-84-393-9789-2

9 788439 397892